

**Guds kärlek
ger svar
på livets svåra frågor**

**av
Karl-Gunnar Svensson**

INNEHÅLL

	sidan
Förord	3
Inledning	5
Kapitel 1 Vem Gud är	6
Kapitel 2 Människans skapelse	18
Kapitel 3 Döden	36
Kapitel 4 Det onda	56
Kapitel 5 En Gud som väljer	69
Kapitel 6 Lidandet	
Kapitel 7 Det drabbar oss olika	94
Kapitel 8 Hinder på vägen	112
Kapitel 9 Bönens möjligheter	130
Ordförklaringar och sakupplysningar	139
Personer	148
Böcker och Tidskrifter	156

FÖRORD

Det hände sig en gång när jag klippte gräs, att jag funderade över frågor om livet och om Gud och det onda. Jag tänkte så här: ”Om nu Gud är kärleken, kan han då hata djävulen?” Jag kom fram till att eftersom Gud är kärleken så måste han fortfarande älska djävulen. Men hur får jag då resten att stämma?

Så började upptakten till den här boken.

Att jag funderade hade mycket med mitt dåvarande arbete som fängelsepräst att göra. Det ingick i internernas introduktion att ha ett samtal om livet och om etiska frågor, med en präst. Det var samtal i grupp. För att det skulle fungera hade jag flera pedagogiska metoder hämtade från MOD-pedagogiken (Mångfald och Dialog)¹ som fungerade väldigt bra.

Men ofta kom det upp frågor om Gud, om meningen med livet, om det onda och de vanliga frågorna: ”Hur kan det onda finnas och få hålla på fast Gud är god?” ”Hur är det möjligt att en allsmäktig Gud kan tillåta det onda?”

Det gavs ingen möjlighet att ge sig i kast med svar på ett djupgående sätt. Svaren ville man ha kort och snabbt, något annat gavs inte möjlighet till. Skulle jag börja med att säga: ”Det här är en ganska komplicerad fråga att svara på”, kunde jag lägga av direkt. De ville inte ha komplicerade svar, det skulle vara snabbt, logiskt och tydligt.

Därför började jag studera mer grundläggande om dessa svåra frågor. Jag studerade vad som fanns skrivet, gick igenom Svenska kyrkans bekännelseskrifter, Katolska kyrkans katekes och andra verk som tog upp dessa ämnen. Det var inte många som gick in på att ge tydliga svar på frågorna. Svaren blev mest i samma slag som Bo Giertz skriver om i sin bok: Trons ABC: ”Vi måste åter konstatera, att kristendomen icke är en samling motsägelselflösa teorier utan att den speglar en faktisk verklighet med alla dess gåtor.”²

Ändå är dessa frågeställningar något som funderats över genom tiderna. Inom judendomen, kyrkofäderna och ända in i vår tid. Bland kyrkofäderna är Augustinus³ en av dem som präglat vårt teologiska synsätt mest ända in i vår tid. Luther tog väl vara på Augustinus teologi och som därför till stora delar präglar oss i den evangelisk-lutherska kyrkan. Men frågorna och svaren är världsvida och inte bara Augustinska eller Lutherska.

Jag försökte därför hitta goda sammanfattningar från många olika teologers svar om det ondas uppkomst, människans skapelse, lidandets problem med flera. Allt från lutherska, katolska, ortodoxa och protestantiska teologer och filosofer.

Men också i vår tid är dessa tankar och funderingar aktuella och brännande. För att göra det lättare att ge svar för moderna människor, finns det böcker som ”Det stämmer!” av Stephen Gaukroger och ”Kristen på goda grunder” av Stefan Gustavsson. Där ges en tydligare bild av de moderna tiders djupa frågor om Gud, men jag fann ändå att det inte var tillräckligt.

Som exempel skriver Stefan Gustavsson om lidandets problem: ”Men kristen tro ger inte ett teoretiskt svar på det existentiella problemet med lidandet – utan ett existentiellt svar!”⁴

Det jag vill göra är att komma fram till teoretiska svar som också ger existentiella svar. Att vi inte har tydliga svar beror på att det inte verkar finnas så tydlig information om dessa ämnen i Bibeln.

¹ MOD – Mångfald och Dialog – är ett pedagogiskt koncept och arbetar för att motverka fördomar och diskriminering i samhället. MOD utgår från alla människors lika värde och rättigheter med fokus på etnicitet, kön, funktionshinder och sexuell läggning. Se vidare i ordförklaringar och sakupplysningar.

² Bo Giertz, Trons ABC sid 55

³ Aurelius Augustinus (Augustinus av Hippo), född 13 november 354 i Tagaste (nuvarande Souk Ahras i Algeriet) i Numidien, död 28 augusti 430 i Hippo Regius (nuvarande Annaba i Algeriet), var biskop i Hippo Regius och filosof, teolog, retoriker och kyrkofader. Som biskop kämpade Augustinus mot manikeismen, donatismen och anhängarna till Pelagius. Hans viktigaste verk är De civitate Dei (Om gudsstaten). Se vidare i personuppgifter.

⁴ Stefan Gustavsson, Kristen på goda grunder, sid 142

Jag utgår från, såsom Bibeln beskriver det, att Gud är den han är och till och med säger att han heter: ”Jag är”. Eftersom Gud är den han är, så borde tillvaron, och det som hör till, vara så som Gud är. Om Gud har skapat allting, så måste allting vara skapat så som Gud är.

Utgångspunkten borde alltså vara Gud själv, den Gud är. Problemet blir då att få ihop det med den information som ges oss framför allt i Bibeln.

Min slutsats blev att utgångspunkt för svaren måste finnas hos Gud själv och så som Gud vill uppenbara sig för oss. Framför allt är det Guds kärlek som kan ge svar på livets svåra frågor.

Enligt min mening borde hela tillvaron, teodicéproblemet⁵, skapelsen, döden, lidande och olyckor ha sin förklaring i att Gud är kärleken. För att förstå hur det ligger till kommer jag att presentera min tes som jag kallar för ”kärlekens villkor”. Enligt min tes finns det en viktig skillnad mellan att Gud är god och att Gud är kärleken. Det handlar om den fria viljan. Gud är kärleken och Gud vill att kärleken ska innehålla det fria valet. Att älska handlar om en viljeakt som måste vara fri. Tvång kan inte finnas i kärleken och det är just det som gör kärleken unik.

Enligt min tes är det i balansen mellan kärleken och godheten som sådant som varför ondskan kunde uppstå, kan förklaras. Där kan det gå att finna ett filosofiskt och teologiskt svar på hur det onda kunde bli till när Gud som är god är alltings ursprung. Det är denna fråga som har funnit med sedan urminnes tider⁶.

Eftersom jag anser att det här är så svårt att ta till sig har jag valt att skriva den här boken för att försöka förklara, på ett så tydligt sätt som möjligt, att det är möjligt att det just är kärleken som är grundorsaken till de svåra frågor vi ställer om livet i förhållande till en Gud som är fullkomligt god med fullkomlig kärlek.

Som hjälp att formulera mina tankar har jag fått god hjälp av t.d. Björn Fyrlund och docent Dag Sandahl som har gått igenom materialet och kommit med många värdefulla redigeringar och synpunkter.

⁵ Ordet ”Teodicéproblemet” handlar om problemet om de ondas uppkomst. Kommer från franska ordet *théodicée*, ytterst av grekiska *θεός*, *theos*, Gud, och *δίκη*, *dikē*, rättvisa.

⁶ I urminnes tider har människan frågat sig hur Gud, om han är god och allsmäktig, kan tillåta all ondska som finns i vår värld. Herakleitos lära kom att förskingra alla kommande teodicéer. ”Gott och ont är ett” ”För Gud är allt rätt och gott, men människor håller något för orätt och annat för rätt” ”Gud är dag och natt, sommar och vinter, krig och fred, mättnad och hunger. Men han antar olika gestalter liksom elden, som när den blandas med välluktande kryddor namnges efter var och en av dem” ”Det är motsatserna som är goda för oss” Med uttrycket ”gott och ont är ett” menar Herakleitos inte att de är samma sak. Enklarest att förklara är att ta Bertrand Russells liknelse: ”Precis på samma sätt som man inte kan föreställa sig en sluttning uppåt utan en sluttning nedåt, kan man inte föreställa sig de godas begrepp utan de ondas. Tar man bort det ena förintar det andra, t.ex. om man planar ner en kulle för att slippa uppförsbacken försvinner nedförsbacken, sålunda förhåller det sig med gott och ont”

INLEDNING

Hur kan Guds kärlek vara det som kan ge svar på livets svåra frågor?

Svaret är egentligen svaret på många funderingar och tankar om Gud som människor ställt i alla tider. Men också idag ställs samma slags frågor när det gäller Gud och varför det är som det är i vår värld och i universum.

När jag funderar över frågor om skapelsen, döden och det onda, om lidandet och meningen med livet, stöter jag på många nya frågor. När jag försöker ge svar stöter jag på ännu fler frågor. Det som gör det svårt är att jag vet att Bibeln beskriver Gud som kärleken. Det här går inte ihop. För hur kan en allsmäktig Gud, som är kärleken, finnas i en värld av ondska och hat som motsäger allt som har med kärlek att göra?

När jag försöker ge svar, har jag försökt göra som i alla vetenskapliga studier, att ta det för givet som verkar vara den mest rimliga och logiska lösningen. Men det jag kommer fram till kan inte bli mer än religionsfilosofiska slutsatser och det tycker jag är tillräckligt bra.

Finna svar på svåra frågor

Genom århundraden har många frågor ställts när det gäller den kristna tron. Många tankar om svar har tänkts. Med denna bok vill jag ta fram funderingar på lösningar som kan ge svar, även om svaren i vissa fall måste ses som mer filosofiska än teologiska. Mer som svar på att ”om det är så, så borde det vara så...”.

Det är inte så att jag menar mig ha funnit svaret på alla de svåra frågorna. T.ex. teodicéproblemet som handlar om hur det onda har uppkommit när nu Gud är kärleken och därför endast god.

Men det kan vara så att jag kommit ganska nära i alla fall. I vissa fall kanske svaret och funderingarna är helt rätta. Men som med mycket i våra livs funderingar är inte svaren garanterade förrän vi kommer till Guds eviga rike, där ingen kunskap ska vara ett styckverk, utan allt ska kunna bli uppenbart för oss.

Jag är en bland många som funderat mycket och minns att professor Bengt Hägglund en gång sa till oss studenter: ”Det är så med teologin att när jag kommer på något nytt inom teologin, så går jag tillbaka till kyrkofäderna för att se vem som kom på det först.”

Bibeln som utgångspunkt

Den utgångspunkt som jag har valt för att finna svaren på är i första hand Bibeln med hjälp från SKB (Svenska kyrkans bekännelseskrifter) och Katolska kyrkans katekes.

Jag utgår från och förutsätter att Bibeln är Guds Ord formad på flera sätt, men framför allt genom historiens gång och Guds verk med oss människor på olika sätt.

Jag förutsätter att Bibeln har formats på det sätt som Gud vill att hans Ord ska framställas för oss. Det betyder att, om vi ska finna svar på de frågor som rör Gud, så är det framför allt i Bibeln vi finner svaren.

Vi får inte svar på allt, men med Bibeln och med de erfarenheter och det budskap som Gud gett oss genom sin Helige Ande i alla tider, kan jag kanske få fram en glimt av svaren på de frågor jag tar upp i denna bok.

Till detta kommer självklart alla de tankar och funderingar som så många människor genom studier, erfarenheter och tankar har skrivit ned, kritiserats för eller mottagits av andra med glädje. Med detta som utgångspunkt vill jag kunna säga som Paulus:

”Vi förkunnar, som det står i skriften, vad inget öga sett och inget öra hört och vad ingen människa har anat, det som Gud har berett åt dem som älskar honom. Och för oss har Gud uppenbart det genom Anden, ty det är Anden som utforskar allt, också djupen hos Gud. Vem utom anden i människan vet vad som finns i människan? Ingen utom Guds ande vet heller vad som finns i Gud. Och vi har inte fått världens ande utan Anden som kommer från Gud, för att vi ska veta vilka gåvor Gud har gett oss. Därför talar vi heller inte om dessa ting med ord som mänsklig vishet har lärt oss - vi tolkar andliga ting med Andens hjälp.” (1 Kor 2:9-13)

KAPITEL 1

VEM GUD ÄR

*Gud tänker alltid på oss,
eftersom han alltid är i oss*

VAD KAPITEL 1 HANDLAR OM

I detta kapitel försöker jag beskriva utgångspunkter för boken. Utgångspunkter som handlar om vem Gud är. Det inleds med ett resonemang om hur jag ser på frågan om vem Gud är. Sedan görs beskrivningar av utvalda värdeord för vem Gud är. De är att Gud är god, Gud är kärleken, Gud är allsmäktig, Gud är rättfärdig, Gud är oföränderlig, Gud är helig, Gud är fullkomlig.

Det är stycket om att Gud är kärleken som beskrivs mest tydligt med anledning av att jag försöker tydliggöra hur viktig kärlekens väsen är för Gud enligt min förståelse av vem Gud är. Tanken är att vår tillvaro bäst förstås genom att belysa vad som avses med att Gud är kärleken och varför just kärleken är det som kan ge svar på livets svåra frågor. Utifrån detta formar jag idén om ”kärlekens villkor” som innebär att det är Guds kärlek som förutsätter möjligheten att välja.

VEM GUD ÄR

Kunskapen om Gud är begränsad

Att observera är att detta kapitel inte kan ge en fullständig bild av vem Gud är. Tanken i detta kapitel är till stor del en blandning mellan bibelteologiska tankar och religionsfilosofiska idéer. Bilden av Gud kan inte bli fullständig. I Katolska kyrkans katekes beskrivs detta så här: ”Eftersom vår kunskap om Gud är begränsad är också vårt språk när det gäller Gud begränsad. Vi kan bara tala om Gud med utgångspunkt från de skapade varelserna och enligt vår begränsade förmåga att skaffa oss kunskap och utöva tankeverksamhet.”⁷

Eller som aposteln Paulus uttrycker det:

”Vilket djup av rikedom, vishet och kunskap hos Gud! Aldrig kan någon utforska hans beslut eller spåra hans vägar. Vem kan känna Herrens tankar, vem kan vara hans rådgivare? Vem har skänkt honom något som han måste återgälda? Ty av honom och genom honom och till honom är allting. Hans är härligheten i evighet. Amen.” (Rom 11:33-36)

Hurdan Gud är

Har Gud skapat allting och har allting sitt upphov hos Gud måste det som är till vara till så som Gud vill att det ska vara. Det innebär att allt som finns till är skapat med förutsättning av vem Gud är. Är Gud kärleken måste allt skapat vara gjort av kärlek och för kärlek. Är Gud god måste också allt som Gud har skapat vara gott.

Det är också så skapelsen brukar beskrivas. Den är god eftersom Gud är god och därför förutsätter vi att allt som Gud skapar är gott. Ska det vara möjligt att få svar är det min uppfattning att utgångspunkten måste vara Gud själv.

I denna utgångspunkt kan vi aldrig bortse ifrån, i något sammanhang, att Gud är kärleken. Det innebär att om inte Guds kärlek skulle stämma in i svaret på någon fråga måste svaret vara fel eller inte tillräckligt.

⁷ Katolska kyrkans katekes, Bokförlaget Catholica 1996, sid 27, not 40.

Det går alltså inte att bortse från Guds existens och varande, hurdan Gud är, när svaren på de frågor som ställs i denna bok ska ges.

Var och vad vi kan få veta om vem Gud är

När det gäller att ta reda på vem Gud är det min uppfattning att svaret måste sökas där Gud själv vill ge oss svar: i Guds Ord. Det är i sitt Ord som Gud visar för oss, så mycket som han vill uppenbara för oss, om vem han är.

Det ställe vi har i Bibeln där Gud direkt talar om vem han är finns i berättelsen om när han uppenbarade sig för Mose i den brinnande busken och sa:

"Jag är den jag är" (2 Mos 3:14).

Vi kan inte veta allt om Gud. Vi vet bara så mycket som Gud vill att vi ska veta. Att det är så beror på att Gud inte är en produkt av vårt tänkande. Därför kan det ibland finnas motsatta uppgifter och förklaringar mellan Bibeln, vetenskapsmän, historiker och andra. Våra uppfattningar och gudsbilder kan variera.

Men det må vara hänt att det är så. Vår kunskap är ändå begränsad. Det Gud är det är Gud ändå, vårt tyckande och tänkande till trots. Det närmaste vi kommer blir ändå det budskap om Gud som Bibeln ger oss.

Vi skulle visserligen kunna söka svar om vem Gud är var helst vi vill, eftersom Gud har skapat allting och gjort oss till religiösa varelser. Därför är det självklart att det även i skapelsen går att uppenbara Guds väsen.

I brevet till Rom skriver Paulus om detta:

"Ty Guds vrede uppenbaras från himlen och drabbar all gudlöshet och orätt hos de människor som håller sanningen fången i orättfärdigheten. Det man kan veta om Gud kan de ju själva se; Gud har gjort det uppenbart för dem. Ty alltsedan världens skapelse har hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomlighet kunnat uppfattas i hans verk och varit synliga. Därför finns det inget försvar för dem: de har haft kunskap om Gud men inte ärat honom som Gud eller tackat honom."

(Rom 1:18-21)

Men även om det går att uppfatta Gud i naturen, i skapelsen och i andra religioner, blir detta mest ett tecken på Guds existens och inte ett svar på frågan vem Gud är. För att få svar behöver vi en historia som berättar om Guds uppenbarelse bland oss människor.

Den historia som är mest tillgänglig för oss är Bibeln, som berättar om hur Gud har uppenbarat sig för oss.

Med utgångspunkt från vad Bibeln skriver om Gud kommer här några avsnitt där jag kortfattat beskriver Gud med några värdeord som: god, kärlek, allsmäktig, rättfärdig, oföränderlig, helig och fullkomlig. Det finns fler, men jag har valt dessa värdeord därför att jag anser att de är tillräckliga för att ge en bild av vem Gud är för detta studium och för att kunna ge ett tillräckligt bra svar på livets svåra frågor.

GUD ÄR GOD

Det står inte så mycket i Bibeln om att Gud är god även om begreppet god används ganska flitigt. Anledningen till detta är förmodligen helt enkelt att självklarheter inte skrivs annat än i direkta tilltal som i lovsånger. Därför finns de flesta uttrycken om att Gud är god i Psaltaren bl.a. Ps 25:8, 34:9, 86:5, 100:5, 106:1, 107:1, 118:1,29, 119:68, 135:3 och 136:1.

Ordet god

Luther förknippade det tyska ordet ”Gott” (Gud) med ”gut” (god) och det har hävdats att det engelska namnet på Gud, nämligen ”God” har med det anglosaxiska ordet för god (*good*) att göra⁸. Enligt samma källa (Illustrerat Bibellexikon) har vårt ord för ”Gud” med ”god” att göra och kommer från det tyska språket.

På grekiska finns det flera ord som kan översättas med ordet ”god”. I forngrekiskan var orden mer specifika men i den tidens språkbruk som användes när Nya Testamentet skrevs var orden mer lika. Det är främst två olika ord som används och de är: *αγαθος* (*agathos*), och *καλος* (*kalos*), som båda översätts med ordet ”god”.

Ordet *αγαθος* (*agathos*), kännetecknar det moraliskt goda och används om personer, saker, förhållanden, handlingar. Det kännetecknar det som är fullkomligt gott i sitt slag och är det ord som används mest när det handlar om vem Gud är.

Ordet *καλος* (*kalos*), har också en moralisk betydelse i Nya Testamentet, men används mest för att känneteckna det som är vackert.⁹

Gud är god och inget ont finns i honom

Vårt ord för Gud har att göra med hurdan Gud är. Gud är god och inget ont finns i honom. Vad som är gott och vad som inte är gott är egentligen en filosofisk fråga där avgörandet om gott och ont är det som bl.a. den normativa etiken¹⁰ handlar om, frågan om vad som är rätt och vad som är fel. Vad som är gott och vad som är ont är en bredare filosofisk fråga som i regel brukar leda till en etisk diskussion som, beroende av vilken filosofisk inriktning man har, kan få olika resultat.

Om Gud är fullkomligt god så måste det innebära att allt som är gott kommer från Gud och hör Gud till. Allt som är gott har med Guds vilja att göra. Det Gud vill, det Gud skapar, allt som kommer från Gud, är gott. Det här är hela tillvarons innersta sanning och problem. Bara det som är fullkomligt gott kan ha med Gud att göra.

I detta religionsfilosofiska resonemang måste det också innebära att det onda är ont därför att det inte har med Gud att göra. Det är tvärtemot vad Gud är, därför är det ont. Det som vi då kan se som ett problem med Guds godhet måste vara att, eftersom inget ont kan ha med Gud att göra, kan heller inget ont få komma in i Guds rike. Det är detta som ligger till grund för hela Guds frälsningsverk.

Guds godhet visar sig bl.a. i att han inte tar hänsyn till person.

”Gud gör inte skillnad på människor” (Rom 2:11).

Jesus säger att ”ingen är god utom Gud” (Luk 18:19) och att Gud

”låter sin sol gå upp över onda och goda och låter det regna över rättfärdiga och orättfärdiga” (Matt 5:45).

GUD ÄR KÄRLEK

Att Gud är kärlek uttrycks inte så mycket i Bibeln. Det är uppenbart att det förutsätts som en självklarhet att Gud är kärlek, att det inte behöver skrivas så ofta.

⁸ Illustrerat bibellexikon, kol 2065

⁹ Beskrivningen om de grekiska orden som översätts med ”god” är hämtat från Studiebibeln band V, sid 9 och sid 542-543.

¹⁰ Normativ etik är ett område inom moralfilosofi eller etik som undersöker vilken moral som är den rätta eller mest välgrundade. Den söker anvisa individen rätt handling eller handlingsprincip. Normativ etik kan ses som ett av tre delområden inom den filosofiska etiken, jämte metaetik där teoretiska frågor om vad de normativa uttalandena egentligen handlar om diskuteras, och tillämpad etik, där man söker applicera ställningstaganden inom normativ etik på konkreta problem.

Den som uttrycker klart att Gud är kärleken är aposteln Johannes i sitt första brev där han skriver att ”Gud är kärleken”, på två ställen: 1 Joh 4:8, 16¹¹.

Annars handlar Guds kärlek om hurdan den är och hur Gud är i sin kärlek. Det är ju det som är det väsentliga att känna till, inte att Gud är kärleken, utan hurdan den kärlek är som kommer från Gud och som innefattar vem Gud är.

Ordet kärlek

Det finns många ord som kan översättas med kärlek. Men det hebreiska ordet *’âhab* är det som kommer allra närmast. Det innesluter hela rikedom i de tre grekiska orden: *ερος (éros)*, (den lidelsefulla, sexuella kärleken), *φιλίω (philío)*, (den vänskapliga kärleken) och *αγάπη (agápê)* (den givande kärleken)¹².

I Nya Testamentet är det ordet *αγάπη (agápê)*, som används för att beskriva den gudomliga kärleken och kännetecknas mest av uttrycket att den inte söker sitt eget. Det är den givande kärleken.

Den som kanske mer än någon annan är känd för att ha beskrivit dessa begrepp om kärleken i Nya Testamentet, men också i den dåtida grekiska världen är professor Anders Nygren.¹³

Kärleken är grunden för Guds handlande

Liksom Anders Nygren menar jag att kärlekstanken är grundmotivet i hela Guds handlande. Det är av kärlek som Gud skapade allting. Det är av kärlek som vi ser att Guds dom över människan inte slår in direkt vid syndafallet. Det är av kärlek som Gud handlar genom hela Bibeln och orsaken till det är att Gud handlar sådan han är. Han handlar av kärlek eftersom han är kärleken.

Förklaringen till vad Guds godhet innebär finner vi framför allt i hans kärlek. Guds kärlek är så stor och innefattar allt det goda, att det gör det omöjligt att precisera vad Guds kärlek till fullo innebär.

Beskrivning av hurdan Guds kärlek är

Paulus ger en beskrivning av hurdan Guds kärlek ser ut.

”Kärleken är tålmodig och god. Kärleken är inte stridslysten, inte skrytsam och inte uppblåst. Den är inte utmanande, inte självisk, den bruser inte upp, den vill ingen något ont. Den finner inte glädje i orätten, men gläds med sanningen. Allt bär den, allt tror den, allt hoppas den, allt uthärdar den. Kärleken upphör aldrig.”

(1 Kor 13:4-8).

Med utgångspunkt från detta bibelställe menar jag att det blir lättare att komma fram till vad Guds kärlek är för något. De tankar som Paulus för fram måste förutses ha kommit fram genom ett noggrant studium av de heliga skrifter som fanns tillgängliga på Pauli tid. Det är med all säkerhet inte så att Paulus kom fram till dessa slutsatser om kärlekens väsen genom att endast fundera och meditera själv. Han såg genom Israels folks beröringar med Gud vad Guds kärlek verkligen innebär.

Eftersom Gud i sitt väsen är kärleken innebär det Paulus skriver, att Gud inte bara är allsmäktig, fullkomlig, oföränderlig med mera. Han är till sitt väsen också tålmodig, god, osjälvisk, rättvis och har alltid med sanning att göra.

Kärleken är tålmodig

Det kan tyckas märkligt att Paulus inte börjar med att beskriva att kärleken faktiskt i första hand är osjälvisk. Han börjar med ordet som har med tålmod att göra.

¹¹ ”Men den som inte älskar känner inte Gud, eftersom Gud är kärlek.” 1 Joh 4:8 ”Och vi har lärt känna den kärlek som Gud har till oss och tror på den. Gud är kärlek, och den som förblir i kärleken förblir i Gud och Gud i honom.” 1 Joh 4:16

¹² Illustrerat bibellexikon, kol 3355, 3356

¹³ Anders Nygrens verk om ”Eros och Agape” med flera, låg till grund för den forskningsmodell som han förde fram på 1930-talet som kallas för ”Motivforskning” och som var grunden för det lundsiska tankesystemet. Men i denna bok tar jag inte hänsyn till Anders Nygrens teologiska verk oavsett om han har rätt eller inte. Jag försöker hålla mig till vad Bibeln skriver om kärleken utan att gå in på kärleksbegreppet som en semantisk studie.

Tålmod handlar om en slags mod att våga vänta trots motgångar, svårigheter och sådant som inte följer det man själv önskar. Även om jag kan gå in och styra saker och ting efter hur jag vill ha det, väntar jag och står ut trots allt.

Jag uppfattar att Paulus menar att eftersom det onda och allt som har med synd att göra, står emot allt som har med Gud att göra, så är det hans tålmodiga kärlek som avgör att han kan vänta med att göra slut på ondskan och allt som står emot hans gudomlighet, rättvisa, godhet och kärlek.

Det är därför att Guds kärlek är tålmodig, som vi människor kan bli räddade, eftersom Gud tål att vänta på att varje människa ska komma till Jesus där räddningen från det onda, synden och döden finns. Det är tålmodet i Guds kärlek som bevisas genom att Jesus dog för oss syndare, att han gick i döden för oss i stället för att vi skulle dö. Paulus beskriver det i Romarbrevet:

”Gud bevisar sin kärlek till oss genom att Kristus dog för oss medan vi ännu var syndare”
(Rom 5:8).

Kärleken är god

Att Gud är god har jag beskrivit ovan. Här handlar det om att kärleken är god. Liksom Gud är god är kärleken god. Den godhet kärleken visar handlar om att det som är kärlek alltid har med godhet att göra och att kärleken inte vill någon något ont. Kärleken är alltid god och helt fri från ondskan. Därför skriver också Paulus i romarbrevet:

”Kärleken vållar inte din nästa något ont” (Rom 13:10).

Kärleken är god eftersom Gud är god. Men på en punkt skiljer sig Guds godhet och Guds kärlek åt. Det är kanske det som gör att det inte är tillräckligt att säga att Gud bara är god eller att Gud bara är kärleken. Skillnaden ligger i friheten att välja.

Guds godhet ger inte något val. Guds godhet kan inte acceptera och stå ut med människans olydnad, synd och svaghet.

Kärleken kan heller inte acceptera det onda som människor gör, men kärleken kan stå ut med det. Däri ligger skillnaden. Det är kanske denna del av Guds kärlek som är så oerhört svårt att förklara.

Det går nog inte att förklara. Försöken att beskriva skillnaden mellan Guds godhet och Guds kärlek blir fragmatisk. Det går att försöka förklara skillnaden genom att säga att trots människans olydnad, synd och svaghet så kan Gud stå ut med den ondska som förekommer i vår värld och hos människan. Han kan göra det därför att kärleken, som visar sig i viljan hos Gud att själv inte kunna göra något annat än att älska människan, tycka om människan, vilja ha människan för sin egen del, visar sig i att Gud går så långt att det kostar honom gränslös självuppgiffring¹⁴.

Beviset för att Guds kärlek verkligen är så stor att Gud är beredd att göra vad som helst utan att ge avkall på sin fullkomliga godhet och kärlek, finns också här bäst beskrivet av Paulus i ovan nämnda bibelord: Rom 5:8.

Kärleken är inte stridslysten

Att kärleken kan stå ut med det onda är inte detsamma som att kärleken kan acceptera det onda. Kärleken vill bara det som är gott. Kärleken vill bara göra det som är gott.

Ibland får Gud strida för sin kärleks skull för att det ska bli något gott av det. Kampen mot ondskan är ett exempel på det, hur Jesus lät sig plågas och dödas för Guds kärleks skull.

Att kärleken inte är stridslysten betyder inte att den vill undvika strid, utan att den inte vill ha strid. Kärleken söker andra möjliga vägar att lösa konflikter. Gärna bli slagen, men inte fly eller slå tillbaka.

¹⁴ . Illustrerat bibellexikon, kol 2072

Gud är inte stridslysten, men han kan inte ge sig i kampen mot det onda. Där finns inga eftergifter. Genom Jesus kunde han ta på sig all ondska i vårt ställe och dö. Men inte undvika kampen och låta människan bära allt ont. Han gick i strid för oss, inte därför att han var stridslysten, utan därför att han ville rädda oss.

Kärleken är inte skrytsam och inte uppblåst

Högmod är den egenskap som visar sig i skrytsamhet. ”Högmod går före fall”¹⁵, heter det.

Gud är inte högmodig. Han har ingen anledning till det. Han behöver inte visa upp sig.

Högmod finns inte i kärleken. Högmodet ser alltid till sitt eget, det är egoismens mest tydliga egenskap.

Kärleken ser aldrig till sitt eget. Kärlekens kanske främsta egenskap är osjälviskheten, att alltid och i alla sammanhang sätta andra först.

Att vara uppblåst innebär att man sätter sig själv före och över alla andra och låter andra stå tillbaka, trycker ner dem och visar deras litenhet. Trots att:

”Herren är upphöjd över alla folk, högre än himlen når hans härlighet.” (Ps 113:4),
så vill han aldrig skryta med sin storhet för att tvinga fram något hos oss, skrämja oss till lydnad eller trycka ner oss människor. Hans kärlek ”hindrar”¹⁶ honom.

Dessutom behöver inte Gud visa sin storhet för oss för att bevisa något. Han har redan all makt.

Han kan göra vad han vill utan att någon eller något kan hindra honom. Därför behöver han heller inte vara uppblåst. Men det är inte därför han inte är uppblåst. Utan därför att kärleken är så beskaffad att den inte söker sitt eget. Den vill hela tiden upphöja andra, hjälpa andra och rädda alla.

Kärleken är inte utmanande

Guds kärlek utmanar aldrig.

Det här är nog den stora skillnaden mellan Bibelns Gud och andra religioners gudar. Bibelns Gud ger gratis, utan att kräva något tillbaka. Frågan handlar istället om att vilja ta emot och därmed också få det som hör till det man tar emot. Andra religioners gudar kräver något tillbaka för att de ska ge.

Andra religioner har ofta någon form av renhetskrav, goda-gärningars-krav, olika ändamål som måste uppfyllas, en mängd utmanande faktorer som måste genomföras för att frälsningen eller ändamålet för religionen ska bli fulländad.

Gud är inte utmanande. Han ställer heller inga utmanande krav på oss.

Kärleken är så beskaffad att Gud valde att inte utmana mänskligheten. Istället gick han lidandets och korsets väg för att ta all synd och död på sig för att vi skulle slippa utmaningen att behöva kämpa själva.

Istället för att utmana ger han av sitt frälsningsverk och han gör det därför att han är kärleken som inte är utmanande. Visserligen kan det uppfattas som en utmaning, att om man inte tar emot Guds frälsning genom Jesus Kristus, så går man förlorad. Men det är tvärtom. Frälsningen är inte en utmaning utan en gåva. Den är inget krav, den tas emot gratis. Paulus skriver om det i Efesierbrevet:

”Ty av nåd är ni frälsta genom tron, inte av er själva, Guds gåva är det. Det beror inte på gärningar, ingen ska kunna berömma sig.” (Ef 2:8-9)

Åter är Jesu försoningsverk och frälsningsverk ett bevis på hurdan Gud är. Han är den kärlek som inte ställer krav.

Kärleken är inte självisk

Det som också är grundläggande för Guds kärlek är att den inte är självisk.

¹⁵ Ordspråket är hämtat från Ordspråksboken 16:18 och Ords. 18:12. Se gärna Syr 10:12f också.

¹⁶ Gud kan göra vad han vill utan att någon eller något kan hindra honom. Därför skriver jag ”hindra” inom citationstecken.

Den gudomliga kärleken skiljer sig på denna punkt mer från all annan form av begreppet kärlek, att kärleken inte söker sitt eget. Kärleken ser hela tiden till andras bästa. Det innebär att kärleken hela tiden är utåtgivande och det innebär i förlängningen att kärleken hela tiden vill ge.

Jag uppfattar därför att Bibeln beskriver att Gud är givandets och osjälviskhetens Gud. Detta syns också i skapelsens mångfald och överflöd. Överflödet är ett bevis för hurdan Gud är och hur Guds kärlek tar sig till uttryck. Han vill ge och ge. Han kärlek är så stor att han inte kan låta bli att hela tiden göra mer och mer gott för oss och ge oss långt mer än vad vi och andra behöver. Överflödet är ett tecken på hur oändligt stor och uttrycksfull Guds kärlek är. En av de grundläggande delarna av att Guds kärlek inte är självisk, handlar om Guds vilja att rädda mänskligheten.

Jag menar att svaren finns i utgångspunkten i vem Gud är och framför allt i att Gud är kärleken.

Kärleken finner inte glädje i orätten, men gläds med sanningen

Guds kärlek bygger på rättvisa och sanning. Kärleken visar alltid fram det som är rätt och riktigt och handlar om den sanning som är den sanna sanningen. Det betyder att, eftersom Gud har skapat allting och allting kommer från Gud, är rättvisan och sanningen ett naturligt uttryck för hurdan Gud är. Gud är givetvis sådan han är. Det är sådan Gud är som pekar på vad som är sant och rätt.

Det avgörande med att Gud är kärleken, som visar sig i rättvisa och sanning, är att Gud aldrig viker från detta att själv hålla fast vid det som han är. Det har alltså att göra med Guds fullkomlighet och oföränderlighet som jag kommer att beskriva nedan.

Det är viktigt att peka på att Gud aldrig ändras. Han kärlek är alltid densamma. Är Gud kärleken som inte söker sitt eget, är den kärleken alltid sådan att den inte ändras efter någon form av godtycke.

Kärleken är alltid rättvis och sann därför att den alltid håller fast vid det som är rätt och sant, det som kommer från Gud och är som Gud är.

Gud vill inte tvinga på oss allt det goda han ger eftersom kärleken hela tiden förutsätter frihet och sedan syndafallet har Gud valt att inte ge oss så mycket som han antagligen skulle ha velat ge oss. Jag uppfattar att det finns hinder som Gud själv har bestämt i sin fullkomlighet.

Det är dessa hinder som i sin tur är orsaken till varför vi ställer frågan ”varför”. För om Gud är den osjälviska kärleken som vill göra allt gott och bara vill ge och ge i överflöd, trots ”kärlekens villkor” som innebär att vi människor måste få vara fria att välja att ta emot eller att avstå. Varför gör han inte det på sådant sätt att friheten inte hindrar. Det borde Gud kunna göra. Varför gör inte Gud det då? Varför verkar det vara så att Gud inte gör så mycket gott som osjälviskheten ger oss en aning om?

Att kärleken inte finner glädje i orätten pekar också på att Gud inte accepterar det onda, det som inte hör Gud till. Här är kärleken också tydlig. Kärleken godkänner inte allt, tvärtom innebär Guds kärlek, rättvisa och sanning att motsatsen bestrids. Därför kan Gud döma det som är ont och orättvist, lögn och allt som hör det onda till. Kärleken accepterar inte allt, kärleken är alltså inte snäll där orätt råder och ondskan verkar, den finner inte glädje i orätten¹⁷. Man skulle kanske beskriva det som så att kärleken inte är snäll, den är god och det är en enorm skillnad.

¹⁷ En hänсыftning till Franciskus bön: ”O Herre, gör mig till ett redskap för din frid. Där hat finns, låt mig få föra dit kärlek. Där ondskan finns, låt mig få komma med förlåtelse. Där oenighet finns, låt mig få komma med enighet. Där tvivel finns, låt mig få komma med tro. Där osanning finns, låt mig få komma med sanning. Där förtvivlan finns, låt mig få komma med hoppet. Där sorg finns, låt mig få komma med glädjen. Där mörker finns, låt mig få komma med ljuset. O gudomlige Mästare, låt mig sträva inte så mycket efter att bli tröstad, som att trösta, inte så mycket efter att bli förstådd, som att förstå, inte så mycket efter att bli älskad, som att älska. Ty det är genom att ge, som man får, genom att förlåta, som man blir förlåten, och genom att dö, som man uppstår till det eviga livet.”

Friheten är grunden för kärleken

Genom hela Bibeln och över alla begrepp om vad Guds kärlek är ligger friheten som ett sammanhållande begrepp. Det skrivs inte som en särskild del i Paulus uppräknings av vad kärleken är, men möjligheten, utgångspunkten och förutsättningen för allt vad Guds kärlek handlar om ligger i detta begrepp: frihet.

Till detta följer ännu det grundläggande ordet för vad Guds kärlek och därmed vem Gud är: att Gud aldrig tvingar. Tvång finns inte i kärleken. Enligt min mening är det just det här i Guds kärlek som är avgörande för Gud och som kanske är grundmotivet för Guds handlande.

Jag tror det finns fler motiv, men det här är i så fall ett av dem och det är att det i kärleken alltid finns möjlighet till ett "nej". Friheten är alltså ett resultat av kärleken. Friheten kan kanske därför också beskrivas som ett av motiven för Guds handlande. För Gud är friheten väsentlig och grundläggande för kärleken. Det är om detta jag formar uttrycket "kärlekens villkor" som innebär att det i kärleken finns en frihet att säga "ja" eller "nej".

Gud vill inte tvinga på oss allt det goda han ger eftersom kärleken hela tiden förutsätter frihet. Sedan syndafallet har Gud valt att inte ge oss så mycket som han antagligen skulle ha velat ge oss. Jag uppfattar att det finns hinder som Gud själv har bestämt i sin fullkomlighet.

Det är dessa hinder som i sin tur är orsaken till varför vi ställer frågan "varför". För om Gud är den osjälviska kärleken som vill göra allt gott och bara vill ge och ge i överflöd, trots "kärlekens villkor". Varför gör han inte det på sådant sätt att friheten inte hindrar. Det borde Gud kunna göra. Varför gör inte Gud det då? Varför verkar det vara så att Gud inte gör så mycket gott som Guds kärleks osjälviskhet ger oss en aning om?

Att frihetsbegreppet inte uttalas som en särskild del av kärleken är att det inte är möjligt att friheten ska vara en särskild del av kärleken. Friheten måste finnas med som en övergripande och förutsatt del för att kärlekens olika ingredienser ska kunna fungera.

För det som är kärlekens essens är just att när jag ger kärlek gör jag det därför att jag i frihet vill det. Det går inte att ge kärlek av tvång, den måste vara frivillig annars är det inte kärlek vi talar om. Det är just den här underbara delen av kärleken som är så viktig att den lägger grunden för kärleken. Kärlek är först kärlek när den är frivillig. Det här innebär att kärlekens tålmod är ett frivilligt tålmod. Godheten i kärleken är där av ett fritt hjärta. När jag upplever kärlek vill jag göra gott, inte för att jag måste utan för att jag vill. Med kärleken märker jag att jag vill göra allt för mina medmänniskor, inte därför att jag måste, utan därför att jag älskar dem och vill göra allt för dem. På så sätt kan varje del i kärleken beskrivas. På så sätt är friheten grunden för kärleken. Friheten är kärlekens essens som gör det möjligt att säga "ja" eller "nej". Meningen med kärleken är dock ett fullständigt "ja". Svaret "nej" finns med för frihetens skull, men det ligger inte i kärlekens essens att jag ska säga "nej".

Guds kärlek är större

Den beskrivning som jag här har gjort är mest format av Pauli genomgång av kärleken i 1 Kor 13. Det kan omöjligt ge en fullständig bild av hurdan Guds kärlek är. Guds fullkomliga kärlek har hemligheter som vi endast kan ana. Våra bilder och vår förståelse av Guds kärlek har den svagheten att när vi beskriver Guds kärlek gör vi hela tiden en tankemässig koppling till vår egen förståelse och egna erfarenheter av kärleken. Det betyder i många fall att vår förståelse av kärleken ofta blir moralisk. Guds kärlek är större än vi kan förstå och beskriva. Det betyder inte att vår förståelse av Gud och Guds kärlek är långt ifrån vad Guds sanna kärlek innebär och vem Gud är. Det är bara viktigt att hela tiden ha med tanken som Paulus tydligt återger:

"Aldrig kan någon utforska hans beslut eller spåra hans vägar. Vem kan känna Herrens tankar, vem kan vara hans rådgivare?" (Rom 11:33-34)

Ändå är det samme Paulus som beskriver kärleken som han gör i 1 Kor 13.

En religionsfilosofisk bild av kärleken

Utifrån dessa tankar har jag gett en religionsfilosofisk bild av hur Gud har utformat kärleken. Det ger oss också en ganska tydlig bild av Gud. För Gud är kärlek och sådan kärlek är sådan är Gud. Det här var något som aposteln Johannes var tydlig med när han, troligen mot slutet av sitt liv, skrev sitt första brev där han talade mycket om Guds kärlek.¹⁸

Men Guds väsen innefattar mer än godhet och kärlek eller man kan säga att kärlekens Gud har ännu fler uttryck för att beskriva att Gud är den han är. Det ska jag visa nu.

GUD ÄR ALLSMÄKTIG

Ordet allsmäktig i Bibeln

I 2000 års översättning av Gamla Testamentet valde, den av regeringen tillsatta Bibelkommissionen, att inte använda uttrycket ”allsmäktig” som en beskrivning av Gud. Ordet är egentligen en översättning av begreppet ”regent över allting”. Bibelkommissionen valde istället att översätta ordet med ”den Väldige”.

Men även om de valde att inte använda ordet ”allsmäktig” som en beskrivning av Gud, så är detta Guds väsen en självklar del av vem Gud är som Bibeln ger uttryck för som vi kanske mest känner igen från Jesu ord i Matteusevangeliet:

”Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden.” (Matt 28:18)

Gud är den som har all makt. Men även om ordet ”allsmäktig” inte förekommer alls i 2000 års översättning, så förekom det knappast ens i 1917 års översättning. I den översättningen står det om första gången Gud beskriver sig som allsmäktig. Det är när Herren uppenbarar sig för Abram (som senare kom att kallas Abraham) som då var nittionio år gammal:

”Jag är Gud den Allsmäktige.” (1Mos 17:1 enl. 1917 års översättning)

I 1917 års översättning förekommer uttrycket ”allsmäktig” 56 gånger och mest i Jobs bok (31 gånger). Men även om dagens översättare inte ansåg att det här uttrycket behövdes för att beskriva Gud, så verkar det för mig som att själva begreppet ”allsmäktig” var så självklart att det, redan när Bibeln skrevs, inte ansågs som nödvändigt att använda så mycket. Kanske på grund av sin självklarhet. Självklarheter behöver man inte upprepa.

Vad Guds allsmäktighet betyder

Gud som allsmäktig handlar mer om hurdan Guds allmakt är beskaffad. Problemet med Guds allsmäktighet blir ett semantiskt och pedagogiskt problem för oss. Jag menar att Guds allmakt innebär att Gud förmår göra allting precis så som han själv vill. De enda begränsningar Gud har är han själv. Han kan inte göra emot sig själv eller det är kanske lättare att uttrycka det som att Gud inte vill göra emot sig själv eftersom han då skulle bli något annat än den han är.¹⁹

¹⁸ ”Mina kära, låt oss älska varandra, ty kärleken kommer från Gud, och den som älskar är född av Gud och känner Gud. Men den som inte älskar känner inte Gud, eftersom Gud är kärlek. Så uppenbarades Guds kärlek hos oss: han sände sin ende son till världen för att vi skulle få liv genom honom. Detta är kärleken: inte att vi har älskat Gud utan att han har älskat oss och sänt sin son som försoningsoffer för våra synder. Mina kära, om Gud har älskat oss så, måste också vi älska varandra. Ingen har någonsin sett Gud. Men om vi älskar varandra är Gud alltid i oss, och hans kärlek har nått sin fullhet i oss. Han har gett oss sin ande, och därför vet vi att vi förblir i honom och han i oss. Vi har sett och kan vittna om att Fadern har sänt sin son att rädda världen. Om någon bekänner att Jesus är Guds son förblir Gud i honom och han i Gud. Och vi har lärt känna den kärlek som Gud har till oss och tror på den. Gud är kärlek, och den som förblir i kärleken förblir i Gud och Gud i honom.” 1 Joh 4:7-16

¹⁹ Nåväl, ska jag vara lite filosofisk i min utläggning så borde Guds allsmäktighet innebära att han faktiskt kan göra emot sig själv eller om det är så att Gud inte kan göra emot sig själv, är han då allsmäktig? Min slutsats att Gud inte kan göra emot sig själv och att det är just det som innebär att Gud faktiskt är allsmäktig och utan fel och brister. Det innebär helt enkelt att vi alltid och utan tvivel kan lita på att allt som har med Gud att göra håller i evighet. Gud är allsmäktig innebärande att Gud alltid är och förblir att han är det han är. Allt annat är inget annat än ett rundgångsresonemang, se fotnot 15.

Att Gud **är**, uppfattar jag som det mest grundläggande hos Gud och kanske är det den Gud som **är**, som är bland det svåraste för oss att förstå.

Med Guds allsmäktighet menar jag att han har all makt, att allting ligger i hans händer och att han kan göra precis som han själv vill, om han vill, hur han vill och om det inte är emot honom själv. För den här tankegången måste innebära att det är en omöjlighet att Gud skulle kunna förintä sig själv.

Guds allmakt handlar inte om en blind naturmakt eller ett nyckfullt godtycke. Gud har nämligen inte endast makt över yttre ting och omständigheter, Han har också ett absolut självherradöme och full kontroll över sig själv och sin allmakt²⁰. Därför använder Gud bara sin allmakt till det som stämmer överens med hans oändliga visdom, rättfärdighet, godhet och kärlek.

Gud kan heller inte förneka sig själv och sitt verk. Han är sannfärdig och kan därför inte ljuga. Han är trofast och kan därför aldrig bedra eller svika. Han är god och kan därför inte ha med synd och ondska att göra. Det här är inget tecken på ofullkomlighet hos Gud utan ett tecken på hur allmakten faktiskt är beskaffad. Svårigheten ligger inte i allmaktens väsen utan i vår förmåga att till fullo förstå hur Guds allmakt är beskaffad. Vi råkar lätt in i sådana filosofiska resonemang som kallas för "rundgångsresonemang" t ex som uttrycket: "Alla generaliseringar är falska" — för om alla generaliseringar är falska är också generaliseringen "alla generaliseringar är falska" falsk och då är inte alla generaliseringar falska! Men rundgångsresonemang är ett språkligt problem och kan därför aldrig användas för att ställa frågor eller svara på frågor.²¹

GUD ÄR RÄTTFÄRDIG

Ordet rättfärdig

Orden om "rätt" och "rättfärdig" är ord som förekommer ganska ofta i Bibeln och framför allt i Gamla Testamentet. Men där handlar det mycket om mänsklig rättvisa, som visserligen är en beskrivning av att Guds rättfärdighet visar sig i människors gärningar.

Rättfärdigheten kommer från Gud och har med Gud att göra. Därför att Gud är den som är rättfärdig.

"Ty Herren är rättfärdig, rättfärdiga gärningar älskar han. De rättrådiga skall se hans ansikte."
(Ps 11:7)

Detta innebär att Gud alltid gör det som är rätt. Han kan inte göra emot sig själv. Han håller alltid fast vid det rätta. Som exempel kan vi ta tyngdkraften. Tyngdkraften har sina absoluta lagar. Det råder ingen tveksamhet att tyngdkraften alltid stämmer, dess lagar sviker aldrig. Har man en sten i handen kan man vara säker på att den faller till marken om man släpper den. Sådan är Gud i sin rättfärdighet. Har han sagt och bestämt en sak viker han aldrig från det.

Bibelns användning av ordet rättfärdighet

Bibelns användning av ordet "rättfärdighet" har med förbund att göra. Det var rättfärdigt att hålla fast vid det förbund som man hade ingått. Guds rättfärdighet bevisas därför av att Gud håller fast vid sitt förbund²². Denna tanke går rakt igenom hela Bibeln. Orsaken till att Jesus föddes, led, dog och uppstod var ett tecken på Guds rättfärdighet. Att Gud håller fast vid sitt förbund och det han har lovat samt att Gud aldrig sviker från sina löften.

Därmed kan också det namn Gud ger sig själv förstås. Att Gud är den han är innebär med självklarhet att Gud är rättfärdig. Gud är alltid den som gör det som alltid är det rätta.

²⁰ Illustrerat bibellexikon, kol 207

²¹ Rundgångsresonemang kallas också för "cirkelresonemang" eller cirkelargumentation. Det handlar om en typ av felaktigt logiskt resonemang av typen "Om A så B, och om B så A. Alltså A och B". När man använder den här formen av resonemang kan det leda till det som filosofin kallar för "argumentationsfel" som är retoriskt effektiva och kan nyttjas medvetet för att lura en motståndare. Exempel är ledande frågor, åldersargument utan relevans och misstänkliggöranden. Att känna igen argumentationsfel kan vara svårt, men det är nyttigt att känna till dem då det underlättar analys av resonemang och debatter.

²² Illustrerat bibellexikon, kol 4738

GUD ÄR OFÖRÄNDERLIG

Ordet oföränderlig i Bibeln

Uttrycket att Gud är oföränderlig förekommer inte alls i Bibeln. Det närmaste vi kommer är i Malaki:

”Jag, Herren, har inte förändrats.” (Mal 3:6)

Att det ändå är klart att Gud är oföränderlig, är att Bibeln använder andra ord och berättelser som visar oss att Gud är den han är, ständigt.

Då Gud uppenbarar sig för Mose beskrivs det tydligaste exemplet på detta. När Mose kom till berget Horeb såg han en eldslåga slå upp ur en törnbuske och Gud förde där ett samtal med Mose där Mose bl a sa:

”Om jag nu går till israeliterna och säger att deras faders Gud har sänt mig till dem och de frågar efter hans namn, vad skall jag då svara?” Gud sade: ”Jag är den jag är” Säg dem att han som heter ’Jag är’ har sänt dig till dem” (2 Mos 3:13–14).

Jag är

Gudsnamnet, ”Jag är”²³ pekar på ett ständigt presens, att Gud alltid är densamme. Men annars är det ordet ”Helig” som kännetecknar att Gud aldrig förändras, att Gud alltid är densamme

Uttrycken som t ex finns i Uppenbarelseboken 1:4 skulle kunna peka på att Gud ständigt är densamme:

”Nåd och frid från honom som är och som var och som kommer.” (Upp 1:4)

Men de uttrycken talar ju egentligen inte om ifall Gud ändrar sig eller inte, utan mer att han finns närvarande i dåtid, i nutid och i framtid.

Gud är alltid densamme

Att Gud hela tiden är densamme och att Gud aldrig förändras, är svårt för oss att förstå eftersom vi inte är lika Gud i detta avseende. Gud, till skillnad från oss, är på samma gång nådig, barmhärtig, sträng, vredgad, glad, kärleksfull, hatisk, mild, hård o.s.v. därför att han är.

När Gud är sådan som för oss måste anses vara oförenligt, t ex vredgad och glad så tänker jag på att Gud, till skillnad från oss, befinner sig i varat hela tiden. Det betyder att Gud inte är låst av tiden.

Den fjärde dimensionen, som vi kallar för tiden, är skapad av Gud. Men Gud är inte låst av eller beroende av tiden. Det är tidsproblemet som gör att vi inte kan förstå hur det är möjligt för Gud att vara vredgad och glad på samma gång. På samma sätt är det därför fullständigt omöjligt att beskriva hur det faktiskt är möjligt för Gud att vara densamme hela tiden och ändå uppfattas av oss som olika när Gud uppenbarar sig. Men problemet kan egentligen vara lättare än så att förklara. Det kan helt enkelt vara så att det är människors uppfattningar och beskrivningar av Gud, när han uppenbarar sig för människor, som de med ord beskriver det som att Gud till sitt väsen skulle vara olika. Det kan faktiskt vara så att Gud alltid uppenbarar sig sådan som han är, nämligen som han är.

GUD ÄR HELIG

Ordet helig

Helig är ett mycket vanligt ord i Bibeln. Det hebreiska ordet för helig, *kādos*, betecknar något som är avskilt och antyder en ställning eller ett tillstånd som skiljer sig från det som varit förut. Det avser något som skiljer sig från det profana och orena, det som inte hör Gud till. Det avser också allt det som hör ihop med Gud, avskilt för Guds räkning eller för Gud och invigt eller delaktigt i Guds fullhet.

²³ Gudsnamnet är en vokalisering av hebreiskans JHVH (*Tetragrammaton*, יהוה). Namnet översätts i Bibel 2000 med "Herren". Guds namn förekommer 6828 gånger i den hebreiska texten (första gången i 1 Moseboken 2:4) med de fyra ovanstående bokstäver som kallas tetragrammaton eller tetragrammet (av grekiskans *tetra*-, "fyra", och *gramma*, "bokstav"). Det har länge varit tradition att byta ut Guds egennamn mot olika titlar, till exempel "Gud", "Herren" eller "Adonaj".

I Nya Testamentet betyder ordet detsamma och skrivs på grekiska med ordet: ἅγιος, *hàgios*. Ordet används bl a i Hebreerbrevet 12:10 för att beskriva helighet som ett väsen hos Gud.²⁴

”Våra fäder tuktade oss ju för en kort tid och efter eget godtycke, men han gör det för vårt bästa, för att vi skall få del av hans helighet.” (Hebr 12:10)

Vad helighet innebär

Gud är helig. Det innebär allt det som har med Gud att göra. Helighet innebär endast det som hör Gud själv till. Att få del av Guds helighet är helt enkelt att få del av Gud själv.

Det betydelsefulla med uttrycket ”helig” är att det utesluter allt sådant som inte har med Gud att göra. Det utesluter allt ont, all synd, död, orättvisa, hat, lögn, ofullkomligt, förgängligt, otillräckligt. Allt som inte har direkt med Gud att göra är inte heligt.

Endast Gud är helig, men han ger oss rätt och möjlighet att få del av hans helighet, av allt det som är Gud själv, han som är.

GUD ÄR FULLKOMLIG

Ordet fullkomlighet

Ordet för fullkomlig, på grekiska: τέλειος, (*téleios*), har med Guds helighet att göra på så sätt att ordet innebär att ingenting hos Gud har någon brist eller något som måste bli färdigt²⁵.

Ordet ”fullkomlig” förekommer inte så ofta i Bibeln och nästan uteslutande i Nya Testamentet. Endast på ett ställe återfinns vi uttryck om att Gud är fullkomlig. Det är när Jesus säger i Bergspredikan:

”Var fullkomliga så som er fader i himlen är fullkomlig.” (Matt 5:48)

Men att Gud är fullkomlig ses som en självklarhet genom hela Bibeln.

Vad Guds fullkomlighet innebär

Att Gud är fullkomlig betyder att det inte finns någon brist hos Gud.

Allt som vi kan säga är en brist i skapelsen eller hos oss själva, har inte sitt ursprung hos Gud. Det finns inga fel hos Gud. Den riktiga tillvaron, den sanna verkligheten, är den som finns hos Gud eftersom Gud är fullkomlig.

SVAR PÅ FRÅGOR OM GUD

När jag vill ge svar på frågor om Gud och om den verklighet som finns till, är det rimligt att utgå från att Gud, eftersom han är fullkomlig, inte kan eller egentligen inte vill, göra emot sig själv. Det måste alltså betyda att verkligheten, som den ter sig med de svåra frågorna om Gud som vi vill ha svar på, måste på något sätt ha med Gud att göra och på vilket sätt det går att förstå.

För oss som inte är fullkomliga och inte tillhör den andliga världen, kan det här vara svårt att förstå. Men vi har rätt att fundera och ställa vilka krångliga frågor vi vill om Gud och om verkligheten. Vi kan finna lösningar och svar på tankar och funderingar som handlar om:

- Varför människan skapades, trots att Gud, som skapade människan i kärlek och till kärlek, måste ha vetat att människan skulle välja att vända Gud och kärleken ryggen.
- Varför döden kom in i tillvaron, trots att Gud som är kärleken, inte kan ha ansett döden vara en bra lösning på problemet med att människan vänt honom och kärleken ryggen.
- Varför det onda uppkom, trots att Gud, i sin kärlek, bara kan skapa sådant som är gott och som rimligtvis inte ska kunna bli motsatsen.

²⁴ Illustrerat bibellexikon, kol 2375, 2378

²⁵ Illustrerat bibellexikon, kol 1548

- Varför Gud, som är kärleken och därmed bara kan älska, ändå inte ser till att alla människor blir frälsta så att de slipper helvetet, dit Gud uppenbarligen inte vill att någon människa ska komma.
- Varför Guds olika val har varit sådana de varit trots att Gud är kärleken.
- Varför Gud, som är kärleken, till en viss gräns ändå kan acceptera lidandet och det onda som sker i världen. Eller kan han det egentligen?
- Varför det händer vissa människor mer ont än andra trots att Gud älskar alla människor precis lika mycket.
- Varför Gud inte verkar hindra onda saker att hända.

Nu är det dags att gå in på detta.

FÖRSTA SAMLINGEN

Fråga: Vem är Gud?

Funderingar: Vilken gudsbild har jag?
Var har jag fått min gudsbild ifrån?
Stämmer min gudsbild med Bibelns gudsbild?

Diskutera över påståendet: Eftersom Gud har skapat allting och allting har sitt upphov hos Gud, måste det som blev till blivit till beroende på hurdan Gud är.

Samtala om: Vad innebär det att Gud är god?
Vad menar vi när vi talar om godhet?
Vad menar Jesus när han säger. ”Bara Gud är god”?
Vad innebär det att Gud är kärleken?
Vad menar vi med ”kärlek”?
Skillnader mellan Guds kärlek och annan kärlek?
Vad innebär det att Gud är allsmäktig?
Vad menar vi med ”allsmäktig”?
Vad innebär det att Gud är rättfärdig?
Vad menar vi med ”rättfärdighet”?
Vad innebär att något är rätt och varför är det i så fall rätt?
Vad innebär det att Gud är oföränderlig?
Vilken är skillnaden mellan oss och Gud när det gäller oföränderlighet?
Vad innebär det att Gud är helig?
Vad innebär det att Gud är fullkomlig?

Berätta om: Vilka upplevelser jag har i möten med Gud.

Bibelställen: 1 Mos 17:1, 2 Mos 3:14, 34:6, 5 Mos 32:4, Nah 1:3, Job 36:5, Ps 77:15, Jes 6:3, 40:18, Jer 23:23, Mal 3:6, Matt 19:26, Luk 18:19, Joh 3:33, Rom 1:18-21, 11:33, 1 Kor 14:33, 1 Joh 1:5, 4:8,

KAPITEL 2

MÄNNISKANS SKAPELSE

*livet är som ljuset,
det märks först i mörker*

VAD KAPITEL 2 HANDLAR OM

Kapitlet inleds med lite filosofiska tankar om tro och vetenskap när det gäller skapelsen.

Sedan går det över till det som är kapitlets egentliga avsikt som handlar om varför människan skapades och varför det står att hon skapades till Guds avbild. Tre teorier presenteras: Teistisk evolution, Kreationismen och Intelligent Design.

Det leder fram till tankar på om det fanns en skapelse före universum skapades och varför det i så fall gör det. Detta leder sedan in på vad Bibeln beskriver om andevärlden och änglarnas avfall och hur det därmed blev så att ondskan kunde uppstå i en tillvaro skapad av en fullkomligt god, vis och kärleksfull Gud.

Därefter kommer frågan om människans skapelse i tre punkter:

- människan skapades till Guds avbild.
- människans skapades till frihet.
- människan skapades till herre över skapelsen.

Den slutsats som dras, för fram tre saker om varför Gud skapade människan.

- Gud skapade människan för att ha någon att ge sin kärlek till.
- Gud skapade människan för att visa dem i andevärlden vad Guds kärlek innebär för dem som hör Gud till.
- Gud skapade människan också med tanke på att hon skulle avfalla och därmed bereda vägen för frälsningen.

Alltså skapade Gud människan av två orsaker: kärlekens och frälsningens.

HUR ALLT HAR KOMMIT TILL

Innan jag går in i funderingar på om hur människan kom till måste jag först göra klart att jag utgår från att det finns två teorier om detta och inga fler. De är "slumpen" och "skapelsen" som egentligen handlar om det finns en Gud eller inte. Slumpen handlar alltså om hur universum och vi skulle ha kommit till om Gud inte finns. Men finns Gud är det skapelsen som gäller.

Mycket kan sägas om både det ena och det andra. Det finns "bevis" för båda. Men redan begreppet "bevis" ställer till problem eftersom bevisen beror på hur de tolkas och vilka olika former av filosofiska eller teologiska trosgrunder de baseras på.

Bevisen om vi har kommit till av en slump eller genom en skapelse blir till sist ändå ett försök att konstatera om Gud finns eller inte.

Men min uppgift är inte en avsikt att konstatera om det är slumpen eller skapelsen som är sant. Jag hoppar direkt över detta till att som utgångspunkt fastställa teorin om att Gud finns och att det är Gud som har skapat allting.

Men också med detta som utgångspunkt föreligger en del olika tolkningar och framställningar. Det jag försöker konstatera är i så fall att Gud har skapat allting, men hur Gud skapade allting kommer som en direkt följd av det.

HUR GUD SKAPADE ALLTING

När det gäller hur Gud skapade allting har jag kommit fram till att det finns flera möjligheter till hands. Varje möjlighet är varken bättre eller sämre än den andra. Vi har nämligen samma problem här som när det gäller problemen med att bevisa om vi kommit till av en slump eller om Gud har skapat oss. Det avgörande är helt enkelt vad som kan synas vara mest troligt för oss. Vad menar jag då? Jo, enligt min mening är det för Gud inte omöjligt att skapa som han vill. Eller om jag hoppar över den dubbla negationen: det är möjligt för Gud att skapa precis som han själv vill och hur han själv vill. Frågan är bara hur han faktiskt gjorde.

Det finns minst tre teorier på hur Gud skapade allting och framför allt hur Gud skapade människan. Det finns fler som har lite olika nyanser och jag plockar lite mellan de olika synsätten. Under 1900-talet framkom bl. a. Kreationism²⁶ och Intelligent design²⁷. Vad som kan sägas om dessa är att de har framkommit som en motreaktion mot den moderna vetenskapliga evolutionsteorin där Guds existens och medverkan inte räknas in. De innebär inte samma synsätt som att räkna in Gud i den moderna vetenskapliga evolutionsteorin²⁸, den teorin kallas för "teistisk evolution" och är nog den teori som åtminstone katolska kyrkan, lutherska kyrkor och judedomen räknar med.

1. Teistisk evolution

Denna teori handlar om att Gud skapade allting såsom den moderna vetenskapen för fram. Att Gud i så fall skapade universum, världen och allt på den genom en ca 13,7 miljarder år lång utveckling från ett startögonblick, "Big Bang". Denna moderna vetenskapliga syn menar idag att universum började som en punkt av ren energi.

Det som beskrivs kallas för "Plancktiden" när universum börjar bildas med början ända ned till 10^{-43} sekunder. Forskarna menar att tyngdkraften började då. Sedan kom den starka kärnkraften, som håller ihop atomkärnorna och byggstenarna i kärnorna, att bildas 10^{-36} till 10^{-32} sekunder. Ungefär 10^{-32} till 10^{-5} bildas atomernas minsta byggstenar, kvarkarna, tillsammans med elektronerna. Kvarkarna samlar sig och bildar de större enheterna i atomer, protoner och neutroner.

Universum är nu 10^{-5} sekunder gammalt och den elektromagnetiska kraften samt den svaga kärnkraften, som styr de instabila atomernas sammanbrott, bildas.

Mellan sedan 1 sekund och tre minuter bildas atomerna och eftersom det är så oerhört varmt är strålningsenergin den enda möjliga energiformen 3 000 år framåt.

Sedan ända fram mot ca 300 000 år avkyls universum och atomkärnorna fångar in sina elektroner och bildar väte, helium och litium.

Den moderna vetenskapen menar också att universum genom de fyra naturkrafterna; tyngdkraft, elektromagnetisk kraft och stark och svag kärnkraft och genom naturlagarna, är som gjort för att hysa liv.

²⁶ Kreationism är uppfattningen att världen och allt levande helt eller delvis har kommit till genom gudomligt ingripande eller på övernaturlig väg. Det finns inom kreationismen ett brett spektrum av uppfattningar både om vad eller vem/vilka som orsakat universums existens och hur detta kan ha gått till.

²⁷ Intelligent design (ibland förkortat ID) är uppfattningen att livet på jorden är alltför komplext för att ha kunnat uppstå och utvecklas uteslutande genom slumpmässiga variationer och naturligt urval som biologins evolutionsteori menar.

²⁸ Evolutionsteorin beskriver den process varigenom levande organismer förändras från en form till en annan från generation till generation. Evolutionsteorin beskriver hur ärftliga egenskaper i en population förändras från generation till generation genom olika processer. Evolution är ursprunget till den stora variation som finns i den biologiska världen: de nu förekommande arterna är alla besläktade genom ett gemensamt ursprung, och med tiden utvecklas nya arter från de existerande genom artbildning, en produkt av små successiva förändringar över stora tidsrymder.

Genom olika processer kom jorden till och det biologiska livet startade och människan skapades genom en mångmiljoner lång utveckling till det hon är idag.²⁹

För Gud skulle inte detta vara omöjligt. Han är evig, 13,7 miljarder år är ingen större tid för honom. Men i den vetenskapliga filosofin, som ligger till grund för vad som är vetenskap och vad som inte kan räknas in i den moderna vetenskapen, förutsätts att Gud inte existerar. Det betyder att allt, inklusive livets uppkomst, måste kunna förklaras med fysiska och kemiska processer som i sin tur skapar de biologiska processer som är uppkomsten till liv.

Samtidigt finns det ingen helt klar uppfattning om vad vetenskaplig filosofi innebär, alltså uppfattningen om vad vi menar när vi talar om vetenskap. Det kan vara av betydelse att förstå att Guds existens egentligen inte behöver vara en motsats till den moderna vetenskapen. Det är bara en fråga om filosofi.

2. Kreationismen

Denna teori har flera nyanser och kan delas upp i Vetenskaplig kreationism, Gammaljordskreationism och Ungjordskreationism.

Det handlar om att allting skapades under de sex dagar Bibeln beskriver och att människan alltså skapades direkt till att vara det hon är idag.

När det gäller ordningsföljden för hur allt kom till är vissa kreationister överens med den moderna vetenskapen. Skapelseberättelsen i Bibeln är faktiskt en utvecklingslära eftersom allt inte skapades på ett ögonblick. Det tog sex dagar att göra det.

Dessutom finns det svårigheter med att tala om tidsperspektiv eftersom det inte alls är självklart att de sex skapelsedagarna handlar om dygn med 24 timmar.

Men i detta sammanhang spelar det ingen roll med alla funderingar om skapelseberättelsen, för det finns många fler. Oavsett vad man tycker om kreationisternas teorier så är den viktiga filosofiska tanken i det här att konstatera att det faktiskt inte är omöjligt att Gud skulle kunnat skapa allting på sex dagar, 144 timmar. För Gud är ju nämligen ingenting omöjligt. Problemet handlar egentligen om det verkligen var så det gick till när Gud skapade allting.

3. Intelligent Design

Denna teori är lik Teistisk evolution men menar att Gud vid bestämda tillfällen direkt ingriper i skapandet.

Det skulle kunna innebära t.ex. att Gud skapat universum och sedan människorna genom den långa utveckling som den moderna vetenskapen talar om. Men när det gäller människans skapelse eller utveckling (som måste vara den rätta terminologin), menar Intelligent Design att Gud vid ett tillfälle gjorde människan till vad hon är idag genom att inblåsa sin livsande, sitt medvetande, sitt eget väsen i människan. Det skulle också kunna vara ännu mer konkret att Gud vid ett bestämt tillfälle direkt skapade människan så som det beskrivs Bibelns skapelseberättelse. Den här senare tanken hör mer till kreationsteorin.

Vilken av dessa skapelseformer vi faktiskt kommit till genom är omöjligt att kunna få fram.

Men vad denna filosofiska och teologiska spekulation ska leda fram till är att konstatera att vilken av ovan nämnda former som helst är möjlig eftersom ingenting är omöjligt för Gud.

Samtidigt är det för detta studium inte nödvändigt att föra fram vilken modell som gäller när det handlar om Guds skapelse. Uppenbart är det inte viktigt för Gud att meddela oss människor hur det gick till när Gud skapade allting.

Det jag vill lyfta fram i detta studium handlar inte om **hur** Gud har skapat allting utom **varför** Gud skapade människan.

²⁹ Ill.vet. nr 8 aug 1994 sid 10f står det att universum började för 13,9 miljarder år sedan. Nutida astronomisk forskning menar att universum är något yngre, 13,7 miljarder år.

VARFÖR GUD SKAPADE MÄNNISKAN

Skapelseberättelsen

För att kunna reda ut varför Gud skapade människan är det Bibelns skapelseberättelse vi måste gå till.

Även om frågan hur människan kom till inte kan besvaras enhetligt, behöver det inte stå i konfrontation med berättelsen i 1 Mosebok 2, som handlar om hur Gud skapade människan. Den är troligen skrivet så för att det ska vara ett budskap från Gud berättat så att var och en av oss i alla tider ska ha möjlighet att ta till oss berättelsen. Om det nödvändigtvis gick till på de sätt som står skrivet kan vi inte veta.

Det vi däremot kan inse är att det inte är omöjligt att det skulle kunna vara så att Gud faktiskt skapade människan på det sätt som 1 Mosebok 2 beskriver. Men det är heller inte omöjligt att människans skapelse är givet åt oss av Gud som en berättelse där Gud meddelar oss det han vill att vi ska förstå, men inte ger oss ett vetenskapligt protokoll över hur han faktiskt skapade människan.³⁰

Att det kan vara så att, oavsett hur Gud skapade människan, så är det viktigaste att Gud visar oss det han verkligen vill säga oss i skapelseberättelsen:

- Att det är han som står bakom allting.
- Att vi har fått livet av honom.
- Att livet är skapat i kärlek, vilket ger friheten och möjligheten att välja.

Allt har vi fått av honom. Detta ser vi redan i den omständigheten att det finns två skapelseberättelser³¹. Att sedan historisk-kritisk forskning hävdar att skapelseberättelsen är ett hopkok av flera mytologiska berättelser har ingen betydelse för detta studium därför att också det är en fråga om hur Gud gav oss skapelseberättelsen och allt det i den som han vill att vi ska veta.

Vi kan, med utgångspunkten av att skapelseberättelsen är sådan som Gud vill att den ska vara fastslå att det är skapelseberättelsen vi måste titta på för att konstatera varför Gud skapade människan.

Nästan som ett gudaväsen

Enligt skapelseberättelsen kan vi konstatera vissa saker med det samma. De är att Gud, till skillnad från övriga skapelsen, gjorde människan till sin avbild.

Gud sade: ”Vi skall göra människor som är vår avbild, lika oss. De skall härska över havets fiskar, himlens fåglar, boskapen, alla vilda djur och alla kräldjur som finns på jorden.” Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem. (1 Mos 1:26-27).

Vi ser också att människan skapades till frihet och att Gud gav människan uppgiften att vara herre över skapelsen. Samtidigt gav Gud människan och djuren att äta grönsaker, inte animaliska produkter, alltså inte djur:

”Åt markens djur, åt himlens fåglar och åt dem som krälar på jorden, allt som har liv i sig, ger jag alla gröna örter att äta.” Och det blev så.” (1 Mos 1:30).

Mer om detta går jag inte in på mer än att påpeka att detta var före döden hade brutit in. Jag vill bara peka på att det var annorlunda än hur det blev sedan.

Men då undrar jag: Om människan inte skulle ätit någon föda, hade hon dött då? Hur kunde hon i så fall dö om inte döden fanns?

³⁰ I Katolska kyrkans katekes påtalas vikten av att Gud uppenbarar för oss det vi behöver veta om skapelsen och att det är tillräckligt bra. Se not 287 på sid 87. Samt att det väsentliga handlar inte om att veta när och hur världsalltet rent materiellt kom till utan vilken mening ursprunget har. Se not 284 på sid 87.

³¹ Det finns teologer som menar att det finns en skapelseberättelse också i Jobs bok kapitlen 38—41. Men troligen handlar det om mer symboliska och poetiska beskrivningar som Gud ger i sina svar till Job och bör därför inte tolkas alltför bokstavligt.

Samma fråga gäller att Gud skapade människan till man och kvinna. Varför då? Om nu inte döden fanns skulle jorden bli uppfylld av människor ganska snart. När skulle barnafödandet i så fall ha slutat eller hade Gud i så fall en tanke på vad han skulle göra om jorden hade blivit så överbefolkad att mänskligheten inte skulle kunna leva på den eftersom maten inte skulle räcka till för alla? ³²

Om Gud ville ha många människor på jorden kunde han väl ha skapat dem alla på samma gång och så hade de fått leva tillsammans med varandra och med Gud, som det verkar vara tänkt, utan att någon död eller annat ont skulle komma och förstöra. Men så gjorde Gud inte.

Människan skapades för att dö

Varför människan skapades måste ha sitt svar någon annanstans än just i frågan om skapelsen. Det är tydligt och klart att människan skapades för att dö. En mycket svår tanke för oss människor. Men som det ser ut, så verkar det vara så, samtidigt som detta inte går att konstatera direkt. Men när jag ställer frågan "varför" uppfattar jag det som att det uppstår ett problem. För varför skulle Gud annars ha skapat människan till man och kvinna om han inte i detta varit medveten om fortsättningen, vare sig det var planerat eller inte att bli så? Det blir då ännu mer komplicerad när vi i förstår att Gud är kärleken. Hur kan Gud, i medveten kärlek, medvetet ha skapat människan, skapad till kärlek, ändå varit medveten om att döden skulle bli en del av människans livsvillkor?

Men jag kan direkt konstatera att möjligheten till ondskan och döden redan fanns.

Det syns i 1 Mosebok 2:16-17

”Herren Gud gav detta bud: ”Du får äta av alla träd i trädgården utom av trädet som ger kunskap om gott och ont. Den dag du äter av det trädet skall du dö.”

(1Mos 2:16-17)

Av detta förstår vi att ondskan och döden måste ha funnits redan när Gud skapade människan. Om den redan fanns så måste den antingen alltid ha funnits eller ha uppstått någon gång före människans skapelse och förmodligen också före vårt universums skapelse.

Innan jag går vidare med svaret om varför Gud skapade människan, vill jag föra fram idén om att det kanske fanns en skapelse före vår skapelse.

FANNS DET EN SKAPELSE FÖRE VÅR SKAPELSE?

När jag funderar över detta kommer jag fram till att det måste finnas ett "före skapelsen" och att det är detta som ger oss förklaringen till många "varför" i vår tillvaro. Det kan också vara dessa tankar om ett före skapelsen, som kan hjälpa oss att förstå de svåra frågor som vi ställer om livet och som vi möter varje dag under våra liv.

Vi ser det framför allt genom att konstatera att ormen i skapelsen verkar vara något annat än ett djur.

I Uppenbarelseboken kallas ormen i skapelsen också för "draken",

"den stora draken, ormen från urtiden, han som kallas Djävul och Satan..."

(Upp 12:9).

Detta "före skapelsen" kan vi kalla "den första skapelsen" när Gud skapade andevärlden i den dimension den förekommer i och som vi endast har vissa glimtar av i Bibeln och i människors erfarenheter genom tiderna.

Bibeln talar om denna dimension som "himlen" som bl a Jakob, Mose, Elia, Elisa, Jesaja, Jeremia, Petrus, Paulus och Johannes fick blicka in i vid olika tillfällen.

Striden i himlen

Bibeln talar om vissa änglar som Gabriel och Mikael och nämner om en strid i himlen där Lucifer, "den strålande morgonstjärnan", gjorde uppror mot Gud och ville ta Guds plats.

³² Det finns de som menar att det ultimata antalet människor som kan leva på Jorden är 9-10 miljarder personer. Se vidare <http://www.livescience.com/16493-people-planet-earth-support.html>

”Ack, fallit har du från himlen, lysande stjärna, gryningens son, du har krossats mot jorden, du som betvingade folken. Det var du som sade till dig själv: ”Upp till himlen skall jag stiga. Ovan Guds stjärnor skall jag resa min tron och ta säte på gudaberget längst uppe i norr. Jag skall stiga upp ovan molnen, jag skall bli som den Högste.” Men ner till dödsriket störtas du, längst ner i avgrundens djup” (Jes 14:12-14)

På ett annat ställe nämns striden i himlen och att ängeln Mikael tog upp kampen och vann över Lucifer (som där beskrivs som ”draken”) och de änglar som gått över till hans sida.

”Och det blev en strid i himlen: Mikael och hans änglar gav sig i strid med draken. Och draken och hans änglar stred, men han övermannades och det fanns inte mer någon plats för dem i himlen.” (Upp 12:7-8)

Dessa blev utkastade ur himlen och Lucifer fick namnet "satan" istället, "den som har sönder", därför att han ville förstöra allt det Gud hade skapat.

Detta kan vi se också i skapelseberättelsen där ormen i paradiset blir bilden av satan som lurar över människan på sin sida eller lockar människan att göra emot Gud och bryta med Gud.

Vi ska döma änglar

Änglarna är inte, som oss människor, skapade till Guds avbild utan omtalas i Bibeln som tjänsteväsen³³ och därför står varje människa över änglarna i rang inför Gud.

Paulus skriver i 1 Korintierbrevet att vi ska döma änglar.

Vet ni inte att vi skall döma änglar? Då bör vi väl klara av vardagliga tvister. (1 Kor 6:3)

Han menade förmodligen de fallna änglarna, men uttrycket gör klart att änglarna i himlen inte ska döma, utan vi människor.

Guds val att skapa människan

När det inte blev som det antagligen skulle med änglarna i himlen, så fördes kanske tanken fram om att göra varelser som skulle stå Gud ännu närmare och därför kanske inte välja bort Gud³⁴.

Men det kan också vara så att den första skapelsen gjordes med samma tanke som vårt universum skapades för och att Gud har valt, ända från början, att göra det som det blev, trots de risker som det innebar. Samtidigt måste Gud i sin fullkomliga vishet varit medveten om att det som skulle komma att ske också skulle ske.

Detta skulle i så fall kunna bero på att Gud har mer hemligheter fördolda för oss som han redan har bestämt om från början.

Vad eller hur det nu än är med den saken så måste det, på något sätt, ha med kärleken att göra. Gud som den utgivande kärleken som vill ge och göra gott för alla, men vars essens alltid är och kommer att vara: friheten och möjligheten att välja.

Med utgångspunkt om vem Gud är måste det vara lättare att få svar på frågan om varför Gud skapade människan.

GUD SKAPADE MÄNNISKAN

Det jag har kommit fram till är att ett grundläggande svar på frågan varför Gud skapade människan måste bero på Gud som är kärleken. Den sanna kärleken som inte söker sitt. Kärleken som vill vara riktad mot något och få kärlek tillbaka. Guds kärlek borde därför till sitt väsen vara skapande eftersom kärleken hela tiden vill ge.

³³ Illustrerat bibellexikon, kol 6381. Änglarna är andeväsen som styr under Guds styrelse (Hebr 1:14). De tjänar under Gud och kan inte beskrivas med mänskliga attribut eftersom de hela tiden beskrivs i förhållande till Gud.

³⁴ Det här nuddar hela tiden vid frågan om Guds fullkomliga vishet och att Gud hela tiden vet vad som ska hända, att Gud aldrig någonsin behöver ändra sig. Att Gud hela tiden är den Han är. Men för att försöka förklara de här tankarna för oss att ana något av Guds väldighet, så skriver jag det så här.

Eftersom Gud är kärleken är Gud alltså till sitt väsen någon som vill ge, någon som vill skapa. Orsaken till själva skapandet ligger just i detta att kärleken aldrig söker sitt eget. Gud, som är kärleken, vill hela tiden ge, dela med sig av sig själv och i delandet kommer kärleken alltid åter, eftersom kärleken till sitt väsen alltid söker för att ge vidare.

Jag menar därför att Gud skapade människan därför att han ville ha någon att älska. Gud ville dela med sig av den kärlek vars villkor är att ge ut av sig själv.

Men detta är inte hela sanningen och det ser jag i hur Gud skapade människan. Gud skapade människan med villkor. Varför ska vi se på nu.

1. Människan skapades till Guds avbild

”Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem.” (1 Mos 1:27)

Begreppet ”avbild” (hebr. *Säläm*, grek *εἰκων*, *eikon*)³⁵ har lett till olika slutsatser. En av dessa handlar om den kroppsliga avbilden. En annan om det väsen människan är, till skillnad från djuren, genom ett medvetande som ger upphov till tankar och tankar som ger upphov till vår nyansering av verkligheten, vår fantasi, vår form av kärlek, rättvisa, osjälviskhet och själviskhet. Varje form ges som förklaring till att människan inte är en instinktsvarelse, som djuren, utan en självständig varelse med möjlighet att göra val och avgöranden för sina liv i samklang med vilken annan form som helst. Alltså möjligheten till att anpassa sig.

Det är nog rimligast att tänka sig två förhållningssätt ytterligare när det gäller människan som Guds avbild.

1.1. För det första: Ser Gud ut som en människa?

Svaret på frågan blir nog snarare att Gud ser ut som han vill.

Jag konstaterar att det är ganska fruktlöst att stanna upp vid de uppfattningar vi har om Guds utseende i förhållande till människans utseende. Den frågan och frågan om vad som avses med hur vi ska förhålla oss till att göra avbilder av Gud, som det finns med i dekalogen, tio Guds bud, i det första budet, behöver vi inte heller fördjupa oss i. Det står i 2 Mosebok så här:

”Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig. Du skall inte göra dig någon bildstod eller avbild av någonting uppe i himlen eller nere på jorden eller i vattnet under jorden. Du skall inte tillbe dem eller tjäna dem. Ty jag är Herren, din Gud, en svartsjuk Gud, som låter straffet för fädernas skuld drabba barnen intill tredje och fjärde led när man försmår mig men visar godhet mot tusenden när man älskar mig och håller mina bud.” (2 Mos 20:3-6)

Det här har uppfattats på olika sätt genom tiderna och av olika teologiska riktningar. Det har uppfattats som förbud mot bilder av Gud eller bilder över huvud taget.

Men Luther betraktade orden om ”att inte göra dig någon bildstod eller avbild”, som förklaringar till det första budet och inte som ett bud i sig. Han beskriver dem som sätt att förhålla sig till när det gäller det första budet.

I Luther Stora Katekes skriver han: ”Fråga och rannsaka ditt eget hjärta, så skall du finna, om det håller sig allenast till Gud eller icke.”³⁶

Men sammanfattningsvis menar jag att bedömningen om Guds avbild borde vara som Aleksander Radler skriver i sin bok ”Kristen dogmatik”: ”Talet om Guds avbild måste tolkas såsom bild eller symbol. En historisk tolkning måste avvisas, eftersom en sådan alltid är förbunden med en förfallsteori enligt vilken fullkomligheten förelåg i den mänskliga historiens början.”³⁷

1.2. För det andra: Gud är inte beroende av de universella krafter som vi är beroende av

³⁵ Det hebreiska ordet *säläm* innebär en exakt kopia. Jerome Biblical Commentary sid 11.

³⁶ SKB sid 393

³⁷ Aleksander Radler, Kristen dogmatik, sid 132

Vår existens bygger på harmonin med hela strukturen i vårt universum för att vi ska kunna fungera som vi gör. Jorden är i förhållande till universum så liten att vår tanke om universums oändliga storhet är omöjligt för oss att tänka sig. Det är svårt att begripa att när ljuset färdas i en hastighet av tio varv runt jorden på en sekund ändå har tagit ljuset ca 13,7 miljarder år³⁸, som somliga menar, att färdas från yttersta rymden till oss idag. Vilka enorma avstånd, om det nu skulle förhålla sig på det sättet.

Om nu Gud är större än universum och kan färdas från den ena delen till den andra från en sekund till en annan samtidigt som han kan vara på båda sidorna samtidigt, så måste vi inse att Guds verkliga utseende inte har med vårt universum att göra. Gud ser ut som han vill.

Men det som kan konstateras däremot är att Gud i vår tillvaro valt ett utseende som på bästa fysiska sätt stämmer med denna tillvaro, i detta universum på en sådan liten del av den, som jorden. Därför är det inte helt fel att säga att vi också fått ett fysiskt utseende efter Guds vilja sådan han tänkt sig se ut i en tillvaro som vår.

Hans uppenbarelseform är förmodligen och kommer också förmodligen att vara den synliga kroppsliga form som vi kallar mänsklig kropp. Men den fysiska funktionen kommer förmodligen inte i andevärlden att vara begränsad, som vår kropp, p.g.a. de universella krafterna³⁹ som utgör vår förutsättning för livet i denna tillvaro på jorden.

Jesus sa att vi kommer att vara som änglar i himlen.

”Vid uppståndelsen gifter man sig inte eller blir bortgift, utan alla är som änglarna i himlen”
(Matt 22:30)

Paulus skriver bl a i 1 Korintierbrevet 15 om himmelska kroppar som vi ska uppstå i, kroppar av ande.

”Det som blir sått som en kropp med fysiskt liv, uppstår som en kropp med ande. Finns det en kropp med fysiskt liv, så finns det också en med ande.”(1 Kor 15:44).

Det avgörande för Gud är inte vår fysiska byggnad, utan det andra hos oss som gör oss lika Gud. Nämligen att vi har del av Guds väsen genom att ha kärlek, glädje, godhet, rättvisa, längtan och strävan efter fred, fullkomlighet och evighet. Mycket av detta som Paulus beskriver som Andens frukter i Galaterbrevet:

”Men andens frukter är kärlek, glädje, frid, tålmod, vänlighet, godhet, trofasthet, ödmjukhet och självbehärskning.” (Gal 5:22-23).

2. Människan skapades till frihet

Det står inte i skapelseberättelsen att människan skapades till frihet. Men det är ett konstaterande som ändå står klart av flera orsaker:

2.1. För det första: Människan skapades till Guds avbild, till den avbild som kallas för kärlek, kärlekens avbild.

Det som tillhör kärlekens väsen är att den inte innehåller någon form av tvång. Kärleken är visserligen utåtgivande till sitt väsen, men inte av tvång, utan av sitt väsen. Kärleken är helt enkelt sådan. Om tvång kommer in i kärleken är det inte längre kärlek vi talar om.

Att människan skapades till Guds avbild innebär att hon skapades till att få välja fritt.

Gud sa till Adam i 1 Mosebok:

”Du får äta av alla träd i trädgården“ (1 Mos 2:16).

Det fanns en frihet att välja som var överväldigande med bara ett hinder och det var förbudet att äta av kunskapens träd på gott och ont.

Det står om det i 1 Mosebok:

³⁸ . Nya teorier talar om att universum är 13,7 miljarder år. Siffran baseras på avståndet till de längst bort belägna stjärnorna. Det avståndet beräknas med den s k rödförskjutningen d v s förhållandet att ljuset från en ljuskälla, som avlägsnar sig från en iakttagare, förskjuts mot lägre våglängder, en form av Dopplereffekt.

³⁹ De fyra universella krafterna är: tyngdkraft, elektromagnetisk kraft och stark och svag kärnkraft.

”utom av trädet som ger kunskap om gott och ont. Den dag du äter av det trädet skall du dö.”
(1 Mos 2:17).

Men Gud lägger inget hinder i vägen för Adam att äta av kunskapens träd. Friheten var, trots detta träd, fullständig. Resultatet var också givet. Om förbudet bröts skulle det innebära att döden kom in i världen och i människans liv.

2.2. För det andra: Vi ser genom Bibelns berättelse hur Gud aldrig tvingar någon att utföra något.

Vi ser att svaret på Guds kallelser ibland blir ”nej”⁴⁰, men i vissa fall ger Gud de han kallar ett erbjudande som de inte kan motstå. Men hela tiden finns detta med att människan alltid har möjlighet att säga ”nej”. Till detta måste sägas att vi med all säkerhet inte har med alla de tillfällen som människor faktiskt sagt ”nej” till Gud och Gud måste söka någon annan. Men här kommer jag också in på det område som är dolt för oss. Gud vet ju alltid vem som kommer att säga nej.

2.3. För det tredje: Människans frihet består i rätten att säga ”ja” eller säga ”nej”.

Vi kan se det bl a i berättelsen om den rike ynglingen som illustrerar denna rätt Jesus med bestämdhet håller sig till: rätten att säga ”ja” eller ”nej”.

”Då kom en man fram till honom och frågade: ”Mästare, vad skall jag göra för gott för att få evigt liv?” Jesus sade: ”Varför frågar du mig om vad som är gott? Det finns bara en som är god. Men vill du gå in i livet, så håll budorden.”– ”Vilka?” frågade han, och Jesus svarade: ”Dessa: Du skall inte dräpa, Du skall inte begå äktenskapsbrott, Du skall inte stjäla, Du skall inte vittna falskt, Visa aktning för din far och din mor och Du skall älska din nästa som dig själv.” Då sade den unge mannen: ”Allt detta har jag hållit. Vad är det som fattas?” Jesus svarade: ”Om du vill bli fullkomlig, så gå och sälj allt du har och ge åt de fattiga; då får du en skatt i himlen. Kom sedan och följ mig.” När ynglingen hörde svaret gick han sin väg bedrövad, för han ägde mycket.” (Matt 19:16-22).

Vi förstår att Jesus håller hårt på friheten att välja. Han ändrar inte sitt budskap eller Bibelns budskap och krav. Han springer heller inte efter och försöker övertala med något annat. Ynglingen får gå sin väg. Friheten och rätten att säga ”ja” eller ”nej”, liksom dess konsekvenser, blir väldigt tydlig i berättelsen ovan från Matteusevangeliet.

2.4. För det fjärde: Friheten människans skapades till inskränks på flera sätt p.g.a. syndafallet.

Genom att synden kom in i människan blev hon som slav under sina begärelser och ställd under svårigheten att med ett öppet och fritt hjärta säga nej till det onda och den onde. Men genom Jesus kunde människan också bli fri från syndens bojar.

”Ni ska lära känna sanningen och sanningen ska göra er fria”.(Joh 8:32).

Eftersom Gud är kärleken innebär det ovillkorlig frihet för människan som är skapad i kärlek till Guds avbild. Det betyder att människans frihet inför Gud är ovillkorlig. Människan har alltså rätt att göra precis som hon vill, ont som gott. Gud bryter inte in och hindrar människan i hennes tilltag och allt är därför möjligt för henne att göra.

När Babels torn skulle byggas står det i 1 Mosebok:

”Herren sade: ”De är ett enda folk och har alla samma språk. Detta är bara början. Nu är ingenting omöjligt för dem, vad de än föresätter sig“ (1 Mos 11:6).

Detta säger Gud i samband med att byggandet av Babels torn var människans första tilltag. Allt skulle vara möjligt för henne, givetvis med de begränsningar som ligger i hela skapelsen, med de fyra grundläggande krafterna, grundämnena och platsen i universums oändlighet (om nu universum är oändligt vill säga).

⁴⁰ Se t ex 2 Mos 4:10, 13 och Jer 1:6

3. Friheten som ett problem

Det som gör människans frihet till ett problem är att människan också har frihet till att göra det onda trots att det i Guds ögon inte är rätt. Denna frihet har många gånger satt myror i huvudet på människor och en av mina funderingar är hur Gud kan tillåta vissa människors utnyttjande av sin frihet till onda ting. Trots det verkar friheten vara ovillkorlig för oss beroende på möjligheten att kunna genomföra allt det som vi skulle vilja göra.

Ett totalt utnyttjande av den faktiska frihet vi har innebär alltid anarki. Därför blir det naturligt för oss att sätta upp begränsningar för vår tillåtna frihet för att vi ska kunna fungera tillsammans och kunna överleva. Men det gäller att inte blanda ihop dessa begrepp: den totala friheten och möjligheterna till att utnyttja sin frihet.

Problemet med detta är också vad den totala friheten innebär för människan efter syndafallet, eftersom hon blivit ställd under en makt som inte är av kärlek och som därför inte förutsätts kunna acceptera någon frihet. Samtidigt verkar det inte som att de onda krafterna enligt Bibeln kan tvinga fram åtgärder mot människors vilja. Det talas om frestelser och lockelser, men inte direkt om tvång. Vid vissa händelser som Bibeln beskriver, kan det uppfattas som att den onda makten tvingar fram något, men det är troligen mer semantik än praktik. Mer om detta nedan.

Denna fråga om människans fria vilja är något som bl.a. Augsburgska bekännelsen och Konkordieformeln⁴¹ (finns att läsa i Svenska Kyrkans Bekännelseskifter) lägger fram, mycket med utgångspunkt från Augustinus ord i tredje boken av Hypognotikon:

”Vi erkänna, att alla människor ha fri vilja, i och genom förmågan av förnuftigt omdöme, ehuru viljan icke härigenom blir i stånd att utan Guds hjälp vare sig göra början till eller fullborda något, som har betydelse för förhållandet till Gud, utan blott i frågan om i jordisk mening goda eller onda handlingar. Goda kallar jag då de handlingar, som ha sin grund i strävan efter ett naturligt gott, t.ex. vilja arbeta på åkern, vilja äta och dricka, vilja hava en vän, vilja ha kläder, olika goda färdigheter, eller vad som helst, som är gott ur det timliga livets synpunkt. Allt detta består dock ej utan den gudomliga styrelsen, det leder sitt ursprung från honom, är till genom honom och blev till genom honom. Med onda handlingar förstår jag sådant som att vilja dyrka en avgud, vilja mörda etc.”⁴².

4. Människan gör inte alltid det hon vill göra

Även om man kan säga att människan har en total frihet är detta inte helt enkelt eftersom det finns så mycket som på olika sätt, av naturliga och onaturliga skäl, styr henne. Människan har en viss benägenhet till att inte alltid göra det hon vill göra. Paulus beskriver detta i brevet till Rom.

”Vi vet att lagen hör till det andliga. Men själv är jag av köttslig natur, såld till slav under synden. Ty jag förstår inte mitt sätt att handla. Det jag vill, det gör jag inte, men det jag avskyr, det gör jag. Men om jag gör det jag inte vill, då medger jag att lagen är något gott. Då är det inte längre jag som handlar, utan synden som bor i mig. Jag vet att det inte bor något gott i mig, det vill säga i min köttsliga natur. Viljan finns hos mig, men inte förmågan att göra det som är gott. Det goda som jag vill, det gör jag inte, men det onda som jag inte vill, det gör jag. Men om jag gör det jag inte vill, då är det inte längre jag som handlar, utan synden som bor i mig. Jag har alltså upptäckt att eftersom det onda finns hos mig så är lagen något gott för mig som vill göra det goda - i mitt inre bejakar jag ju Guds lag. Men jag ser en annan lag i

⁴¹ Konkordieformeln (latin *Fo'rmla conco'rdiæ* ”endräktsformeln”) Av ordet, ”konkordat” som betyder ”avtal mellan påve och stat”, är skriven som förklaring och förtydligande över Augsburgska bekännelsen, ”om den regel och norm i kort sammandrag, varefter alla läror böra provas och de uppkomna lärostriderna böra kristligen förklaras och avgöras”. Konkordieformeln skrevs sist av bekännelseskifterna, 1577. Här finns bland annat den luthersk-ortodoxa synen på utkorelsen (s.k. enkel predestination) formulerad.

⁴² Svenska Kyrkans Bekännelseskifter, SKB sid 62f och 504f

mina lemmar; den ligger i strid med lagen i mitt förnuft och gör mig till en fånge hos syndens lag i mina lemmar.”(Rom 7:14-23)

Konkordieformeln beskriver det hela enligt följande:

”Då människans vilja kan betraktas i fyra olika tillstånd, nämligen 1. före fallet, 2. efter fallet; 3. efter pånyttfödelsen och 4. efter köttets uppståndelse, gäller huvudfrågan här människans vilja och förmåga i det andra av nämnda tillstånd, d v s vilka krafter människan äger i sig själv i andliga ting efter stamföräldrarnas fall och före sin pånyttfödelse och huruvida hon, innan hon blivit pånyttfödd genom Guds Ande, av egen kraft förmår göra sig skickad och beredd för Guds nåd och mottaga den nåd, som genom den helige Ande tillbjudits henne i Ordet och de heliga sakramenten, eller om hon icke kan det.”

Vidare sägs det vad som hävdas och bejakas att:

”människans förstånd och förnuft är blint i andliga ting och förstår av egna krafter ingenting”,
att

”människans icke pånyttfödda vilja icke blott är bortvänd från Gud utan även fientlig mot Gud”
och att

”Gud, den Helige Ande, verkar omvändelsen icke utan medel, utan brukar därtill predikan och Guds Ords hörande”,

samt att

”Hans verk allena är människans omvändelse. Ty utan hans nåd är vårt »viljande och löpande», vårt planterande, sående och vattnande alltsammans förgäves, om han icke »giver växten» såsom Kristus säger: »Mig förutan kunnen I intet göra». Med dessa få ord fränkänner han den fria viljan dess förmåga och tillskriver Guds nåd allt, för att ingen må berömma sig inför Gud. 1 Kor 9”.⁴³

5. Två skilda ting

Vad som inte får glömmas bort i detta sammanhang är att frågan om den fria vilja och frågan om människans totala frihet i detta fall rör sig om två skilda ting.

Konkordieformeln belyser bara människans fria vilja i förhållande till de andliga ting som människan inte har fri vilja att ta till sig så självklart som kan tyckas vara möjligt, med tanke på om människan har en total frihet att säga ”ja” och att säga ”nej”.

Det kan bli ganska invecklat med tanke på vad som menas med den frihet människan har fått p.g.a. de olika former som finns för människans frihet.

Men det avgörande i den behandling som jag har tagit upp om människans frihet, är det viktigt att konstatera att det snarare är friheten till ett ”nej” än friheten till ett ”ja” som är det väsentliga i denna behandling och att problemet med människans fria vilja snarare rör sig om huruvida människan är benägen att av egen kraft, egen vilja och eget förstånd säga ”ja” till Gud.

Möjligheten för båda finns, begränsningar för båda finns, men det väsentliga är att det inte finns något som kan stoppa en människa att tvångsmässigt vilja det ena eller det andra.

6. Människan skapades för att råda över skapelsen

Det bibelord som används med tanke på att människan skapades att råda över Guds skapelse är det som står i 1 Mos 1:

”Gud sade: ”Vi skall göra människor som är vår avbild, lika oss. De skall härska över havets fiskar, himlens fåglar, boskapen, alla vilda djur och alla kräldjur som finns på jorden.” Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem. Gud välsignade dem och sade till dem: ”Var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden och lägg den under er. Härska över havets fiskar och himlens fåglar och över alla djur som myllrar på jorden.”

(1 Mos 1:26-28)

⁴³ Svenska Kyrkans Bekännelseskriter, SKB sid 504f

Där talas det om att Gud gav människan att råda över sin skapelse. Gud gav alltså ansvaret till människan rätt att ta hand om hela skapelsen. Men inte att äga den. Gud gav inte skapelsen till människan utan gav människan ansvaret att råda över skapelsen, ta hand om skapelsen, ha omsorg om skapelsen, men inte till att äga den. Skapelsen skulle fortfarande vara Guds och Gud skulle kunna bestämma över sin skapelse precis som han själv ville. Det väsentliga är att Gud inte tar bort människans rätt att råda över skapelsen genom syndafallet. Rätten blir kvar trots att Gud efter syndafallet bl.a. förbannar marken.⁴⁴

Marken är Guds, han har makt att förbanna den. Gud har fortfarande makten. Men trots det tar inte Gud ifrån människan det ansvar att råda över skapelsen som han redan har gett henne. Det Gud ger tar han inte tillbaka.

I Katolska kyrkans katekes står det: ”så är det ändå Guds försyn som låter detta ske och som med kraft och mildhet styr människans och världens historia.”⁴⁵ Gud låter människan också fortsatt få välja, nu också mellan ont och gott, den kunskap människan fick då hon åt av kunskapens träd på gott och ont.

Vi ser det i 1 Mos 3:

”Herren Gud sade: ”Människan har blivit som en av oss, med kunskap om gott och ont. Nu får hon inte plocka och äta också av livets träd, så att hon lever för alltid.”
(1 Mos 3:22).

VARFÖR GUD SKAPADE MÄNNISKAN

Svaret på frågan varför Gud skapade människan beror i första hand på att Gud är kärleken. Att Gud är kärleken betyder att han vill ha någon att ge sin kärlek till, eftersom kärleken till sitt väsen är utåtgivande. Men det kan inte vara hela sanningen. Vi ser att skapelseberättelsen om alltings skapelse leder fram till människans skapelse. Det måste innebära att hela universum är skapat med tanke på just människans skapelse.

Och eftersom universum i sina beståndsdelar är av en sådan art att den går att omvandla hur som helst med sina inneboende begränsningar i t ex de fyra universella krafterna, så kan vi förmoda att universum var en förgänglig skapelse ända från början, även om tidsperspektivet är ofattbart för oss att förstå, om det nu skulle vara så att den moderna vetenskapen har rätt när det gäller den biten.

Skapelsen är gjord för att ta slut.

Skapelsen är helt enkelt gjord för att ta slut någon gång. Den måste vara gjord så med en bestämd avsikt. Det måste helt enkelt vara så att Gud med skapelsen avsett att den var till för en uppgift av tillfällig art, sett i evighetsperspektiv.

Det här betyder inte att det skulle vara av ondo. Skapelseberättelsen är helt klar på den punkten. Uttrycket: ”Och Gud såg att det var gott”, återkommer för varje skapelsedag. Det är inte bara ett konstaterande, när Gud hade skapat allting, att allt var gott, utan något som bekräftas varje skapelsedag.

Avsikten med skapelsen var god även om meningen inte var att det skulle vara en skapelseform av evig karaktär. Uppgiften och avsikten med skapelsen var god och det som blev skapat var gott eftersom det var Guds avsikt och Guds skapelse. Allt det som Gud vill och gör är gott. Inget ont kan någonsin finnas hos Gud. Med skapelseberättelsen för ögonen ser vi att det är människan som spelar den centrala rollen. Människan som blir skapad till något speciellt i förhållande till Gud. Människan blir skapad till Guds avbild, vilket är av avgörande betydelse för hela skapelseverket.

⁴⁴ ”Till mannen sade han: ”Du som lyssnade till din hustru och åt av trädet som jag förbjöd dig att äta av, förbannad skall marken vara för din skull. Med möda skall du hämta din näring från den så länge du lever, törne och tistel skall den ge dig. Du skall äta av växterna på marken, du skall slita för ditt bröd i ditt anletes svett tills du vänder åter till jorden. Ty av den är du tagen, jord är du och jord skall du åter bli.”
(1 Mos 3:17-19).

⁴⁵ Katolska kyrkans katekes not 395 sid 115

Till Guds avbild skapas människan efter en diskussion i himlen. Det finns de som menar att Gud innan skapelsens början valt att bli treenig. När Gud ska skapa människan står det:

”Gud sade: ”Vi skall göra människor som är vår avbild, lika oss.” (1 Mos 1:26).

Bibelordet är skrivet i pluralis och det finns de som menar att detta var en diskussion som fördes mellan Gud och de andeväsen som fanns i himlen. Men eftersom himlens andeväsen inte var skapade till Guds avbild måste det här vara tal om att Gud talar med sig själv och i pluralis blir detta ett tecken på att Gud redan var treenig.

För att inte krångla till tanken här. Det kan inte vara på det sättet att Gud valde att bli treenig vid något tillfälle. Det skulle då strida mot att Gud från evighet är den han är. Att Gud är oföränderlig måste nämligen innebära att Gud alltid har varit den han är och kan därför inte vid något tillfälle bestämma sig för att bli något annat än den han är. Det innebär att Gud från evighet och till evighet är och förblir treenig.⁴⁶

Människan skapades för en speciell uppgift.

Människan skapades för en speciell uppgift. Vi har svårt att tänka oss att människan skapades för att avfalla från Gud så att Gud skulle kunna sända en Frälsare, Jesus Kristus, och genom honom visa sin ofattbara kärlek för alla. Gud visste att detta skulle komma att ske och därför var allt redan förberett för det.

Men det är förmodligen så att Gud hade tänkt sig en frälsning, eftersom det behövdes en frälsning, men att den skulle vara på ett annat sätt. Det kan också vara så att Gud hade tänkt sig frälsningsvägar på flera olika sätt och kanske t o m berett också de vägarna.

Varför det kan vara så här beror på förutsättningen att Gud inte kan ha med det onda att göra. Ondska är i princip allt det som inte har med Gud att göra. Ondska är i princip anti-Gud.

Men det är det onda som förmodligen är orsaken till varför människan skapades och varför människan skapades som hon gjorde. Gud ville kanske frälsa de onda andevarelser som avfallit. Gud hade kanske bestämt flera utgångsvägar, varav människans skapelse kanske var en första del av denna eller dessa vägar.

Eftersom Gud är godhet och kärlek så måste allt som Gud skapar vara skapat i godhet och till godhet, i kärlek och till kärlek. Det måste betyda att andevarelserna, liksom människan, var skapade i kärlek, alltså med frihet att säga ”ja” och frihet att säga ”nej”. Eftersom Gud är kärleken ville han inte ens då tvinga på sin frälsning. Det måste göras på annat sätt. Det sätt som vi har kunskap om i Bibeln, var det sätt, den väg, som blev resultatet av vad som hände.

Det måste nog sägas att Guds avsikt inte var att människan skulle avfalla. Människans uppgift var förmodligen av annan art. Vilken har vi inte någon aning om och med vårt sätt att tänka och med det budskap vi har i Bibeln, är det förmodligen helt omöjligt för oss att räkna ut vilka andra möjligheter Gud hade avsett med människans skapelse för att bereda frälsning i den andliga världen.

Men möjligen var människans uppgift att visa andevärlden, som avfallit, hur underbar den Guds kärlek är, som de lämnat, och på så vis få den avfallna andevärlden att vilja vända om.

Det blev inte så.

Men oavsett det, var Guds avsikt aldrig att människan skulle avfalla.⁴⁷

⁴⁶ I Katolska kyrkans katekes står det i not 251 på sid 79: ”För att kunna formulera den kyrkliga lära om Treenigheten blev kyrkan tvungen att utveckla en egen terminologi med hjälp av begrepp som hämtats från filosofin: ”Substans”, ”person” eller ”hypostas” (väsen), ”relation” etc. Då hon gjorde detta lade hon inte tron under den mänskliga visdomens herravälde utan gav en ny hittills obekant innebörd åt dessa begrepp, som från och med nu får uppgiften att också beteckna ett utsägligt mysterium, ”oändligt högt över allt som vi kan föreställa oss enligt det mänskliga sättet att tänka” (citatet är hämtat från Paulus VI, *Credo*, n. 2)” För övrigt ges en bra sammanfattning om Treenigheten i Katolska kyrkans katekes not 249-260 på sid 78-82.

⁴⁷ Aleksander Radler skriver i ”Kristen dogmatik” i kapitlet om syndens ursprung på sid 183: ”Av denna konstellation att Gud bevarar syndaren vid liv och tillåter synden med dess följder så kan man inte sluta sig till att Gud skulle vara

Guds avsikt var aldrig att människan skulle avfalla

Varför man kan säga så beror på kunskapen om vem Gud är.

Eftersom Gud är kärleken, så ligger det inte i hans väsen att kallt beräkna att människan ska avfalla och samtidigt kallt beräkna att inte alla människor kommer att komma till himlen. Vi ser i Bibeln att det inte stämmer med vem Gud är, det stämmer inte heller med budskapet om Guds vilja med människan i Bibeln.

Även om att allt pekar på att människan skapades för att dö och att allt var förberett för att människan skulle avfalla och att Gud därför skulle sända Jesus Kristus till människors frälsning och låta domen och uppkomsten till det eviga livet bli till genom honom, så stämmer inte det med kunskapen om att Gud är kärleken. Guds avsikt kan därför inte ha varit att människan skulle avfalla.

Istället skriver Paulus om vad Gud vill, i Timoteusbrevet:

”Gud vill att alla människor skall räddas och komma till insikt om sanningen.
(1 Tim 2:4).

Gud vill att vi ska gå ut i hela världen och förkunna evangeliet till alla genom att göra

”alla folk till lärjungar”. (Matt 28:19).

I den frågan finns inga undantag. Frälsningen gäller alla människor i alla tider.

Människans avfall var inte en beräkning av Gud. Det är inte Gud som står bakom det. Avfallet blev i stället ett resultat av den ondes verk och människans fria vilja och möjlighet att säga ”nej” till Gud.

VARFÖR GUD SKAPADE MÄNNISKAN

Nu kan det vara lättare att förstå varför Gud skapade människan när vi utgår från vad Bibeln beskriver om människans skapelse. Om vi samtidigt utgår från Bibelns berättelser om vem Gud är och förutsätter att om nu Gud är den han är beskriven på sådant sätt i Bibeln, så måste orsaken till varför Gud skapade människan vara följande:

1. Gud vill ge sin kärlek

Gud vill ha något att ge sin kärlek till, något som är som han själv med de begränsningar som han själv lägger till för att det inte ska kunna bli en strid om vem som är alltings Herre.

Något som är en avbild av Gud, men inte ett himlaväsen, utan varelser med begränsningar. Avsikten är hela tiden ändå den att Gud vill slösa sin kärlek och få kärlek tillbaka. Sådan är kärleks väsen: utåtgivande, att den inte söker sitt eget. Och eftersom Gud är kärleken så är det fullständigt omöjligt att Gud planerat att människan skulle avfalla. Avfallet var inte enligt Guds vilja. Att Gud visste vad som skulle komma att hända är något helt annat.

Att Gud inte ens i skapelsen omöjliggjorde avfallet beror på det som är Guds kärleks innersta väsen. Det som gjorde det möjligt för människan att avfalla beror på Guds kärleks innersta väsen som innebär en frihet att säga ”ja” eller ”nej” vilket i sin tur innebär en möjlighet att välja bort och därmed kunna säga ”nej” till Gud.

2. Andevarelsernas avfall

Att Gud skapade människan beror också på vad som hände med den första skapelsen med andevarelsernas avfall från Gud och därmed uppkomsten av det onda.

Guds avsikt måste ha varit att visa andevarelserna på vad hans kärlek innebär genom att skapa människan till sin avbild där också människans väsensgrund blir kärleken. Detta skulle innebära att andevarelserna kanske skulle ångra sig och vilja vända om.

Avsikten med Jesus Kristus kanske skulle ha blivit en annan än den som blev eftersom Guds avsikt med människans skapelse inte var att människan också skulle avfalla.

Därför att Gud alltid skapar allting i kärlek innebär det att den frihet som Guds kärlek innebär inte bara möjliggör människans avfall, utan också möjliggjorde ett avfall när det gäller den första skapelsen.

Tydligen är Guds vilja att ändå bevara kärleken sådan den är. Tydligen vill Gud att kärleken ska vara grundläggande i Guds eget väsen och därmed så mycket större än allt annat.

Gud låter kärleken vara som den är och tar därmed risken till det kärleken möjliggör, nämligen friheten att kunna säga ”nej”.

3. Kärlekens väsen.

Att Gud skapade människan beror också på kärlekens väsen. Nämligen att det i kärleken ligger en bestämd lag: tvång finns inte i kärleken.

Risken för människans avfall fanns därför med från början. Människan skapades därför också med tanke på att hon skulle kunna komma att avfalla och att Gud därför också berett en frälsning också för människan. Människans frälsning blev sedan det avgörande.

Kanske var det så att människans avfall blev domen över de andeväsen som tidigare avföll. De kanske hade fått en chans genom människans skapelse och fått en möjlighet till frälsning på ett sätt vi inte har kunskap om.

Men istället blev människans skapelse ett vapen mot Gud från andemakternas sida och domen över djävulen och andemakterna kunde falla. De hade fått sin chans och inte tagit den.

Kanske det är därför som Jesus säger att synden mot den Helige Ande är den enda synd som inte kan förlåtas, den synd djävulen och hans andemakter gjorde som kanske blev oförlätlig när de fick en sådan uppenbar chans och inte tog den. Jesus sa:

”Därför säger jag er: all synd och hädelse skall människorna få förlåtelse för, men hädelse mot Anden skall inte förlåtas.” (Matt 12:31).

Med utgångspunkten att Gud är den han är och att Bibelns budskap om människans skapelse är det närmaste vi kan komma svaret på frågan att Gud skapade människan av två orsaker: kärlekens och frälsningens. Men eftersom det i kärleken finns möjlighet till val och människan hade valt döden, trots hennes kunskap om att resultatet av hennes val skulle bli döden, så är det döden vi nu ska titta lite närmare på för att ytterligare förstå varför Guds kärlek är det som kan ge oss svar på livets svåra frågor.

ANDRA SAMLINGEN

- Fråga:* Varför skapades människan?
- Funderingar:* Vad anser jag om hur allting har kommit till?
Hur ser jag på skapelseberättelsen?
Är människan mer speciell eller perfekt i jämförelse till övriga biologiska varelser som kallas däggdjur?
- Diskutera över påståendet:* Gud skapade människan för att han är Kärleken och ville göra varelser till sin avbild för att visa den avfallna andevärlden hur kärleken ska fungera för att ge dem möjlighet att vända om.
- Samtala om:* Vad betyder det att vi är Guds avbild?
Varför ville Gud skapa oss till sin avbild?
Vad betyder det att vi är fria varelser?
Frihet, vad innebär det egentligen?
På vilket sätt kan man säga att kärlek och frihet hör ihop?
- :* Vad betyder det att människan är skapelsens herre?
Vilket ansvar har vi för världen?
- Berätta om:* Vad det är för mig att vara värdefull.
- Bibeltäxten:* 1 Mos 1:26-27, 2:5-25, Job 35:11, Ps 8:6, 94:10, 139:14, 149:2,5, Jes 43:7, Pred 7:30, Matt 6:26, 10:31, 12:12, Joh 1:13, Rom 2:15, 1 Kor 15:45-50, 1 Thess 5:23,

KAPITEL 3

DÖDEN

*döden är inget problem,
det är livet som är det*

VAD KAPITEL 3 HANDLAR OM

Döden är kanske det mest synliga tecknet på att Guds skapelse är förgänglig och det som ställer till mest frågor om hur Gud kan tillåta döden som en verklighet när Gud är kärleken. Därför behöver vi stanna upp vid vad döden är och varför döden kom in i världen.

Det finns många tankar om döden i Bibeln, i olika religioner och bland filosofiska idéer genom alla tider. Av dessa presenteras den ateistiska synen, den hinduiska synen, den buddistiska synen och den muslimska synen.

Döden är väl egentligen ett gigantiskt problem. Kunde Gud ha undvikit döden eller gjort på något annat sätt för att hindra döden, kan jag fråga mig.

Men det verkar som om döden ändå måste ha varit det alternativ som var det bästa valet för Gud därför att Gud är kärleken. Skulle jag kunna säga att döden ändå är något som beror på Guds kärlek?

Därefter försöker jag återge vad jag kommer fram till när det gäller den bibliska synen på döden och vad dödsriket är för något. Frågan om dödsriket förs fram genom frågan om det finns en andra chans efter döden. Därefter avslutas kapitlet med funderingar över det som hände när döden kom till och varför det var just döden som blev resultatet.

VARFÖR DÖDEN KOM IN I VÄRLDEN

Döden är det som kanske mer än något annat har en central plats i människornas liv. Hela vår tillvaro präglas av att leva, att överleva och att undvika döden så mycket som möjligt. Allt som har med döden att göra ses som något negativt och fel. Döden stämmer inte med vår verklighet verkar det som.

Mycket kan alltså sägas om döden. Men varför finns döden egentligen? Är döden så självklar? Varför har det blivit så här? När jag allvarligt har försökt att få ett ärligt svar på den frågan så har jag upptäckt att det finns många olika svar, men nästan inget utom det bibliska svaret verkar vara acceptabelt och överensstämmande till sin helhet och som ger en mening med varför vi måste dö.

Även om det naturvetenskapliga svaret, som den ateistiska synen räknar sig till, kan tyckas vara en galant beskrivning av verkligheten, så måste bedömningen ändå bli att det verkar som om det är något som saknas. Vi människor vill lägga till en logisk och trovärdig mening för att få döden att stämma och för att kunna acceptera döden och ge den en meningsfullhet. Det här har framför allt 1900-talets filosofer försökt lösa genom ett etiskt humanistiskt sätt att tänka, existentialismen. Men även om de lyckats med att ge en logisk och förhållandevis god mening åt dödens existens, så uppfattar jag nog att det inte är ett tillräckligt bra försök att ge döden en meningsfullhet.

VAD SOM ANSES ATT DÖDEN ÄR

- Det ateistiska svaret.

För en ateist ses döden som en naturlig process som hänger samman med hur allting har kommit till. Enligt en ateistisk syn har allt kommit till av en slump och detta har skett genom en utveckling. Vilket innebär att vi är ett resultat av en utveckling som formas och omformas igen.

Att vi har fått ett förnuft som ger oss en känsla av att vi inte vill dö, är för en ateist bara att beklaga. Det är beklagligt att vi måste uppleva det så onaturligt och hemskt att vi måste dö. Men för en ateist är detta verkligheten.

Existentialismen kom med en lösning på det här problemet och det var just accepterandet. De hävdade att eftersom det inte finns någon Gud måste vi människor ta ansvar för våra liv och forma det bästa möjliga av det med tanke på den fortsatta utvecklingen. ”När dödens visshet släpps in i medvetandet, kan hon ansikte mot ansikte med tillintetgörelsen frigöra sig och bli sant existerande. Inför den död, som hon inte kan överlåta, utan som är hennes eget oundvikliga öde, kan hon tvingas till frågan om det absolut väsentliga i det enda liv hon har.”⁴⁸

Meningen med döden blir en del av det naturliga urvalet. Man dör för att bereda plats för andra vars uppgift blir att fortsätta leva för att ge liv och göra livet meningsfullt.

Döden blir för den enskilda människan endast ett slut på det liv man levt på jorden. Det blir ingenting mer, man upphör helt enkelt att existera. Man blir en del av den omvandling som allting annat i universum består av. Man omvandlas från att ha varit en kol- och vattenförening till att bli någon annan omformad del, till luft, vatten och andra former av kol som träd, gräs, djur och människor.

• Det hinduiska svaret.

För en hindu är svaret lite flerfaldigt. Döden är som ett resultat av livet. Människors värde beror därför mycket på hur de lever sina liv på jorden.

Men den hinduiska religionen är mångfaldig med många lokala variationer. Det viktiga för en hindu är inte **vad** hon tror, utan **att** hon tror. Religionen betyder att tro på det gudomliga i människan, att allguden uppenbaras i ens själ. Religionen blir därför att tro på sig själv.

Att uppnå frälsning (*mukti*) är att uppnå kunskap om att man är en del av allt och inte behöver mer. Men för att uppnå ”*mukti*” måste människan befrias från det onda, sin okunnighet om sin gudomlighet. Hon måste därför ingå i ett kretslopp (*samsara*) där själen efter döden går vidare till en ny jordisk varelse genom s.k. ”själavandring”. En hindu måste alltså försöka leva ett perfekt liv på jorden efter sin religions grundläggande tes om panteismen⁴⁹, att Gud är allt i alla, för att uppnå någon form av frälsning vid dödens inträde.

Döden är inte slutet utan kan ses som en slags svängdörr för en hindu. När man dör kommer man att komma tillbaka i en annan skepnad till jorden, som ett resultat av hur man levt i sitt tidigare liv.

Genom att leva perfekt, underdånigt, asketiskt och kärleksfullt kan man klättra högre och högre upp på stegen mot det slutliga målet som innebär ”att återförena spegelbilden med ursprunget, uppgå i allsjälen”⁵⁰.

• Det buddistiska svaret.

Buddismen är väl egentligen från början en livsfilosofi eller en form av religion där läran (*dharma*) består i att man ska utplåna tillvaron som betraktas som något ont, ”allting är lidande”⁵¹ och man måste följa

⁴⁸ Filosofins grunder, Rolf Ekman, sid 200. En beskrivning av dödsbegreppet hos tysken Martin Heidegger (1889-1970) en av existentialismens kanske mest betydelsefulla moderna tänkare.

⁴⁹ Panteism (av grekiska *πάν*, *pán*, "allt") och *θεός*, *théos* "gud"). är en gudsuppfattning där hela naturen, världen eller universum är besjälade av ett opersonligt andligt väsen, att allting är ett och att inget personligt väsen existerar utanför denna andliga verklighet.

⁵⁰ Religionerna i historia och nutid, Ringgren, Ström, sid 234

⁵¹ Religionerna i historia och nutid, Ringgren, Ström, sid 263

bestämda regler eller grupper (*skandha's*) för att uppnå det slutliga målet: *Nirvana*, som väl egentligen betyder att inte finnas till överhuvudtaget.

Livet eller livstörsten anses av en buddist som roten till lidandet och det onda. Den måste släckas genom att helt enkelt förneka det jordiska och bejaka ett regelpaket på åtminstone 8 punkter: "rätt åskådning, rätt beslut, rätt benämning, rätt gärning, rätt liv, rätt strävan, rätt tänkande, rätt meditation".

Det är genom kunskapen, Buddhas lära: *dharma*, som man når fram till målet, *Nirvana*, vid dödens inträde. Om man inte följer denna livslära kommer man istället till helvetet eller något som liknar det. Tankar om själavandring finns också med i frågan om döden och omformningen av existensform från ett liv till ett annat. Problemet med buddismen är att den varierar mycket från land till land och kultur till kultur och att den mer är en etisk livslära än en religion.

• Det muslimska svaret.

Den muslimska religionen började med Muhammed (ca 570-632) som kallade sig för den siste bland profeterna som kom med det avgörande budskapet från Gud, *Alla'h*. Muhammeds uppenbarelser skrevs ned i den skrift som kallas "Koranen".

Läran handlar om vem *Alla'h* är och att vi människor ska vara honom underkastade eller "*isla'm*" som betyder "total underkastelse". Grunden för läran är att "Gud är en och har ingen vid sin sida", människan är tjänare.

Döden i den muslimska läran ses som en viloperiod inför domens dag då alla ska stå upp för att dömas av *Alla'h*. De goda får gå in i paradiset och de onda döms till helvetets eld, och "*de skola få varken svalka eller dryck annat än sjudande vatten och var*" (Koranen 78:24, 25).

För en muslim är alltså döden ungefär detsamma som för en kristen, även om kanske uppfattningen om livet efter döden inte är utsagd. Men vägen dit är annorlunda. För en muslim handlar det om att följa Allahs vilja.

Att leva i "*isla'm*".

De krav som ställs på muslimska bekännare kallas för "islams fem grundpelare". De är:

1. Trosbekännelsen.
2. Den rituella bönen (fem gånger om dagen vid bestämda tider).
3. Allmosegivandet.
4. Fastan. och
5. Vallfärden till Mecka (*haddj*).

Det är lagar som måste följas, det är gärningar som räknas.

Det är vad man själv gör som avgör vad som händer efter döden om man kommer till himlen eller om man kommer till helvetet. Samtidigt får man säga att *Alla'h* är förlåtande. "Härvidlag kan profetens och änglarnas förbön vara en hjälp, men den är begränsad, och någon verklig visshet om förlåtelse omtalas ej."⁵²

Uppgiften

Oavsett vad ateismen och religioner anser om döden, så är min uppgift inte att tänka fram ett mer eller mindre rimligt svar med tanke på allt slags tänkande om döden och all slags erfarenheter om döden, nära-döden-upplevelser och allt sådant som berör döden på olika sätt. Jag går därför direkt till hur jag och många med mig, uppfattar Bibelns syn på döden för att någorlunda ge ett rimligt svar på frågan varför döden kom till.

⁵² Religionerna i historia och nutid, sid 140

Bibeln talar om att döden är något onaturligt, att det inte var meningen att vi skulle dö. Döden kom in i världen som ett resultat av ondskans inträde i livet. Detta är något av det som jag ska gå in på nu för att få svar på frågan om varför döden kom in i världen.

VAD ÄR DÖDEN?

Döden kan sägas vara motsatsen till livet. Och lika lite som vi egentligen vet vad livet är för något kan vi säga att vi vet om döden. Det vi uppfattar som liv, det fysiska livet, tar slut i.o.m. döden. Alla kroppens funktioner upphör att fungera och dessutom sätts andra biologiska funktioner igång med i stort sett omedelbar verkan. Naturens kretslopp startar snabbt och oåterkalleligt. Kroppen blir ”jord igen”, som det uttrycks i Bibeln⁵³.

Men det bibliska budskapet är att döden är något som har med skilsmässa att göra. Döden betyder helt enkelt att skiljas från sitt jordiska liv, att lämna sin kropp och komma till en annan plats; dödsriket eller himlen.

Jag uppfattar det som att Bibeln talar om tre former av död. De är jordisk död, andlig död och evig död.

1. Den jordiska döden.

Den jordiska döden innebär att skiljas från sitt jordiska liv och från sin jordiska boning, kroppen. Att lämna sin kropp. Detta är det som sker vid dödsögonblicket. Det finns vittnesbörd från sådana som haft en s.k. ”nära-döden-upplevelse”⁵⁴ som berättar om hur de vid dödsögonblicket upplever att de lämnar sin kropp. De kan vara utom sin kropp under en obestämt upplevd tidsrymd. De kan se sig själva på t.ex. operationsbordet eller färdas på ett drömlignade sätt till andra platser. De upplever att de vandrar genom en mörk tunnel där de mot slutet av tunneln kommer till en ljus tillvaro där all sorg och elände verkar vara borta. De upplever att de möter en ljusgestalt och sedan att de dras tillbaka till sin kropp igen. Vissa talar om att de ser en silvertråd mellan sig och sin kropp som binder dem samman med kroppen. Jag säger det p.g.a. vad som står i Predikaren 12:

”ja, innan silvertråden slits av...”.(Pred 12:6)

Det Paulus beskriver är att vi människor måste lämna våra kroppar eftersom vi med våra kroppar inte kan ärva Guds rike.

”kött och blod kan inte ärva Guds rike, och det förgängliga kan inte ärva oförgängligheten”
(1 Kor 15:50).

I Augsburgska Bekännelsens apologi skriver Filip Melanchthon⁵⁵ om att vi måste lämna våra kroppar och dö här på jorden trots frälsningen i Kristus eftersom synden bor i våra kroppar.

”Och döden själv tjänar till att tillintetgöra detta syndens kött, på det att vi må uppstå helt och hållet förnyade.”⁵⁶

Det här återkommer i Luthers stora katekes. Där skriver Luther:

”Då emellertid vår helighet har begynt och dagligen tillväxer, vänta vi, att vårt kött skall dödas och begravas med all sin orenhet, men åter härligt framkomma och uppstå till hel och full helighet i ett nytt, evigt liv.”⁵⁷

⁵³ 1 Mos 3:19, Job 34:15, Ps 90:3, Pred 3:20

⁵⁴ Nära-döden-upplevelser, eller nära döden-upplevelser, på engelska *near-death-experiences* eller *NDEs*, är tillstånd som ibland beskrivs av personer som varit nära att dö, eller som varit kliniskt döda men sedan återvänt till livet. Upplevelserna innehåller förändrade sinnesintryck såsom starka ljusfenomen. De tolkas ofta som bevis för ett efterliv, men kan möjligen också förklaras med syrebrist i hjärnan.

⁵⁵ Philipp Melanchthon, se vidare i personregistret.

⁵⁶ SKB sid 216

⁵⁷ SKB sid 450

Enligt Bibeln är det synden som är orsak till den kroppsliga döden, liksom till den andliga döden och den eviga döden. Det är synden som skiljer oss från Gud som har livet. Livet har vi fått av Gud genom att han inblåste sin livsande i människan, som det står i 1 Mosebok:

”Då formade Herren Gud människan av jord från marken och blåste in liv genom hennes näsborrar, så att hon blev en levande varelse.” (1 Mos 2:7).

När synden skilde oss från Gud innebar det att människan egentligen skulle dö.

”Herren Gud gav detta bud: ’Du får äta av alla träd i lustgården utom av trädet som ger kunskap om gott och ont. Den dag du äter av det trädet skall du dö (1 Mos 2:16-17).

Så hade Gud bestämt, men det blev inte så. Istället gav Gud en dom över människan och tillät henne vara kvar på jorden och leva en tid. Kvinnan skulle föda med smärta, marken skulle vara förbannad och därför skulle mannen med möda nära sig av den i alla livsdagar. Till slut skulle kroppen bli till jord igen.

”...tills du vänder åter till jorden. Ty av den är du tagen, jord är du och jord skall du åter bli” (1 Mos 3:16-19).

Domen över människan, att hon måste dö, skulle sedan komma att drabba människan vid den yttersta domen, men först skulle människan få en chans till frälsning genom Jesus Kristus, såsom Gud hade bestämt från tidernas början,

”att sammanfatta allt i Kristus” (Ef 1:10).

Det är alltså synden som gör att vi måste dö en jordisk död. Vi måste lämna vår jordiska boning eftersom, som Paulus beskriver det i 1 Korinterbrevet:

”kött och blod inte kan ärva Guds rike”(1 Kor 15:50).

Paulus beskriver döden som ett resultat av synden genom att likna döden vid ett spjut.

Ett spjut består av två delar: pinnen och spetsen, udden. Utan denna spets, udd, är den ofarlig. Det är spetsen som gör den fungerande och farlig. Paulus skriver i 1 Korintierbrevet:

”Dödens udd är synden som har sin kraft i lagen” (1 Kor 15:55).

Därför att kroppen är en del av förgängelsen och måste ses som syndig eftersom den ska dö, har många tankar om detta funderats ut i kyrkans historia.

Arvsyndsläran, som Tertullianus⁵⁸ lade grunden till, blev svaret på frågan om varför kroppen och hur kroppen var syndig enligt Bibeln.⁵⁹

Luther gav oss svaret genom att säga att vi, så länge vi lever i denna värld, i våra förgängliga och syndiga kroppar, är syndare. Men när vi tar emot Jesus är vi på samma gång rättfärdiga som syndare

”*simul justus et peccator*” (på samma gång rättfärdiga som syndare)⁶⁰.

⁵⁸ Tertullianus, se vidare i personregistret.

⁵⁹ Arvsyndsläran lära utvecklades i kyrkan och förklaras i Katolska kyrkans katekes i not 404 på sid 118 på följande sätt: ”Överförandet av arvsynen är ett mysterium som vi inte helt och hållet kan förstå. Vi vet emellertid av uppenbarelsen att Adam tagit emot den ursprungliga helgheten och rättfärdigheten inte enbart för sig själv utan för hela den mänskliga naturen: då Adam och Eva ger vika för frestaren begår de en personlig synd, men denna synd berör den mänskliga naturen som de ger vidare i ett fallet tillstånd. Det är en synd som ges vidare åt den mänskliga naturen genom fortplantning till hela mänskligheten, dvs, genom överförandet av en mänsklig natur som är berövad den ursprungliga heligheten och rättfärdigheten. Därför kallas arvsynen ”synd” på ett analogt sätt: det är en synd som man ”ådragit sig” men inte ”begått”, det är ett tillstånd och inte en handling.” Hänvisningar till Thomas av Aquino, Quaestiones disputatae de malo, 4, 1 samt Konkiliet i Trient: DS 1511-1512.

⁶⁰ Citatet är hämtat från Martin Luthers Galaterkommentar. En vanlig uppfattning är att det var Luther som introducerade satsen ”simul justus et peccator”. Men så är det inte. Uttrycket fick en ny innebörd hos honom, men det var kyrkofadern Augustinus som ursprunget till citatet kan härledas ifrån.

Synden som startade i syndafallet förs vidare som ett arv som enligt Luther innebär att ”allt det som är fött av fader och moder är synd”. Därför skriver Luther:

”Arvsynden är icke blott ett skuldtilstånd, som borttages genom dopet, utan även en «*corruptio naturae*», som icke upphör, förrän kroppen upplöses i graven”⁶¹.

Det finns oändligt med tankar, teologiska och filosofiska funderingar angående den kroppsliga döden och vad som sker när man dör. Men även om det kan ha sitt intresse och ger upphov till många frågor om varför det är så och så när det gäller den jordiska döden, så stannar jag inte mer vid denna fråga.

2. Den andliga döden

Den andliga döden betyder att en människa i sin kropp på jorden, lever skild från Gud.

Det besvärliga med att förstå det här på ett teologiskt sätt är frågan om ”nådatid”. Med ordet avses den rätt vi har att leva på jorden oavsett om vi bryr oss om Gud eller inte. Vi kan leva i ett frivilligt ”nej” till Gud så länge vi lever på jorden.

Att vi har en tid att leva på jorden oavsett om vi lever våra liv med Gud eller inte, så innebär detta inte att våra liv behöver vara sämre till det yttre på något vis och kanske inte ens till det inre. Men om en människa lever utan Gud och blir omvänd och därmed upptäcker det fantastiska och meningsfulla med att leva med Gud, så inser hon det usla med att leva andligt död i denna världen.

Problemet med dem som är andligt döda är att de ofta inte själva inser sin belägenhet.

Orden i Rom 11:8, Matt 13:14-15 från Jes 6:9-10 blir som en uppfylld profetia:

”Gå och säg till detta folk: ’Ni skall höra men ingenting förstå, ni skall se, men ingenting fatta’. ”Förstocka detta folk, täpp till deras öron, täck för deras ögon, så att de ingenting ser, ingenting hör, ingenting förstår och inte vänder om och blir botade.” (Jes 6:9-11)

Den andliga döden är det begrepp vi använder för att beskriva möjligheten att vara skild från Gud redan här i denna världen och ändå leva kvar i denna världen. Det är en skilsmässa som är ensidig, eftersom Gud aldrig sagt att han ska vara långt borta från oss, tvärtom. Någon har sagt att när människor säger att de upplever att Gud är långt borta, så är det inte beroende på att Gud har gått bort från dem, utan att de gått bort från Gud.

Något som är svårt för oss att förstå är detta att Gud har valt att vi ska kunna leva vidare utan honom samtidigt som Bibeln säger att våra liv är beroende av Gud. Han inblåste sin livsande i oss för att vi skulle kunna vara levande varelser och ha del av de ting vi fått av Gud och som vi inte delar med någon annan levande varelse. Detta även om vi inte bryr oss om Gud.

Något av detta är ett av de beslut Gud tog att möjligheten skulle finnas att leva våra liv på jorden, även om vi inte skulle bry oss om Gud, för att han skulle kunna rädda oss utan att först förinta oss.

Detta är något av det som den här boken handlar om. Hur det kan vara möjligt att sådant som döden och det onda kunde uppstå fastän Gud är kärleken. Men vi kan ändå ana, redan i syndafallet, att Guds kärlek till människan var så stor och för oss ofattbar, att han valde att inte göra om sin skapelse när människan avfallit, utan rädda människan.

Min tes är att eftersom tvång inte finns i kärleken var Gud ”nödgad” till att ta risken att låta människan leva kvar som förgänglig varelse på jorden med möjligheten till att få leva kvar på jorden, oavsett om hon älskade Gud tillbaka eller inte, oavsett om hon gjorde gott eller ont.

I det kan vi ana storheten i Guds kärlek och blicka in i Guds envishet att hålla fast vid sin kärlek oavsett vad som händer.

Den bibliska historien i Gamla testamentet visar oss vilka oerhörda konsekvenser det blev av detta Guds val i kärlek. Varför Gud valde det ändå, återkommer jag till i kapitel 5.

⁶¹ Teologins historia, Bengt Hägglund, sid 206-207

3. Den eviga döden

Den eviga döden betyder att människor på den yttersta dagen kommer till ett tillstånd som kännetecknas av evig skilsmässa från Gud, det man i dagligt tal kallar för ”helvetet”⁶².

Även om en människa lever skild från Gud i s.k. ”andlig död”, kommer hon inte till helvetet, den eviga döden, när hon dör. Den eviga döden är ett tillstånd som Gud kommer att skapa på den yttersta dagen.

Chansen att slippa komma dit är given åt oss under våra liv här på jorden genom Jesus Kristus. Det finns ett absolut när det gäller den eviga döden och det är att om en människa, när hon dör den jordiska döden, lever kvar i den andliga döden, då kommer hon på den yttersta dagen dömas till den eviga döden.

Varför den eviga döden kommer att finnas beror på att Gud och ondska inte går ihop. Hos Gud finns bara det som är gott. När Gud vill förgöra det onda så är det antagligen inte möjligt att göra på annat sätt än så här. Det som också är en slutsats som jag kommit fram till är att det verkar som om ondskan förmodligen inte kan förgöras. Det kan hänga samman med Guds fullkomliga kärlek på så sätt att kärleken förutsätter möjligheten att välja, vilket innebär en möjlighet att säga ”ja” och ”nej” också till Gud. Är Guds fullkomliga kärlek evig måste det innebära att möjligheten att säga ja” och ”nej” till Gud också är evig. Om det är så måste det innebära att möjligheten till ondskan (att säga ”nej” till Gud) också är evig. Det leder till följande slutsats:

Det Gud kommer att göra är att placera ondskan på en plats där han själv inte kommer att vara närvarande. Han kommer att forma en plats där inget av hans väsen kommer att finnas till. Ingen godhet, ingen kärlek, ingen glädje, ingen frid eller mildhet kommer att finnas på den platsen.

Tanken, om den är riktigt, att Gud inte kan göra det onda om intet, är svår att acceptera eftersom vi lär oss att Gud är allsmäktig. Han borde kunna göra det onda om intet och förgöra det. Men vi ser ingenstans i Bibeln att det ska bli på det sättet. Det onda ska inte upplösas till intet, det ska placeras i helvetet där Gud inte kommer att vara. Det ska bli en avgrund emellan det och Gud. Gud kommer att ta sin hand ifrån det.

Att Gud inte kan upplösa det onda till intet beror med all säkerhet på hans eget väsen. Gud är den han är och ingenting kan vara annat än vad Gud är, formar och vill. Gud är kärlek som i sig innefattar frihet att välja. Gud är godhet och inget ont finns i honom.

Är vi hans i kärlek har vi också alltid möjlighet till ett ”nej” också när vi kommer till himmelriket. Det innebär att vi, trots all avsaknad av ondska, ändå har möjligheten att välja det onda på något sätt. Inte alls som nu i detta universum. Utan på ett helt annat sätt. Men med den erfarenhet av det liv, den provotid vi har på jorden (om nu meningen med livet på jorden handlar om en provotid) skulle det innebära följande. Kan vi slippa all ondska och allt det begär, lust och allt i oss själva som vill göra emot Gud, då kommer vi aldrig att ens fundera på att säga ”nej” till Gud och i en ny himmel och på en ny jord bli till ett nytt avfall, nya Lucifers och med en ny frälsningshistoria som följd.

En av de saker som vi brukar se som absoluta är att det inte finns någon möjlighet till frälsning efter vår jordiska död. Att den vilotid vi då ska leva i inte ger den möjligheten. Men om detta tillstånd som Bibeln kallar ”dödsriket”, vet vi inte mycket. Det är därför svårt att försöka ge en klar bild över vad det tillstånd innebär som finns för alla döda emellan den jordiska döden och då vi ska uppväckas till liv på den yttersta dagen. Jesus säger:

”Den stund kommer då alla som ligger i sina gravar ska höra hans röst och gå ut ur dem; de som har gjort det goda ska uppstå till livet, och de som har gjort det onda ska uppstå till domen.” (Joh 5:28-29)

DÖDSRIKET

⁶² Ordet ”helvete” kommer av forngermanskans Halja (ungefär hölja) och fornnordiskans viti (straff).

Bibeln beskriver alltså inte dödsriket så mycket. Jag menar att Gud inte vill att vår kunskap om vad som händer efter döden ska vara mer än det Bibeln ger oss klarhet i.

I Konkordieformeln⁶³ står det:

”Ty det är alldeles tillräckligt att veta, att Kristus verkligen nedstigit till dödsriket och omintetgjort dess makt över alla troende samt frälst dem från dödens och djävulens våld och från den eviga fördömselsen i helvetets svalg. Frågan huru detta gått till få vi spara till den andra världen, där icke blott detta, utan även mycket annat, som vi här enfaldigt trott, men med vårt förblindade förnuft icke kunnat begripa, ska bliva uppenbart för oss.”⁶⁴

Det finns inga spöken

Varför dessa ting är fördolda för oss kan bero på att det finns risker med att syssla med ting som vi inte ska ha eller får ha kontaktmöjlighet till. Riskerna består i att de kontaktmöjligheter vi tar tag i när det gäller dödsriket, är onda makter. Därför beskrivs sådana ting som seanser, spöken, andeskrift och andra former av kontakter med döda ofta med termer som rädsla, skräck, mörker och kyla. Något som jag har förstått att människor i allmänhet upplever som att ”det här borde jag inte ha med att göra”. Men det är inte bara upplevelser av människor och händelser som får mig att skriva så. Paulus tar upp det på ett ställe i Efesierbrevet när han ska berätta om Guds rustning mot onskan.

”Ty det är inte mot varelser av kött och blod vi har att kämpa utan mot härskarna, mot makterna, mot herrarna över denna mörkrets värld, mot onskans andekrafter i himlarymderna.” (Ef 6:12)

Jesus säger klart ifrån att någon fysisk kontakt mellan andevärlden och vår jordiska levnad är omöjlig. Även om Jesus använder en liknelse när han beskriver det här så är min uppfattning att det här bibelordet kan tolkas på så sätt att sådana saker som spöken inte kan finnas.

Jesus säger i Lukasevangeliet:

”Dessutom gapar det en klyfta mellan oss och er, för att de som vill ta sig över från oss till er eller från er till oss inte skall kunna göra det.” (Luk 16:16)⁶⁵.

Det är visserligen lätt att blanda ihop begreppet ”spöken” med kontakt med döda eller seanser, men det är två olika saker. När det gäller seanser talas det i 5 Mosebok med hårda ordalag om att kontakten med de döda är något som är förbjudet att syssla med.

I 5 Mosebok står det

Hos dig får det inte finnas någon som offerar sin son eller sin dotter på bålet, ingen spåman, teckentydare, svartkonstnär eller trollkarl, ingen som ägnar sig åt besvärjelser, som rådfrågar de dödas andar eller spådomsandar och söker vägledning hos de avlidna. (5 Mos 18:10-11)

Vad är dödsriket?

Men vad är då dödsriket? Egentligen är det också en fråga om var de döda befinner sig, om nu någon menar att de befinner sig någonstans, eller hur det kan tänka sig fungera. Men går det att få svar på vad dödsriket innebär och var de döda befinner sig efter döden?

För att få svar på en sådan fråga menar jag att det handlar om att ta reda på hur allt har kommit till och förutsätta att det är så.

Förutsättningen för vad dödsriket är och var de döda befinner sig avgörs nämligen av hur vi har kommit till. Skulle vi ha kommit till av en slump är svaret på frågan att det inte finns något dödsrike. Döden är i så fall

⁶³ Om Konkordieformeln, se ordförklaringarna.

⁶⁴ SKB sid 529

⁶⁵ Är hämtad från en liknelse av Jesus där förutsättningen är att Jesus, som Guds Son rimligtvis borde ha kunskap om hur det förhåller sig både med himmelriket som med dödsriket. Se hela liknelsen i Luk 16:19-31

det totala slutet av ens liv, människan blir till intet. Det handlar då bara om att ens atomer omvandlas till något annat. Något tal om själ och ande finns inte med i föreställningen att allt kommit till genom en slump.

Om Gud har skapat allting, oavsett hur han gjorde det, måste det stå klart att han också har något med döden och dödsriket att göra.

För att få svar på frågan måste vi gå till Gud själv och fråga. Endast hos honom finns det rätta svaret.

Det hjälper då inte med erfarenheter, eftersom de blir upplevelser tolkningsbara utifrån de förutsättningar varje enskild människa gör och den tankevärld hon lever i. D.v.s. erfarenheten att en person, vid en nära-döden-upplevelse, beskriver mötet med en ljusgestalt så olika, innebär att det den personen upplever tolkar hon in i den kontext, d.v.s. den tankevärld och tidigare upplevelser och erfarenheter hon har med sig.

En buddist beskriver därför givetvis ett sådant möte med en ljusgestalt som ett möte med Buddha. En muslim beskriver mötet som ett möte med Alla'h. En kristen som ett möte med Jesus. Min uppgift är inte att reda ut vem som har rätt eller vem som har fel. Jag går direkt till den kunskapskälla som Gud själv har gett oss för att få svar på frågan om dödsriket och var de döda kan befinna sig.

Svaret, om det finns ett tillräckligt bra svar, borde vi därför komma närmast till i Bibeln. Men tyvärr är det inte så lätt att få svar ens där. Men försök till svar går alltid att få fram.

Det är Jesus själv som ger oss de flesta anvisningar om döden och dödsriket. När han kommer till Betania för att uppväcka Lasaros säger Jesus till Marta:

”Din bror kommer att uppstå”

och Marta svarar:

”Jag vet att han ska uppstå på den sista dagen.” (Joh 11:24)

Marta visar här vilken inställning man hade vid den här tiden. Vi ser den inställningen i Gamla Testamentet som beskriver att dödsriket som en skugglik tillvaro dit alla de döda kom för att där invänta den sista dagen då alla skulle uppstå för att dömas. Tillståndet i dödsriket beskrivs ofta i mörka färger och tillvaron kan kännetecknas vid en sömn genom att dess innevånare är avstängda från all kontakt med jorden.⁶⁶

”Talar man i graven om din godhet, i avgrunden om din trofasthet? Blir dina under kända i mörkret, din rättfärdighet i glömskans land?” (Ps 88:12-13).

Men detta är förmodligen en förskönad beskrivning av döden eftersom vi ser att Bibeln förutsätter ett medvetande också efter dödens inträde.

Denna tillvaro såg som liggande under jorden där dödsriket betraktades som en straffort för syndare.

”De störtade levande ner i dödsriket med allt vad de ägde, jorden slöt sig över dem och de var utplånade ur församlingen.” (4 Mos 16:33).

Samtidigt ska alla väckas upp på den yttersta dagen för att dömas, var och en till sin eviga lott. För vistelsen i dödsriket sågs inte som permanent. Som from fanns hoppet om befrielse från dödsriket.

”Men mig skall Gud köpa fri, han skall ta mig ur dödsrikets grepp”. (Ps 49:16).

Redan vid Jesu tid hade tankar börjat där det talades om olika avdelningar för onda och goda i dödsriket. Senare kom uppfattningen om att de goda fördes direkt till paradiset, till himlen. Detta beror bl a på Jesu liknelse om den rike mannen och Lasarus (Luk 16:19-31, se ovan) och på vad Jesus sa till den andre rövaren på korset.

”Sannerligen, redan idag ska du vara med mig i paradiset” (Luk 23:43).

Men alla kommer inte till paradiset efter döden. Det jag konstaterar med Jesu ord är **möjligheten** att komma till himmelriket.

⁶⁶ Illustrerat bibellexikon kol 1072f

Är det så att en människa kommer till dödsriket när hon dör eller att hon kommer till paradiset eller himlen? Frågan är då vilka som kommer dit och vilka som inte gör det.

En annan fråga handlar om det finns en andra chans efter döden. Den här frågan hör ihop med frågan om dödsriket. Kan det vara så att dödsriket är ett mellanting mellan livet på jorden och paradiset hos Gud i himlen? Vad säger Bibeln om det?

I 1 Petri brev står det:

”Hans kropp dödades, men han gjordes levande i anden, och så kunde han stiga ner och predika för andarna i deras fängelse.” (1 Petr 3:18-19)

Detta skrivs som ett svar på frågan hur dopet fungerar, men visar lite på hur människorna i de första församlingarna funderade och kanske hade de mer kunskap om dessa ting än vad vi har i dag.

Det går alltså inte att så lätt reda ut hur det ligger till med det här. Men jag kan tänka mig att det förhåller sig på följande sex sätt med utgångspunkt från Bibeln.

1. Jesus är Herre över både levande och döda

I Uppenbarelseboken säger Jesus till Johannes:

”Jag har nycklarna till döden och dödsriket.” (Upp 1:18)

Jesus har makten över dödsriket. Det här betyder förmodligen att det är Jesus som avgör vilka som ska komma till dödsriket och vilka som inte ska komma dit.

Genom Jesu seger över synden och döden betyder det att alla inte längre kommer automatiskt till dödsriket. Jag tolkar det så att det var det som var den allmänna meningen bland de judiska lärdes tolkning enligt Gamla Testamentet och därmed den allmänna uppfattningen också bland de kristna församlingarna.

Genom Jesus finns **möjligheten** för alla dem som tror på honom, att komma direkt till himlen. Det kan innebära att Jesu nedstigande i dödsriket, mellan hans död och uppståndelse, var att föra upp de tidigare fromma döda från dödsriket.

Tecknet på att Jesus verkligen hade segrat över dödsriket visar sig också, enligt Matteus evangelium, i att döda uppväcktes.

”Och gravarna öppnade sig. Många kroppar av avlidna heliga uppväcktes”
(Matt 27:52).

Att Jesus är Herre över både levande och döda behöver inte innebära att han styr det som är i dödsriket, även om hans makt också sträcker sig till det. Avsikten är att leda människor till det mellantillstånd de ska vara i fram till den yttersta dagen. Orsakerna till detta kommer jag fram till snart, men först måste det göras klart att vi kommer till ett mellantillstånd när vi dör och att ingen kommer direkt till helvetet eller himmelen.

2. När vi dör kommer vi till ett mellantillstånd.

När en människa dör lämnar sin kropp och samtidigt sin fysiskt dimensionella tillvaro, kommer hon till ett mellantillstånd. Bibeln skiljer väldigt noga mellan dödsriket och tillvaron för de döda under mellantillståndet och mellan döden och uppståndelsen med Guds eviga dom och evighetstillståndet⁶⁷.

Varför det måste vara ett mellantillstånd och att man inte direkt kan komma till det Gud avser; antingen till helvetet eller till himlen, beror på att Gud kommer att upplösa detta universum som har tjänat ut sin roll och istället skapa en ny himmel och en ny jord som Johannes skriver om i Uppenbarelseboken.

”Och jag såg en ny himmel och en ny jord. Ty den första himlen och den första jorden var borta, och havet fanns inte mer.” (Upp 21:1)

Fram till dess måste de som är döda komma någonstans, till ett vilorum eller till en förvaringsplats, hur man nu ska uttrycka det, fram till dess att alla ska uppväckas och ställas inför Guds tron på domens dag.

⁶⁷ Illustrerat bibellexikon, kol 1075

Det som gör det svårt för oss att förstå handlar om synen på mellantillståndet som en plats.

Bibeln använder beskrivningar om dödsriket som ligger under jord. Men vi måste nog vara öppna för att inte betrakta mellantillståndet som en plats. Vi är ju vana att se på de andliga tingen med våra ögon och vårt tänkande som i grund är format efter det vi känner till. Vi har så svårt att förstå det metafysiska⁶⁸ om den metafysiska tillvaron är helt annorlunda än vår, t o m så annorlunda att vi inte har ord att beskriva den. Problemet med mellantillståndet består nog mest i att klara ut **vad** det är snarare än **var** det finns någonstans.

3. Dödsriket är ett av två mellantillstånd

Enligt Bibeln finns det två olika mellantillstånd som jag tolkar det. Det ena är dödsriket och det andra är paradiset.

Enligt Bibeln är dödsriket en ond plats, ett pinorum dit de som varit onda i denna världen kommer. Det är inte evigt, som helvetet, utan har temporär uppgift och makt.

Helvetet kännetecknar ju den plats som Gud kommer att skapa där Gud själv inte alls kommer att vara närvarande. Där kommer det inte att finnas någonting som har med Gud och hans väsen att göra.

Dödsriket, däremot, är en plats dit de kommer som inte under sin levnad tagit emot Jesus. Men det är en plats dit Jesus har tillträde. En plats vars makt ligger i Jesu händer, men som fram till domens dag har makten att få behålla dem som har dött och förts till dödsriket.

Paradiset är både en beskrivning för Guds rike och himmelriket d v s den plats där Gud själv är tillsammans med sina änglar. Denna tillvaro är lättast för oss att tänka oss som en dimension som står utanför vår dimensionella tillvaro. Det måste vara en tillvaro utan de fyra universella krafterna där allting är möjligt som stämmer överens med Guds vilja. Det avgörande är hur Gud vill ha det. Det är Gud själv som styr de begränsningar som kan finnas. Men för både dödsriket och paradiset gäller att det är Jesus som har all makt. Jesus har makt att komma och gå som han vill i dödsriket och i paradiset.

Nu är det väsentligt att rent pedagogiskt skilja på begreppen himmel och paradiset. För Gud är det inget problem, men för oss kan det vara svårt att förstå vad som menas med Jesu ord till rövaren på korset:

”Jesus svarade: Sannerligen, redan i dag skall du vara med mig i paradiset.”

(Luk 23:43)

Betydde det att rövaren faktiskt kom till Gud i himlen och om det nu är så, kommer rövaren att behöva ställas inför domen på domens dag eller inte? Åter kommer jag inte längre än att förstå det som att himmelriket eller paradiset fram till domens dag inte kan betraktas som en plats utan som något annat som vi inte har ord att beskriva än att förstå det som ett slags mellantillstånd som dödsriket men ändå som ett tillstånd inför Gud i väntan på domens dag.

4. Dödsriket är skapat av Gud.

Dödsriket är något som Gud har skapat. Men varför? Det beror på att eftersom Gud är helig kan han inte ha något att göra med syndare. Alla människor är syndare vilket innebär att ingen människa har möjlighet att få komma och vara inför Gud. En människa som dör och lämnar denna tillvaro kan inte komma till Gud eftersom hon också efter döden är en syndare.

Så här var det innan Jesu försoningsverk och seger över döden och dödsriket. Då samlades alla i dödsriket, både rättfärdiga och orättfärdiga. Men efter Jesu seger blev det möjligt att slippa komma till dödsriket vid dödens inträde. Jesus gjorde det möjligt för en människa att få komma till paradiset, till Gud och sedermera till himmelriket.

Har en människa tagit emot Jesus kommer hon inför Gud när hon dör därför att hon för Jesu skull inte längre är syndare. Tack vare Jesus finns inte synden som hindrar en människa till att komma inför Gud när hon dör.

⁶⁸ Metafysik. Sedan senantiken beteckning för teorier som rör verklighetens mest fundamentala struktur och egenskaper och därför betraktad som den mest grundläggande av alla filosofiska deldiscipliner.

Orsaken till att dödsriket skapades var för att göra det möjligt att placera de döda, som inte tagit emot Jesus, på en plats där Gud inte var, samtidigt som det var en plats dit Gud, genom Jesus, hade möjlighet att komma och gå.

Det är Guds helighet som hindrar en människa att komma till himmelriket om hon inte först har tagit emot Jesu försoning. Men det är Guds kärlek och rättfärdighet som hindrar henne att komma till helvetet direkt. Gud vill på grund av sin kärlek, inte lämna någon människa ens i döden. Jesus är den som gör det möjligt.

5. Mötet med Jesus.

Något som Bibeln inte talar om är ifall alla människor möter Jesus vid dödens inträde.

Det finns berättelser om människor som i dödsögonblicket sett Jesus komma och hämta dem. Det finns berättelser om människor som varit döda och fått se en ljusgestalt ta emot dem. Men det finns också berättelser om människor som blivit hämtade av djävulen. Allt detta bygger på upplevelser som människor har gjort och kan tolkas olika. Att vi får möta Jesus är ganska självklart med det som jag skisserat tidigare.

Jesus har makt och möjlighet att komma och gå som han vill när det gäller dödsriket. För dem som kommer till paradiset är Jesus ständigt närvarande. Paulus skriver om detta bl a i 2 Korintierbrevet.

”Vi är vid gott mod och skulle helst vilja flytta bort från kroppen och få vårt hem hos Herren.”
(2 Kor 2:8)

När en människa dör möter hon med all säkerhet Jesus, eftersom Jesu har all makt i himlen och på jorden. Han har nycklarna till döden och dödsriket, allt är sammanfattat i honom och han är den som har besegrat synden, döden och djävulen. Det finns ingen som helst anledning att anta att någon vid sin död kommer till någon annan plats än den plats dit Jesus för den som dött. Eftersom det är Jesus som har nycklarna till döden och dödsriket, måste det innebära att det är omöjligt att människor, trots sitt onda leverne och sina oförlätta synder, skulle kunna bli hämtade av djävulen. Det finns inget som tyder på att en människa kommer in under djävulens våld och placeras av den onde i den ondes rike på något sätt eller att den onde kan föra någon som är död till dödsriket. Bibeln är helt klar på den punkten att en människa, när hon dör, antingen kommer till dödsriket eller till paradiset. Den onde har ingenting med det att göra. Den onde har förlorat sin makt. Han kan inte ens härska över döda syndare i dödsriket. För det är Jesus som är Herre över både döda och levande. Det tillfälle som människor efter döden får med den onde att göra, blir vid den yttersta dagen då de ska dömas till helvetet tillsammans med den ondes hela härskara.

Jag har kommit fram till den slutsatsen att man möter Jesus när man dör oavsett om man kommer till dödsriket eller till paradiset.

6. I dödsriket finns ingen ny möjlighet till frälsning, men...

I Martin Luthers lilla katekes heter det:

”De trognas själar åtnjuter efter skilsmässan från kroppen salighet hos Gud, men de otrogna är i ångest under domens förbiden.”⁶⁹

När katekesen skriver så, förutsätts det att det inte finns möjlighet till frälsning efter döden. Det finns ett försent. Det jag funderar på här är om de i dödsriket är medvetna om detta att de är placerade i dödsriket därför att de bär på synd som inte kan förlåtas. För enligt Jesu ord i Joh 3:36 är Guds vrede kvar över dem som vägrar att tro på Jesus.

”Den som tror på Sonen har evigt liv. Men den som vägrar att tro på Sonen ska inte se livet, utan Guds vrede blir kvar över honom.” (Joh 3:36)

Dessutom säger Jesus i liknelsen om Lasaros och den rike mannen att de efter döden kommer till två olika platser. Lasaros till

”platsen vid Abrahams sida” (Luk 16:22)

och den rike mannen till

”dödsriket där han pinades” (Luk 16:23).

⁶⁹ D:r Martin Luther Lilla Katekes sid 97

Det här är en liknelse som handlar om att det inte är möjligt för de döda att återvända till en tillvaro på jorden och att det inte är möjligt för dem i dödsriket att komma till dem i paradiset.

Det här skulle betyda att det är helt försent för dem som kommit till dödsriket att få komma till himlen. Men så är det inte. Det är försent för dem att bli frälsta, men domen kvarstår och när det gäller domen är det egentligen bara en sak vi kan vara totalt säkra på, nämligen att alla som har Jesus Kristus har evigt liv, att alla som kommit till paradiset redan är klara för att dömas till himmelriket.

Men Paulus tar upp en fråga i brevet till Rom om vad som händer med dem som aldrig fått höra talas om Jesus.

”Det är inte lagens hörare som blir rättfärdiga inför Gud, utan lagens görare. Hedningarna har inte lagen, men om de av naturen fullgör lagens krav, då är de sin egen lag, fast de saknar lagen. Därmed visar de att det som lagen kräver är skrivet i deras hjärtan, om det vittnar också deras samvete och deras tankar när tankarna anklagar varandra och försvarar sig. Det ska framgå den dag då Gud, enligt det evangelium jag har fått från Jesus Kristus, dömer vad som är fördolt hos människan.” (Rom 2:13-16)

Det här betyder att de som finns i dödsriket har möjlighet att dömas efter en annan lag. Men Paulus poängterar att detta gäller bara dem som inte haft möjlighet att välja.

”Alla som har syndat utan lag ska också gå under utan lag. Och alla som har syndat under lagen ska dömas genom lagen.” (Rom 2:12)

Det skulle kunna sägas så att vi blir döma enligt olika lagar. Vi kallar dem för ”frälsningens lag” och ”barmhärtighetens lag”. Har vi haft chansen att säga ”ja” till Jesus, men sagt ”nej” blir vi dömda efter frälsningens lag. Men de som inte haft chansen döms efter sina gärningar.

Det är som att köra bil i England. Vet man om att det är vänstertrafik, men envisas att köra på höger sida, blir man dömd efter det. Man är då en trafikfara. Men om man inte har en aning om att det är vänstertrafik, då avgörs det hela hur man handlar. Skulle man då envisas med att köra på högra sidan blir man dömd för att man handlat fel. Man är ju en trafikfara. Men ser man efter hur de andra kör och bryr sig om det, kör man givetvis själv på vänster sida även om man inte har en aning om vad som gäller. Man handlar då, trots sitt ovetande, rätt. Det är vad skillnaden mellan frälsningens lag och barmhärtighetens lag innebär.

Men domen är Guds. På domens tron ska Jesus själv sitta. Det allra sista ordet är Jesu eget. Hur han kommer att döma på domens dag vet vi ingenting annat om än det som Bibeln beskriver och som Jesus säger bl a i Matteus 25:131-46⁷⁰

Och samtidigt vet vi att Gud är beredd att offra allt för att människor ska bli räddade. Han var beredd att offra sin ende son och han gjorde det också.

Men i dödsriket finns ingen ny möjlighet till frälsning, men...

⁷⁰ ”När Människosonen kommer i sin härlighet tillsammans med alla sina änglar, då skall han sätta sig på härlighetens tron. Och alla folk skall samlas inför honom, och han skall skilja människorna som herden skiljer fåren från getterna. Han skall ställa fåren till höger om sig och getterna till vänster. Sedan skall kungen säga till dem som står till höger: ’Kom, ni som har fått min faders välsignelse, och överta det rike som har väntat er sedan världens skapelse. Jag var hungrig och ni gav mig att äta, jag var törstig och ni gav mig att dricka, jag var hemlös och ni tog hand om mig, jag var naken och ni gav mig kläder, jag var sjuk och ni såg till mig, jag satt i fängelse och ni besökte mig.’ Då kommer de rättfärdiga att fråga: ’Herre, när såg vi dig hungrig och gav dig mat, eller törstig och gav dig att dricka? När såg vi dig hemlös och tog hand om dig eller naken och gav dig kläder? Och när såg vi dig sjuk eller i fängelse och besökte dig?’ Kungen skall svara dem: ’Sannerligen, vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig.’ Sedan skall han säga till dem som står till vänster: ’Gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga eld som väntar djävulen och hans änglar. Jag var hungrig och ni gav mig inget att äta, jag var törstig och ni gav mig inget att dricka, jag var hemlös och ni tog inte hand om mig, jag var naken och ni gav mig inga kläder, sjuk och i fängelse och ni besökte mig inte.’ Då kommer också de att fråga: ’Herre, när skulle vi ha sett dig hungrig eller törstig eller hemlös eller naken eller sjuk eller i fängelse och lämnat dig utan hjälp?’ Då skall han svara dem: ’Sannerligen, vad ni inte har gjort för någon av dessa minsta, det har ni inte heller gjort för mig.’ Dessa skall gå bort till evigt straff men de rättfärdiga till evigt liv.” (Matt 25:31-46)

NÄR DÖDEN KOM TILL

Om vi tar det från början så märker vi i skapelseberättelsen att döden inte fanns med från början. Då levde människorna i lustgården. I lustgården fanns det många träd, men två av träden var av stor betydelse. Det ena var kunskapens träd på gott och ont, det andra var livets träd vars frukt gav evigt liv. Döden fanns inte med från början, men möjligheten till död fanns med vilket vi ser i

1 Mosebok 2:

”Herren Gud gav detta bud: ”Du får äta av alla träd i trädgården utom av trädet som ger kunskap om gott och ont. Den dag du äter av det trädet skall du dö.”

(1Mos 2:17)

Detta var det första bud som människorna fick. Orsaken till att de fick detta bud och orsaken till kunskapens träd måste ha varit ett resultat av kärleken som endast kan finnas där det finns frihet. För att friheten ska kunna gälla måste det finnas en möjlighet att välja; att alltså säga ”ja“ eller ”nej”. Det är ett ”ja“ som är beviset på kärleken.

Men Gud ville att människans ”ja“ till Gud inte skulle vara svårt, men ändå fritt. De fick reda på vad det innebar om de skulle äta av den förbjudna frukten. Eftersom de fick äta av alla andra träd i lustgården borde inte det vara så svårt att låta bli endast ett träd och speciellt det som också gav ett dåligt resultat. Gud talade om vilket resultatet skulle bli. Resultatet var döden.

Men då ställs vi inför flera frågor: Varför dog inte mänskligheten ut med detsamma när de nu brutit med Gud? Varför blev döden som den blev; ett avslutande av det jordiska livet?

Här döljer sig många hemligheter. Lite av dem kanske går att undersöka närmare.

Vad som är klart är att Gud lät straffet bli som det blev. Människan dog inte med detsamma. Livet blev istället begränsat. Döden blev istället ett slut på den jordiska levnaden.

Av någon anledning hade Gud beslutat sig för att rädda mänskligheten trots deras bortvändhet.

Min förklaring till detta är att Gud älskade den skapelse så mycket att han inte ville förgöra den när den avfallit och därför hade beslutat att ge människan chansen att få vända om igen. Detta kom sedan att möjliggöras genom Jesu verk på jorden. Genom att Jesus tog på sig all vår skuld skulle vi få slippa. Jesus tog vår död på sig så att vi kunde återfå det liv som var tänkt att vi skulle ha.

Att det var tänkt så här ser vi tydligt redan i skapelseberättelsen. Guds medvetenhet om vad som skulle komma att ske syns tydligt. Så också att ett frälsningsverk skulle komma att bli av. Allt detta var bestämt redan från början att så skulle det ske och så kom det också att ske.

Men varför? Kan det vara så att Guds kärlek är så stor att den innefattar ännu mer än ”bara“ mänskligheten? Kan det vara så att Gud berett en frälsningsplan också för de andliga makterna som vände Gud ryggen precis som han ordnade en frälsning för oss människor tillhörande den andra skapelsen?

Det kan mycket väl vara så. Men om det kan vi bara gissa. Det är svårt för oss att sätta oss in i dessa frågor när det gäller den andliga världen. Lite här och där kan man se glimtar. Men det kommer jag tillbaka till.

Nu till frågan om varför Gud valde just döden som ett straff eller som resultat för människans bortvändhet och skilsmässa från Gud.

VARFÖR JUST DÖDEN?

Varför just döden?

För att svara på det antar jag att döden måste ha varit en nödvändighet därför att människan valde att låta det onda komma in i världen. Jag uppfattar det så att kunskapens träd handlade just om kunskapen om det onda och goda. Det var inte så att de fick kunskap, utan att de fick kunskap om ondskan. Kunskapen om det goda hade de redan, men inte kunskapen om det onda. Detta innebar att mänskligheten, från den stund hon åt av kunskapens frukt på gott och ont, blev både ond och god.

Men oavsett hur goda och onda vi än må vara så måste resultatet till slut bli att det måste kunna bli ett slut på det onda som finns i oss.

Döden är något Gud har skapat

För att kunna förstå nödvändigheten av döden i en ond värld där människorna har del av det onda i olika stor mängd, men alla har del av det, så föreställer jag mig en extrem situation.

Tänk dig en massmördare, som mördar för sin egen lusts skull. Han har fått för sig att han ska döda en person om dagen. Om en sådan massmördare inte går att ta död på och inte dör hur gammal han än blir även om han inte får mat, vatten eller luft, så skulle han fortsätta att döda i all evighet. Och även om han vore inlåst skulle han alltid vara en riskfaktor.

Bilden har sina svagheter som alla bilder, men det kanske ger en glimt av hur Gud måste ha tänkt när han upplät möjligheten för människorna han skapat att kunna välja vem de ville tillhöra. För vi måste konstatera att det var döden som Gud gav möjlighet till redan vid människornas skapelse. Och han gjorde det också på grund av kärlek. I sin kärlek kunde Gud inte låta det onda få härska obehindrat. Gud måste därför ha infört någon form av slutpunkt för det onda. Döden blev resultatet.

Skapade för att leva för alltid?

Det jag funderar på handlar om vårt universum redan från början har skapats till att vara förgängligt och att djuren med alla dess arter också var förgängliga innan människan skapades. Om jorden blivit till genom en lång tidsperiod måste döden eller avslutandet av livet varit en verklighet. Utvecklingen förutsätter ju detta. Evolutionsteorin⁷¹ menar att vad en art under sin levnad kommer fram till för positiva egenskaper förs vidare i generna till kommande generationer. Det förutsätts då att döden träder in och ger rum för nytt liv inom samma art.

Den tanken måste gälla oavsett teori om alltings uppkomst. För även de som menar att Gud skapade allting under en kortare tidsrymd, är det inte omöjligt att döden var en del av den faktiska skapelsen. Egentligen vet vi inte om Adam och Eva skapades för att leva för alltid. Det berättar inte skapelseberättelsen något om. Det som vi förutsätter med den är att, eftersom Gud planterade kunskapens träd på gott och ont och sa att om de äter av trädet ska de döden dö, så antar jag att det med det menas att om de inte äter av denna frukt så får de leva för alltid. Men om de alltid har livet, vad innebär då det som beskrivs som livets träd?

Vi ser det i 1 Mosebok 3:

”Herren Gud sade: ”Människan har blivit som en av oss, med kunskap om gott och ont. Nu får hon inte plocka och äta också av livets träd, så att hon lever för alltid.”

(1 Mos 3:22)

Gud skapade människan och inblåste sin livsande i henne. Därefter lät han alla slags träd växa upp och bland dem livets träd, mitt i lustgården, likaså kunskapens träd på gott och ont. Den fråga vi ställs inför här är egentligen vad som menas. Är träden verkligen träd att äta av eller är det en bild för något annat?

Men som vi ser av berättelsen är det uppenbart något som man kan äta av och varför inte. Problemet med kunskapens träd är lätt att se att det förmodligen har med ett kärleksprov att göra.

Livets träd

⁷¹ Se om evolutionsteorin i ordförklaringarna.

Med livets träd är det värre. Om det finns en del olika teologiska tolkningar. Men som jag tolkar det står det klart och tydligt att de som äter av trädet får leva för evigt. Varför var det nödvändigt med ett livets träd i lustgården om de inte redan hade evigt liv?

Jag uppfattar det så att problemet handlar om att vi ser det eviga livet som en tidsperiod som aldrig tar slut och inte som ett varande.

Det eviga måste betyda att det har med Gud att göra. Så länge människorna, Adam och Eva, hade med Gud att göra var livets träds frukter något som var bra och gott att äta av samt fritt att äta av.

Vi ser i 1 Mosebok 2:16 att av alla träds frukter, utom kunskapens träds frukter, var det fritt att äta av.

”Herren Gud gav detta bud: ”Du får äta av alla träd i trädgården” (1 Mos 2:16)

Detta måste betyda att Adam och Eva också åt av livets träds frukter.

Om de nu åt av dess frukt och då fick evigt liv, hur kunde de då döden dö när de sedan åt av kunskapens frukt? Det är ju först efter att de ätit av kunskapens frukt på gott och ont som det inte tillåts dem att äta av livets träd för att de då skulle leva i evighet.

En speciell mening med livets träd

Uppenbarligen fanns det en speciell mening med livets träd för dessa första människor som hade med förhållandet med Gud att göra. Vi vet inte vad. Det skulle kunna vara så att den naturliga döden redan var en verklighet enligt Guds skapelse, men att människorna var undantagna genom att de kunde äta av livets frukt och på så sätt ha del av det liv som bara Gud själv kunde ge dem, evigt liv. Och med evigt liv menas inte att det skulle vara för alltid, utan att det skulle vara så länge de var kvar hos Gud. Och om människorna inte hade ätit av kunskapens frukt på länge så hade de fortsatt att leva sina liv och uppfylla jorden allt efter Guds behag, och levt sina liv med Herren Gud i lustgården.

För det är något särskilt med lustgården och det är det att Gud inte lät människorna vara hos sig i himmelriket. De placerades i något som visserligen var fullkomligt gott, eftersom Gud skapat det, men uppenbarligen var inte Gud närvarande hela tiden. Det verkar i alla fall som om Gud kom på besök i lustgården, men inte att han hade sin boning där själv.

”De hörde Herren Gud vandra i trädgården i den svala kvällsvinden.” (1 Mos 3:8)

Vad leder detta fram till när det gäller livets träd?

Det leder fram till att människorna inte fick tillåtelse att äta av livets träd därför att de i så fall skulle få evigt liv, beror på att de tagit emot det onda i sina liv, något som Gud inte kan leva tillsammans med.

Skulle människan med det onda i sig också äta av livets träd skulle det betyda gemenskap med Gud, vilket det eviga livet måste innebära, samtidigt som de hade del av det onda. Det skulle kunna betyda att det onda fick plats i himmelriket genom något som Gud själv skapat och p.g.a. Guds fullkomlighet och rättfärdighet skulle inte Gud kunna sätta något emot. I alla fall är det så jag tänker rent religionsfilosofiskt. För jag tänker det hela så att om Gud hade gjort det hade han gått emot sig själv och då hade också det onda fått företräde. Därför kom livets träd att strängt bevakas som det står i 1 Mosebok 3:24

”Han drev ut människan, och öster om Edens trädgård satte han keruberna och det ljungande svärdet att vakta vägen till livets träd.” (1 Mos 3:24)

Livets träd är korsets träd

Slutligen är min tolkning om livets träd att den, oavsett vad livets träd nu var och är, ändå ger en tidig förebild för Guds frälsningsplan i Jesus Kristus.

Livets träd, vilket träd är det egentligen? Det måste vara korsets träd på vilket Jesus dog. Det var där han besegrade döden och öppnade vägen till evigt liv åt var och en som tror på honom.

Detta måste vara det sanna livets träd. Att dess frukter skördas varje månad enligt Uppenbarelseboken 22:2 d.v.s. tolv gånger, måste vara en bild för apostlarna vars budskap nått ut över hela världen och gjort det möjligt för Gud att rädda var och en som tar emot honom; Herren Jesus Kristus.

”Och han visade mig en flod med livets vatten, klar som kristall, som rann från Guds och Lammets tron. Mitt på den stora gatan, med floden på ömse sidor, stod livets träd, som bär frukt tolv gånger om året och ger sin skörd varje månad, och trädets blad är läkemedel för folken. Och ingen förbannelse skall finnas mer. Guds och Lammets tron skall stå i staden, och hans tjänare skall tjäna honom. De skall se hans ansikte, och de skall bära hans namn på sin panna. Och det skall inte mer bli natt, och ingen behöver längre ljus från någon lampa eller solens ljus, ty Herren Gud skall lysa över dem. Och de skall vara kungar i evigheters evighet.”
(Upp 22:1-5)

VARFÖR DÖDEN KOM IN I VÄRLDEN

Med dessa tankar om livets träd menar jag att döden förmodligen inte var något nytt i.o.m. syndafallet, utan att döden blev en verklighet för människorna då.

Att Gud valde döden som ett straff eller resultat för människornas val beror på att den innebar ett avslutande av något pågående.

Skulle det som pågår vara av den art att det måste avslutas för att det övriga, vad det vara må, skulle kunna fortgå, så är döden just detta avslutande som krävs.

Om Gud skulle valt något annat skulle det ändå innebära samma sak fast på ett annat sätt. Det onda måste avslutas, tas bort, för att det goda ska kunna träda fram och få komma tillbaka i fullhet.

Våra svårigheter med att förstå varför Gud valde just döden som ett avslutande av våra jordiska liv, beroende på att vi fått del också av det onda, beror på att det är våra liv här på jorden som vi värderar högst eftersom vi inte har någon större erfarenhet av något annat. Vi har inget att jämföra med. Därför tycker vi att ett avslutande av detta, det mest underbara och bästa vi har, nämligen livet, måste vara något grymt och avskyvärt.

Vi har därför så svårt att förstå att Gud kan tillåta att människor dör, att Gud kan avsluta liv, som vi ser det. Det syns oss därför som så fullständigt meningslöst. Vi kan inte inse att Guds möjligheter och mening med livet är betydligt mycket större än våra liv här på jorden.

Varför Gud har valt ett avslutande som konsekvens av våra jordiska liv innebär för honom bara att vi ska bli av med något som inte kan höra Gud till samtidigt som vi i detta livet fått se förgänglighetens alla förfärliga konsekvenser. För när vi når det sanna livet och åter får äta av livets träd kan vi förstå varför Gud har gett oss ett avslutande på detta livet eftersom det finns något som är så oerhört mycket bättre. Ett nytt liv med honom, på en ny jord, i en ny himmel där det bara kommer att finnas gott. Vägen dit går genom Jesus Kristus och händelserna tills vi når detta mål är nog ännu många, även om tiden kanske är kort. Men döden är inte så avskyvärd som man kanske skulle kunna tro. Döden är något bra som Gud har gett oss, sett i evighetsperspektiv.

Men eftersom detta inte är ett perspektiv som vi, så länge vi lever i denna världen, kan ta till oss och förstå, så betyder det att vi får sträva vidare på denna jord och leva våra liv här under den begränsade tidsrymd som Gud själv har utstakat åt oss. Men det är inget fel med det.

Om Gud vill ha det så, och det vill han därför att han älskar oss, är det för oss bara att göra det bästa av det. För orsaken till att vi finns till och får leva kvar ännu en tid i denna världen, trots all ondska, beror på att Gud ännu inte vill bryta in och göra slut på allt. Det beror i sin tur på att de många människor som fortfarande lever utan Gud då skulle gå under.

Samtidigt är det just detta som gör det så svårt för oss att förstå dödens realitet och som ger oss många tankar om varför just den och den dog och inte den och den. Men det återkommer jag till i kapitel 7.

Det är genom att döden finns till som det mest påtagligt syns att Guds skapelse är förgänglig. Det är existensen av döden som ställer till mest frågor om hur Gud kan tillåta döden som en verklighet när Gud är kärleken. För det är Guds kärlek som gör det möjligt för oss att välja Gud, men också möjligt för oss att välja bort Gud. Det är Guds kärlek som gör det möjligt för oss att välja bort gemenskapen med Gud och därmed välja bort möjligheten för oss att vara hos Gud för alltid. Det är så, därför att kärleken inte kan innebära någon form av tvång. Att kunna få möjlighet att välja bort Gud är ett bestämt villkor hos Guds kärlek.

Det är kärleken som gjorde att Gud valde döden och inte förintandet. Det är också genom Guds kärlek som Jesus kom till jorden för att förverkliga det som Gud hade bestämt i samma kärlek, nämligen att själv ta på sig allt ont och göra det möjligt för människorna att åter få möjlighet till gemenskap med Gud igen.

TREDJE SAMLINGEN

- Fråga:** Varför kom döden in i världen?
- Funderingar:** Vad anser jag att döden är för något?
Vad händer när man dör?
Kan döden vara något positivt?
- Diskutera över påståendet:** Döden blev en konsekvens av att ondskan kom in i människornas liv, beroende på att Gud och ondska inte går ihop.
- Samtala om:** Varför måste vi dö en kroppslig död?
Vad händer efter den jordiska döden?
Vad kan människors olika nära-döden-upplevelser betyda?
Möter alla Jesus vid dödens inträde?
Kan det finnas något positivt med döden?
Är döden skapat av Gud och i så fall varför?
- Berätta om:** Mina upplevelser i fråga om döden och dess inträde.
- Bibelställen:** 1 Mos 2:17, 3:16-19, 4 Mos 16:33, Ps 88:12-13, Luk 16:19-31, 23:43, Joh 5:28-29, 11:24, 1 Kor 15:35-58, 1 Petr 3:18-19, Upp 1:18.

KAPITEL 4

DET ONDA

*ondskan är som skuggan,
först i ljuset ser man den*

VAD KAPITEL 4 HANDLAR OM

Detta kapitel handlar om hur det onda kunde uppstå fast Gud är allsmäktig, bara god och endast kan göra det som är gott. Vad Bibeln säger om djävulen och det onda, om det ondas makt och om det ondas uppkomst. Först om svårigheten att få kunskap om teodicéproblemet för att sedan behandla frågan om hur det onda kunde uppstå.

Det visar sig att möjligheten till det onda faktiskt har med Guds kärlek att göra och därmed utgör en svårighet för oss att acceptera och förstå, nämligen möjligheten att få välja mellan gott och ont.

Det är svårt att få kunskap om uppkomsten till det onda, men med förutsättningen att möjligheten till det onda alltid har funnits, så är det möjligt att komma närmare svaret.

Sedan kommer frågan om när möjligheten till ondskan kom till och varför Lucifer, den onde, djävulen och demonerna, valde att säga ”nej” till Gud och därmed bli upphov till det onda.

Kapitlet avslutas med att beskriva hur det ondas uppkomst har med kärleken att göra genom friheten och möjligheten att välja att säga ”ja” till Gud eller säga ”nej”.

FRÅGAN OM TEODICÉPROBLEMET

Det ondas uppkomst kallas allmänt för ”Teodicéproblemet”⁷². Frågan har diskuterats mycket genom århundraden. Det handlar om hur det onda kunde bli till eftersom grunden för allting är Gud som bara är god och som inte kan göra något ont. Hur kan en Gud som bara är god ens tillåta att det onda skulle kunna uppstå? Hur är det möjligt och om det är möjligt, varför är det möjligt?⁷³

Jag uppfattar att problematiken handlar om att inte motsäga sig själv och samtidigt behålla en systematisk helhet när man på en och samma gång hävdar följande tre satser:

- att Gud är allsmäktig
- att Gud är fullkomligt god
- att det onda existerar

Teodicéproblemet var ett problem som redan kyrkofäderna behandlade fast mest som ett medel för att bekämpa villoläror där gnosticismen⁷⁴ var den främsta.

⁷² Ordet ”Teodicéproblemet” handlar om problemet om de ondas uppkomst. Kommer från franska ordet *théodicée*, ytterst av grekiska *θεός*, *theos*, Gud, och *δίκη*, *dikē*, rättvisa.

⁷³ Uppkomsten till det onda, ”Teodicéproblemet”, är att betrakta mer som ett religionsfilosofiskt problem. Det var G.W. Leibniz som präglade uttrycket ”teodicé” genom sitt verk *Essais de Théodicée* 1710. Han ställde frågan ungefär så här: ”Guds oändliga vishet förbunden med Guds oändliga makt måste kunna avskaffa det onda, det oändliga goda måste vilja det, varför gör inte Gud det?”

⁷⁴ Gnosticismen uppkom kring 100-talet e kr och förnekade Jesu försoning. Man ansåg att materia och ande var oförenliga, därför kunde man inte acceptera tanken att Gud kunde dö, alltså kunde inte Jesus vara Gud. Religionsfilosofi, John Hick, sid 46

På 300-talet formulerade den kristne författaren Lactantius frågan⁷⁵, men det var först Augustinus som utvecklade svar med tankar om det ondas uppkomst.

Augustinus menade att existensen av det onda visar att det är något på tok med något som i sig självt är gott. Augustinus höll nämligen starkt fast vid att universum är gott och att det onda har, mot Guds vilja, förvrängt det goda som Gud har skapat. Det onda är som en parasit på det goda som orsakat oordning och förvrängning i en i grunden god skapelse⁷⁶.

För att kunna förstå och få någon form av förklaring på teodicéproblemet måste vi först titta på vad Bibeln säger om det onda. Teodicéproblemet är väl egentligen ett bibliskt problem som vi hanterar på ett religionsfilosofiskt sätt eftersom Bibeln inte säger så mycket om det onda, det ondas uppkomst eller ens så mycket om dess fall annat än i Uppenbarelseboken.

I Bibeln förutsätts det ondas existens och beskrivs väldigt lite trots att det är just det onda som är det stora problemet. Det är det onda som, enligt Bibeln, skapar problem för Gud redan i skapelsens början. Det är det onda som är problemet genom Bibeln i varje liten berättelse. Det är det onda som människorna gör som gör att Gud låter jorden bli översvämmad med vatten i berättelsen om Noa⁷⁷. Det onda återkommer ständigt i Bibeln och ändå beskriver Bibeln inte det onda så mycket i direkta beskrivningar. Det kommer tillbaka i skepnaden av vad människor gör och beskrivs som allt det som människor gör som inte stämmer överens med Guds vilja.

Låt mig visa några exempel på vad Bibeln säger om det onda och särskilt om djävulen som personifierar det onda ända från början i Bibeln.

VAD BIBELN SÄGER OM DJÄVULEN OCH DET ONDA

Vad Bibeln säger om djävulen

Bibeln beskriver det onda som personifierat i den onde, djävulen. Detta är en beskrivning som finns med från början ända till slutet i Bibeln. Djävulen benämns med många namn som t ex ”*satan*” (hebr.) ”den som har sönder” eller *διαβολος* ”*diabolos*” (grek.) ”motståndare” och ”åklagare”.

Bibeln beskriver djävulen som ett andeväsen som intar en särställning. Han beskrivs redan från början som ett personligt väsen, som ”den onde” i absolut mening. Han beskrivs som ursprungligt god men, som genom felaktigt bruk av sin frihet, förvandlats till det godas absoluta motpol.

Men även om djävulen beskrivs som det ondas ursprung så är det fler andliga varelser som följt honom och avfallit enligt Bibeln.

I 2 Petri brev står det:

”Gud skonade inte änglar som hade syndat, utan störtade ner dem i underjordens mörka hålor, där de hålls i förvar till domen.” (2 Petr 2:4).

I Judas brev står det:

”Och tänk på de änglar som inte slog vakt om sin höga ställning utan övergav sin rätta hemvist: dem håller han förvarade i underjorden med eviga bojar fram till domen på den stora dagen.” (Jud v 6).

⁷⁵ ”Antingen vill Gud utplåna det onda, men kan det inte. Eller så kan han det, men vill inte. Eller så varken kan eller vill han. Om han vill men inte kan är han maktlös, vilket går emot hans natur. Om han kan men inte vill är han ond, vilket också går emot hans natur. Om han varken vill eller kan är han både ond och svag och är alltså inte Gud. Men om han vill och kan, vilket är det enda som stämmer överens med vad han är, varifrån kommer då det onda och varför gör han inte slut på det?” Hämtat från Lactantius skrift ”*Divinae institutiones*”. I denna skrift går Lactantius i polemik mot den tidens filosofiska samtal och försvarar den kristna tron.

⁷⁶ Teologins historia sid, Bengt Hägglund, 112 ff

⁷⁷ Berättelsen om Noa finns i 1 Mos 6-10.

Djävulen och det onda beskrivs som Guds direkta motsats och fiende och människan är den som utsätts för djävulens och det ondas förödande verksamhet genom hela bibelhistorien.

Djävulen är den som oftast beskrivs i Bibeln som den personifierade beskrivningen av det onda.

Han tilldelas olika egenskaper. Redan i 1 Mosebok beskrivs han som listig.

”Ormen var listigast av alla vilda djur som Herren Gud hade gjort. Den frågade kvinnan: ”Har Gud verkligen sagt att ni inte får äta av något träd i trädgården?” (1Mos 3:1)

Den bilden tas också upp i Uppenbarelseboken där det står i 12 kapitlet:

Och han, den stora draken, ormen från urtiden, han som kallas Djävul och Satan, han som förför hela världen, han störtades ner på jorden och hans änglar störtades ner med honom. (Upp 12:9)

Enligt Johannes 8 beskriver Jesus djävulen som lögnaktig.

”Ni har djävulen till fader, och ni vill göra vad er fader önskar. Han har varit en mördare från första början, och han står utanför sanningen därför att någon sanning inte finns i honom. När han ljuger talar han med egna ord, ty han är en lögnare och lögnens fader.” (Joh 8:44)

I Bibeln är det mest i Nya Testamentet och där framför allt i Uppenbarelseboken som vi har beskrivningar om djävulen. Men bilden av djävulen och det onda ger en ganska entydig bild i Bibeln. De slutsatser vi kan dra av det här är att det därmed är uppenbart att Bibelns undervisning om den onda makten tillbakavisar teorier om inblandning av hednisk, närmast persisk, dualism⁷⁸ i Bibelns gudsbild till följd av Israels kontakt med babylonisk och persisk religion under fångenskapen. Att det är uppenbart beror på att den bild av en personlig ond makt som finns med redan i 1 Mos 3, kvarstår oförändrad genom hela Bibeln.⁷⁹

Vad Bibeln säger om djävulens makt

Djävulens makt omspannar i Bibeln både den materiella världen och den andliga. Hans makt överträffas endast av Kristi gudomsmakt.

I Matt 12:26-29 och Luk 11:18-22 berättar Jesus med en liknelse när han blivit anklagad för att ha drivit ut demoner i djävulens kraft, vilket visar att djävulen kan besätta människor och därmed få makt över människor.

Men Bibeln beskriver egentligen bara om möjligheten att bli besatt inte om hur det går till eller vad som behövs för att det ska bli möjligt för djävulen att besätta en människa.

Det är samma berättelse både i Matteus som i Lukas. Så här står det i Matteus 12:

”Och om Satan driver ut Satan splittras han. Hur skall hans rike då kunna bestå? Om jag driver ut demonerna med Beelsebul, med vems hjälp driver då era anhängare ut dem? De kommer alltså att bli er dom. Men om det är med Guds ande jag driver ut demonerna, då har Guds rike nått er. Hur skall någon kunna gå in och plundra en stark man på vad han äger om han inte först binder honom? Sedan kan han plundra hans hus.” (Matt 12:26-29)

Djävulens makt är dock varken ursprunglig eller evig, den var given åt honom enligt Jesu ord i Lukas 4 som handlar om det tillfälle då Jesus blev prövad av djävulen:

”Djävulen förde honom högt upp och lät honom i ett ögonblick se alla riken i världen och sade till honom: ‘Jag ska ge dig all denna makt och härlighet, ty den har lagts i mina händer och jag kan de den åt vem jag vill.’ (Luk 4:5-6).

Men hur stor djävulens makt är och hur den ser ut finns inte beskrivet i Bibeln. Det närmaste vi kommer är kanske i Lukas 4 där Jesus själv har berättat för lärjungarna vad han varit med om när han prövades av djävulen. Om det ger oss någon faktiskt beskrivning av djävulens makt kan vi egentligen inte säga något om

⁷⁸ Om dualism, se ordförklaringar.

⁷⁹ Illustrerat bibellexikon, kol 937-939

annat än att det är den här bilden som Jesus ger oss. Samtidigt vet vi att Jesus betraktade djävulen som "lögnens fader" (se ovan Joh 8:44). Jag drar den slutsatsen att Jesus verkligen återger det djävulens sa, men om djävulen verkligen hade den makt han sa sig ha, det kan vi inte konstatera utifrån det bibelstället.

Oavsett hur stor djävulens makt är eller hur den ser ut, kan vi förstå att den kom att tas över av Jesus genom Jesu död och uppståndelse. Det kommer kanske främst fram i Matteus 28:

"Då gick Jesus fram till dem och talade till dem: "Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden." (Matt 28:18)

Oavsett hur djävulens makt ser ut i Bibelns olika texter får vi bilden av att djävulens makt är begränsad. På något sätt står djävulens och det ondas makt under Gud. Filosofiskt och teologiskt kan vi förstå det genom att tänka oss vad som skulle ha hänt om djävulen hade full makt och kunde göra precis som han och de onda krafterna skulle vilja. Då hade han sett till att varje människa inte skulle ha kommit till himlen. Då hade djävulen antagligen redan tagit död på Adam och Eva när de avfallit från Gud och döden blivit en realitet för dem. Men så blev det inte. Det är nog inte så att vi egentligen kan tillskriva djävulen någon form av styrning och kontroll över någon enda människa. Inte ens besättelser, som beskrivs i Nya Testamentet, bör ha kunnat tillkomma utan de besattas egen viljas möjlighet att säga "nej" också till djävulen. Människans möjlighet och fria vilja att säga "nej" ligger under Guds vilja. Därför konstaterar jag att djävulen och det ondas makt är underkastad Guds allmakt och kan endast utövas med Guds medgivande eller rättare sagt inom de gränser som Gud själv bestämt ska gälla. Som exempel på det kan vi se bl.a. i Job 1:

"Herren sade till Anklagaren: "Gör vad du vill med det som tillhör honom, bara du inte rör honom själv." (Job 1:12)

Men på den yttersta dagen, vid den yttersta domen ska djävulen och det onda förgöras fullständigt och den form av makt, hur den nu kan tänka sig se ut, ska fräntas honom. Som det står i Uppenbarelseboken 20:

"Och djävulen som förförde dem kastades i samma sjö av eld och svavel och odjuret och den falska profeten, och de ska plågas dag och natt i evigheters evighet." (Upp 20:10).

Vad Bibeln säger om hur det onda kom till

I Bibeln står det nästan ingenting om hur det onda kom till. I paradiset dyker den onde bara upp. Möjligheten till död finns redan och det verkar som om det onda är en realitet redan när Gud skapar allting.

Bibeln talar om att det är ett av de andeväsen som finns i himlen med Gud först avföll från Gud och drog sedan med sig andra i avfallet från Gud. I alla fall är det så det brukar beskrivas som vi antar måste ha hänt när det onda började. Det är tre bibelord som handlar om det här. Jesaja 14:12-14, Uppenbarelseboken 12:7-12 och möjligtvis kan man räkna in Lukas 10:18 och Daniels bok 10:13.

Jesaja 14 är nog det bibelställe som hänvisas till mest när det gäller hur det onda började.

"Ack, fallit har du från himlen, lysande stjärna, gryningens son, du har krossats mot jorden, du som betvingade folken. Det var du som sade till dig själv: "Upp till himlen skall jag stiga.

Ovan Guds stjärnor skall jag resa min tron och ta säte på gudaberget längst uppe i norr. Jag skall stiga upp ovan molnen, jag skall bli som den Högste." Jesaja 14:12-14

Det är mycket möjligt att det bibelordet handlar om samma tillfälle som det Johannes uppenbarelse beskriver i Johannes uppenbarelsebok 12:

"Och det blev en strid i himlen: Mikael och hans änglar gav sig i strid med draken. Och draken och hans änglar stred, men han övermannades och det fanns inte mer någon plats för dem i himlen. Och han, den stora draken, ormen från urtiden, han som kallas Djävul och Satan, han som förför hela världen, han störtades ner på jorden och hans änglar störtades ner med honom." Upp 12:7-9

Det går också att hänvisa till Jesu ord när han talar om hur Satan har slungats ner från himlen:

"Han svarade: "Jag har sett Satan slungas ner från himlen som en blix." Luk 10:18

Det är möjligt att det är den här striden som också nämns i Daniels bok:

”Perserrikets änglafurste gjorde motstånd mot mig under tjugo dagar, men Mikael, en av de främsta änglafurstarna, kom till min hjälp, så att jag inte behövdes hos de persiska kungarna. Nu har jag kommit för att låta dig veta vad som skall ske ditt folk i kommande dagar. Detta är ännu en syn som gäller de dagarna.” Dan 10:13-14

I Bibeln finns en del skrivet om det onda, hur det onda handlar och gör med människor i historien, vilken makt det onda har och hur det onda personifieras i den onde, djävulen. Men hur det onda kom till står det inte mycket om.

Den slutsats jag kommer fram till är att det onda redan finns innan skapelsen och att det kommit till genom en händelse i himmelen där de andeväsen Gud har skapat att vara goda, avfallit från Gud och blivit Guds direkta motsats, nämligen det onda.

SVÅRT ATT FÅ KUNSKAP OM TEODICÉPROBLEMET

Det finns en hel del skrivet genom århundranden av många teologer, filosofer och andra om det onda och om Bibelns beskrivningar om det onda. Ändå är det märkbart att Bibeln själv inte har med så mycket om det onda och om den onda personifierade makten. Samtidigt är Bibelns beskrivning om djävulen och det onda ganska entydig.

Även om Bibeln ger en entydig bild av djävulen och det onda så är det svårigheten med att ta fram uppgifter om hur den onda makten kommit till. Det beror på att det endast finns antydningar i Bibeln om hur det gick till.

Det är utifrån Bibelns antydningar som man kan skapa en bild av hur det kanske gick till och varför det onda uppstod.

Genom årtusenden har teologer försökt ge svar, men lika ofta har de inte ens gått in på frågan.

I Svenska Kyrkans bekännelseskriterier (SKB) med bl.a. Augburgska bekännelsen, Konkordieformeln samt Luthers Stora katekes nämns knappt teodicéproblemet. Man verkar inte alls vara så intresserad av att ta upp frågan om hur det onda kunde komma till i en värld som skapades av den Gud som bara är god.

Egentligen är det inte så underligt eftersom det var helt andra saker som skulle föras fram då på reformationens tid. Den onda maktens existens och verklighet är något som i de skrifterna och på den tiden benämns lika självklart och grundläggande som det gör i Bibeln, men dess ursprung eller orsaken till dess existens nämns knappt.

Det är inte helt enkelt att hitta så mycket olika funderingar över det ondas uppkomst. Men vad jag antytt här ovan kan vara tillräckligt till grund inför den fortsatta behandlingen. Det här är inte tänkt att vara en vetenskaplig behandling där jag måste redovisa vad alla möjliga filosofer och teologer genom tiderna har tyckt och tänkt om de få bibelställen som talar om det ondas problem. Det här är tänkt vara ett försök att förklara teodicéproblemet.

Den tanke som jag för fram för att kunna hitta ett bra svar på teodicéproblemet, är denna: Även om det onda inte alltid har funnits så måste det förutsättas att **möjligheten** till det onda alltid har funnits. Utan den förutsättningen är det omöjligt att filosofiskt och teologiskt sätta sig in i hela problematiken. Det är också den förutsättningen som gör det möjligt att förstå hur Guds kärlek faktiskt kan utgöra grundorsaken till ondskans uppkomst.

MÖJLIGHETEN TILL DET ONDA HAR ALLTID FUNNITS

För att förstå frågan om det ondas uppkomst måste två saker förutsättas:

1. Att **möjligheten** till ondskan alltid har funnits. Att det alltså aldrig förekommit en tid när **möjligheten** till ondskan inte har funnits.
2. Att Gud **aldrig** kan göra något ont någonsin. Att Gud **aldrig** har gjort något ont, kan göra något ont eller någonsin kommer att göra något ont.

Med dessa två förutsättningar är det möjligt att gå vidare i frågan om hur det onda har kommit till.

Utifrån dessa förutsättningar måste det stå klart att det onda inte kan ha skapats av Gud.

Det onda har inte med Gud att göra och kan inte ha med Gud att göra eftersom Gud endast är god, alltid har varit god och alltid kommer att vara god. Gud skulle inte ens själv kunna bli ond, trots sin allsmäktighet.

Gud skulle visserligen, genom sin allsmäktighet, kunna göra sig till något annat än den han är, men då är det inte längre Gud vi talar om som vi uppfattar att begreppet Gud innebär.

Men möjligheten till det onda har inte med Gud som **god** att göra, det har med Gud som **kärleken** att göra. Och eftersom Gud alltid har varit också kärleken, så har också möjligheten till ondskan alltid funnits.

För att förstå det här måste vi börja med att beskriva vad som menas med det onda. Vad är det onda och vad menar vi när vi talar om det onda?

Vad som menas med det onda

Varför Gud inte kan göra något ont beror på att själva begreppet ”ond” innebär allt det som är emot Gud, det som inte har med Gud att göra och som Gud inte själv kan ha något att göra med. Det onda är så att säga anti-Gud.

Med det onda menas allt det som är tväremot vad Gud är.

Gud är god och inget ont finns eller kan överhuvudtaget finnas i eller hos honom. Eftersom Gud är den han är och inte kan vara något annat, aldrig har varit något annat och aldrig kommer att bli något annat än det goda, är alltså ondskan det begrepp och den företeelse vi talar om när vi talar om det som är Guds motsats.

Det onda kan kanske enklast beskrivas vara allt det som är anti-Gud. Allt det som inte har med Gud att göra.

Gud är den som allt kommer ifrån och allt vi räknar som gott kommer från Gud. Det onda är allt det som inte hör ihop med Gud, allt det som inte har med Gud att göra.

Det innebär, i sin tur, förutsättningen att Gud gjort det möjligt att det skulle kunna finnas en motsats till honom. Utan den förutsättningen skulle Guds kärlek, som Gud har utformat den, inte vara möjlig eftersom det i kärleken finns en absolut möjlighet att välja.

Möjligheten till det onda har alltid funnits

Jag menar därför att det enda sättet för Gud att undvika möjligheten att det skulle kunna uppstå något ont måste ligga i att undvika att med kärlek skapa något levande väsen som därmed måste få möjlighet att välja.

Guds kärleks essens måste nämligen vara friheten att kunna välja.

Men eftersom Gud både är god och kärleken så innebär det att när Gud skapar något så är det alltid gott och alltid skapat i kärlek. Men genom att det är skapat i kärlek innebär det också möjligheten att kunna få säga ”ja” eller att säga ”nej”.

Även om det borde vara så att det som är skapat gott och i kärlek, för att själv vara gott och fullt av kärlek, så innebär det ändå alltid att **möjligheten** att välja bort också finns.

Jag vill därför säga att kärleken har ett pris som Gud är beredd att betala. Kärlekens pris har därför alltid varit risken för Gud att de väsen han skapar i sin kärlek, genom den fria viljan, alltid har möjligheten att välja bort Gud. Det är kärleken som skapar den förutsättningen och möjligheten. Det är kombinationen mellan godhet och hurdan Gud har utformat kärleken som gör det möjligt för det onda, motsatsen till Gud, att kunna finnas till.

Eftersom Gud är kärleken, alltid har varit kärleken och alltid kommer att vara kärleken så har **möjligheten** till det onda alltid funnits och **möjligheten** till det onda kommer alltid att finnas. Att det onda kunde uppstå

redan i himlen, före detta universums skapelse (om den tolkningsmodell som jag försöker skissera håller), kan vi därför förstå vara möjligt.

Men det är också viktigt att förstå att, eftersom Gud är kärleken så kommer möjligheten att säga ”nej” till Gud också finnas i den kommande himlen också efter den yttersta domen. Eftersom Gud också då kommer att vara kärleken och vill att alla varelser ska leva i kärlek, så kommer ändå möjligheten finnas att någon av alla dessa mängder av lovsjungande varelser i himlen kan komma att säga ”nej” till Gud.

Det här kan låta oerhört förfärligt men det är det pris som kärleken gör möjligt. Ett pris som Gud tydligen är beredd att betala.

Gud skulle visserligen kunna ändra kärleken och göra den mer styrd under hans vilja. Men uppenbarligen vill Gud att hans kärlek ska se ut som den gör. Uppenbarligen vill Gud att hans kärlek inte ska förändras.

Gud är den han är och kärleken är också vad Gud är. Så länge Gud är den han är kommer inte kärleken att förändras. Så vill Gud ha det och uppenbart är det ett pris Gud har valt att ha.

Men det är ett pris som gör att vi kan ha svårt att förstå oss på Guds kärlek och särskilt svårt att förstå hur Guds kärlek därför kan vara det som möjliggör det ondas uppkomst. Men nåväl, det är ju det här som är så svårt att förstå att själva frågeställningen har ett eget namn: ”teodicéproblemet”.

När möjligheten till ondskan kom till

Nu går jag ännu djupare in i teologisk filosofi och menar att med dessa tankar kan jag säga att innan Gud hade skapat någonting alls så existerade inte ondskan. Det var bara **möjligheten** till ondskan som fanns. Men den möjligheten kunde inte bli möjlig och en verklighet eftersom ingen annan än Gud fanns. Och eftersom inget ont kan finnas i eller hos Gud menar jag att det onda helt enkelt inte fanns innan Gud hade skapat något.

Men när Gud skapade och på grund av Guds kärlek, innebar det att **möjligheten** till ondskan också kom till. Guds skapande består alltid i att göra något som hör honom till samtidigt som det Gud skapar alltid är något eget och unikt. Gud skapar efter hurdan Gud själv är och eftersom Gud är godhet och kärlek skapar Gud alltid allting i kärlek och till att vara gott. Därför skapade Gud i sin godhet och av sin kärlek, väsenden och varelser som hade möjlighet att välja att älska eller inte älska. Varelserna var alltså goda, Gud kan inte skapa något ont. Varelserna var fyllda av kärlek eftersom Gud endast kan älska, men detta förutsätter att dessa goda varelser i sin kärlek självklart också har del av kärlekens essens, att kunna få välja. För detta är kärleken; att den inte söker sitt eget och att den gör så av fri vilja eftersom kärleken till sitt väsen inte innehåller tvång. Tvång finns inte i kärleken. Det är just detta som är det mest underbara med kärleken, att den är ett frivilligt och jublande ”JA, jag älskar dig, jag vill alltid vara med dig och göra det du vill!!!”

Eftersom Gud är kärlek och kärleken till sitt väsen är sådan att den inte söker sitt eget, den vill hela tiden ge, så är det egentligen självklart att Gud hela tiden vill skapa och göra allting nytt. Skapa för att vara sådana som Gud vill, skapade i kärlek för att själva vilja ge. Ge av fri vilja, inte av tvång.

När Gud skapade den första skapelsen, som vi räknar som den andliga världen, med änglarna och allt det som hör himmeln till, skapades de för att alltid vara med Gud. Så är det självklart med allt som Gud skapar. Det finns ingen anledning att Gud skulle skapa något som inte hör honom till. Det är alltså helt uteslutet att Gud skulle vilja skapa något som inte hör honom till.

I Nehemjas bok står det:

”Du, Herre, är den ende. Himlen har du gjort, himlarnas himmel och hela dess härskara, jorden och allt som lever där, haven och allt som finns i dem.

Du är den som ger liv åt allt, och himlens härskara tillber dig.” (Neh 9:6)

De första andevarelserna som Gud skapade, ”himplens härskara”, skapades med egenart och att för alltid vara sina egna. Jag påstår därför att varje ängel är unik liksom varje människa är unik. Det finns inte någon anledning varför Gud skulle ha skapat människor olika och unika men inte änglarna. Det betyder att vi kan förutsätta att Gud skapade varje andeväsen som han skapade oss människor. Till vissa delar lika, till vissa delar olika. Gud skapade var och en lite olika. Gud älskar uppenbarligen mångfald. För honom är varje

varelse unik och underbar. Så är det med varje människa Gud har skapat och så var det också med varje andevarelse som Gud skapat.

Det Gud skapar är alltid evigt. Det är också en förutsättning. Det finns ingenting som talar för att Gud skulle skapa något levande väsen som skulle upphöra att existera.

Eftersom Gud är evig och allt det som hör honom till är evigt, så måste det innebära att allt det Gud skapar måste vara evigt.

Förgängelsen handlar om något annat. Den företeelsen kom först sedan det onda kommit. Den första skapelsen var gjord att vara för alltid. Den andra skapelsen, vårt universum, vårt solsystem, vår jord och tillvaro är det inte. Det förgängliga är förgängligt, men i detta förgängliga finns också Guds eviga skapelse inlagt. I alla fall i det vi kallar för ”liv”, eller det i oss som är evigt. För det eviga livet handlar inte om att vi ska få finnas till för alltid, utan att vi för alltid ska få vara hos Gud i den underbara himmelska tillvaron. Det är i alla fall det jag avser här med begreppet ”evigt liv”.

För eftersom Gud är evig och allt det han skapar förutsätts vara evigt, så innebär det att Gud aldrig skulle kunna ta tillbaka och dra in på det han skapat.

När Gud skapade andevärlden, i den första skapelsen, var det en evig skapelse, ställd under Gud fast i kärlek, och därmed med möjlighet att välja. Hur denna möjlighet såg ut vet vi inte. De kan ha haft samma slags möjlighet att välja som människan fick, kanske inte som ett bud, eftersom ondskan inte fanns då, bara möjligheten till den.

Möjligheten att välja måste ha funnits. Att Gud skapade varelserna i kärlek förutsätter nämligen det. Vi vet inte hur tillgången till valet att kunna säga ”nej” till Gud såg ut. Vi vet egentligen ingenting om det. Vi kan bara förutsätta att, eftersom Gud är kärleken och han skapar allt i kärlek, så innebär det att möjligheten till att kunna välja att kunna säga ”nej” till Gud också måste ha funnits.

Även om det fanns en valsituation hela tiden eller om den blev given vid något eller några tillfällen, så borde inte valet ha varit särskilt svårt. Det är klart att man vill leva såsom man blivit skapad. Är man skapad i kärlek för att leva i kärlek väljer man, eftersom man fritt får välja, det som är mest naturligt, nämligen kärleken och glädjen och viljan att alltid få vara hos Gud, att alltid få älska Gud över allting och få känna Guds underbara kärlek strömma och flöda tillbaka. Det måste anses vara något alldeles oerhört att välja bort det allra bästa och mest underbara som finns och istället välja den direkta motsatsen. Oerhört dumt!

Men vad jag förstår så var det ändå så det skedde när den ängel som stod Gud närmast valde att bli förmer än Gud själv, valde egoismen istället för självutgivandet.

Det här leder oss fram till nästa fråga.

Varför valde Lucifer, sedermera djävulen, som han gjorde? Det ska vi stanna inför nu. Jag har valt att använda namnet ”Lucifer” för att ge namn åt djävulen innan han valde att säga ”nej” till Gud. Det var också det namn Gud hade gett honom, enligt Jesaja 14:12-14, innan han avföll från Gud.

VARFÖR VALDE DEN ONDE SOM HAN VALDE?

Hur kunde Lucifer, som sedan blev djävulen, välja att säga ”nej” till Gud och därmed starta ondskan? Hade Gud tänkt sig det och beräknat det? Är det tänkbart att Gud skulle ha skapat en av varelserna med en beräkning att den varelsen en dag skulle starta ondskan genom att säga ”nej” för att hela frälsningen skulle köra igång efter en förutbestämd ordning?

Nej, det stämmer inte med hur kärleken fungerar. Alla tankar på att Gud skulle varit med eller bakom den onde, Lucifer, i hans planer, kan man lugnt lägga åt sidan. Är Gud kärleken, vilket han är, handlar han inte på ett sådant sätt eftersom kärleken inte fungerar på det sättet.⁸⁰

⁸⁰ Det bibelord som hänvisas till här är hämtat från Jesaja 14:12-14: ”Ack, fallit har du från himlen, lysande stjärna, gryningens son, du har krossats mot jorden, du som betvingade folken. Det var du som sade till dig själv: ”Upp till

Funderingar om Lucifers val

Varför Lucifer valde som han gjorde, kan vi inte förstå eftersom vi inte har någon kunskap om det. Möjligheten att välja det onda fanns, det kan vi förstå även om vi fortfarande inte kan förstå varför Lucifer valde det onda i stället för det goda.

Men det här avsnittet handlar om att försöka fundera ut varför Lucifer valde som han gjorde och ta fram tankar om det, även om det faktiskt inte går att få reda på varför. Fundera kring det kan man alltid göra. Att föra ett resonemang om det går också bra att göra och är väl det jag måste göra utifrån de förutsättningar och uppgifter vi har tillgång till.

Jag kan nog tycka att Lucifer måste ha haft möjligheten att förstå vad det skulle innebära att lämna Gud och bli ond. Jag kan tycka att Lucifer måste ha vetat om att ett absolut villkor för det onda är att Gud inte kan ha något med det onda att göra och att det onda faktiskt är Guds direkta motsats, anti-gud.

Det kan vara så att erfarenheten i den andliga världen är ungefär som i vår värld. Vi kan förstå hur saker och ting hänger ihop och är rätt eller fel, bra eller dåliga. Vi kan förklara ingående om känslor och erfarenheter även om vi själva inte varit med om det vi förklarar. Vi kan välja att göra val och räkna ut ganska bra vad de val vi gör kommer att innebära. I alla fall i stora drag och många gånger är det tillräckligt för att välja eller avstå från att välja, som också är ett val.

Det skulle mycket väl kunna vara så att kunskapen, som människan hade i skapelsens början, var av samma slag som änglarna haft i den andliga världen innan avfallet. Det skulle kunna ha varit så att kunskapen på gott och ont, som kunskapens frukt handlar om, inte var direkt tillgänglig även om den var möjlig att få.

Varför då? Jo, därför att godhet och ondska inte går ihop, inte hör ihop och är en fullständigt onödig kunskap om allt annat runt omkring bara är gott och idel kärlek. I ett sådant scenario menar jag att det inte fanns någon anledning för Gud att dela med sig av den kunskapen.

Det här kan vara lite svårt att ta till sig, men för oss i denna världen är det annorlunda. Det var också annorlunda för de första människorna eftersom de levde i ett scenario där ondskan redan blivit till. Det verkar som att de första människorna redan hade kunskapen om existensen av det onda. Begreppet ond verkar också för människorna i skapelseberättelsen ha varit något uppenbart, men inte erfarenhetsmässigt och kanske ens möjligt att förstå.

Idag kan vi förstå det eftersom vi kan få erfarenhet om både gott och ont. Vi kan få kunskaper och vrida och vända på sanningar och slutsatser så att det ena blir tvärtemot vad det andra är. Förvirring och osäkerhet är faktorer i vår verklighet som i en idel god värld är fullkomligt onödiga.

Om det nu var så att kunskapen om det onda inte var direkt tillgänglig, även om den var möjlig att få. Var det då något som hände som gjorde kunskapen direkt tillgänglig? Eller var kunskapen direkt tillgänglig och möjlig att ta till sig, men ingen i den andliga världen hade brytt sig om att ta den till sig?

Vi vet inte hur det var. Det finns ingenting i Bibeln som pekar på just det. Inte förrän någon valde att bryta med Gud. Den som valde var Lucifer, han som kom att kallas djävulen. Men varför han valde som han valde är omöjligt att ta reda på. Kanske går det att gissa lite grann...

Kanske en glimt av det onda

Egentligen spelar det ingen roll om Lucifer inte hade kunskap om möjligheterna till det onda eller om han hade den kunskapen hela tiden. Hur tillgängligheten till kunskapen om gott och ont var, vet vi inte och det finns ingenting i Bibeln som talar om det. Men det spelar ingen roll egentligen. För oavsett vilket, måste det

ha varit så att Lucifer vid något tillfälle fick någon form av inblick i möjligheten till motsatsen till Gud och därmed möjligheten till det onda.

Det kan ha varit så att Lucifer inte insett att det faktiskt handlade om ett motsatsförhållande till Gud. Men det kan också ha varit så att Lucifer faktiskt insåg vad det handlade om och ändå valde att säga ”nej” till Gud.

Vi vet att han valde att säga ”nej”, men varför går inte att förstå. Det finns bara två som vet det. Lucifer och Gud. Lucifer har ingen anledning att berätta om det, snarare tvärtom. Samma är det med Gud.

Jag kan ändå ana att Gud måste ha förmanat och uppmanat Lucifer vid något tillfälle att avstå från valet att säga ”nej”. Omständigheterna kring det kan ha varit att Lucifer fick se en glimt av det ondas verklighet, en glimt om vad konsekvenserna skulle bli vid valet av motsatsen till Gud. En glimt som ändå gjorde Lucifer nyfiken eller kanske bara fundersam och insett att möjligheten fanns för honom att ta över genom att säga ”nej” till Gud. Lucifer måste ha insett eller kanske haft kunskap om att möjligheten att säga ”nej” till Gud fanns därför att Gud är kärleken som därför gör det möjligt att välja.

Det är möjligt att Gud kan ha uppenbarat motsatsförhållandet och konsekvensen av valet att säga ”nej”. Gud skulle inte ha kunnat hindra Lucifer att välja att säga ”nej”. Inte så länge Gud är kärleken. För den absoluta kärlekens villkor är att tvång inte finns i kärleken, att kärleken är en frivillig handling och inställning eller väsensart om man så vill.

Jag kan tänka mig att Gud, i sin fullkomliga vishet måste ha vetat vad som skulle komma att ske och velat upphöja kärleken ännu ett steg genom att visa fram motsatsförhållandet, konsekvensen av valet att säga ”nej”. Genom att visa fram detta motsatsförhållande, de ondas verklighet, så borde den andliga världen bestämt kunna ta avstånd ifrån det och helt bli och vara ett med Gud i den fullkomliga kärlekens väsen.

Det spelar egentligen ingen roll om kunskapen om det ondas verklighet och möjlighet var tillgänglig eller inte. Det är fullt möjligt att det skulle kunna ha gått till på det sättet och att Gud, som ett led i kärleken, öppnade upp kunskapen om det ondas verklighet för den varelse som stod honom närmast. Svaret borde ha blivit ett ”ja”. Men det blev inte så.

Tanken måste ha varit att när kärleken får sitt ”ja” är den det mest underbara som finns. En översvallande frivillig underkastelse i ömsesidig kärlek, i fullständigt osjälvisk kärlek i medvetenheten om att man är beredd att göra allt gott för den man älskar, den andre. Det finns ingenting som är bättre än det. ”JA, jag älskar dig, jag vill alltid vara med dig och göra det du vill!!!”

Problemet är att det i samma fråga efter kärlek finns risken för ett ”nej” som blir den direkta motsatsen till det som är kärlekens yppersta mening och väsen.

Det är fullt möjligt att Gud i sin kärlek sökt ett kärlekens yttersta bevis från den som stod honom närmast och i sin kärlek visat kunskapen om konsekvenserna med ett annat svar än ”ja”.

Det är också fullt möjligt att Gud hade planerat för om svaret skulle bli ”nej”. Det svaret skulle innebära att Gud skulle få inleda ett frälsningsverk för att försöka vinna tillbaka det som frivilligt gått förlorat genom att säga ”nej” till Gud.

Filosofiskt sett skulle kärleken hindra Gud att tvinga dem som sagt ”nej” till att tvinga dem att säga ”ja”.

Så länge Gud är kärleken skulle Gud inte kunna tvinga fram ens frälsningen. Den måste ordnas på ett annat sätt. Ett sätt som inte var så trevligt för Gud. Ett sätt som skulle tvinga Gud att själv ta på sig det onda. Ett sätt som skulle tvinga Gud att själv dö. Det var det han kom att göra genom Jesus Kristus.

Det var många som avföll

Jag vill också påminna om att Lucifer inte var den ende som avföll. Han står inte ensam som den fallna ängeln, utan det var en hel änglaskara som avföll.

Kunskapen om det ondas verklighet måste därför ha blivit uppenbar på något sätt för en del eller för alla andeväsen i himlen.

Det kan ha varit så att Gud vid ett tillfälle gav änglarna rätten att välja mellan ont och gott. En rätt som kanske var given redan tidigare, men beskuren genom att kunskapen om det onda inte var direkt tillgänglig och erfaren av änglarna.

Det kan också ha varit så att Gud uppenbarade kunskapen om de ondas verklighet för Lucifer, som sedan blev djävulen. När Lucifer gjort sitt val var det möjligt att det var då Lucifer uppenbarade kunskapen om det ondas verklighet för alla änglarna och de kom att välja, var och en av dem att säga ”ja” eller ”nej”. Det är kanske det som Johannes fick se i en av sina syner som han beskriver i Uppenbarelseboken 12:

Och det blev en strid i himlen: Mikael och hans änglar gav sig i strid med draken. Och draken och hans änglar stred, men han övermannades och det fanns inte mer någon plats för dem i himlen. (Upp 12:7-8)

Det fanns alltså en möjlighet till ondskan trots att Gud är fullkomligt god och att ingen ondska finns i honom. Möjligheten till ondskan fanns därför att Guds kärlek innebär en fri vilja att säga ”ja” till Gud eller säga ”nej”. På vilket sätt den var tillgänglig eller inte kan vi inte få någon kunskap om. Det enda som vi kan konstatera är att den blev tillgänglig vid minst ett tillfälle. Det tillfälle då Lucifer valde att säga ”nej” till Gud.

VARFÖR DET ONDA BLEV TILL

Vi kan då konstatera att om möjligheten till ondskan fanns och att Lucifer som var skapad av Gud, men inte till Guds avbild, utan som ett andeväsen utanför den universella tillvaro som sedan skapades, blev Guds direkta motsats. Något måste ha hänt som inte stämmer med något som Gud har velat eller tänkt eftersom det i så fall inte stämmer med hur Gud är till sitt väsen.

Varför det onda blev till måste ha varit en handling orsakad av en viljeakt hos Lucifer och inte något hos Gud.

Varför Lucifer valde som han valde kan vi omöjligt få reda på även om vi kan ana lite om det eller i alla fall gissa. Men lika lite som vi kan känna Guds tankar eller våra medmänniskors tankar kan vi gå in i Lucifers, den ondes, funderingar över varför han valde som han valde.

Vi kan bara konstatera att det var möjligt för honom, trots att det Gud skapar endast är gott och att det Gud vill och gör endast är gott. Möjligt därför att Lucifer också skapades i kärlek med avsikten att leva i kärlek och ge av kärlek till Gud och alla andra. Men därmed också möjligt för Lucifer att utnyttja den frihet som kärleken ger möjlighet till och istället säga ”nej” till Gud och därmed också ”nej” till allt som hör Gud till, det goda samt kärleken.

Varför det onda blev till måste ha berott på, antingen att Lucifer inte kände till vad som skulle kunna komma att hända om han valde att gå emot Gud eller att Lucifer var okunnig till innebörden i det ondas verklighet. Men det stämmer inte med Bibelns beskrivning av Lucifer eftersom Bibeln talar om en bestämd viljeakt att Lucifer ville bli såsom Gud.

Därför är det snarare så att det som kärleken gör möjligt, genom sin frihet att välja, som ger rätten att välja mellan det goda och det onda som, på något sätt, har lett till det val som Lucifer och hans änglar gjorde.

Men kärleken blev också en möjlighet till frälsning, för det var kärleken som gjorde att Gud valde att frälsa mänskligheten. Det var kärleken som gjorde att Gud kom att frälsa på det sätt som Jesus gjorde. Jesus sa själv:

”Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son, för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv” Joh 3:16.

Kärleken var alltså både en möjlighet för det ondas uppkomst och dess fall, men också det som avgjorde varför Gud valde som han valde och det handlar kapitel 5 om.

FJÄRDE SAMLINGEN

Fråga: Varför blev det onda till?

Funderingar: Är jag ond och varför är jag i så fall det?
Kan den onde tvinga mig till något?
Är jag skyddad från det som är ont?

*Diskutera över
påståendet:* Möjligheten till det onda har alltid funnits.

Samtala om: Kan andevärldens avfall berott på att de hade samma frihet som vi?
Hur ser motsatsen till Gud ut, alltså det onda?
Varför vill så många idag inte tro att djävulen existerar?
Är det betydelsefullt att tro på djävulens existens och i så fall varför?
Varför ska man aldrig syssla med seanser, horoskop, anden i glaset m.m.
och svartkonst?
Kan vi besegra den onde?
Vilken makt har den onde?
Vilken makt har Jesus?

Berätta om: Då blev jag riktigt rädd.

Bibelsäll: 1 Mos 3:1-19, 5 Mos 18:10-11, Job 1:6-12, 2:1-7, Jes 14:12-14, Matt 12:26-29,
Luk 4:1-12, 11:18-22, 22:31-32, Joh 8:44, Rom 16:20, 2 Kor 11:3, 1 Petr 3:8, 2
Petr 2:4, Jud v 6, Upp 12:7-8, 20:1-10.

KAPITEL 5

EN GUD SOM VÄLJER

*man kan välja hur man lever sitt liv,
men man kan inte välja livet*

VAD KAPITEL 5 HANDLAR OM

Det här kapitlet handlar om varför Gud valde som han valde. Varför Gud valde att låta verkligheten vara som den är. Varför Gud valde att skapa varelser i sitt himmelska rike och varför han valde att skapa dem på det sätt de blev skapade att vara. Varför Gud valde att inte ta bort det onda direkt. Varför Gud valde att skapa tiden, universum och oss människor. Varför Gud valde att själv komma till jorden som människa genom Jesus Kristus. Varför Gud valde att rädda oss människor från det onda och göra det möjligt för oss att få åter komma och vara hos Gud i evighet.

Först förs tanken fram om Gud någon gång varit ensam. Sen följer tanken om att Guds kärlek förutsätter viljan att ha någon eller något att ge sin kärlek till.

Därefter förs funderingar fram om Guds val att skapa den andliga världen och vad Gud hade att välja på när en del av den andliga världen sa ”nej” till honom. Vad kärlekens villkor innebär och gjorde för Guds eget valda möjligheter att välja utifrån fem förutsättningar.

Utifrån de fem punkterna kommer sedan funderingar om varför Gud valde att skapa den andra skapelsen, universum och till sist människan.

Här förs fram att det Gud skapade när han valde att skapa universum, var förgängelsen och tiden. Gud valde själv att bli en del av tiden och förgängelsen genom Jesus Kristus.

Sedan förs tanken fram att grunden för Guds val hela tiden är kärleken. Att det var p.g.a. kärleken som Gud valde att rädda människan och att det måste ske genom Guds treenighet som gjorde det möjligt för Gud att själv bli människa på jorden genom Jesus.

Kapitlet avslutas med funderingar om varför Gud, som är allsmäktig, inte gör mer än vad han gör för att alla människor ska få komma till himmelriket.

Först handlar det om hur Gud kallar människor. Därefter försöker jag beskriva att Gud vill att alla ska bli räddade och få komma till himmelriket, men att alla inte hör samman kallelsen.

Sedan går jag in på att Gud, i sin kärlek, har satt en gräns för vad som är frivilligt och vad som är tvång.

Sedan följer funderingar om vad som skulle hända om Gud ändå tvingade fram räddningen och kommer fram till att Gud gör så mycket han förmår utan att själv bryta det gränsvärde som han bestämt ska gälla för kärlekens villkor.

VARFÖR GUD VALDE SOM HAN VALDE

Frågeställningen

Eftersom Gud är allsmäktig innebär det att han kan göra allt som han vill göra. Den fråga som vi ställs inför blir därför varför har Gud valt att låta verkligheten vara sådan som den är? Verkligheten måste absolut utgå från Gud. Verkligheten måste därför ha med Gud att göra helt och hållet. Verkligheten måste ha med Guds val att göra som i sin tur måste utgå från Gud själv, den Gud är.

Med utgångspunkt om vem Gud är går det att komma fram till varför Gud valde som han valde. Den bild som kommer fram, när det gäller Guds val, är en bild som måste utgå från att Gud från början var ensam.

Tanken att Gud en gång måste ha varit ensam är en filosofisk och teologisk tanke som vi behöver för att kunna förstå något mer om varför Gud valde som han valde.

Orsaken till hur Gud valde beror på att det onda kom till.

Innan det onda kom till hörde allting till Gud och allting kretsade kring Gud. Allting hade med Gud att göra. Möjligheten att säga ”nej” till Gud fanns, men så länge ingen hade sagt ”nej” till Gud fanns det ingen anledning att ens fundera över den möjligheten.

Även om valmöjligheten var tillgänglig, fanns det ingen anledning för Gud eller något av det som Gud skapat att välja. Så länge som allting var gott och underbart, så länge som allting var i enlighet med Guds vilja och levde i en givande, levande ström av kärlek fanns det ingen anledning att välja bort det eller ta ställning till någon form av val.

Anledningen till att välja kom först vid onskans uppkomst. Då valde varelser att säga ”nej” till Gud och varför Gud då valde som han valde ska jag gå in på nu.

Från början var Gud ensam

Redan här blir det svårt. Vi har nämligen ingenting som tyder på att Gud någon gång har varit ensam. Det blir filosofiska tankar som strider mot vårt sätt att förstå verkligheten. Det blir två tankar som står i strid mot varandra och som det inte går att få någon klarhet i.

1. Tanken om att Gud någon gång har varit ensam.
2. Tanken om att Guds kärlek förutsätter viljan att ha någon eller något att ge sin kärlek till.

1. Tanken om att Gud någon gång har varit ensam.

Bibeln ger inga beskrivningar om att Gud skulle ha varit ensam någon gång.

Den tanke som hänförs till detta är tanken om att Gud ska bli allt i alla en gång i himlen. Det är Paulus som för fram den tanken i 1 Kor 15:28 när han gör en beskrivning av vad som kommer att hända vid den yttersta domen.

”Men när allt har lagts under honom skall Sonen
själv underordna sig den som har lagt allt under honom, så att Gud blir allt,
överallt.” (1 Kor 15:28)

En av de första kyrkofäderna, Origenes, utvecklade en lära kring den tanken som innebär att alla väsen slutligen ska återvända till Gud. Han menade att frälsningen ska fullbordas först efter döden. Reningsprocessen ska fortsätta efter döden och till sist ska både goda och onda uppstiga till fulländningen och återföras till Gud. Då kommer onskan att utplånas och inga eviga straff att finnas. Denna lära kallas ”alltings återställelse” *αποκαταστασις παντων*, (*apokatastasis panton*). Tanken var väldigt omstridd och blev bannlyst av kyrkan på ett kyrkomöte år 543 i Konstantinopel.⁸¹

Tanken om alltings återställelse stämmer inte med Guds väsen. Tanken om kärlekens villkor går inte ihop med tanken om alltings återställelse. Om allting ändå ska återställas en gång, varför skulle då Gud behöva välja? Varför skulle då en reningsprocess behövas? När skulle i så fall valmöjligheten för mänskligheten upphöra? Skulle Gud tvinga på en process för att möjliggöra en återställelse och ta bort möjligheten till kärlekens villkor?

Nej, det stämmer inte med Gud väsen. Då skulle Gud först behöva förändra kärleken. Det jag har kommit fram till är att grunden för alltings varande är att Gud vägrar förändra kärlekens villkor. Gud har gjort det möjligt att kunna välja att säga ”nej” till Gud. Det är detta jag kallar för ”kärlekens villkor” och jag menar att det är så Gud har bestämt ska vara ett villkor i kärleken.

⁸¹ Teologins historia sid 50, 56, 309. Tanken om alltings återställelse återkommer t ex på 1700-talet genom teologer som Jakob Böhme och Konrad Dippel. Aleksander Radler beskriver lite utförligare om det här i sin bok ”Kristen dogmatik” på sid 649-650

Men frågan kvarstår. Har Gud någon gång varit ensam eller har Gud varit ensam från början?

Om Gud har varit ensam någon gång i början, vad menar vi då när vi talar om början eftersom Gud inte har någon början eller något slut. Gud är av evighet. Det är vårt sätt att tänka som inte klarar av en historia som inte har en början. Vårt sätt att tänka kan inte gå mer tillbaka till en religionsfilosofisk tanke med motivet: ”i början var Gud ensam”.

2. Tanken om att Guds kärlek förutsätter viljan att ha någon eller något att ge sin kärlek till.

Kärleken är alltid till sitt väsen utåtgivande och osjälvisk, den söker inte sitt eget. Kärleken vill hela tiden ge gott till andra och hela tiden göra gott för andra. Det måste innebära att Gud alltid måste ha velat ha någon eller något att rikta sin kärlek till, alltså velat ha andra än sig själv att göra något gott för.

Gud har ju alltid varit kärleken och Gud vill alltid fortsätta med att vara kärleken. Gud vill också att kärleken ska fortsätta innehålla det villkor som gör det möjligt att säga ”nej” till Gud eftersom kärlekens essens är ett frivilligt ”ja”. Den måste absolut av fri vilja välja att älska. Detta fria val måste innebära möjligheten att också kunna välja bort. Utan den möjligheten kan inte kärleken vara ett val, då blir den endast en egenskap utan fullständig frihet.

Därför menar jag att kärlekens mest underbara egenskap att fritt få välja att älska och göra gott för andra är också dess största risk till motsatsen att inte vilja älska och göra gott.

Då återkommer jag till funderingar om det vid något tillfälle kan ha varit så att Gud någonsin varit ensam. Har den andliga världen alltid funnits och alltid varit en del som inte har sitt ursprung i Gud?

Men den tanken stämmer inte med den bild vi har av Gud från Bibeln. Att Gud är alltings ursprung är en grundläggande del av bekännelsen. Allting härstammar från Gud, också den första skapelsen med änglarna och den himmelska tillvaron. Allting utom Gud själv är skapat av Gud. Gud har alltid funnits och kommer alltid att finnas. Allt det Gud har skapat har med Gud att göra på något sätt.

Även den förgängliga tillvaron har med Gud att göra. Även den onda andevärlden har med Gud att göra eftersom Gud måste ha skapat hela andevärlden, Gud kan bara skapa gott, alltså måste det som blev den onda andevärlden varit skapad av Gud som god. Därefter har några i den goda andevärlden valt att säga ”nej” till Gud och valt bort Gud och allt det som är gott. Men Gud måste ha låtit detta ske, alltså förutsätter jag att det måste vara Gud som tar avstånd från det onda och den onda tillvaron. Det måste också vara Gud som sätter ut var gränsen går för sin närhet till den onda andliga världen.

Det måste också vara Gud som bestämmer alla gränsvärden, hur mycket det onda får verka i tillvaron, vilka som ska bli till i denna världen, när de ska bli till, hur länge de ska få leva och verka, hur långt deras handlingar ska få verka till gott och till ont. Allting har Gud i sina händer därför att Gud är allsmäktig och om vi förutsätter att Gud från början var ensam, så måste allt som finns till komma från hans skapande händer. Det måste i sin tur innebära att allting beror på den Gud är och i synnerhet att Gud till sitt väsen är den fullständigt osjälviska kärleken som vill göra gott för alla.

Det jag kommit fram till är att om nu Gud var ensam och hade all härlighet för sig själv måste han för sin kärleks skull valt att skapa himlen, den andliga världen. Det måste vara så därför att kärleken till sitt väsen är utåtgivande och att Gud därför vill ha någon eller något att rikta sin kärlek till. Hans varat är kärleken, en ständigt utåtgivande rörelse som alltid varit och som alltid kommer att vara.

Egentligen är det omöjligt att komma fram till om Gud någon gång varit ensam. Ändå är det en tanke som också måste vara en förutsättning eftersom vi också måste förutsätta att allting utom Gud är skapat.

Jag konstaterar att Gud måste ha skapat den andliga världen för sin kärleks skull. Men skulle det stanna vid det? Tänk tanken att Gud inte tänkt en mer tillvaro än just skapandet av himlen och den andliga världen. En tillvaro som i allt stämde överens med Guds väsen. En tillvaro i kärlek. En tillvaro i lovsång och tacksägelse. En tillvaro där Guds kärlek och godhet i all sin härlighet ges till de varelser som han har skapat för att själva dela Guds underbara kärlek. En tillvaro där dessa andliga varelser ger utlopp för den kärlek de skapats till

genom att i glädje, med lovsång och tacksägelse ge tillbaka den kärlek de fått av Gud att ge. En härligt levande, ständigt pågående ström av kärlek som kan jämföras med elektrisk ström som hela tiden flödar från plus till minus och åter till plus och till minus. Vilken underbar tillvaro! Det är väl också så vi tänker oss att det ska bli en gång i himlen.

Men i detta så hände det något som både var i enlighet med Guds vilja samtidigt som det inte var det.

Det onda kom till.

Det som var enligt Guds vilja var att möjligheten fanns att det onda skulle kunna uppstå. Möjligheten fanns därför att Gud hade utformat villkoret för kärleken som frivillig.

Det som inte var enligt Guds vilja var att några av Guds skapade varelser valde att säga ”nej” till Gud och därmed använda sig av den möjlighet som Gud valt att ha i sin kärlek, möjligheten att utnyttja kärlekens fria val till att säga ”nej” till Gud och därmed bli den direkta motsatsen.

Guds val att skapa världen

Den fråga som ställs nu är egentligen om Gud hade räknat med att varelser i den andliga världen skulle välja att säga ”nej” till Gud, vilka de skulle vara, vad Gud skulle göra för att rädda dem eller om Gud räknat med att de skulle gå förlorade.

När det gäller den andliga världen som valde att säga ”nej” till Gud, har vi inga svar alls. Vi kan utifrån vem Gud är, utifrån Guds väsen, räkna ut att det onda kunde uppstå trots att Gud är allsmäktig och god.

Vi kan få grepp om Guds val att rädda mänskligheten och att det valet skulle sammanställas i Jesus Kristus.

Men det vi behöver ha med oss innan vi går in på dessa Guds val är att Gud är så stor och underbar att ingenting är omöjligt för Gud. Att Guds val har att göra med att Gud vägrar välja att förändra det han är och att det är just **det** gudomliga valet som är det mest underbara av allt. Det är det valet som innebär att vi kan förstå att Gud verkligen har allt i sina händer. Det är det valet som gör att vi kan förstå att Gud är större än vi kan ana eller tänka.

Vi kan förstå att Gud vet vad han gör i alla lägen. Han står utanför tid och rum. Han har varje framtid i sitt sinne och varje tid är inte något nytt för honom. Gud **är** alltid. Om Gud har valt att göra mer än det vi ens kan ana eller tänka, så är det inte omöjligt för Gud.

Så här långt kan vi inse att Gud visste vad som skulle hända redan innan Lucifer och de i den andliga världen valde att följa Lucifer och säga ”nej” till Gud. För Gud var det ingen överraskning att avfallet skulle ske.

Att det sedan inte var vad Gud ville kan vi förstå så att det handlar om några olika saker som har med kärlekens villkor att göra.

1. Gud vill alltid bara det som är gott. Gud kan inte ens medverka till att något ont sker.
2. Guds kärlek hindrar Gud från att hindra det onda att ske.
3. Oavsett vad som sker har Gud kunskap om det som sker redan innan det faktiskt sker.
4. Guds kärleks villkor, som hindrar Gud att hindra det onda, har en grundläggande gräns som Gud har bestämt, som reglerar hur långt det onda kan verka innan Gud själv bryter in och bryter det onda att verka.
5. Oavsett vad som sker har Gud full kontroll över det som sker. Problemet för oss är att kunna förstå gränsvärdena för kärlekens villkor. Värden som Gud endast låter oss ana, men inte få kunskap om.

Utifrån dessa fem punkter ska vi titta vidare på varför Gud valde att skapa den andra skapelsen, det vi känner som vårt universum. I det ingår varför Gud valde att skapa människan och valet att bli människa på jorden genom Jesus Kristus.

Jag låter mig gräva lite mer i det här och inse att Guds kärlek är större än att det skulle stanna vid skapandet av den andliga världen eller himmelriket. Det är förmodligen så att Gud, för att visa sin kärlek och för att den andliga världen skulle få möjlighet att dela med sig av den kärleken, som Gud skapade den andra skapelsen, universum och till sist människan. Det ska jag stanna inför nu.

VARFÖR GUD VALDE ATT SKAPA DEN ANDRA SKAPELSEN, UNIVERSUM OCH TILL SIST MÄNNISKAN

Den fråga som ställs här är om hela vår fysiska tillvaro, oavsett om den skapades av Gud genom ”*The Big Bang*”⁸² fram till idag eller på något annat sätt, hela tiden har haft människans skapelse som slutmål. Hade Gud kunnat göra på något annat sätt? Vad hade Gud att välja på eller hade Gud något att välja på? Kunde Gud ha gjort på något annat sätt för att uppnå det han önskade och tänkte sig med att skapa universum och till sist människan?

Det är inte säkert att det går att hitta något bra svar eftersom vi inte har någon kunskap om det. Troligen är det väl så att Gud inte vill att vi egentligen ska behöva veta det. Men när jag funderar över den tillvaro vi har som människor och börjar fundera över varför vår tillvaro i denna världen ser ut som den gör då kommer jag fram till att Gud skulle ju kunnat skapa vår tillvaro på många andra sätt.

Vi har väldigt stora friheter som människor, men samtidigt finns det så oerhört många begränsningar för oss. Vår intellektuella förmåga skulle kunna ha varit oerhört mycket större om Gud så ville. När några få människor i historien har fått extrema intellektuella förmågor har de kunnat utveckla så mycket mer. Men för de flesta av oss är väldigt mycket begränsat. Är det en del av en naturlig utveckling som Gud har en avsikt med eller beror det på något annat som Gud har tänkt sig?

För Gud är allting möjligt, utom det som är tvärtemot Gud, det onda. Gud kan inte göra något ont, Gud är absolut god. Men ändå kan Gud göra precis vad han själv vill. Gud har allting i sin hand. Gud kan inte förlora någonting om han inte vill. Gud har hela tiden kontroll på allting. Han vet allting och kan beräkna vad som helst, när som helst och hur som helst.

Det är så vi beskriver Gud som fullkomlig i allt gott. Och ändå har Gud skapat detta universum som är förgängligt i alla sina delar. Ett enormt stort universum som ändå är oerhört begränsat av några få krafter i universum. När vetenskapen räknar på hur vårt universum utformar sig så är en teori att allting en dag kommer att upphöra och bli till ingenting eller singularitet⁸³ som det kallas inom fysiken, matematiken och astronomin. Men varför valde Gud att skapa detta förgängliga universum? Varför skapade Gud denna fysiska förgängliga tillvaro när han och den första skapelsen var av annat slag?

Gud skapade tiden

Vi brukar förutsätta att det Gud skapar är av evig karaktär, men detta universum är inte av evig karaktär. Gud skapade något som har en början och ett slut. I detta något har Gud lagt hela universum och allt som hör universum till. Det Gud skapade var en början och ett slut, alltså tiden. Det är tiden som skapar förgängelsen. Det är tiden som gör att varandet upphör och istället blir något som börjar, fortsätter och tar slut.

Varför skapade Gud tiden? Det är svaret på den frågan som avgör svaret på varför förgängelsen kom till och varför Gud valde att skapa människan som en förgänglig varelse.

Genom att Gud skapade tiden och inte själv är en del av tiden, så innebär det att tidens längd tills idag inte har någon betydelse för Gud. Det betyder att universums skapelse och längd mycket väl kan ha varit 13,7 miljarder år som vetenskapen idag menar att universum har varit.

⁸² Big Bang (eller Stora smällen), är ett huvudbegrepp baserad på standardteorin om universums uppkomst. Läs mer i ordförklaringarna.

⁸³ En gravitationell singularitet är en punkt i rymden där de värden som beskriver gravitationsfältets styrkor får oändliga värden, och allmänt vedertagna fysikaliska lagar upphör att vara användbara för att beskriva tillstånd i singulariteten. En sådan lag är Newtons gravitationslag. I singularitetsfallet innebär detta att två massor upptar samma plats, och avståndet mellan kropparna är således 0.

Gud står utanför tiden och dess längd spelar ingen roll för honom. Han är närvarande i varje sekund av tiden. För Gud är tiden inte något som kommer och går. Gud är alltid. För Gud är varje tid hela tiden närvarande. Gud har skapat tiden och är dess omfång och dess herre till fullo.

När Jesus säger i Uppenbarelseboken 22:

”Jag är A och O, den förste och den siste, början och slutet.” (Upp 22:13)

så måste det betyda att Gud har valt att vara en del av tiden. Han har valt att vara närvarande i tiden från dess början till dess slut.

Tiden som Gud skapade gjordes inte för att Gud skulle hålla sig undan. Genom Jesus valde Gud att bli en del av tiden. Genom Jesus valde Gud att ta på sig tidens främsta slutpunkt, döden. Genom Jesus valde Gud att vara början och slutet.

Varför då? Jo, för sin kärleks skull. Det avgörande beviset för Guds kärlek skulle visa sig i Jesus Kristus. Det är och förblir Jesus Kristus som blir svaret på alla frågor om tiden, om förgängelsen, om döden, om rättfärdiggörelsen och om frälsningen.

Det är för att Gud ville visa sin kärlek som han skapade tiden, blev en del av tiden och skapelsen och tog mänsklighetens straff eller konsekvens, döden, på sig. Precis så som Paulus skriver om i romarbrevet:

Gud bevisar sin kärlek till oss genom att Kristus dog för oss...(Rom 5:8a)

Människan skapades förmodligen inte bara med tanke på det som hänt i den andliga världen, avfallet från Gud och striden i himlen. Det var förmodligen också som en kärleksmöjlighet för den andliga dimensionen i den andliga världen som människan skapades.

Änglarna skulle vara till vår hjälp och skulle vara hjälp för oss för Guds kärleks skull. De skulle tjäna även om de hade större möjligheter att vara med Gud och kunna leva fritt i en andlig dimension som inte var begränsad av de fyra universella krafterna, av tiden och rummet.

Människan skulle stå Gud närmare eftersom hon var skapad till Guds avbild. Men hon skulle inte ha samma möjlighet till Gudsnärhet och möjlighet att röra sig i den andliga dimensionen. Hon skulle vara begränsad av de universella krafterna, av tid och rum. Hon skulle befinnas vara i en ofattbart stor boning, i förhållande till hennes storlek d.v.s. jorden, samtidigt som denna boning ändå skulle bara vara som en uns av ett sandkorn på en strand i en rymd som är större än vad hennes tankar klarar av att tänka och inga ord räcker till att beskriva d.v.s. universum.

Men hennes kontakt med den andliga världen skulle bli och vara oerhört begränsad, framför allt genom syndafallet.

Allt detta gjorde Gud för att han skulle visa sin kärlek.

Det är troligen så att Gud, redan när han skapade den första skapelsen, visste att några av dem skulle välja att utnyttja sin möjlighet att säga ”nej” till Gud. Gud visste vad som skulle hända samtidigt som det inte skulle ske i enlighet med Guds vilja.

Redan då Gud skapade den första skapelsen, den andliga tillvaron, bestämde Gud resten.

Gud valde att skapa tiden och därmed något som gjorde att Gud kunde vara frånvarande från. Något som Gud skapade som inte skulle ha evighetskaraktär. Något som skulle kunna vara skilt från Gud och ändå inte.

Eftersom Gud visste att några i den andliga världen skulle välja att säga ”nej” till Gud, gjorde Gud en skapelse där det var möjligt för honom att placera dem som i den andliga världen sagt ”nej” till honom. Gud visste samtidigt att människan, som han skapade till sist, också skulle avfalla.

Men det var Guds viljas beslut att han därigenom skulle göra det möjligt att kunna visa sin kärlek. Till detta blev allt annat fastställt enligt Guds vilja.

Gud skulle själv rädda dem som valt att säga ”nej” till honom. Det skulle bli en räddning helt byggd på Guds kärlek. Han skulle själv bli en del av den skapelse som gjorde det möjligt för honom att vara frånvarande från. Han skulle själv bli människa på jorden och han skulle själv välja att ta på sig resultatet av det som händer när man säger ”nej” till Gud. Så skulle Gud göra det möjligt för alla att en dag få vara ett med honom

och få leva i ett ständigt ”ja” till Gud i samma kärlek som gjorde det möjligt att säga ”nej” till Gud. Möjligheten som en dag skulle bli Jesus Kristus.

Inte ännu

Än har inte den dagen kommit då vi kommer att få vara ett med Gud så som Gud i sin kärlek vill att vi ska få vara. Också idag är vår kontakt med Gud begränsad, även om den är oändligt mycket större efter Andens utgjutande över världen⁸⁴, än före.

Vissa känner sig bekymrade av detta och har svårt att inse varför Gud låter det vara så, varför han inte låter tala om sig mer för att människor ska komma till besinning och förstå att Jesus verkligen är vägen, sanningen och livet och att ingen kan komma till Gud annat än genom Jesus Kristus.

Jag återkommer till detta i kapitel 6.

Gud valde en domens dag

Varför tillåter Gud att det onda får finnas kvar efter avfallet i himlen när han sedan på den yttersta dagen ska döma alla och låta det onda gå under för alltid? Är det kanske så att Guds frälsningsverk inte är avslutat ens när det gäller den andliga världen?

Vi ser att domen över djävulen och hans änglar tydligen redan är klar, men inte verkställd. Det kan vara så att de fick en sista chans till omvändelse när människan skapades, men inte tog vara på den. Jesus talar om detta vid två tillfällen. Det första är hämtat från Jesu beskrivning om vad som ska hända vid den yttersta domen.

”Sedan ska han säga till dem som står till vänster: ‘Gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga eld som väntar djävulen och hans änglar.’ (Matt 25:41)

Jesus talar om den eviga elden, som vi förstår som en beskrivning av helvetet. Han säger att djävulen och hans änglar ska komma dit. Man får intrycket att domen över djävulen och hans änglar redan är klar.

Det här bibelstället handlar om mänsklighetens dom, eller rättare sagt, de av mänskligheten som ska dömas till den eviga elden, helvetet, tillsammans med djävulen och hans änglar⁸⁵.

Det andra är hämtat från Jesu samtal med lärjungarna kvällen innan hans död och uppståndelse. Här talar han om den Helige Ande.

”Men när jag går, ska jag sända honom till er, och när han kommer, ska han visa världen vad synd och rättfärdighet och dom är. Synd: de tror inte på mig. Rättfärdighet: jag går till Faderns och ni ser mig inte längre. Dom: denna världens härskare är dömd.” (Joh 16:7-11)

Jesus talar om domen över denna världens härskare i presens, nutid, som om domen över ondskans andemakter redan var klar.

Bibeln är klar på en punkt och det är att det onda ska förgöras.

”Och djävulen som förförde dem kastades i samma sjö av eld och svavel som odjuret och den falske profeten, och de ska plågas dag och natt i evigheters evighet.” (Upp 20:10)

⁸⁴ Det utgjutande över världen som det talas om här är det som hände på den första pingstdagen då Guds helige ande föll över de första lärjungarna. Det står om det i Apostlagärningarnas kapitel 2. När pingstdagen kom var de alla församlade. ”Då hördes plötsligt från himlen ett dån som av en stormvind, och det fyllde hela huset där de satt. De såg hur tungor som av eld fördelade sig och stannade på var och en av dem. Alla fylldes av helig ande och började tala andra tungomål, med de ord som Anden ingav dem.” (Apg 2:1-4)

⁸⁵ Den eviga elden eller den andra döden talas det om i Upp 20 och 21. ”Och djävulen som förförde dem kastades i samma sjö av eld och svavel som odjuret och den falske profeten, och de skall plågas dag och natt i evigheters evighet.” (Upp 20:10) ”Och döden och dödsriket kastades i den brinnande sjön. Detta är den andra döden, den brinnande sjön. Och var och en som inte fanns uppskriven i livets bok kastades i den brinnande sjön.” (Upp 20:14-15) ”Men de fega och otrogna och skändliga, mördare, horkarlar, trollkarlar, avgudadyrkare och alla lögnare, deras plats är i sjön som brinner av eld och svavel, och det är den andra döden.” (Upp 21:8)

Att Gud har valt en domens dag där alla människor ska dömas, beror på hans val att rädda mänskligheten istället för att förgöra den och skapa om allting på nytt igen.

Att Gud valde en domens dag beror inte på att Gud för egen del behöver en domens dag eller egentligen kravet på att döma. Guds dom har alltid varit klar. Guds dom är att skilja mellan det onda och det goda, agnarna från vetet som Jesus beskriver det i Matteusevangeliet 13:

”Han lät dem höra en annan liknelse: ”Med himmelriket är det som när en man hade sått god säd i sin åker. Medan alla låg och sov kom hans fiende och sådde ogräs mitt bland vetet och gick sedan sin väg. När säden växte upp och gick i ax visade sig också ogräset. Då gick tjänarna till sin herre och sade: ’Herre, var det inte god säd du sådde i din åker? Varifrån kommer då ogräset?’ Han svarade: ’Det är en fiende som har varit framme.’ Tjänarna frågade: ’Skall vi alltså gå och rensa bort ogräset?’ – ’Nej’, svarade han, ’då kan ni rycka upp vetet samtidigt som ni rensar bort ogräset. Låt båda växa tills det är dags att skörda. När skördetiden kommer skall jag säga till dem som skall skörda: Rensa först bort ogräset och bind ihop det i knippen att eldas upp. Men vetet skall ni samla i min lada.’” (Matt 13:24-30)

Att Gud valde en domens dag innebär alltså att det onda och det goda måste dela plats på jorden med allt det som hör jorden till fram till domens dag.

Att Gud har valt en domens dag beror på att Gud i sin kärlek vill vänta så länge som möjligt för att så många som möjligt ska bli räddade och istället för att säga ”nej” till Gud ska säga ”ja”. För enligt Paulus vill Gud att alla ska bli räddade.

Att be så är riktigt och behagar Gud, vår frälsare, som vill att alla människor skall räddas och komma till insikt om sanningen. (1 Tim 2:3-4)

Det är kanske det som Johannes skriver om i Uppenbarelseboken 6:

”Och de ropade med hög röst: ”Hur länge, du helige och sannfärdige härskare, skall du dröja med att hålla dom och utkräva hämnd för vårt blod på jordens invånare?” Och åt var och en gavs en vit klädnad, och de blev tillsagda att vara stilla ännu en liten tid, tills deras medtjänare och bröder, som skulle dödas liksom de själva, hade nått sitt fulla antal.” (Upp 6:10-11)

Genom Jesus gjorde Gud allting möjligt för alla att bli räddade från det onda och från att dömas till den eviga döden, den eviga skilsmässan från Gud, den ”sjö av eld och svavel som odjuret och den falska profeten” (Upp 20:10) ska kastas i.

Det är alltså Guds kärlek som gör att domens dag behövs. Det är Guds kärlek som gör att Gud står ut med att det onda och det goda får dela plats på jorden för att de som tillhör det onda ska få chans och tid att omvända sig.

Gud älskar alla. Det vet vi eftersom Gud är kärleken och eftersom Gud är kärleken kan Gud bara älska. Det är därför också därför Gud vill att alla som han älskar ska bli räddade. Därför står Gud ut med att vänta. Därför står Gud ut med att se hur det onda verkar i världen, till en viss gräns. Därför står Gud ut med att se människor fara illa, sjukdomar härska, sorg, bedrävelser, orättvisor, hat, krig, misär, svält, depressioner, tortyr och allt annat ont behöva hända i människors vardag. För Gud väntar och längtar efter att så många som möjligt ska säga ”ja” till Gud.

Men det kommer en dag då det inte går att vänta längre. En dag som har Gud bestämt ska vara den dag då han, genom Jesus, ska skilja mellan det onda och det goda. Det är den dagen vi kallar för domens dag.

KÄRLEKEN ÄR GRUNDEN FÖR GUDS VAL

När vi ser det så här långt blir det också klart att domens dag är ett resultat av Guds kärlek som vi nu ska titta närmare på. För när jag funderar över varför Gud valde som han valde är det Guds beslut att välja Jesus Kristus som hela tiden träder fram.

I det som redan har behandlats, d.v.s. varför Gud valde människan, dödens inträde och det ondas tillkomst, uppfattar jag att centrum för alla dessa frågor har med Jesus att göra och med utgångspunkten för Guds handlande att göra, nämligen kärleken.

Varför Gud valde Jesus som resultatet för sin viljas beslut är grunden för hela kristendomen, nämligen att Gud inte själv kan ha med det onda att göra, men att han måste utge sig själv ändå, åt de ondas våld, för att kunna rädda människorna undan den onde, undan synden och därmed döden. Orsaken till att Gud valde att göra så här har med kärlekens grundförutsättning att göra. Det som hela tiden måste återkomma och visa sig vara det helt avgörande för varför Gud väljer som han väljer, är kärleken.

Guds treenighet

För att göra det möjligt för Gud att rädda mänskligheten utan att tumma på kärlekens villkor, att tvång inte finns i kärleken och att kärleken till sitt väsen är utåtgivande och osjälvisk, valde Gud att utge sig själv i form av tre personer, tre väsenden, tre former, tre uppenbarelser, tre uppgifter eller hur vi nu ska beskriva och försöka förklara det här att Gud är en men ändå tre. Det vi brukar kalla för treenigheten. Något som för oss är och förblir ganska svårt att förstå, nästan obegripligt.

Vi kan förklara det i bilder som t ex H₂O som är vatten men på samma gång is, vatten och ånga beroende på temperatur och tryck, och ändå hela tiden H₂O. På samma sätt kan vi beskriva Gud som en, men på samma gång tre som: Fadern, Sonen (Jesus Kristus) och den Helige Ande.

Men min uppgift är inte att förklara Treenighetens mysterium eller Treenighetsläran⁸⁶ som många har försökt med ända sedan begreppet myntades av de första kyrkofäderna Irenaenus, Hippolytos och Tertullianus.⁸⁷

Det jag kommer fram till när det gäller Guds val av Jesus Kristus är att förutsättningen för valet av Jesus Kristus och valet att själv bli människa, är Guds treenighet.

Grunden för att Gud valde treenigheten är att möjligheten till det ondas verklighet, motsatsen till Gud, alltid måste ha funnits och att Gud p.g.a. sitt varande inte kan ha med det onda att göra.

Men Gud valde inte att bli treenig, Fader, Son och Ande, för att kunna rädda människan från det onda utan att behöva ändra kärlekens villkor. Gud valde att använda sig av sin treenighet för att göra detta. Gud behövde inte uppfinna treenigheten. Gud har alltid varit treenig. Om Gud är fullkomlig, vilket Gud är, innebär det absolut att Gud alltid varit och alltid kommer att vara treenig. Det Gud valde var att använda sig av sin treenighet helt enkelt för att själv bli människa. Gud valde att komma in i tiden, till jorden som människa i Jesus Kristus. Det är det som vi ska titta på nu.

JESUS KRISTUS ÄR GUDS VAL

När jag ser på varför Gud valde som han gjorde finner jag att svaret hela tiden blir Jesus Kristus. Bibelns budskap kretsar kring Jesus Kristus när det gäller Guds val ända från början. Vi kan se det genom hela Bibeln ända från början till dess slut på flera sätt.

⁸⁶ Treenighetsläran är en teologisk förklaring inom kristendomen, som redogör för en gudsuppfattning, enligt vilken Gud är en enda till sitt väsen, men samtidigt tre *hypostaser* eller *personer* – Fadern, Sonen (Jesus Kristus enligt sin preexistenta natur) och Anden (Den Helige Ande).

⁸⁷ Kyrkofäder (latin *patres ecclesiastici*) benämndes i den gamla kyrkan först varje biskop, men från 400-talet endast sådana kyrkolärare, som genom sin verksamhet utövat ett avgörande inflytande på utvecklingen av kyrkans lära och liv och som särskilt gentemot den inom kyrkan framträdande "irrläran" utvecklat och försvarat det kyrkliga lärobegreppet.

I Matteus evangelium berättas det om när Guds röst hördes och Gud själv berättar om Jesus.

När Jesus döptes hördes en röst från himlen som sa:

”Detta är min älskade son, han är min utvalde“ (Matt 3:17).

Detsamma hände på förklaringsberget.

”Medan han ännu talade, sänkte sig ett lysande moln över dem, och ut ur molnet kom en röst som sade: ”Detta är min älskade son, han är min utvalde. Lyssna till honom.”(Matt 17:5).

Samma ord, ”utvald”,⁸⁸ εὐδοκεῶ, (*eudokeo*), används här.

Här talar inte rösten från himlen bara om att Jesus är den älskade sonen, utan budskapet om sonen är just att han är utvald.

Guds val att utvälja Jesus Kristus beror på Guds val att rädda människorna. Det kan vi också se i änglarnas sång den första julnatten. Det är Lukas som skriver om det i kapitel 2.

”Ära i höjden åt Gud och på jorden fred åt dem han har utvalt.” (Luk 2:14)

Det står: ”åt dem han har **utvalt**“ (min fetstil). Det måste menas att Gud hade valt att rädda människorna och att hans val bestod i att rädda människorna genom Jesus Kristus.

Räddningen skulle bestå i att Gud själv skulle bli människa på jorden. Gud skulle på så sätt på samma gång vara Gud som människa. Det var som människa Gud skulle kunna rädda människorna. Det skulle gå till så att Gud skulle ta på sig det som var i vägen mellan Gud och mänskligheten. Nämligen det onda. Genom döden på ett kors skulle Jesus Kristus vinna tillbaka det liv som kommer från Gud. Det liv som är evigt, gott och fullt av kärlek men avskilt från det onda.

Därför hade Gud valt att bli människa i Jesus Kristus för att kunna rädda människan.

GUDS VAL ATT RÄDDA MÄNNISKORNA

Varför Gud valde att rädda människorna beror troligen på det som hände i den andliga världen innan världen var skapad. Redan då måste Gud ha bestämt vad som skulle göras, hur det skulle göras och när det skulle göras.

Guds val att skapa människan, förutse syndafallet och inleda räddningsprocessen genom Jesus Kristus, kan uppfattas som ett fullständigt obegripligt val. Det leder fram till svårigheten med att förstå **varför** Gud valde som han valde och försöket att ge ett så fullständigt svar på frågan som det är möjligt, med de filosofiska förutsättningar och de bibelord som finns att tillgå för oss. Samtidigt har vi inte hela bilden utan bara delar av den.

Det är precis som en bild av ett föremål som i sin tur är en del av ett jättestort föremål och man kan inte se helheten därför att man bara har en del av den. Det vill säga som om man av en pusselbit skulle kunna förstå hur pusslet ser ut. Så kan utgångspunkten se ut för oss.

Men trots det vi har inte en liten del, utan en mängd små delar som kan sammanfogas till en större enhet som gör det möjligt för oss att åtminstone gissa oss fram till en fullkomligare bild, så nära en helhetsbild som möjligt.

Troligen är det så därför att Gud har valt att vi ska veta en del, men inte veta allt. Vi ska ana, men inte nå fram till den fullkomliga sanningen. Vi ska få se Gud på ryggen, men inte hans ansikte⁸⁹.

⁸⁸ Ordet εὐδοκεῶ ”*eudokeo*”, är svårt att översätta till god svenska. Betydelsen ”utvald” bör kombineras med orsaken till valet som har med ”välbehag”, ”vald med tanke på något gott”, ”favoriserad” att göra. 1917 års bibelöversättning översatte ordet med ”behag”, 2000 års översättning är just ”utvald”.

⁸⁹ En anspelning på 2 Mos 33:18-23 där det står: ”Mose sade: ”Låt mig få se din härlighet!” Herren svarade: ”Jag skall låta min höghet och prakt gå förbi dig, och jag skall ropa ut namnet Herren inför dig. Jag skall vara nådig mot den jag vill vara nådig mot och barmhärtig mot den jag vill vara barmhärtig mot.” Han fortsatte: ”Mitt ansikte kan du inte få se, ty ingen människa kan se mig och leva.” Sedan sade Herren: ”Här bredvid mig finns en plats, ställ dig här på klippan! När min härlighet går förbi skall jag ställa dig i en klyfta i berget och skyla dig med min hand tills jag har gått förbi. Då skall jag ta bort min hand och du skall se mig på ryggen. Men mitt ansikte får ingen se.”

De bitar vi har att utgå ifrån är framför allt Jesus Kristus själv.

I Efesierbrevet ser vi nog tydligast hur Paulus uppfattar detta med Guds val.

”Och han har yppat sin viljas hemlighet för oss, det beslut om Kristus som han hade fattat från början och som skulle genomföras när tiden var inne: att sammanfatta allting i Kristus, allt i himlen och på jorden. I honom har vi fått vår arvslott, förutbestämda därtill av honom som låter allt ske efter sin viljas beslut.” (Ef 1:9-11)

Paulus talar om ”Guds viljas hemlighet” och att denna hemlighet har med Jesus att göra “det beslut om Kristus som han hade fattat från början”. Vad var då avsikten?

Jo, att ”sammanfatta allting i Kristus, allt i himlen och på jorden”.

Det onda skapade valsituationen för Gud

Även om det blir ett semantiskt problem skulle jag vilja uttrycka mig så här.

När det onda blev en verklighet kom Gud att stå inför ett val. Skulle han rädda människan eller inte? Skulle han ta bort ondskan och därmed människan som avfallit från Gud? Skulle han ta bort ondskan, men ändå kunna göra så att människan blev räddad? Gör man om dessa frågor till alternativ skulle man kunna säga att Gud hade tre alternativ:

1. Ta bort ondskan och därmed de varelser som valt att säga ”nej” till Gud.
2. Låta de varelser som sagt ”nej” till Gud fortsätta att vara i Guds närhet.
3. Rädda dem som valt att säga ”nej” till Gud.

1. Ta bort ondskan och därmed de varelser som valt att säga ”nej” till Gud.

Gud skulle mycket väl kunna ta bort det onda eller ordna så att det onda blev placerat på någon plats där de inte kunde komma till skada på något sätt. Det är det här jag tänker ska ske på den yttersta domen.

Men Gud valde att inte ta bort ondskan när den uppstod. Varför då?

Att Guds kärlek skulle hindra Gud från att göra det är en tanke som inte stämmer. Gud skulle mycket väl kunna ta bort det onda, för Guds kärlek godkänner inte allt, tvärtom är kärleken endast god. Det finns inget ont i kärleken, kärleken kan aldrig godkänna det onda. Paulus skriver i 1 Kor 13 att kärleken är:

”inte stridslysten, inte skrytsam och inte uppblåst. Den är inte utmanande, inte självisk, den brusar inte upp, den vill ingen något ont” (1 Kor 13 4-5).

Guds kärlek innebär visserligen att tvång inte finns i kärleken, men det är inte samma sak som att kärleken är fri. Fri att välja innefattas i kärleken, men inte oavsett vad man väljer. Valet är inte nödvändigtvis ett val som innefattar kärleken, valet kan istället bli den direkta motsatsen. Det var ju det som gjorde att det onda kom till över huvud taget.

Att det blir en domens dag är också ett val som Gud gjort i sin kärlek. Det är inget trevligt val. Det är däremot ett nödvändigt val för att kärleken ska behålla den äkthet och skönhet som kärleken verkligen är.

Men Gud valde att inte ta bort ondskan när den uppstod. Varför då?

Jag uppfattar det så att det måste bero på att Gud inte vill förändra kärleken. Möjligheten att kunna välja bort kärleken kommer alltid att finnas kvar så länge som kärleken är utformad så som Gud vill att den ska vara utformad. Även om vi skulle tycka att ingen borde någonsin vara så dum att man väljer bort kärleken, så vet vi att det var precis det som hände den gång då Lucifer och en del av den andliga världen valde att göra så. I kapitel 4 har jag berättat en del om det. Där skrev jag också tankar om att Gud ville uppenbara för alla vad som blir resultatet av ett sådant val. Det går också att tänka sig att Gud ville bevisa sin enorma kärlek för allt som han har skapat genom att ta hela omvägen om universums skapelse, människans skapelse och avfall som skulle leda fram till räddningen genom Jesus Kristus.

Skulle Gud ha valt att ta bort det onda och låtit domens dag komma med detsamma så skulle räddningen genom Jesus Kristus inte ha skett.

Om Gud hade en annan räddningsplan för de varelser i den andliga världen som avfallit, vet vi.

Det hade Gud inte.

Det är den här räddningsplanen som var den räddningsplan som Gud hade. Både för den andliga världen och den skapelse som han kom att utforma genom att skapa tiden, vårt universum och oss människor.

Att Gud inte kunde ta bort det onda och göra så att de upphörde att existera stämmer inte med Guds väsen.

Jag menar att den andliga skapelse som Gud skapade först, skapade Gud som evigt väsen. Därför menar jag att Gud inte kan, utan att gå emot sig själv, ens på den yttersta dagen, på domens dag, förinta eller bara ta bort det onda. Inte ens då. Hur vi ska förstå det återkommer jag till.

2. Låta de varelser som sagt "nej" till Gud fortsätta att vara i Guds närhet.

I Jobs bok står det att läsa att Anklagaren (hebriska *Satán*) träder fram inför Herren⁹⁰ och jag får den uppfattningen att Anklagaren då fanns med i himlen. Men vi måste förstå det så att Gud har all makt, det är Gud som bestämmer. Det jag talar om här med Guds närhet handlar om gemenskapen med Gud, att vara en gemensam del av Gud i hans kärlek. Det var inte Anklagaren. Att Anklagaren kunde träda fram inför Gud handlar om något annat än gemenskap och närhet.

För vi förstår av Bibeln att Gud inte kan både vara god och ond. Det fungerar inte. Det är oförenligt.

Gud vill inte och ville inte heller då dela sin härlighet med dem som valt att avstå från Gud och hans härlighet. För om Gud hade valt att göra så hade himlens härlighet blivit förändrad på så sätt att det hade blivit möjligt för det onda att verka bland de goda. Det hade då inte blivit någon säker godhet någonstans. Sanningen hade inte längre blivit sanning, vi hade inte kunnat veta vad som var lögn och vad som var sanning. Kärleken hade inte längre varit kärlek, vi hade inte kunnat veta, att om det gjordes något gott, så berodde det på att det var gott för den det gjordes mot eller om det som gjordes endast såg ut att vara gott. . Vi hade inte kunnat veta om det gjordes med den baktanken att det bara skulle vara gott för den som gjorde det. Med andra ord skulle man inte kunna veta eller vara säker på om en kärlekshandling var äkta eller falsk.

Det hade inte funnits någon trygghet.

Ondskan är sådan till sitt väsen att den inte kan kombineras med godheten. Den är en lika omöjlig kombination som att blanda svart färg med vit. Det blir bara grått. Det blir något annat. Det blir varken svart eller vitt. Det är en lika omöjlig kombination som att blanda ljus med mörker. Det blir dunkelt. Det blir något annat. Det blir varken ljus eller mörker. Kombinationen blir i sig alltid något ont. Det bara går inte att kalla det för något gott.

Jesus ger en bild av hur det onda får effekter i det som är gott. Han använder bilden av en surdeg. Det gör han visserligen också i en bild av himmelriket i Matteus evangelium 13:31-35, men här gör Jesus det i en bild av hur det onda i fariséernas och sadducéernas lära sprids. Det finns med i Matteus 16:

”När lärjungarna for över till andra sidan sjön hade de glömt att ta med sig
bröd. Jesus sade till dem: ”Akta er noga för fariséernas och sadducéernas surdeg.”
(Matt 16:5-6)

Kombinationens resultat är det vi ser på jorden, en kombination vi inte kan tycka är så vidare lyckad. En kombination som innebär att vi måste skapa ett ramverk av bestämmelser som lagar och föra in tvångsmöjligheter för att livet över huvud taget ska kunna fungera.

För Gud var en sådan kombination fullständigt otänkbar. Den kunde inte hänföras till en god Gud, en Gud som man kan lita på i alla väder. En Gud som är förutsättningen till en fungerande, tillitsfull verklighet byggd på den kärlek som inte söker sitt eget.

Det blev till sist Guds kärlek som gjorde det omöjligt för Gud att välja något annat alternativ än det han valde. Alternativet att inte göra ondskan om intet med omedelbar verkan, utan rädda dem som sagt "nej" till Gud.

⁹⁰ Jobs bok 1:6-11

3. Rädda dem som valt att säga "nej" till Gud.

Valet att rädda dem som valt att säga "nej" till Gud var det val Gud gjorde. Det var väl egentligen det enda möjliga valet som fanns för Gud eftersom Gud vägrade att ändra kärleken och sitt väsen. Om Gud kunde ändra kärlekens väsen och sitt eget varande är en fråga som endast kan bli ett rundgångsresonemang därför att vi har inte tillräcklig insyn i den andliga världen att det är möjligt att svara ens filosofiskt. Men svaret på en sådan fråga spelar ingen roll här. Det är klart nog att vi inser att Gud, eftersom Gud är den han är, inte hade andra alternativ än det som han valde, att rädda dem som sagt "nej" till Gud.

Problemet med det var hur Gud skulle gå till väga. Gud är ju allsmäktig och borde kunna hitta vägar att ordna det. Det gjorde också Gud. Gud valde frälsningen genom Jesus Kristus.

Gud valde att besegra det onda så att människan skulle kunna överlämna det onda åt Gud antingen frivilligt. Det är det som sker genom Jesus Kristus.

Men om Gud istället hade valt tvångets väg så att **alla** människor ska kunna komma in i himmelriket, men samtidigt utelämna de onda makterna. Det skulle kunna vara möjligt för Gud att tvinga mänskligheten att överlämna sitt onda jag till Gud. Tvångets väg låter ju jättebra! Det är givetvis **så** Gud måste göra! Då kan ju ALLA människor verkligen få komma till himmelriket!!

Men Gud valde inte att göra så. Varför då? Jag har kommit fram till att svaret är "kärleken". För det finns inget tvång i kärleken. Skulle Gud tvinga **måste** han också ge avkall på kärleken. Skulle Gud tvinga måste han ge avkall på allt det som är vad Gud är. Ingenting skulle bli som Gud vill. Allt skulle gå förlorat.

När jag kommit så långt i mitt tänkande upptäcker jag snart att detta måste Gud själv ha gått igenom redan från början. Gud måste ha insett redan från början, att det onda och kärlekens villkor med det fria valet, står emot varandra så att det endast fanns en enda möjlighet till frälsning. Den möjligheten blev Jesus Kristus, Gud själv, genom att bli människa på jorden. Inkarnationen⁹¹ och treenigheten, allt föll samman i samma lösning. Lösningen är Jesus Kristus.

Men det var Guds kärlek, med de villkor som Gud bestämt för kärleken, som avgjorde Guds val. För om Gud ville att kärleken skulle vara sådan han bestämt att den skulle vara, tog Gud hänsyn till det trots sin allsmäktighet. Guds val skulle därför ha med Guds väsen att göra.

Gud valde att vara den han är och vad Guds allsmäktighet innebar för detta gudomliga val ska vi titta på nu.

VAD GUDS ALLSMÄKTIGHET INNEBÄR FÖR GUDS VAL

Det här innebär något som för oss är väldigt svårt att förstå i och med svårigheterna med att förstå sig på Guds allsmäktighet att Gud kan göra vad han vill.

Tanken bygger på att Gud inte kan ha med det onda att göra därför att Gud bara är god. Guds helighet gör det omöjligt för honom att ha med det onda att göra. Det är Guds kärlek som gör att Gud vill rädda mänskligheten undan det onda även om han måste använda sig av Jesus Kristus.

⁹¹ Inkarnation av latinets "förköttsligande" betecknar i trinitarisk dogmatik Guds mänskliga form i Kristus. Inkarnationen innebär att den Gud blev människa ('kött') i Jesus Kristus som därför är både Gud och människa. Att Sonen är Gud skulle vara kyrkans uppfattning beslutades vid kyrkomötet i Nicaea år 325 e.Kr. Hur kyrkan skulle se på det gudomliga och mänskliga förhåller sig hos honom beslutades av kyrkomötena i Efesos 431 och Kalcedon 451 e.Kr. Grundläggande för inkarnationsläran är att Jesus föddes som en av oss, alltså en individ i människosläktet, försedd med samma fysiska och mentala utrustning, en vilja, fysiska behov och en dödlig kropp, men hans person var gudomlig. Det innebär att Gud själv träder in under syndens villkor genom Jesus Kristus utan att själv vara syndare, som oss människor men utan synd.

Hur en allsmäktig Gud ändå inte kan rädda mänskligheten från det onda på något annat sätt är något som kan vara svårt att förstå. Det verkar bara vara alternativet Jesus Kristus som är det sätt där Gud kan hålla sitt varande och vara den han är till fullo.

Guds allsmöjlighet

Jag roar mig med att hitta på ett nytt uttryck för att förstå Guds val att ta omvägen om Jesus Kristus. Uttrycket är ”Guds allsmöjlighet”. Jag gör det för att det ska vara lättare att förstå att Guds val inte beror på att Guds allsmäktighet inte skulle vara fullständig, utan på vår uppfattning om vad allsmäktigheten verkligen innebär.

Jag har beskrivit Guds allsmäktighet i kapitel 1 och upprepar lite här för tydlighetens skull.

Gud är alltid den han är. Det innebär att Gud alltid är t.ex. allsmäktig, god och kärlek. Även om vi bara tar fram dessa tre väsen som finns hos Gud, märks svårigheten att förstå Guds val att ta omvägen om räddningen genom Jesus Kristus. Vi måste först inse att när det gäller frågan om Guds allsmäktighet har vi att röra oss i ett område där vårt språk och vår begreppsförmåga är begränsad.

Rundgångsresonemanget⁹² är ett typexempel på detta. D.v.s. ”Om Gud inte kan göra en sten så stor att han sedan inte kan lyfta den är han inte allsmäktig”. För att förstå detta kan jag ta ett annat exempel på rundgångsresonemang: ”Alla generaliseringar är falska”. Men om alla generaliseringar är falska är också generaliseringen ”alla generaliseringar är falska” falsk och då är inte alla generaliseringar falska! Ännu ett exempel är frågan om principer. Kan jag ha som princip att jag ska bryta mot alla slags principer? Har jag då brutit mot principen att man ska bryta mot alla slags principer? För om jag har det så har jag ju inte brutit mot principen att jag ska bryta mot alla slags principer! Problemet är språkligt och kallas därför för rundgångsresonemang.

För att förklara vad Guds allsmäktighet innebär och kanske inse lite om varför Gud valde som han valde är det lättare att säga att Guds allsmäktighet faktiskt innebär att Gud **kan** göra allting. Han **kan** ta del av det onda och göra det till sitt. Han **kan** göra allting som **är möjligt** att göra.

Filosofiska spekulationer och tankesystem, språkliga rundgångsresonemang är något som inte är möjligt att göra eftersom det handlar om tankesystem eller ordförvridningar.

Om jag använder begreppet Guds **allsmöjlighet** är det kanske lättare att förstå Guds **allsmäktighet**. D.v.s. Gud kan göra allting som **är möjligt** att göra!

Det grundläggande problemet i frågeställningen är inte Guds allsmäktighet utan att Gud är kärleken och att han har utformat kärleken att vara sådan den är. Osjälvisk, men med möjlighet att välja. Också möjlighet att välja bort själviskheten och därmed kärleken själv. Det är den här paradoxen som är kärlekens villkor. Det är också den här paradoxen Gud är beredd på att behålla eftersom alternativet är sämre.

Därför kan vi säga att Gud är kärleken, han är allsmäktig och kan därför bli och vara något annat än kärleken, men eftersom han **är** kärleken gör han det inte även om han kan.

Och så är vi tillbaka där vi började. Utgångspunkten för Guds val är kärleken. Varför valde Gud som han valde? Jo, därför att han är kärleken! Han älskar allt som han har skapat.

Det är kanske lättare att förstå om jag ställer frågan i samtalsform för att förtydliga varför Gud helt enkelt, på grund av sin allsmäktighet, inte bara tar bort det onda direkt:

- Varför tar Gud inte bara bort det onda direkt?
- Gud kan göra vad han vill, eftersom han är allsmäktig. Men han tar inte bort det onda därför att han **inte vill** göra det trots att han **kan** göra det.
- Varför vill han inte?
- Därför att han är kärleken! Han älskar inte ondskan, men han älskar dem som har blivit onda.
- Kan han inte ändra på det då?

⁹² Se vidare om rundgångsresonemang i ordförklaringarna.

- Han kan ändra på det, men han vill inte.
- Varför vill han inte det?
- Därför att han är kärleken!

VARFÖR GUD VALDE SOM HAN VALDE

Varför Gud valde som han valde vill jag kortfattat beskriva enligt följande:

Därför att Gud är kärleken och har valt att inte ändra det faktum att han är kärleken, så innebar det att Gud valde att rädda dem som sade "nej" till Gud.

Möjligheten att kunna säga "nej" till Gud har alltid funnits därför att det i kärlekens väsen ligger ett villkor att vara fri att kunna välja.

Valet att kärleken ska vara utformad på så sätt är så viktigt för Gud att Gud har valt att kärleken också alltid ska vara utformad på så sätt. Det beror på att valet att säga "ja" till Gud är så underbart och härligt att ingenting kan vara bättre än just det. Ett val som innebär en ständig frivillig gemenskap med allt som är gott och underbart. I ett liv med en överflödande frivillig kärlek, en givande, levande ström av kärlek som överflödar all vår förståelse av vad det goda verkligen innebär.

Så vill Gud att verkligheten ska vara och det innebär samtidigt en fullständig skilsmässa från allt som hör till det onda. Gud har därför också valt att för alltid vara skild från det onda.

Det innebär i sin tur att det onda och det goda aldrig kan kombineras, aldrig kan vara en del av Guds tillvaro. Det onda är allt som står Gud emot. Det onda är anti-gud.

Trots att Gud är allsmäktig vill Gud aldrig ta bort ondskan. För om den tas bort finns det ingen valmöjlighet som Guds kärlek förutsätter. Eftersom Gud är kärleken valde Gud att rädda dem som sagt "nej" till honom och göra det möjligt för dem att komma tillbaka till Gud igen. Först skapade Gud universum och allt som hör den till och sist skapade Gud människan. Men de andliga väsen som sagt "nej" till Gud ville inte vända om till Gud igen. Istället fick de den skapelse Gud valt att göra till sin avbild att också säga "nej" till Gud. Gud valde att rädda mänskligheten och göra det möjligt för varje människa att komma tillbaka till Gud. Den enda möjligheten för Gud att ordna den räddningen, utan att förändra kärlekens villkor, var valet att själv bli människa på jorden. Valet innebar att Gud blev människa på jorden genom Jesus Kristus. Gud valde att sammanfatta allting i Jesus Kristus och göra hela räddningen genom en enda person: Jesus Kristus.

Paulus skriver i Efesierbrevet och Kolosserbrevet:

"Och han har yppat sin viljas hemlighet för oss, det beslut om Kristus som han hade fattat från början och som skulle genomföras när tiden var inne: att sammanfatta allting i Kristus, allt i himlen och på jorden." (Ef 1:9-10)

"Ty i honom skapades allt i himlen och på jorden, synligt och osynligt, troner och herravälden, härskare och makter; allt är skapat genom honom och till honom. Han finns före allting, och allting hålls samman i honom." (Kol 1:16-17)

Denna sammanfattning innebar att Gud valde att lägga allt som hör ondskan till i Jesu kropp. All makt, allt skapat, allt i himlen och på jorden. Allting. Detta skulle ske genom Jesu död och uppståndelse. Så hade Gud bestämt och valt därför att Gud är kärleken. På så sätt hade Gud också bevisat sin kärlek för alltid. Som Paulus skriver om i brevet till Rom:

"Men Gud bevisar sin kärlek till oss genom att Kristus dog för oss medan vi ännu var syndare. (Rom 5:8)

Varför Gud valde som han valde och varför tillvaron ser ut som den gör och varför framtiden är säkrad och underbar, genom att vi får möjligheten att få komma tillbaka till Gud genom Jesus Kristus, det beror på att Gud är kärleken.

FEMTE SAMLINGEN

Fråga: Varför valde Gud som han valde?
Varför gör Gud inte mer för att vinna människor till sig?

Funderingar: Är jag älskad av Gud?
Har allt det Gud gjort varit för min skull?
Är jag beredd att älska andra som Gud älskar mig?
Om Gud gör allt han kan, kanske resten hänger på mig?
Vad gör jag för att människor ska lära känna Jesus Kristus?
Är det viktigt att berätta om hur det gick till när man själv kom till tro?
Kallar Gud alla och hur kan det gå till?
Varför bryr sig människor idag inte så mycket om Gud?
Varför tar många ändå inte och provar på?

Diskutera över

påståendet: Gud kan göra vad han vill, men han gör det inte därför att han är Kärleken.

Samtala om: Vad menas med att Jesus är utvald?
Vad innebär Guds treenighet?
Varför gör inte Gud det han vill göra?
Varför skapade Gud allting?
Har Gud varit ensam någon gång?

Berätta om: Hur jag kom till tro.

Bibelställen: Matt 13:7, 17:5, 1 Kor 13:4-7, Ef 1:9-11, Kol 1:16-17,
Jes 6:1-8, Jer 1:5, Matt 9:9, Mark 1:17, Luk 11:9-13, 16:29-31, Apg 9:1-9,
Rom 10: 8-21, 11:33-36, Gal 1:12-20, 1 Tim 2:4,

KAPITEL 6

LIDANDET

*”lidandet är tecknet på ofullkomligheten,
i en fullkomlig värld finns inget lidande”*

VAD KAPITEL 6 HANDLAR OM

Hur en god Gud kan tillåta lidandet i världen handlar detta kapitel om.

Svaret kan ses i flera olika delar, som ett pussel där vissa bitar saknas. Lidande är i Guds ögon något ont, men i vissa lägen kan själva begreppet ”lidande” vara svårt att tolka som något direkt ont, snarare som en naturlig del i en förgänglig värld.

De pusselbitar som vi kan använda för att kunna förstå lidandets problem är:

1. Mycket av världens lidande står vi människor för.
2. Det finns lidande som vi människor inte rör för.
3. Den missuppfattade smärtan.
4. Gud förstår vårt lidande eftersom han själv har varit med om det.
5. Gud är med oss i lidandet.
6. Lidandet som resulterar i något gott.
7. Lidandet som ett straff.
8. Guds gräns för lidandet.

Den slutsats jag kommer fram till handlar om på vilket sätt kärlekens villkor har med Gud och lidandet att göra.

EN LIDANDE VÄRLD

Lidandet i världen är något bland det svåraste vi har att förstå. Frågan handlar om hur en god Gud kan tillåta lidande och det onda i världen eller konsekvensen av lidandet och det onda.

Hur Gud förhåller sig till det onda har jag behandlat i kapitel 4 och kom fram till att Gud inte accepterar det onda eftersom det onda, som företeelse, är motsatsen till Gud.

Med de beskrivningar som jag kommit fram till om vem Gud är, kommer jag inte fram till någon annan lösning än att Gud inte tycker om lidandet, inte något lidande alls. Lidandet är alltid något som är av ondo och när det är av ondo är det något som står Gud emot, något som Gud avskyr och inte tycker om, något som Gud inte vill ska drabba någon.

För Gud är allt lidande något ont, något som Gud inte tycker om.

Trots det finns det ändå några former av lidande som kan vara till nytta, inte lidandet i sig. Det handlar egentligen om hur vi tolkar själva ordet ”lidande” som uttryck för företeelser i vår förgängliga värld. Begreppet lidande innefattar en stor mängd olika företeelser som i vissa fall egentligen skulle kunna benämnas med andra uttryck än just begreppet ”lidande”.

Med begreppet "lidande" menar vi något som drabbar människor till skada för deras kroppar, deras psyke och deras själ. Något som alltså är till skada på något sätt för en människa. Formen av lidande kan variera beroende på hur vi, var och en, är formade. Det kan handla om en skada, en felaktig hantering av det som är meningen med hur vår kropp, psyke och själ ska fungera.

Mycket av våra kroppsliga lidanden betraktar vi som något naturligt. Puberteten med alla dess former av kroppsliga och psykiska lidanden, kallar vi för normalt och naturligt och till det används heller inte begreppet lidande i dess speciella form.

Med reellt lidande menar jag måste avses något som inte tillhör det vi normalt sett kallar för normal kroppslig, psykisk eller själslig upplevelse. Det kan vara något som drabbar oss som t.ex. en sjukdom som gör att vi får en form av kroppsligt lidande. Det kan vara en anhörigs död som ger lidande på både ett psykiskt, kroppsligt och själsligt sätt.

När det gäller begreppet "lidande" har det funnits mängder av religiösa och teologiska aspekter samt filosofiska idéer genom tiderna. Jag har valt att stanna vid varför det verkar som att Gud accepterar lidandet och det onda i världen som uppfattas som lidande.

För att riktigt kunna förstå bilden av Gud och lidandet är det lättare att dela upp frågan i bitar som ett pussel.⁹³ Varje bit för sig ger inte en fullständig bild, men tillsammans kan de ge oss lite svar om lidandet.

BIT 1.

MYCKET AV VÄRLDENS LIDANDE STÅR VI MÄNNISKOR FÖR.

I frågan om världens lidande och vad jag tidigare har skrivit om människans fria vilja och Guds möjligheter att gripa in i skeendet, så måste slutsatsen bli att vi människor står för det mesta av världens lidande.

Vi ser det på vad vi i historien har gjort och om vi har lärt oss av våra misstag. Tyvärr är det nog så som filosofen Fredrich Hegel sa: "det enda vi lär oss av historien är att vi inte lär oss någonting av historien".⁹⁴

Koncentrationslägren i Tyskland och Polen ger oss en skrämmande bild av hur människans ondska kan visa sig när den får fritt tillträde. Denna bit av vår historia borde ha gjort så att vi i världen och vår tids människor fått en tankeställare som gjorde att det här aldrig mer skulle komma att upprepas. Men bl.a. kriget i f.d. Jugoslavien⁹⁵ visar att mänskligheten inte tagit lärdom. Det bekräftar bara att vi inte tar lärdom av historien fast vi borde göra det.

Trots att skräckscener och skräckberättelser har etsat sig fast i människor genom historien, händer ändå samma saker idag på flera håll i världen. Det rasade över fyrtio krig i världen 2009, över 30 krig 2012⁹⁶ mer eller mindre. Många människor kan berätta om saker och ting som inte ens den värsta skräckfilm har med i sina scenarier. Ser vi på historien kan vi förmoda att det alltid varit på det här sättet, mer eller mindre.

Vi ser alltså att vi människor står för mycket av världens lidande och den fråga jag och många med mig ställer sig är varför Gud inte griper in och hindrar onda handlingar som vi människor gör oss skyldiga till?

Att Gud inte hindrar oss från att göra onda handlingar har framgått i tidigare kapitel då jag framhöll att om Gud skulle gripa in och hindra oss från att göra enligt vår fria vilja måste han ta ifrån oss den fria viljan. Då går Gud emot de villkor som han själv har satt upp och gjort som grundvillkor för kärleken. Då menar jag att det skulle innebära att Gud därmed skulle frångå en del av sitt eget väsen, som är kärleken, eftersom tvång

⁹³ Idéen om att se lidandet som ett pussel är hämtat från Stephen Gaukrogers bok: "Det stämmer" sid 26. Där beskrivs lidandet med fem pusselbitar. Jag har lagt till ytterligare tre.

⁹⁴ Det var den tyske filosofen Fredrich Hegel (1770-1831) som lär ha myntat det här uttrycket.

⁹⁵ Jugoslaviska kriget var en serie av krig och väpnade konflikter mellan 1991 och 1999 inom området som före 1991 utgjorde landet Jugoslavien.

⁹⁶ Antalet krig, beroende på vad man menar med krig, har minskat de senaste åren. 2009 räknade man med 29 inbördeskrig och 7 internationella krig, krig mellan stater. 2012 var det 24 inbördeskrig och 9 internationella krig.

Källa: <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/database/>

inte finns i kärleken. Därmed skulle Gud upphöra med att vara den kärlek som finns till genom honom och allt skulle bli en del av ondskan istället och därmed inte vara någon lösning på lidandets problem, det skulle snarare bli värre.

Varför Gud inte griper in

Men om Gud inte tvingar oss att inte göra onda handlingar, eller ens tvingar oss att göra goda handlingar, så kan han väl se till att det onda vi gör inte lyckas väl. Men hur är det?

För att göra det skulle Gud ständigt tvingas gripa in i det mesta och ändra naturlagar och annat som i så fall behövde ändras fram och tillbaka, hit och dit. Ingenting skulle bli säkert, det skulle bli rent kaos. Utan regelbundna naturlagar skulle livet bli ytterst osäkert.

I Stephens Gaukrogers bok ”Det stämmer”, uttrycks det på följande sätt:

“En kula från en ond mans pistol skulle kunna förvandlas till en fjäder om den riktades mot någon. En rånares kniv kunde bli en banan just som det dödade hugget skulle utdelas. Det är omöjligt att tänka sig en sådan värld. Utan regelbundna naturlagar skulle livet bli ytterst osäkert. Livet skulle bli en mardröm av förvirring och utsägarbarhet. Du kan jämföra det med en tennismatch med en vän. Gör han ett dubbelfel, så kan du av ren vänlighet ge honom en ny servchans. Om han slår utanför linjen, kan du ändå låta spelet fortgå. Men om han totalt struntar i linjer och nät så spelar ni helt enkelt inte tennis. Det har blivit ett helt annat spel. Så är det med Gud i vår värld. Han ingriper lite då och då, men i grunden måste han upprätthålla “spelets” regler. Utan dessa regler skulle vi helt enkelt inte kunna leva⁹⁷.”

Så här långt är det möjligt att förstå Guds hantering i fråga om lidande. Det finns lagar som Gud själv har gjort och som han själv inte vill bryta hur som helst. Vissa saker är grundläggande också för Gud som han endast bryter om det kan anses vara nödvändigt utan att bryta med de grundläggande villkor⁹⁸ som Gud inte ens själv bryter emot så länge Gud vill vara den han är. Gud kan ingripa då och då och gör så också, men inte för det mesta och aldrig genom att bryta något av de grundläggande villkoren.

Det handlar egentligen om varför Gud griper in där och där men inte där och där.

Den frågan kvarstår också efter de konstaterande som nu har gjorts under den första biten och tas den upp i kapitel 7.

Vi måste vara realistiska när det gäller vem som egentligen måste anses vara ansvarig för lidandet i världen. Det är vi människor som bär den allra största skulden.

BIT 2.

DET FINNS LIDANDE SOM VI MÄNNISKOR INTE RÅR FÖR.

Det finns lidande som vi inte kan belasta människor för. Här handlar det om jordbävningar, missväxt, hungersnöd, naturkatastrofer, vulkanutbrott och annat sådant.

Jag delar upp denna bit i tre saker:

1. Vårt hanterande av världen orsakar lidande.
2. Resultaten av naturkatastrofer beror på att människor inte brytt sig om.
3. Naturfenomen som vi människor inte kan ta skuld för.

Den första pusselbiten om lidandet hamnar in här också vilket syns i den första punkten.

1. Vårt hanterande av världen orsakar lidande

⁹⁷ Stephen Gaukroger, ”Det stämmer!” sid 28

⁹⁸ De grundläggande villkor som det talas om här handlar i första hand om kärlekens villkor, att Gud inte kan tvinga någon att göra något mot dennes vilja. De andra grundläggande villkoren har att göra med vem Gud är i övrigt. Det handlar om att Gud är god, allsmäktig, rättfärdig, oföränderlig, helig och fullkomlig. Men vari gränsen består för Gud i vad Gud kan göra utan att bryta dessa villkor, är något som vi endast kan ana. Det är nämligen Gud som är, inte vi. Det är Gud som bestämmer, inte vi. Det är Guds skapelse, inte vår.

Vårt hanterande av denna värld orsakar en stor del av katastroferna och resultaten av vädrets makter och jordens rörelser.

Jorden är inte som den skulle vara. Vi har förstört en stor del av luften och haven och även om mycket görs idag för att hejda de befarade naturkatastroferna som beror på detta, så verkar det som om det inte görs tillräckligt. Eller därför att vi har börjat väldigt sent med att motverka.

Mycket av denna miljöförstörelse påverkar väder och vind och brukar antas vara en del av förklaringen till många till synes oförklarliga naturkatastrofer.

Som ett exempel har uttrötande av åar visat sig ha som konsekvens att det kväve, som tidigare inte kom ut i havet, gick direkt ut i havet och därmed påverkade det biologiska systemet på ett negativt sätt i första hand utmed kusterna. Naturskyddsföreningen menar att det här har varit en bidragande faktor till den giftiga algbloomningen. Det de kom fram till var att varför kvävet tidigare inte kom ut i havet berodde på att mikroorganismer i åarnas krökningar åt upp kvävet. Därför försöker de numera återställa åar i deras tidigare krokiga format⁹⁹.

Med små exempel kan vi se att vårt hanterande av världen kan orsaka lidande, även om det från vår sida sett måste hänskjutas till ren okunskap.

2. Resultaten av naturkatastrofer beror på att människor inte brytt sig om

Resultaten och konsekvenserna av naturkatastrofer orsakas ofta av att vi människor inte har brytt oss om att förbereda oss för dem.

Vid jordbävningen i Mexiko den 8 oktober 1985 visades att en av orsakerna till dess omfattning hade att göra med att byggnaderna var för dåliga. Kommunen i Mexiko City hade varit snål med byggnadsmaterialet.

Den stora orsaken till många av jordbävningskatastroferna är alltså den mänskliga faktorn.

Inte ens jordbävningen och Tsunamin i Japan i mars 2011 går att bortförklara. Där menade Japans kärnkraftmyndighet NISA att kärnkraftverken skulle klara sig även om det blev jordbävning. Två månader efter jordbävningen bekräftade japanska kärnkraftföretaget TEPCO att det var en härdsmläta som inträffade vid reaktor 1 i Fukushima¹⁰⁰.

Ett annat exempel är hungerkatastrofen i Etiopien i mitten på 1980-talet, där landets regering samtidigt slösade miljoner kronor på lyxbyggnader i Addis Abeba¹⁰¹.

Det finns tyvärr alltför många exempel på det här att människor till synes medvetet struntat i och i vissa fall räknat med och riskerat de resultat och konsekvenser som en naturlig process i naturen kan ge upphov till.

3. Naturfenomen som vi människor inte kan ta skuld för

Det finns naturfenomen som drabbar oss utan att vi människor kan anses ha skuld till detta.

Det kan ses på två olika sätt.

a/ Det ena är svaret att vi lever i en ofullkomlig värld.

⁹⁹ Under 70- och 80-talen blev larmen om algbloomningar i Västerhavet allt intensivare. Badstränderna i Skåne och Halland var periodvis fyllda av en brun sörja. Forskare och miljöengagerade började tala om möjligheten att återskapa en del av de gamla våtmarkerna. Det skulle hejda utflödet av kväve och fosfor. Läs mer om ett lyckat resultat på internetsidan från Naturskyddsföreningen: <http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/jordbruk-och-mat/jordbrukets-miljopaverkan/biologisk-mangfald/konsten-att-kroka-en-a/>

¹⁰⁰ Många människor dog, skadades eller blev hemlösa efter jordskalvet och tsunamin i nordöstra Japan den 11 mars. Det största skalvet uppmättes till 9,0 på richterskalan och ledde till en tsunami som orsakade omfattande skador. Det fanns inga uppgifter om att svenskar kommit till skada eller saknades. Tsunamin ledde till problem med strömförsörjningen vid kärnkraftverket i Fukushima, och därmed även kylningen av reaktorerna. Explosioner inträffade i reaktorerna och flera radioaktiva utsläpp skedde. Japans kärnkraftmyndighet NISA klassade kärnkraftsolyckan till en sju, den högsta nivån på den internationella skalan. Det är samma nivå som Tjernobylolyckan. Två månader efter jordbävningen bekräftade japanska kärnkraftföretaget TEPCO att det var en härdsmläta som inträffade vid reaktor 1 i Fukushima. Eventuellt inträffade härdsmlätor även i de andra reaktorerna i kärnkraftverket. Läs mer på internetsidan från Krisinformation: http://www.krisinformation.se/web/Pages/SubStartPage____72931.aspx

¹⁰¹ I en efterblick av det som hände i Etiopien på 1980-talet går det att läsa mer om på internetsidan från BBC: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/703958.stm>

Vi tolkar det ofta som att Bibeln talar om att Gud skapade en perfekt värld, men att världen blev ofullkomlig och en del av förgängelsen p.g.a. människornas bortvändhet från Gud i.o.m. syndafallet.

b/ Det andra är att Gud har skapat världen som den är med de konsekvenser som det innebär. Att jordbävningarna som drabbar oss oförskyllt är en "normal" händelse eftersom jorden har en rörlig jordskorpa som i vissa fall rör sig hastigare än annars på ett till synes katastrofalt sätt.

Det kan alltså vara ett lidande som ligger i det naturliga med att leva på jorden, precis som ett lidande som drabbar oss i tonåren med växtvärk.

Oavsett vilket synsätt som är det riktiga blir resultatet det samma för oss människor genom historien. Vi lever i en värld med naturfenomen som kan drabba oss negativt.

När det gäller det första synsättet funderar jag över om inte detta är en del av människornas bortvändhet från Gud. Frågan vi ställs inför då är på vilket sätt världen blev oförgänglig och vad som i så fall menas med en "perfekt" värld.

Hurdan var den värld som Gud skapade innan syndafallet? Är det Guds mening att världen som den ser ut, geologiskt och biologiskt, faktiskt var ämnat att vara så redan från början eller inte och att människans avfall från Gud inte påverkade världen geologiskt eller biologiskt?

Problemet med detta är nog inte att det ena utesluter det andra eller att båda är möjliga utan hur vi förstår budskapet om världen i Bibeln och vad som avses med om det finns någon djupare mening med naturkatastrofer där inte människans hand har haft eller har betydelse.

Är vår uppfattning att oförskyllda naturkatastrofer är ett ont verk som en konsekvens av något som står Gud emot, måste vi vara klara med att de i så fall är en del av den fallna världen. Det jag funderar vidare kring blir om Gud i så fall kan acceptera dessa företeelser.

Men hur vi än vrider och vänder på det så måste det nog konstateras att vi rör oss i en värld som inte är som Gud ville från början, eftersom det handlar om en förgänglig värld. Det är inte bara människan som är förgänglig utan också världen. Tidsrymden för världens existens är inte i år räknat detsamma som för människan, men det avgörande är att världen precis som hela universums existensform, är förgänglig.

Med astronomiska mått mätt kommer slutet en gång att träda in vare sig man tror på domens dag eller inte. Men astronomerna talar om att solen en dag ska svälla upp och sedan sjunka ihop och till sist bli ett svart hål om nu inte vårt solsystem redan har blivit uppslukat av ett svart hål före dess.¹⁰²

¹⁰² Solen bildades för ungefär fyra och en halv miljarder år sedan. Den har tillräckligt med väte kvar för att lysa i ytterligare fyra och en halv miljarder år. Man skulle kunna säga att solen är en medelålders stjärna...

Trots att solen är en "medelstor" stjärna innehåller den faktiskt 99.86 % av all materia i solsystemet och väger 332 270 gånger mer än planeten jorden gör.

Solens diameter är 109 gånger så stor som jordens och 10 gånger så stor som Jupiters (den största planeten i solsystemet). Över en miljon jordar skulle kunna rymmas i solen.

Precis som planeterna roterar solen, fast för solen tar det ungefär en månad att avsluta ett varv. Det vet astronomer genom att studera de mörka solfläckarna på dess yta (solfläckarna är i själva verket gigantiska magnetstormar).

Varje sekund omvandlar solen 3 600 000 ton väte till helium, vilket producerar värmen som vi känner och ljuset som vi ser här på jorden. Solen avger mer energi på en sekund än all energi vi människor har förbrukat under vår tid på jorden. Viken fantastiskt bra energikälla det skulle vara om vi kunde hitta en bra teknik att utnyttja hela dess kraft!

Om man skulle ta en bil med obegränsad bränsletillgång och köra den med en hastighet av 100 kilometer i timmen, 24 timmar om dygnet, så skulle det ta 170,7 år att nå solen. Ljuset från solen färdas med en hastighet av 299 792 kilometer per sekund och når jorden på endast 8 minuter.

När solens energi tar slut om cirka fyra och en halv miljarder år så kommer den att börja svälla som en gigantisk röd ballong. Den kommer att bli 100 gånger större än dess nuvarande storlek och svälja planeterna Merkurius, Venus, jorden och kanske även Mars. Efter några miljoner år kommer solen att krympa igen för att bli en vit dvärgstjärna med ungefär samma storlek som jorden. Efter ytterligare några hundra miljoner år kommer den att tyna bort till en mörk, kall kropp. Informationen är hämtat från Naturhistoriska museets hemsida och finns att läsa på:

<http://www.nrm.se/sv/meny/faktaomnaturen/rymden/solen.8049.html>

Så om Gud accepterar naturkatastrofer eller inte hör egentligen inte till frågan eftersom svaret måste bli att Gud inte griper in och förändrar de naturlagar som finns, den jordskorpa som flyttar sig, de vädersystem, som tropiska orkaner, vilka kommer till p.g.a. en havstemperatur av 27° C eller över.¹⁰³

Att Gud ibland griper in kan vi anta, men inte ha klarhet över. Men varför Gud i så fall griper in där och där och inte där och där är något som jag kommer att ta upp i kapitel 7.

BIT 3.

DEN MISSUPPFATTADE SMÄRTAN

Smärta är nog det som mest får oss att konstatera att det finns lidande. Vi kan inte förstå varför Gud kan tillåta människor att ha smärta. Men samtidigt måste vi vara medvetna om att om Gud tagit bort smärtan skulle vi inte klara oss länge eftersom det finns sjukdomar och andra saker som föranleder oss till att förstå att smärtan kan i vissa fall vara helt nödvändig.

För att lättare förstå det här är det bättre att säga ”känsl” istället för ”smärta”. Kroppen har fått ett system till hjälp på många sätt som vi kallar för känsl. Ibland når känslan en gräns som vi, när vi överskrider den gränsen, kallar för smärta.

Smärtan gör så att vi aktar oss för det som överskrider den gränsen. Om vi har ont någonstans går vi till doktorn för att det gör ont. Skulle det inte göra ont skulle vi inte bry oss om att gå till doktorn, vilket i sin tur skulle innebära att det som blivit fel i vår kropp inte rättas till. Blindtarmen skulle brista, tänderna skulle ruttna och vi skulle kunna dö i blodförgiftning om vi inte hade haft det varningssystem som kallas för smärta.

Eftersom vi lever i en värld som är ofullkomlig, genom att det finns saker som kan skada oss, behövs ett varningssystem för att inte skadorna ska bli oersättliga.

Det finns ju överallt saker som kan skada oss fysiskt på många olika sätt t.ex. spisen. Läger vi handen på en varm spis skulle vi bränna sönder den om vi inte känt smärta.

Smärtan är något som kan användas som ett instrument för lidande, men orsaken till smärtan är att den ska vara ett varningssystem för oss.

Mycket lagas av sig själv, men inte allt. Vi är inte oförstörbara som Gud är. Vi förändras också fysiskt hela tiden. Det är detta vi kallar för att ha del av ofullkomligheten när det gäller vårt fysiska varande.

Tyvärr kan detta fantastiska varningssystem utnyttjas och missbrukas. Det är det som sker när någon medvetet vill skada en människa, tortera och handskas ovarsamt med en medmänniska.

Detta innebär inte att smärtan skulle vara av ondo, utan det är **missbruket** av smärtan som är det onda i sammanhanget.

Det är lätt att vi människor blandar ihop det här och skyller Gud för något som inte Gud är skyldig till. Om någon missbrukar smärta till tortyr är det inte Gud som bär skulden för att det blir smärta, utan den som torterar.

Det kan alltså vara lätt att uppfatta smärtan som en del av lidandet i världen, men det är inte smärtan som är en del av lidandet, det är när man missbrukar smärtan.

BIT 4.

GUD FÖRSTÅR VÅRT LIDANDE EFTERSOM HAN SJÄLV HAR VARIT MED OM DET.

När Gud kom till jorden i Jesus Kristus kom han för att dela allt det som hör till våra liv på jorden. Han kom för att dela också våra lidanden. Det står ingenstans att Jesus var sjuk någon gång, men det är inte omöjligt att han faktiskt var det. Det står ju heller inte att lärjungarna var sjuka. Det finns inget som egentligen skulle

¹⁰³ För att en tropisk orkan ska bildas måste havstemperaturen vara minst 27 grader, vilket i regel endast är fallet mellan latituderna 25N och 25S. Närmast runt ekvatorn kan dock inte tropiska cykloner förekomma trots varmt havsvatten p.g.a. att den horisontella variationen i jordens rotationshastighet är för liten för att skapa den karaktäristiska cyklonvirveln. Se SMHI:s hemsida: <http://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/orkaner-och-tropiska-cykloner-1.223>

vara ett motsatsförhållande att Jesus skulle kunna ha varit sjuk vid några tillfällen. Att det inte finns med några uppgifter om det beror på att en sådan frågeställning inte var aktuell eller intressant för evangeliernas författare att ta med i sitt välsorterade material.

Det närmaste vi kommer är väl berättelser om att Jesus var trött, hungrig och törstig.

Det som skrivs mycket om i evangelierna är Jesu lidande och död, att Jesus genom sin död tog på sig våra skulder. Men varför måste Jesus lida?

Svaret måste ha sin grund i kärleken och dess villkor.

Eftersom Gud hade valt att rädda mänskligheten, trots de katastrofala följder detta skulle innebära genom att ondskan skulle få vara kvar och härja och orsaka lidande och elände. Så visste Gud att räddningen bestod i att ta allt ont på sig, att inte bara dö utan också ta på sig det lidande, den ondska, allt det som vi människor var satta i och måste stå ut med.

Mycket lidande genom historien hade människor fått vara med om. Skulle Gud rädda mänskligheten, och om denna räddning skulle innebära tider av lidande och misär, orättvisa och ondska för människorna, så är det självklart att Gud inte ville stå utanför utan fullfölja det ända från början och dela **allt** mänskligt. Gud ville det därför att han är kärleken.

Den långa tystnaden

För att förstå det här något lättare finns det en bra liknelse i Stephen Gaukrogers bok "Det stämmer!" Den heter "Den långa tystnaden".

"Vid tidens slut samlades miljontals människor på den stora slätten inför Guds tron. De flesta skyggade tillbaka för det otroliga ljus som strömmade över dem. Men en grupp av människor, som stod långt fram i den stora skaran, talade upphetsat med varandra - inte skamset och förläget, utan stridslystet. "Kan Gud verkligen döma oss?"

"Vad vet Han om lidande?" sa en näbbig ung brunett. Hon slet upp skjortärmen för att visa ett tatuerat nummer från ett av nazisternas koncentrationsläger.

"Vi fick utstå terror...slag...tortyr...död!"

I en annan grupp vek en ung negerpojke ner sin krage. "Se på det här då!" skrek han och visade det fula ärr efter ett rep. "Lynchad för det enda brottet att vara svart!"

Lite längre bort stod en gravid skolflicka med svullna ögon. "Varför måste jag lida så?" mumlade hon. "Det var inte mitt fel!"

Över hela slätten fanns hundratals sådana grupper av människor som hade klagomål till Gud för allt ont och svårt han hade tillåtit ske i världen. Där kunde han sitta uppe i sin himmel, där allt var ljuvligt och ljus, där ingen gråt fanns, ingen hunger, inget hat. Vad visste Han om allt som människorna hade tvingats genomlida i världen? Han som levde ett sådant skyddat liv, sade de.

Var och en av dessa grupper valde en ledare, den som hade lidit mest, och sände fram den till Gud. Där fanns en jude, en neger, en person från Hiroshima, någon med fruktansvärd reumatism, ett hjärnskadat barn. I centrum av den stora slätten möttes de för att samråda med varandra. Till slut var de redo att framföra sin sak och sina krav. Det hela var väl genomtänkt. Innan Gud kunde vara kvalificerad till att vara deras domare, måste Han genomlida samma saker som de hade gjort. Deras dom var att Gud skulle dömas till att leva på jorden - som en människa! Låt honom bli född till jude. Låt det bli mycket tvivel om hans födelse och äkthet. Låt honom få ett svårt jobb att utföra att till och med hans familj tror att han är galen när han försöker utföra det. Låt honom bli förrådd av sina närmaste vänner. Utsätt honom för falska anklagelser. Låt honom bli förhörd av en partisk jury och dömd av en feg domare. Tortera honom. Och till slut: låt honom få erfara hur det känns att vara totalt ensam. Efter det, låt honom dö. Låt honom dö så definitivt att det inte finns det minsta tvivel om att han har dött. Låt det finnas en hel härskara som kan intyga det.

Allt eftersom respektive ledare hade uttalat sin dom hördes skarans massiva bifall och skadeglädje. När den siste talaren hade uttalat sin dom blev det en lång tystnad. Ingen knystade ett ord. Ingen rörde sig. Plötsligt visste alla att Gud redan hade avtjänat sitt straff.”¹⁰⁴

Genom Jesus har Gud delar lidandet med oss

Den här biten vill ge oss en förståelse för att Gud inte låter lidandet vara en mänsklig sak endast. Han har visat att han är med i lidandet. Varför Gud ville detta beror på hans kärlek.

Ett av de stora under i vår historia måste vara att Gud valde att bli människa på jorden. Han valde att dela allt mänskligt, födas som ett barn, växa upp och genomgå allt det lidande som uppväxt, inläring, samvaro, politik och medmänniskor kan orsaka oss här på jorden.

Han kom från något totalt gott, underbart och kärleksfullt för att dela en tillvaro i fattigdom och misär. Han fick uppleva människors förakt, hat, misstro och sorger. Han fick vara med om att en nära vän förrådade honom och han blev ställd till svars för något han inte gjort och blev dömd p.g.a. uppenbart falska vittnesbörd.

Att Gud blev människa i Jesus Kristus var så ofattbart för människor att många ville skapa en förståelse för detta genom att förneka inkarnationen¹⁰⁵ och förklara gudomligheten på ett annat sätt.

Gnosticismen¹⁰⁶ kallades den starkaste av dessa rörelser och villoläror. Det som var så svårt att förstå var att Gud kunde bli människa, så förgänglig att han t.o.m. kunde dö. För människor på den här tiden var detta en fullkomligt orimlig tanke. Att Gud inte kunde dö var helt grundläggande för den tidens människor.

Det är därför som apostlarna så envist står fast vid att inkarnationen var en verklighet och att Gud verkligen hade dött i.o.m. Jesus Kristus, fast att han också hade uppstått igen ifrån de döda på den tredje dagen och därmed visat sig vara herre över döden.

Johannes skriver i sitt första brev:

”Så kan ni se vilken ande som är Guds: varje ande som erkänner att Jesus Kristus har kommit i mänsklig gestalt är från Gud, men den ande som förnekar Jesus är inte från Gud” (1 Joh 4:2).

Av evangelierna förstår vi att Jesus dog för att genom sin död bli vår ställföreträdare. Han tog vår död på sig för att vi skulle få slippa att dö den eviga döden och komma till helvetet.

Det här kan vi förstå. Det här kallas för ”det ställföreträdande lidandet” som Paulus beskriver ganska utförligt i sina brev¹⁰⁷. Det är också en av grunderna för kristendomen och resultatet av det beslut som Gud hade fattat i tidens början att rädda mänskligheten.

¹⁰⁴ Stephen Gaukroger, ”Det stämmer!” sid 33f

¹⁰⁵ Inkarnationen (latin ”förköttsligande”) betecknar i trinitarisk dogmatik Guds mänskliga form i Kristus. Inom kristendomen är inkarnationen ett centralt inslag i den trinitariska läran, och något som är unikt för detta ena fall

¹⁰⁶ Gnosticismen uppkom kring 100-talet e kr och förnekade Jesu försoning. Man ansåg att materia och ande var oförenliga, därför kunde man inte acceptera tanken att Gud kunde dö, alltså kunde inte Jesus vara Gud. Religionsfilosofi sid 46

¹⁰⁷ Aposteln Paulus skriver: »Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse, när han blev en förbannelse i vårt ställe» (Gal 3:13). I vers 10 har Paulus utsagt, att de som håller sig till laggärningar är under förbannelse. Efter denna utsaga följer sedan evangeliets förkunnelse av Kristus, som genom att bli en förbannelse »i vårt ställe» har friköpt oss från lagens förbannelse. I denna text står Kristus »i syndares ställe», d.v.s. hans ställföreträdande är uttryckt i klartext. Kristus blev en förbannelse i vårt ställe, det är själva grunden för oss, och följden härav blir, att detta har skett för oss, oss till godo.

I Rom 5:6-8 använder Paulus prepositionen 'hyper' fyra gånger: »Medan vi ännu var svaga dog Kristus i ogudaktigas ställe. Knappast vill någon dö ens för en rättfärdig människa. För en god människa kan någon möjligen förmå sig att gå i döden. Men Gud bevisar sin kärlek till oss däri att Kristus dog för oss, medan vi ännu var syndare.» När aposteln talar om hur ovanligt detta är, verkar det osannolikt att han här bara skulle tala om att dö för en rättfärdig och god människa. Människor kan ju offra sina liv för stora idoler och ledare, ja till och med för de mest onda personer, för en Stalin eller en Hitler, som de tänker sig bringar något gott. Det verkar av sammanhanget mycket troligare att aposteln här talar om att »dö i någons ställe». Detta är något oerhört ovanligt och är möjligt bara i fråga om en person som är en verkligt god människa. Detta händer mycket sällan, säger Paulus. Men Kristus har dött »i ogudaktigas ställe», »i syndares ställe».

Men var Jesus tvungen att lida? Kunde det inte ha gått till på något annat sätt?

Nej, med utgångspunkt av hurdan Gud är har jag kommit fram till att det inte fanns någon annan möjlighet för Gud att göra slut på ondskan och lidandet och på samma gång rädda människan undan lidande och död. Därför valde Gud att i Jesus Kristus gå in fullständigt i lidandet, som den berättelse vi sett ovan ger oss en bild av.

Men det var inte bara för att dela allt vårt lidande och allt det som hör världens villkor till, utan också för att vara en förebild för det lidande som ska komma, till tröst och efterföljelse för många. Varför då? kan man fråga sig. Jo, för att beskriva det som Paulus gör i korintierbrevet:

”Jag gläds åt svaghet, förolämpningar, svårigheter, förföljelser och nöd, när det är för Kristi skull. Ty när jag är svag, då är jag stark.” (2 kor 12:10)

Eller som Petrus beskriver det i sitt första brev:

”Det är vad ni har kallats till, ty också Kristus led, för er skull, och gav er ett exempel för att ni ska följa i hans fotspår.” (1 Petr 2:21)

BIT 5. GUD ÄR MED OSS I LIDANDET.

I Bibeln finns många löften om att Gud är med oss alla dagar till tidens slut, att han bär våra bördor, att vi inte ska bekymra oss o.s.v.¹⁰⁸

Men också detta är svårt för oss att förstå därför att vi inte märker så mycket av den hjälpen.

Det kanske beror på att vi inte känner alternativet. Vi vet inte hur mycket Gud hjälper oss, när han gör det och hur han gör det. När jag kör bil och är på väg mot en korsning, ser jag en bil köra igenom korsning, en bit framför, utan att se sig för. Då tänker jag: ”Om jag kört lite fortare, då skulle jag varit mitt i korsningen nu och blivit påkörd. Hade det inte varit för att jag såg en gammal vän komma cyklande och därför saktade farten och hälsade så kanske jag varit död nu.“

Vi vet inte hur mycket Gud skyddar oss ifrån, hur mycket Gud griper in i våra liv utan att vi ens anar det. Ibland kanske vi märker av det, men inte för det mesta.

Det är svårt att förstå det här därför att Gud uppenbarligen inte vill visa oss så mycket av vad han faktiskt gör för oss.

Vissa av oss har fått vara med om saker och ting där vi har blivit direkt skyddade. ”Änglavakt” kallas det och vissa av oss har fått uppleva denna ”änglavakt” mer konkret än andra och kan ibland beskriva att det skedde ett under genom att man blev räddad. Ibland kan man få höra berättelser om möten med sin skyddsängel¹⁰⁹.

Det finns trots allt ögonblick i olika människors liv som ger en beskrivning av att Gud är med oss och skyddar oss när vi har det svårt. De erfarenheter vi gör då visar oss att det kanske inte alltid är något så svårt som det skulle ha varit om inte Gud hade varit med.

Denna förkunnelse i Rom 5 framförs mot bakgrund av Guds vrede över människans universella syndighet (Rom 1:18-3:20, 5:12).

Här skall till sist endast anföras två bibelställen: 2 Kor 5:14, 21: »Ty Kristi kärlek tvingar oss, eftersom vi är övertygade om att en har dött i allas ställe, och då har alla dött. Och han har dött för alla, för att de som lever inte längre skall leva för sig själva utan för honom som har dött och uppstått för dem.» 2 Kor 5:21: »Den som inte visste av synd har Gud i vårt ställe gjort till synd, för att vi i honom skulle stå rättfärdiga inför Gud.» (Se vidare framställningen i tidskriften Biblicum 3/1989, 110-114). Hämtat från: <http://gammal.lbk.cc/biblicum/19924404.HTM>

¹⁰⁸ Matt 28:18, Matt 11:28, Matt 6:25-34

¹⁰⁹ Det finns en del böcker om möten med änglar. Bl.a. av Robert Strand som under mer än 30 år samlat inspirerande, sanna berättelser från människor som upplevt änglabesök. I boken ”Sällskap av änglar : sanna berättelser om möten med änglar”, delar författaren mer än 25 änglamöten direkt från verkliga livet.

Men tyvärr blir vi ofta blockerade i vårt sätt att tänka, av det svåra vi fått och får gå igenom, att vi inte kan se den gudomliga närvaron i det som sker i våra liv speciellt när vi har det som svårast. Berättelsen "Fotspår i sanden" är kanske en berättelse som får oss att förstå det här med att Gud är med oss i lidandet.

"En natt hade en man en dröm. Han drömde att han gick på en strand tillsammans med Herren. Över hela himlen blixtrade bilder ur hand liv. Tillsammans med varje bild lade han märke till två par fotspår i sanden. Ett tillhörde honom själv. Det andra tillhörde Herren. När den sista scenen hade blixtrat förbi honom, såg han åter tillbaka på fotspåren i sanden. Han såg att vid ett flertal tillfällen under hans liv fanns bara ett par fotspår, djupt nedsjunkna i sanden. Han lade också märke till att det var dessa tillfällen som varit de svåraste i hans liv. Det irriterade honom, och han krävde ett besked från Gud om vad meningen var med detta.

"Herre, du lovade att om jag beslöt att följa dig, så skulle du alltid gå med mig. Men nu ser jag här, att under de absolut svåraste tiderna i mitt liv så finns bara ett par fotspår. Jag kan inte förstå hur du kunde överge mig när jag behövde dig som mest!

Herren svarade: "Mitt kära älskade barn, jag älskar dig och skulle aldrig någonsin överge dig. De tillfällen där du bara kan se ett par fotavtryck, det var när jag bar dig på mina axlar. Det är därför de är så djupt nedsjunkna i sanden."¹¹⁰

Att Gud inte så klart vill uppenbara att han hjälper oss och alltid är med, bär våra bördor och känner med oss i allt har vi lite svar på i profeten Sefanjas bok:

"Herren din Gud, bor i dig, en hjälte som kan frälsa. Han gläder sig över dig med lust, han tiger stilla i sin kärlek..." (Sef 3:17)

Till ens viss gräns är Gud oss till skydd och har överseende med allt, utan att se mellan fingrarna på det onda vi gör. Detta är något som vi kanske skulle tänka på mer och inse att vi har så oerhört mycket att tacka Gud för att han skyddar oss. Men den fråga vi ställs inför kvarstår ändå.

Trots att Gud är med oss och bär våra bördor och vårt lidande så råkar vi ut för lidande. Så även om Gud bär lidandet med oss och är med oss i lidandet så är frågan hur han kan acceptera att vi råkar ut för lidande och att det drabbar oss så olika. Att Gud verkar skyddar oss så olika.

Någon har sagt att olyckan är så outsäglig. "Man kan stå i en skyttegrav tillsammans med många andra med bara huvudet över kanten så att man kan se och skjuta, ändå blir kamraterna på båda sidor om mig skjutna och dödade men själv får jag leva. Varför är det så att de ska drabbas och inte jag när förutsättningarna är precis desamma?"

Men det återkommer jag till i kapitel 7.

Det finns mer kvar att peka på när det gäller lidandet. Bl.a. om det verkligen bara är av ondo att man lider.

BIT 6.

LIDANDET SOM RESULTERAR I NÅGOT GOTT

Det lidande som Bibeln ofta presenterar är ett lidande vars resultat är gott. Jesus eget lidande och död resulterade i att synden och döden övervanns, att mänskligheten fick möjlighet till frälsning. Paulus skriver i sina brev om sitt eget lidande och beskriver det som en del av Kristi lidande i

2 Korintierbrevet:

"Ty liksom vi har fått en riklig del av Kristi lidanden..." (2 Kor 1:5)

¹¹⁰ Den här berättelsen brukar anges som anonym, men enligt <http://www.footprints-inthe-sand.com>, ska den vara skriven av Mary Stevenson (1922-1999) Philadelphia i USA 1936. Hon fick erkännande för att ha skrivit den först 1970.

Paulus visar att lidandet leder till att visa på Kristus eftersom lidandet gör att man själv blir svag och därmed mer öppen för att låta Kristus få verka och bli stark i oss. På så sätt kan lidandet bli något som då leder till något gott. Det här verkar vara ett ganska genomgående tema i Pauli brev.

I 2 Korintierbrevet beskriver Paulus en del av sitt lidande som ett medel för att han inte ska bli högfärdig. Och när han ber Herren om befrielse från sin plåga får han som svar: "Min nåd är allt du behöver" och själv skriver han:

"Ja, i svagheten blir kraften störst. Därför vill jag helst skryta med min svaghet, så att Kristi kraft kan omsluta mig." (2 Kor 12:9)

Det jag konstaterar är att Gud använder sig av lidande för att göra något gott av det. Om det här finns det mängder av exempel. Bibeln är fylld av lidande vars syfte är att frambringa något gott. Ibland kan detta lidande vara orsakat av dem själva som ett resultat av deras handlingar, ibland är lidandet oförskyllt men leder till slut till något gott.

Egentligen är det inte så underligt att förstå att Gud vill göra något gott av det lidande som människor drabbas av. Frågan är egentligen om Gud avsiktligt för människor in i lidande för att på det sättet göra något gott av det.

Svaret på det här är svårt för oss att ta till oss eftersom det handlar om så många olika saker. Det handlar om Guds väsen, det handlar om ondskans andemakter, det handlar om vår fria vilja, det handlar om människors olikheter, människors handlingar gentemot varandra, det handlar om ting som kommer i vår väg av olika anledningar också de beroende på det ovan nämnda.

Men svaret är kanske lättare att förstå på det sättet att vi måste utesluta sådant lidande som orsakas av oss människor på olika sätt. Men att Gud kan tillåta lidande oförskyllt för att det ska leda till ett gott resultat är svårt för oss att förstå eftersom vi ser lidandet i sig som något ont.

Guds perspektiv är annorlunda och för att vi människor lite ska förstå Guds vägledning i är det min uppfattning att vi fått Jobs bok som hjälp.

Job var en rättfärdig man och han hade det bra. Han var frisk, hade en god familj och var välbärgad. Men Åklagaren, djävulen, kom till Gud och ville pröva om Job kunde låta bli att anklaga Gud för svårigheter om Job nu skulle råka ut för det. Gud tillät därför Åklagaren att pröva Job med lidande. Men Job anklagade inte Gud ändå. Han led i den fattigdom han fått över sig och med sina sjukdomar beklagade han sig över att han hade blivit född för att få utstå ett sådant lidande. Job kunde inte förstå varför han hade utsatts för ett sådant lidande.

Job hade goda vänner som kom till honom för att "själavårda" honom. De kom med goda råd och försökte få Job att förstå att det lidande som drabbat Job måste bero på något ont som Job hade gjort. Även om Job är nära att till sist gå med på sina vänners försök att lösa lidandets problem för Job, så griper Gud själv in och talar med Job. Till slut visar det sig att Job var ståndaktig och återfick all den hälsa och rikedom han tidigare haft. Det blev t.o.m. mer.

Det Jobs bok lär oss är att det finns en mening med lidandet som vi inte kan förstå förrän Gud griper in och kanske inte ens då, utan efteråt. Varför det är så beror på att Guds perspektiv är så oändligt mycket större än våra och lidandet är för Gud visserligen av ondo, eftersom det handlar om fel med den skapelse Gud från början gjorde och kallade god, men Gud låter lidandet bli till godo, till en mening.

Att Gud använder sig av lidandet är nog det närmaste vi kommer på svaret hur Gud kan acceptera det onda. Bo Giertz skriver om detta i sin bok "Trons ABC". "Det är en gammal kristen erfarenhet att olyckan endera förbättrar eller förbättrar. Det är ingen mening i att se tillbaka och fråga: Varför har detta drabbat mig? Vad har jag gjort, att jag förtjänar detta? Det är uppenbart att olycka inte drabbar efter någon moralisk måttstock,

såsom en väl avvägd vedergällning. Men däremot kan man alltid fråga: Varför - vilket syfte, för vilken uppgift, med vilken dold avsikt - har Gud låtit mig hamna i detta läge?¹¹¹

Kanske det går att säga så här: Gud accepterar inte lidandet, men använder sig av det. Men när Gud använder sig av lidandet kan det verka som om han skulle acceptera det.

Men varför är det så viktigt att peka på att Gud inte sänder ut olyckan eller lidandet, att vi inte kan säga att Gud faktiskt accepterar lidandet när det ser så ut?

Det beror framför allt på vårt sätt att uppfatta verkligheten. Vi ser aldrig helheten och kan inte alltid förstå allting. Dessutom ser vi att Gud är den han är och eftersom Gud är som han är, stämmer inte Guds väsen med att han skulle kunna acceptera lidandet. Att Gud inte tar bort lidandet är orsakat av samma fråga som varför Gud inte tar bort det onda.

Att Gud är med oss i lidandet och delar det med oss, att han har besegrat det onda och tagit allt lidande på sig, visar att Gud inte låter något lidande vara meningslöst. Det leder alltid till **något**, även om vi inte alltid kan se det positiva med det ens under resten av vår levnad.

Gud kan använda lidandet till att göra något gott för oss i förlängningen av det onda som sker. Vi förstår att det kan bli en mening med allt lidande som sker även om vi inte alltid förstår det eller kan acceptera det.

När vi ser på lidandet kan vi se att även det lidande som **vi** orsakar kan Gud använda sig av och när det handlar om vad som är vårt bästa måste det i detta sammanhang förstås i Guds ögon som att ge oss det bästa. En tillvaro utan något ont, utan något lidande och utan någon form av synd och död.

Det kan innebära att lidandet på jorden inte alltid resulterar i något till synes gott i **vår** tillvaro, utan sedan.

Vi kan inte alltid inse det goda eller finna meningsfullhet för människor som svälter till döds, orsakat av oss människor på olika sätt. Det goda i Guds ögon ges som resultat ytterst i himlen. Också detta har vi svårt att förstå och många menar att Gud borde göra mer för att hindra lidandet på jorden.

Varför Gud inte gör det har jag nu gett lite förklaringar till. Jag har också visat att Gud inte själv orsakar lidandet även om han ibland låter det ske av andra orsaker än vad han själv vill för att uppnå ett resultat som är till det bästa för oss.

BIT 7.

LIDANDET SOM ETT STRAFF.

Kan lidandet ibland vara ett straff för synd och onda handlingar som vi gjort eller våra förfäder gjort före oss?

Den första svårigheten att förstå om lidandet ibland kan vara ett straff är begreppet "straff". Filosofin beskriver begreppet straff på följande sätt.

Samhället använder sin makt för att få medborgarna att handla enligt normer och lagar. Vad händer när vi inte lyder myndigheterna och gör oss skyldiga till överträdelser av normer och lagar? Samhället kan då bruka olika typer av straff eller straffåtgärder. Straff kan ses ur olika filosofiska perspektiv. Vad berättigar till att straffa någon? Är individen förtjänt av att bli bestraffad? Medför bestraffningen några goda konsekvenser? Innebär bestraffningen att den bestraffade sonat sitt brott? Kring dessa frågor finns några teorier som ser på straff ur olika perspektiv.

1. Straff kan ses som något man förtjänt och det måste jämföras med den typ av brott man begått. Man är förtjänt av ett straff helt enkelt eftersom man begått ett brott. Denna syn på straff kallas för en "retributiv" eller juridisk rättvisa som handlar om hur ersättning för ett visst handlande skall bestämmas.

¹¹¹ Bo Giertz, Trons ABC sid 59

2. Straff kan ses som något som leder till förbättring. Straffet har en terapeutisk funktion och leder till bättre beteende. Brott ses som en brist hos individen eller samhället.
3. Straff kan ses som avskräckande. Straffets funktion är att få individer att vara rädda för att begå brott p.g.a. de följder som det innebär. Individen undviker att begå brott, eftersom han/hon vet vad som följer. Stränga straff fungerar som exempel för andra med en avskräckande effekt.¹¹²

Med straff avses i Bibeln egentligen alla tre filosofiska begrepp på lite olika sätt. De straff som utges enligt Mose lag handlade mest om vedergällning eller som nr 1 enligt de filosofiska perspektiven ovan. De beskrivs ofta som ”öga för öga, tand för tand”¹¹³. Den bakomliggande tanken är dock att lagen ska hindra andra från att göra samma saker och därmed ska andras felaktiga handlande, som lett till straff, göra så att det inte upprepas av ännu andra. Straffets avsikt är därför både nr 2 och nr 3 enligt ovan filosofiska perspektiv.

Det kan alltså uttryckas så att lagen i Moseböckerna, inklusive de tio budorden, innefattar alla ovan nämnda filosofiska perspektiv. Motorn i lagskrivningen i Moseböckerna är straffen. Om en person inte följer föreskrifterna så kommer man att råka ut för någon form av vedergällning vilket blir ett led i att folket får lära sig vad som är rätt och fel enligt Guds vilja samt att lagen får en avskräckande effekt.

I Gamla Testamentet ser vi att Guds straffdomar drabbar människor på ett sätt som vi inte alls kan förstå idag. Det beror i sin tur på att vi har svårt att tänka oss in i den historiska situation som fanns då.

Jesus svarar vid ett tillfälle några fariséer på en fråga om en lagtolkning vad gällde skilsmässa:

”Därför att ni är så förstockade tillät Mose er att skiljas från era hustrur, men från början var det inte så” (Matt 19:8).

Lagens avsikt och varför den skulle hållas, hade inte bara med samhällets sammanhållande ordning att göra. Lagen skrevs också för att synden skulle kunna hållas i schack. Lagen som Gud gav Israels folk hade dessutom syftet med gemenskap mellan Gud och Israels folk.

Synd är till sitt väsen något som skiljer oss från det goda som Gud är, synden är det onda vi gör som skiljer oss från Gud. Att Gud hade beslutat om att straff skulle utgå för syndiga handlingar var för att man helt enkelt skulle låta bli att göra synd och därmed kunde syndens konsekvenser undvikas. Men i Gamla Testamentet när synden fick regera över Israels folk, kunde straff utmätas som ”öga för öga, tand för tand”.

Mycket kan sägas om detta med Guds straff över det onda i historien. Men det vi nu måste se gäller idag. Det som är den avgörande skillnaden är Jesus Kristus. Han har tagit på sig allt lidande, all den straffdom som skulle drabba alla människor på den yttersta dagen på grund av synden.

Det slutgiltiga straffet är egentligen döden, den eviga döden som innebär att bli skild från Gud, från allt som är gott. Det är det slutliga och avgörande straffet.

Men ska vi förstå lite av vad det handlar om, så är det kanske lättare att i stället för begreppet ”straff” tala om ”konsekvens”. När jag byter ut ordet ”straff” med ordet ”konsekvens”, blir det betydligt lättare att förstå frågan om lidande i förhållande till straff.

¹¹² Hämtat från Internet: http://www03.edu.fi/svenska/distansgymnasiet/ny_laroplan/filosofi/filosofi4/mod4.html. Kan vara svår att få fram annat än genom en sökmotor.

¹¹³ Det här är ett talesätt som är hämtat från Moseböckerna och finns på tre ställen: 2 Mos 21:24, 3 Mos 24:20 och 5 Mos 19:21. Utsagan beskriver vad som ibland kallas Talionprincipen.

I Nya Testamentet kontrasteras Talionprincipen med att Jesus Kristus enligt Matt 5:38ff säger "Ni har hört att det blev sagt: Öga för öga och tand för tand. Men jag säger er: Värj er inte mot det onda. Nej, om någon slår dig på högra kinden, så vänd också den andra mot honom."

Med den förutsatsen påstår jag att lidandet inte är ett straff orsakat av synd. Inte ett straff enligt den benämning av straff som filosofin gör. Lidandet kan istället sägas vara ett resultat av något vi gjort eller andra gjort, men inte som ett straff utan som en konsekvens.

D.v.s. om jag inte skruvar i muttrarna ordentligt när jag bytt däck på bilen kommer konsekvensen bli att hjulen trillar av. De gör det inte som ett straff för att jag varit slarvig, utan som en konsekvens av att jag inte skruvat på muttrarna ordentligt.

Som ett annat exempel har sjukdomen Aids av somliga betraktats som ett Guds straff. Sjukdomen är inte ett Guds straff utan en konsekvens av att vi människor handlar fel, i första hand är konsekvensen av att 6:e budet, "Du ska inte begå äktenskapsbrott", bryts. Om alla skulle hålla det budet skulle inte sjukdomen Aids kunnat spridas. Upplevelsen av sjukdomen kan visserligen betraktas som ett straff, men det är nog lättare att förstå och inse Guds handlande med det hela om vi kallar resultatet av Aids för en konsekvens av våra egna handlingar och inte som ett straff.

Det jag funderar över är i så fall om det är uppkomsten av denna sjukdom och uppbringandet av sådant som denna sjukdom, som skulle kunna betecknas med begreppet "Guds straff". Men när jag tänker så långt och går igenom vem Gud är, så stämmer det inte. Det blir svårt att få ihop Guds väsen, den Gud verkligen är, med det som filosofin menar att straff är.

Är straff något som stämmer med Guds väsen, eller är det vår förståelse av vad som menas med "straff" som är det egentliga problemet? Kan det vara så att vi också här rör oss i den tematiska sfären som egentligen handlar om ett nytt slags rund-gångs-resonemang? Alltså vad menar vi när vi talar om "Guds straff" eller "Guds straffdom"?

För att förstå vad det egentligen handlar om så är det så att beteckningen "Guds straff" handlar om att Gud skulle vedergälla eller hämnas på någon för att denne skulle ha gjort något ont.

Paulus skriver i Romarbrevet 12 ett citat hämtat från 5 Mos 32:53:

"Min är hämnden, jag ska utkräva den". (Rom 12:19)

Men vad finns det för anledning att Gud skulle hämnas? Är denna "hämd" eller "straff" som Gud låter drabba människor egentligen detsamma som vi menar med hämd? Att Gud liksom vill "ge igen"?

Men jag kan inte se någon logisk förklaring till att Gud skulle behöva hämnas och straffa. Det handlar om andra saker som vi lättare kan förstå om vi använder andra begrepp.

Paulus talar om "Guds vrede" i Rom 12:19

"...låt Guds vrede ha sin gång..."

Jag har svårt att förstå det här att Gud, som är så god, kan vara vred.

Men när jag tänker efter kommer jag fram till att det inte är människorna som Gud är vred på utan på det onda som människor gör.

Det onda eller de synder som människor gör leder till olika konsekvenser. En av dessa konsekvenser är Guds vrede, att Gud i sin kärlek blir vred över ondskan i världen att han verkar mot det utan att bryta med de villkor och gränser som han ställt upp i sin kärlek för att inte bryta sin rättfärdighet vad gäller gränsen för människans fria vilja enligt kärlekens villkor.

Begreppet som handlar om "Guds straff" får här inte betydelsen av någon form av vedergällning eller tillrättavisande eller avskräckande. Gud är helt enkelt emot ondskan. Gud vill att den ska förintas.

Men samtidigt är det just kärleken som gör att Gud inte låter genomföra sin vilja, att ta bort ondskan, så länge som Gud är kärleken. Religionsfilosofiskt vill jag uttrycka det så att kärlekens villkor med den fria viljan, sätter hinder för Gud att göra det som han egentligen vill. Så länge som Gud är kärleken går det inte.

Jag konstaterar i denna bit om förklaringar till lidandet att en människas lidande aldrig är ett straff för något ont eller någon synd som den människan har gjort, men kan vara en konsekvens av det onda eller den synd som den människan har gjort.

GUDS GRÄNS FÖR LIDANDET.

Den fråga jag ställer sig här är om Gud har satt en gräns för lidandet. Med detta menar jag två saker:

1. Finns det en gräns i våra liv när Guds gräns för lidandet träder in och Gud avbryter eller bryter in i våra lidanden och hindrar dem?
2. Finns det finns en absolut gräns för lidandet?

1. Finns det en gräns i våra liv när Guds gräns för lidandet träder in och Gud avbryter eller bryter in i våra lidanden och hindrar dem?

Svaret på denna fråga är besvärlig eftersom vi då måste förutsätta att Gud verkligen bryter in och avbryter lidandet, vilket i så fall skulle innebära att lidandet blir avbrutet om det når en viss gräns.

Men vi ser i historien och i dagens situation i världen att så inte är fallet. Det är snarare en önskan och en förväntan på att Gud som är god måste göra något åt lidandet, som leder till en besvikelse eftersom man snart ser att det ser ut som om Gud faktiskt inte bryter in och avbryter det lidande som sker.

Varför Gud inte gör det har jag gett svar på i de förra sju bitarna. Men det gäller att inte glömma bort att gränsen för Guds lidande, det vill säga om det finns en gräns för Gud vad gäller lidandet, måste det innebära att Gud accepterar lidandet till en viss nivå och när den nivån nåtts så bryter Gud in. Men så är det inte. För Gud accepterar inget lidande alls.

Men Gud kan gripa in eftersom han är allsmäktig, men gör det inte hur som helst. Han använder sig av alla vägar som är möjliga för honom att använda för att inte bryta de villkor som Gud själv har bestämt ska finnas.

Åter igen måste jag påpeka att för Gud är ingenting omöjligt. Gud kan göra vad han vill, men det religionsfilosofiska påståendet jag har kommit fram till är att konsekvenserna, om Gud bryter med de regler han själv bestämt och satt upp, blir att han inte längre kan vara den han är och att då skulle ondskan bli den dominerande faktorn. För hade det inte varit någon slags begränsning för Gud att hindra och stoppa lidandet, så hade han gjort det omedelbart, eftersom Gud i sin vrede över ondskan inget högre vill än att göra slut på den. Men eftersom vi ser att så inte sker är det uppenbart att det föreligger hinder för Gud att bryta in och hindra det lidande som finns till.

Samtidigt måste det sägas att vi inte kan säga hur och när och om Gud verkligen bryter in för att hindra och stoppa lidande. Vi kan inte se mer än det som är möjligt för oss att se i vår begränsade verklighet.

Så det jag ändå måste konstatera är att vi måste anta att Gud gör det han överhuvudtaget förmår att göra för att hindra och stoppa det lidande som finns till.

Men det kan finnas ett svar på att Gud faktiskt kan göra mer för att hindra det myckna lidandet och det är genom omvägen om oss och det kallas för bön. Vad jag menar med det återkommer jag till i kapitel 9.

2. Finns det finns en absolut gräns för lidandet?

När det gäller frågan om det finns ett absolut avslutande av lidandet och om Gud är den som ordnar det i så fall, är det mer uppenbart att Gud faktiskt har satt en gräns för lidandet. Gränsen är den jordiska döden. Oavsett vad lidandet i sig beror på, så är döden ett sätt att göra slut på lidandet.

Det finns alltså en gräns som gör att lidandet tar slut. Det gäller varje form av lidande. Döden behöver inte bara ses som ett straff eller ett slut på det jordiska liv som är begränsat, utan kan också ses som en barmhärtig möjlighet för oss att slippa ett helvete redan här på jorden.

Många människor får visserligen uppleva sina liv som ett lidande i jämförelse med ett helvete, men så är det inte. Gud är med alla människor även om vi inte kan, vill eller orkar tro det.

Helvetet är egentligen något annat, det är en avsaknad av allt gott och ett tillstånd av ett fruktansvärt lidande som det måste vara svårt för oss att riktigt förstå. En sådan smärta och ett sådant lidande som det kommer att vara i helvetet kan vi människor aldrig komma i närheten av under våra liv på jorden eftersom det finns en absolut gräns för vad vi klarar av att lida på jorden.

Den ende som varit i helvetet är Jesus. Det är nämligen det vi förstår när Jesus på korset ropar: "Eli, Eli lema sabachtani?"¹¹⁴

Jag har kunnat konstatera att det faktiskt finns en absolut gräns för lidandet som är den jordiska döden. Då kommer frågan om Gud faktiskt kan tvinga fram en människas död för att få slut på lidandet och därmed har en gräns för lidandet. Vi ser i Bibeln att det inte är så. Här kommer frågan om predestinationen in som har behandlats tidigare. Vi ser nämligen bl.a. i Ps 139 psalm att Gud redan i skapelsens början bestämt en människas livslängd och därmed förutsätter vi att Gud redan från början vet hur en människas liv kommer att se ut.

"Du såg mig innan jag föddes, i din bok var de redan skrivna, de dagar som hade formats innan någon av dem hade grytt." (Ps 139:16)

Eftersom det är skillnad mellan vad Gud vet ska hända och vad Gud kan besluta utan att bryta med kärlekens villkor, konstaterar jag att Gud från början bestämt dagen och stunden för en människas liv och att det inte har att göra med hur en människas liv utvecklar sig. Döden kan komma som en konsekvens av vad en människa beslutar sig för att göra och sedan gör, men inte som en konsekvens av Guds handlande med den människan för att få något slut på det lidande som den människan, genom sitt handlande, ställer till med för andra människor.

KAN GUD ACCEPTERA LIDANDET OCH DET ONDA I VÄRLDEN?

När jag lägger ihop dessa åtta bitar om lidandet ser jag att Gud faktiskt inte kan acceptera lidandet och det onda i världen. Lidandet och det onda är helt emot vad Gud är. De är direkta exempel på vad Gud inte är och som sådana måste de ses som ett resultat av bortvändheten från Gud.

Frågan gäller istället vad Gud gör åt lidandet och det onda eller varför han inte gör mer än det han gör och varför han inte tar bort lidandet och det onda. Det är svaret på dessa frågor som har getts delvis ovan i de 8 olika bitarna om lidandet.

När vi nu ser att Gud inte kan acceptera lidandet och det onda i världen och ändå tillåter att det får finnas, beror detta på samma villkor som jag hela tiden kommer tillbaka till och som jag valt att kalla för "kärlekens villkor", som handlar om en gräns som Gud satt upp för kärlekens fria val. Möjligheten för människor att välja sitt handlande.

Gränsen för kärleken handlar om vad som är frihet och inte är frihet för människan i förhållande till Gud. Det är en gräns som satts med kärlekens förtecken, den kärlek som är av Gud och som vi inte kan inse hur den är dragen. Den kärlek som inte kan innehålla någon form av tvång. Det är kärlekens villkor som avgör om Gud och hur mycket Gud griper in i och gör något av det lidande och det onda som han faktiskt inte accepterar. Jag skulle därför kunna säga att Gud kan ta bort lidandet, eftersom ingenting är omöjligt för Gud, men ett sådant tilltag skulle fullständigt bryta kärlekens villkor genom att det skulle vara en handling av tvång.

En gång kommer detta ingrepp visserligen att äga rum. Men då kommer också konsekvenserna av det att bli verklighet. Det är detta vi förstår kommer att ske på den yttersta dagen.

Men till dess står Gud ut med lidandet och det onda för att kunna vinna mer än det som skulle vinnas om han nu skulle bryta in och förgöra lidandet och det onda.

Eftersom Gud älskar människan och mänskligheten mer än han avskyr lidandet och det onda, så kommer världen att bestå i all sin härlighet och förskräcklighet tills den dagen då Gud har bestämt att bryta in och förgöra lidandet och det onda. Fram till dess gör Gud istället allt det han förmår göra utan att bryta de villkor som finns till.

¹¹⁴ Eli', Eli', lema' sabachta'ni (arameiska), 'Min Gud, min Gud, varför har du övergett mig?', Jesu sista ord på korset enligt evangelisterna Matteus (27:46) och Markus (15:34). Orden utgör ett citat, inledningen till psalm 22 i Psaltaren.

Därför kan vi förstå en del av de bitar som presenterats ovan.

- Vi kan förstå att det mesta av lidandet och det onda i världen orsakas av människorna.
- Vi kan förstå att Gud inte griper in och styr hur som helst, att han satt en ordning för hela universum som måste upprätthållas för att allt ska kunna fungera. Ett absolut villkor som, när det missbrukas leder till lidande och ont trots att ordningen, och dess nödvändiga absolut, är av godo.
- Vi kan förstå att många av Guds skapade ting, gjorda med en god avsikt, kan förvandlas till en direkt motsats i vissa situationer, sådana som smärtan.
- Vi kan inse Guds kärlek och omtanke om oss när han själv kommer till jorden för att dela vårt lidande med oss och själv går den svåraste vägen, för att göra det möjligt för oss att en gång få slippa allt lidande och allt ont.
- Vi kan med glädje konstatera att Gud är med oss och aldrig låter oss utstå lidande i ensamhet. Han är alltid med oss, även om vi, speciellt när vi har det svårt, inte märker det.
- Vi kan förstå att Gud använder sig av lidandet, trots att han avskyr lidandet, och formar något gott av det. Han går in i det som är vårt eget för att forma något som kan höra honom till.

När det talas om lidandet som ett straff har vi större problem att förstå det eftersom vi inte vill koppla samman Gud med tanken om straff. Varför det är så beror på att vi ser begreppet straff som något ont och Gud vill aldrig något som är ont. Med ordet ”konsekvens” är det lättare att förstå. Då kan vi förstå att lidandet ibland också kan vara en konsekvens av något ont man har gjort. Det kan drabba andra och det kan drabba en själv.

Att det sedan finns en gräns för lidandet är inget nytt. Den yttersta dagen och det nya livet i himlen där inget lidande kommer att finnas, visar oss detta.

”De ska inte längre hungra och inte längre törsta, varken solen eller någon annan hetta ska träffa dem” Upp 7:16.

På frågan om Guds ingripande i lidandet är besvärligare för oss att förstå och komma till klarhet med. Varför verkar Gud gripa in i det ena fallet men inte i det andra?

Om det nu är så och vad det i så fall beror på kommer jag att ta upp nu i kapitel 7.

STJÄTTE SAMLINGEN

Fråga: Varför kan Gud acceptera lidandet och det onda i världen?

Funderingar: Vad anser jag att allt lidande är för något?
Har jag någon form av lidande i mitt liv?

Diskutera över

påståendet: Gud tycker inte om lidandet, men gör alltid något gott av det.

Samtala om: Varför är lidandet så svårt att acceptera?
Vad menar vi när vi talar om lidande?
Kan lidandet vara bara av ondo?
Är lidandet en form av bestraffning?
Varför gör Gud inte slut på lidandet?
Finns det en gräns för lidandet?
Hur ska vi hantera lidandet?

Berätta om: När jag led som allra värst i mitt liv.

Bibelställen: 2 Mos 3:7, Job 1:6-12, Joh 9:1-5, Rom 8:7-8, 12:12, 2 Kor 1:5, 12:9-10, Fil 3:10, Kol 1:24, Jak 1:12, 1 Petr 1:6-7, 2:21, 3:13-17, 5:10, Upp 2:22, 7:14.

KAPITEL 7

DET DRABBAR OSS OLIKA

*kristendomen är inte dualism
utan paradox*

VAD KAPITEL 7 HANDLAR OM

Det här kapitlet handlar om varför lidande och ondska drabbar oss till synes på olika sätt, vissa drabbas mer och vissa mindre. Vad beror det på eller beror det på något eller någon?

För att förstå problematiken beskrivs 8 utgångspunkter.

Därefter kommer ett avsnitt om orsak och verkan som är ett filosofiskt verktyg som behövs beskrivas för att förstå helheten.

Sedan följer 3 slutsatser som handlar om att Gud vill att alla människor ska bli räddade från ondskan, att det som sker beror aldrig enbart om den som drabbar och att det onda som sker aldrig beror på att Gud vill att det ska ske.

Därefter försöker jag ge svar på den fråga det här kapitlet handlar om.

Därefter handlar det om det onda har någon makt och hur det onda som sker kan ske trots att Gud har all makt.

I slutet av kapitlet konstateras att Gud vet vad som sker. Gud har skeendet under kontroll, med de begränsningar som den fria viljan, genom kärlekens villkor, utgör.

ONT DRABBAR OSS OLIKA OCH PÅ OLIKA SÄTT

Saker och ting drabbar oss olika och på så olika sätt. Vissa saker som drabbar oss kan vi förstå eller hitta ett svar på, men inte allt. Ibland kan någon säga att det som hände blev så därför att hennes tid var ute eller därför att det var hennes öde. Men det är ingen förklaring utan bara uttryck för att det inte finns något att peka på som kan förklara det som har skett i det unika fallet.

Den fråga som är så svår att förstå och förklara är varför olyckan drabbar så olika och om det finns en orsak utöver det som redan nämnts. Varför det ibland verkar vara som att Gud ibland verkar frånga de regler som han lagt i skapelsen. Då uppstår det funderingar på om varför Gud, om det nu är så, gör det då och då och inte hela tiden.

Vi kan förstå att bönen har en oerhört stor betydelse för Guds möjlighet att verka utan att för den skull ändra kärlekens villkor¹¹⁵. Men ibland kan vi inte förstå varför olyckor och lidanden drabbar som det gör.

"Varför var det just jag som överlevde den där bilolyckan och på ett sådant märkligt sätt. Jag borde varit död."

"Varför kom det en lastbil på motsatta sidan precis som bilen fick sladd och for över så att båda dog?"

"Varför blev just jag diabetiker?"

"Varför fick jag cancer och överlevde när så många andra har dött i cancer av samma sort?"

Det finns alltid minst en sådan fråga hos var och en av oss.

¹¹⁵ Se vidare om kärlekens villkor i ordförklaringarna.

Det som ligger bakom är just frågor om varför Gud lät det ske för just den och den vid det speciella tillfället. Det är precis som om det varit förutbestämt och planerat. Men skulle det vara så att något som t.ex. ödet eller stjärnorna styr våra liv, hur skulle det då vara med vår fria vilja?

Vi ser att om vi räknar med Gud kan det inte finnas något öde eller något förutbestämt som styr på så sätt att vi är låsta i våra liv. Det kan inte vara så att vad vi än gör och hur vi än gör det så kommer det ändå att bli såsom det är förutbestämt. Så är det inte. Hur kan jag påstå det?

Det finns inget öde

Jag har uppfattat det så att när människor i allmänhet talar om "öde" avser de att det finns en styrande vilja som reglerar allt det som händer och att det inte spelar någon roll vad hon själv eller andra gör. För med "öde" menas att något sker därför att det är bestämt att ske så. Om något är bestämt att ske måste det innebära att någon har bestämt det. Utifrån vad jag har kommit fram till finns det bara två "någon" och de är Gud och Satan¹¹⁶.

Men det kan inte vara Gud, eftersom det är Gud som har gett oss den fria viljan. Gud har gett oss frihet. Det är ju vår frihet som är orsaken till att det onda överhuvudtaget finns kvar. Vi har frihet, därför kan våra handlingar inte vara förutbestämda.

Satan vill nog gärna styra oss. Men vi ser i Bibeln att de onda makterna inte har någon rätt att styra oss om vi inte vill det. Skulle de onda makterna haft rätt att styra oss hade vi inte heller då haft vår fria vilja med möjlighet att säga "ja" och "nej" också till det onda. Dessutom säger Jesus att han är den som har "ALL makt i himlen och på jorden" (Matt 28:18), vilket i så fall innebär att Satan är maktlös i sig själv.

Om nu varken Gud eller Satan förutbestämmer något för oss, så att det kan styra vad som kommer att ske, innebär det att vad som kommer att ske inte beror på något öde eller stjärntecken, utan på vad **vi** gör och hur **vi** hanterar de situationer som vi blir satta i.

Det kan visserligen kännas skönt att ha något eller någon att skylla på när jag inte kan förstå en händelse eller acceptera det som skett. Då är det lätt att ta till påståenden om förutbestämmelse. Det här beror troligen på att vi människor är sådana att vi vill ha allting förklarat för oss och om vi inte får det skyller vi på annat. Frågan om ödet kan därför sägas ha mer med psykologi att göra än med religion, kultur, andlighet eller trolldom.

Frågan om ödet har lett till att forskare inom naturvetenskapen har använt evolutionsteorin för att bevisa uppkomsten av religionen¹¹⁷. Bland dem menar vissa att detta sätt att inte kunna förklara det oförklarliga, det mystiska, det ofattbara som frågan om ödet, är orsaken till uppkomsten av religioner. Vissa menar att om det inte går att förklara hur allting kommit till tar de till den mest naturliga förklaringen, som är lättast att förstå: **någon** måste ha gjort det.

Men vi ser idag att den här synen av uppkomsten och orsaken till varför religioner finns inte stämmer. Vi vet mycket väl att allting kan ha kommit till av en slump, även om den teorin är betydligt otroligare och ofattbarare än att Gud skulle ha skapat allting.

¹¹⁶ Det talas i sammanhanget om andra former av krafter som är mer obestämbara. Men för detta studium utgår jag från Guds existens och utifrån att Gud har skapat hela verkligheten. Det innebär, för detta studium, att det inte existerar andra obestämbara krafter.

¹¹⁷ T. ex. Edward Tylor (1832–1917), en engelsk antropolog som ansåg att religion var en grundläggande tro på andliga väsen (animism) och att sådana föreställningar uppkom genom att människan hade funderat på skillnaden mellan en död och levande kropp, samt de gestalter som hon mötte i sina drömmar på natten. Ur föreställningen om en själ utvecklades senare tanken på gudar och med den religionen. Robert Ranulph Marrett (1866–1943) menade å sin sida att den mest ursprungliga religionen inte hade någon tanke på andliga väsen utan endast förhöll sig till en opersonlig kraft i naturen. Emile Durkheim (1858–1917), en fransk sociolog. Han tänkte sig att religion egentligen var en mänsklig grupps symboliska sätt att dyrka sig själv, att religionerna handlade om individens underordnande under gruppen vilket uttrycktes med religiösa symboler. Religionens ursprung — grunden för de religiösa föreställningarna och ritualerna — fanns för Durkheim i de processer som gör det möjligt att leva i en grupp.

Och ser vi på den historia vi känner till, de upplevelser och händelser som skett och som pekar på Guds existens, så visar de på att Gud inte är något som vi har för att förklara det okända med som vi inte kunnat förklara på annat sätt.

De som hävdar att en tro på Gud inte stämmer överens med en vetenskaplig syn, hävdar egentligen inte något som har med om något är sant eller inte sant. Istället handlar det om vilken filosofisk grund man står på och som man kan komma överens om ska gälla för sanning. Det handlar om vilken slags förutsättning man vill godta och vilken man inte vill ha med att göra.

När vi kallar något för "vetenskapligt bevisat" är det bevisat endast på så sätt att det vi kommer fram till, genom någon form av undersökning, stämmer överens med de filosofiska förutsättningar som valts. Att räkna in Guds existens som en slags vetenskaplig förutsättning, är ett filosofiskt ställningstagande. Det finns egentligen inget hinder att, som ett alternativ, också i vetenskapliga termer få räkna med Guds existens. Att det ändå är svårt att få räkna med Guds existens som en vetenskaplig förutsättning beror till stor del på att tidigare försök att göra det inte har varit så lyckat. Skolastiken¹¹⁸ är ett exempel på det.

När saker sker som vi inte kan förklara så måste vi inse att det inte hjälper oss till en förklaring av det inträffade genom att skylla på Gud eller på något som ödet. Vi måste gå djupare in i föreställningen och vara öppna för många svåra tankar och möjligheter när vi ger oss in på detta område.

Jag frågar mig hur Gud kan acceptera att vi råkar ut för lidande och att det drabbar oss så olika, att Gud verkar skydda oss så olika att det ser ut som om det ändå finns ett öde. Någon har sagt att olyckan är så outsägbart. "Man kan stå i en skyttegrav tillsammans med många andra med bara huvudet över kanten så att man kan se och skjuta, ändå blir kamraterna på båda sidor om mig skjutna och dödade men själv får jag leva. Varför är det så att de ska drabbas och inte jag när förutsättningarna är precis desamma?"

Jag har kommit fram till att det här inte beror på något öde. Det är skillnad på att Gud skulle ha förutbestämt saker och ting att ske, än att veta vad som kommer att ske. Det är två olika saker.

Samtidigt är det också två olika saker att Gud verkar tillåta onda saker drabba oss och att det onda som vi drabbar oss drabbar oss olika. Det här ska jag gå in på nu. Det handlar om något annat än öde.

FÖRUTSÄTTNINGAR SOM BERÖR GUD

För att kunna förstå eller kanske bara ana svaret måste vi förutsätta några saker för att kunna gå in i frågeställningen. Några av dessa förutsättningar har jag redan behandlat i tidigare kapitel, men jag har med dem även om det blir en del upprepningar. Tanken är att dessa religionsfilosofiska förutsättningar ska utgöra ett slags pedagogiskt verktyg för att lättare kunna hantera frågeställningarna.

1. Från Gud utgår allting, utan Gud existerar ingenting.

Allt som finns kommer från Gud. Allt som finns till har på något sätt med Gud att göra. Gud är alltings ursprung.

Gud har skapat allting och ingenting finns till som inte Gud har skapat. Det som vi får klart för är att, eftersom Gud har skapat allting och att allting kommer från Gud, så måste vi förutsätta att Gud har full kontroll över det han har skapat.

2. Gud kan göra precis vad han vill med det som han har skapat.

Gud har all makt. Gud är allsmäktig. Gud kan göra allting möjligt. För Gud är ingenting omöjligt. Gud är fullkomligt god och ändå verkar inte Gud använda sig av sin makt i vissa lägen och inte verka göra något

¹¹⁸ Skolastik (ytterst av grekiska *scholastikos* "person som ägnar sin lediga tid åt studier") är benämningen på den filosofiska och kristet förment vetenskapliga huvudströmningen under högmedeltiden. Skolastiken berörde alla sidor av det dåtida vetandet och strävade att utveckla den teologiska "vetenskapen".

som vi kan tycka att han borde göra eftersom Gud är allsmäktig. Men att det är så här paradoxalt är ändå något som har med Guds vilja att göra. Det beror på nästa förutsättning.

3. Möjligheten till det onda har alltid funnits därför att Guds kärlek förutsätter möjligheten att välja.

Den här förutsättningen återkommer jag till hela tiden eftersom jag uppfattar att detta är huvudpoängen till varför verkligheten är som den här, det som brukar kallas ”den existentiella frågan”. Att det är så här menar jag bero på att Gud har många egenskaper och att en av dem är kärleken. Det är inte så att Gud har valt att vara kärlek, utan kärleken är en grundläggande egenskap hos Gud där Guds val snarare ligger i om han vill förändra kärlekens egenskaper eller i om han vill strunta i att fortsätta med att vara kärleken.

Men vad jag förstår vill Gud också för alltid vara kärleken och det är det gudomliga beslut som ligger bakom varför det ondas möjlighet kunde bli en möjlighet. Det beror nämligen i sin tur på att kärleken alltid innebär en möjlighet att säga ”nej”. Men Gud har fler egenskaper som måste räknas med bland dessa pedagogiska och religionsfilosofiska verktyg. Egenskaper som visar för oss lite om vem Gud är.

4. Guds egenskaper är det Gud är, vilket innebär att Gud alltid är absolut god, absolut fullkomlig och absolut kärlek och kommer alltid att vara det.

Grundläggande för Guds egenskaper är att Gud är sådan han är och alltid kommer att vara sådan som han är. Det innebär bl.a. att, även om det är kärleken som gjort det möjligt för ondskan att finnas till, så vägrar Gud att förändra sin kärlek. Även om kärleken därmed gör att Guds egenskaper syns som om de krockade och blev till en paradox är Gud fortfarande den han är.

Gud blev inte förändrad för att det onda kom till. Möjligheten att lösa problemet med det onda genom att själv bli människa genom Jesus Kristus har Gud alltid haft. Vi brukar säga att det här var ett beslut som kom till ”i tidernas början”, men egentligen vet vi inte om det var så. Det enda vi vet är väl egentligen att detta var ett beslut som kom till genom att Gud är kärleken. I alla fall är det så vi förstår det genom orden i Johannes evangelium där Jesus säger i sitt samtal med rådsherren Nikodemus:

”Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son, för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv.” (Joh 3:16)

Vi brukar kalla det bibelordet för ”Lilla Bibeln”.

5. Ingenting kan ske utan att Gud tillåter det att ske.

Den här förutsättningen är lite besvärligare att förstå. Men jag tolkar det som att Gud genom Jesus har all makt i himlen, på jorden och under jorden. Men det vi behöver förstå är att det är skillnad på att ha all makt och att använda sig av sin makt. Jag uppfattar det så att Gud själv har valt att begränsa sin makt på grund av kärleken. Gud vill helt enkelt inte tvinga sin goda vilja igenom eftersom det bryter mot de villkor Gud själv har bestämt ska gälla för kärleken, villkoret om det fria valet.

Rent religionsfilosofiskt skulle jag uttrycka det så här, att det som sker, som inte är enligt Guds vilja, sker därför att Guds kärleks villkor ”hindrar” Gud från att hindra det onda att ske.

För eftersom Gud har all makt och kan hindra allt han än vill, så kan Gud sätta något stopp för eller, genom sin viljas beslut, hindra något att ske. Då kommer det heller inte att ske. Men det är Guds kärlek som, enligt min uppfattning, är det enda som kan göra så att Gud kan tillåta något att ske även om han inte vill att det ska ske.

Det här blir väldigt svårt för oss att förstå eftersom vi har svårt att få ihop hur Guds egenskaper kan krocka och bli en paradox när Gud egentligen bara vill det som är gott. Det är därför jag kan säga att ingenting kan ske utan att Gud tillåter att det sker, det gäller också det onda som sker. Det är nog den här tankegången som är så svår för oss att förstå, men samtidigt blir det just här som vi inser hur enastående stor Guds kärlek är. Guds kärlek är så stor att Gud kan låta oss göra ont utan att vi för den skull drabbas av någon form av stopp. För Gud vill inte bryta vår fria vilja därför att hans kärlek, religionsfilosofiskt sett, ”hindrar” honom från det. Och Gud vill absolut inte sluta upp med att vara kärleken. Slutsatsen blir därför det otroliga att det just är kärleken som gör det onda möjlig. Men det är en paradox, en mycket svårförståelig paradox, om jag nu har rätt på den här punkten.

6. Det onda är allt som är vad Gud inte är, det är motsatsen till Gud.

Samtidigt är det viktigt att förstå hur det onda kunde komma att finnas till när Gud är fullkomligt god. Nu kanske det kan vara lättare att förstå de tidigare förutsättningarna, även om det är svårt, och ana något varför Gud kan tillåta att det händer saker som Gud inte vill därför att kärleken s.a.s. ”hindrar”¹¹⁹ Gud hindra. Samtidigt måste det vara klart att det onda inte har med Gud att göra, det onda är alltid motsatsen till Gud. Det onda är helt enkelt det som inte har med Gud att göra. Det onda är anti-Gud. Det onda är, har alltid varit och kommer alltid att vara motsatsen till Gud och därmed motsatsen till allt gott, eftersom allt gott kommer från Gud.

Den religionsfilosofiska idén blir därför att Gud aldrig kan ha med det onda att göra. Gud kan inte vara sin egen motsats. Gud kan inte på något sätt eller till det minsta förenas med något ont över huvud taget. Det är fullständigt omöjligt för Gud. Därför påstår jag att allting är möjligt för Gud utom det som är omöjligt för Gud och det är att Gud skulle bli sin egen motsats.

Men samtidigt går det att säga att Gud faktiskt skulle kunna bli sin egen motsats eftersom ingenting är omöjligt för Gud. Det borde egentligen inte finnas något reellt hinder för Gud att avsäga sig allt vad han är och bli sin egen motsats. Nåväl, det finns ett religionsfilosofiskt ”hinder” och det är att om Gud skulle bli sin egen motsats skulle Gud inte längre vara Gud. Därför är det viktigt att konstatera som en förutsatt att Gud är den han är och kommer alltid att vara den han är, nämligen god, kärlek och fullkomlig. Gud kan aldrig bli ond. Därmed kommer det onda alltid vara motsatsen till Gud.

7. Möjligheten för motsatsen till Gud har alltid funnits och kommer alltid att finnas.

Eftersom Guds kärlek alltid innebär en möjlighet att välja innebär det som en konsekvens, att möjligheten till det onda alltid har funnits och alltid kommer att finnas. Det måste vara så eftersom Gud är den han är, har alltid varit och kommer alltid att vara.

Därför påstår jag också att eftersom Gud är kärleken, har Gud alltid varit kärleken och kommer alltid att vara kärleken. Eftersom kärleken alltid har gett möjlighet att välja och alltid kommer att ge möjlighet att välja, innebär det att möjligheten till det onda också för all framtid kommer att finnas. Det här innebär i sin tur att vår möjlighet att säga ”ja” eller ”nej” till Gud också kommer att finnas i himmelen.

8. Det är Guds val som är avgörande för orsak och verkan

När jag använder mig av det filosofiska redskap som utgörs av orsak och vill jag visa att det som händer (verkan) har sin orsak i Guds val att hålla fast vid kärleken. Nu är det egentligen inget val som Gud gör att vara eller inte vara kärleken eftersom Gud alltid är och alltid kommer att vara kärleken. Jag ändvänder mig av begreppet ”Guds val” av rent pedagogiska skäl för att göra det lättare att förstå vad som innebär att Gud är kärleken. Och det skulle, enligt min uppfattning, innebära att det som sker, oavsett vad det än är, har med kärlekens villkor¹²⁰ att göra.

Att det goda som sker har med Gud att göra är inte så svårt att förstå och acceptera. Men när det sker något som är ont och därmed uppenbarligen inte har med Guds goda vilja att göra, då blir det svårare att förstå. Då uppstår alla möjliga frågor om hur Gud kan låta det onda som hände få hända när Gud samtidigt inte vill att något ont ska ske. När jag ser något hända så tolkar jag det som en orsak som har med Gud att göra. Det är orsaken som gör det krångligt att förstå.

Orsaken, är något som berör hela filosofins område där filosofer snarare funderar över hur orsaken ska tolkas och vari orsaken består.

¹¹⁹ Jag har svårt att hitta ett annat ord för att beskriva det här eftersom detta är en del av Guds egenskaper som inte går att förstå eller räkna ut. Gud är aldrig tvingad till något, det strider mot att för Gud är ingenting omöjligt, Jag har med ordet inom citationstecken av rent pedagogiska skäl.

¹²⁰ Se ordförklaringarna.

Det som kan fastställas är att något sker. Sedan sker en filosofisk tolkning av orsaken till skeendet, eller verkan som leder till olika slutsatser. Det kan vara en fysisk eller metafysisk verklighet, enligt filosofiska modeller, och det kan vara så att orsaken kan vara något annat än vad den ser ut att vara.

Men oavsett alla dessa filosofiska tolkningar, som orsak och verkan varit föremål för genom årtusenden, så förutsätter jag att om det sker någonting kan det förklaras med en orsak.

Det är min uppfattning att allt som sker, vad det än är, har någon form av orsak. Visserligen kan både filosofin och religioner säga emot det. Men i ett kristet, liksom i ett vetenskapligt perspektiv så är orsak och verkan ett grundläggande faktum. Det finns ingenting som sker som inte har en orsak. Orsaken, vad det än må vara, har alltid någon form av verkan. Orsak och verkan hänger alltid ihop.

Det är verkan, det som sker, som vi lägger märke till, ser, upplever och på något sätt kan konstatera. Det kan vara olika orsaker som ger samma verkan. Det beror lite på vad det handlar om. Men, som jag vill hävda med bestämdhet, är detta att orsak alltid följs av någon form av verkan. Orsak och verkan hänger alltid ihop på något sätt även om det kan verka ofattbart i vissa händelser.

Problemet med orsaken är att komma fram till vilken orsaken är och vad som ligger bakom den orsak som har lett fram till det som skett (verkan).

Om jag t.ex. vinkar med handen beror det på någonting. Det kan bero på väldigt många olika saker. Jag kan se någon jag känner igen, alltså vinkar jag eftersom jag lärt mig att göra så vid ett sådant tillfälle. Eller vinkar jag, d.v.s. det ser ut som om jag vinkade, egentligen viftar jag bort en geting med handen. Eller gör jag en rörelse med handen utan att tänka på vad jag gör, det är bara det att det jag tänker på är kanske något som jag vill tänka bort och gör därför en reflexiv rörelse med handen.

Med dessa enkla exempel kanske det kan förstås hur oerhört svårt det kan vara att få svar på frågan om orsak och verkan. Både orsaken och dess verkan kan vara så mycket olika saker och många gånger har vi ingen aning om antingen vad som kan vara orsaken eller ibland inte ens vad som därmed blir verkan.

I vissa fall går det att komma in lite djupare i det ämne som handlar om på vilka sätt Guds val kan vara avgörande för orsak och verkan, för att få förklaringar till det som händer och sker. Samtidigt är det inte säkert att den förklaring man ger kan vara den rätta. Orsaken till något som sker har ofta med en ofantlig fenomenologisk¹²¹ mängd av många oförklarliga eller oförståeliga ting att göra.

Slutsats så här långt

När jag ser att problemet med frågeställningen ligger i frågan om orsak och verkan, så blir en av de saker jag tar fasta på och som jag har som en tydlig utgångspunkt i detta studium, det är Gud själv. Vi kan inte blunda för att det är Gud själv som är det avgörande. Det är i beskrivningen av Guds kärlek som det går att förstå att trots att Gud har skapat allting gott och att allting kommer från Gud, trots att ingenting är omöjligt för Gud så är det Guds kärlek och dess villkor som gjorde det möjligt för det onda att uppstå och därmed uppkom döden och lidandet som ett resultat av det. Med de åtta förutsättningar jag beskrivit ovan kan vi inse att vi kan råka ut för olyckor, lidanden och död utan att Gud har beslutat att det ska ske så. Det är en del av den verklighet vi lever i att vi drabbas av lidande, ondska och död. Det är jättesvårt att både förstå och acceptera att det är så. Men det beror på att vi har svårt att ta till oss de förutsättningar som jag beskrivit för att vi ska kunna ana eller förstå lite om varför Gud inte griper in och formar tillvaron för oss så att ingen av oss råkar ut för olyckor, död och annat ont.

Förutsättningarna ovan handlar om Gud och vår verklighets orsak och verkan som har med Gud att göra. Men det finns också förutsättningar eller tankar som har med Gud och oss att göra som vi måste titta på innan jag går in på frågan om varför saker och ting drabbar oss olika.

¹²¹ Fenomenologi (av grekiska *phainomenon*, det som syns) är en teori och metod inom filosofin, läran om fenomen och väsen. Inom fenomenologin studeras särskilt förhållandet mellan varseblivningen och objekten för varseblivningen, samt söker förklara eller beskriva idéer och väsen *för* oss, så som de ter sig för oss.

FÖRUTSÄTTNINGAR SOM BERÖR GUD OCH OSS

1. Gud vill att alla ska bli räddade från det onda.

Tänkarna att Gud vill rädda alla människor från det onda kommer från Bibeln och uttrycks av Paulus i Timoteusbrevet:

”Gud vill att alla människor skall räddas och komma till insikt om sanningen.
(1 Tim 2:4).

Det finns ingenting som motsäger att Gud verkligen vill att alla människor ska bli räddade från det onda och från den eviga döden. Det hör till Guds innersta väsen att Gud vill det. Ingenting säger emot det.

Det är också denna vilja och önskan som är tecknet på att Gud verkligen är den kärlek som Bibeln beskriver att Gud är. Det är dessutom detta som visar att, eftersom Gud är kärleken som är så stor att Gud verkligen vill att alla människor ska bli räddade, så innebär det att kärleken är sådan att det förutsätts att detta måste ske utan tvång.

Eftersom Gud är kärleken måste varje skeende, oavsett vad som sker, hur det sker eller varför det sker, ha med Guds frälsningsverk att göra. Gud vill verkligen att alla människor ska bli räddade från det onda.

Det är den första förutsättningen som berör Gud och oss. Allt som sker har med Guds frälsningsverk att göra, i Guds ögon.

Det kan därför sägas att det är just **det** som hela vår tillvaro, i Guds ögon, går ut på. Allting hänger samman med att Gud vill att alla människor i alla tider ska bli räddade från det onda.

I allt som sker, oavsett vad det är, ont som gott, har Gud det här som en av orsaker till allt som händer, att alla människor ska bli räddade från det onda.

2. Det som sker beror aldrig enbart på den det drabbar, men det är många gånger omöjligt att förstå för vi har inte hela bilden klar för oss

Det kan aldrig sägas att Gud inte bryr sig om det lidande och det onda som drabbar en människa. Att Gud inte hindrar det som drabbar en människa, vad det än må vara, har jag behandlat i de åtta förutsättningarna som berör Gud. När vi från de åtta förutsättningarna förstår att Gud, genom sin kärlek, är begränsad eller begränsar sig själv för vad Gud gör för en människa. Det är så därför att Gud själv har bestämt villkoren för kärleken och själv följer de villkoren. Därför menar jag att Gud verkligen gör allt han kan för varje enskild människa i varje enskilt ögonblick, men Gud gör det utan att kärlekens villkor bryts. Det innebär att vi, trots Guds fullkomliga godhet och kärlek ändå kan drabbas av ondska, lidande och död.

Men samtidigt måste jag åter göra det tydligt att för Gud är allting möjligt. Begränsningarna för Gud beror endast på Gud själv.

När Gud väljer att göra något extraordinärt, något som vi kan uppfatta inte stämmer med att Guds vilja skulle begränsas av kärlekens villkor, så beror det inte på vad Gud kan eller inte kan göra, det beror på att vi inte har hela bilden klar för oss.

Vi har ofta lättare att se begränsningar än möjligheter. För Gud är det inget problem. Det är han som har all makt, det är han som kan göra allting möjligt, men det är också han som väljer att begränsa sig därför att kärleken gör det omöjligt för Gud att i vissa lägen göra det goda som han vill göra eftersom det i vissa lägen bryter med de kärlekens villkor som Gud själv har bestämt.

När jag säger att det som sker aldrig beror enbart på den det drabbar, så betyder det att det som sker innebär att Gud också vill något, med det som sker, också för andra än den det drabbar. Gud har hela tiden med helhet. Gud har alla faktorer med i det som sker, så långt som de villkor sträcker sig där hans eget väsen är den enda begränsningen.

Det som sker beror därför aldrig enbart på den som blir drabbad av något. Det finns alltid orsaker bakom och avsikter framåt som har med skeendet att göra (varat). Mycket av det är den del av det som är fördolt för oss.

Vi kan se verkligheten som en vävd matta. Gud har vävt en matta. Den är oändligt skön. Varje tråd i mattan är en människa. Vissa är långa, vissa är korta, vissa är färgrika, andra färglösa. Vissa är starka, andra är svaga. Olikheterna flödar nästan i oändlighet i den tänkta vävda mattan.

Men bilden blir komplicerad när vi lägger in kärlekens osjälviska aspekt i bilden. Vi måste tänka oss att Gud har en plan för hur mattan ska vävas, hur den ska se ut och hur den ska vara. Gud låter varje tråd själv få bestämma till vissa delar. Förutsättningarna har Gud tänkt ut redan när han tänkte ut hur mattan skulle se ut. Han plockade ihop alla de olika delarna i dess oändligt stora variationer. Det var tänkt så från början.

Det är **ihopfogandet** som är den del som har med vår verklighet att göra. Alla våra begränsningar och förutsättningar finns med, men viljan att hantera sitt eget liv, den delen har Gud lagt på var tråd för sig.

Men Gud **har** en plan och den försöker han genomdriva så långt det är möjligt. Den enda egentliga begränsningen som Gud har, eftersom han är allsmäktig, det är honom själv och de förutsättningar som till stora delar har med Guds kärlek att göra.

Gud vill att hans matta ska se ut på ett förutbestämt sätt, men sammanfogandet av mattan sker i kärlek, vilket förutsätter möjligheten för varje tråd att välja. Det finns begränsningar, men det finns också ett tydligt val. Det är kärlekens möjlighet till val som formar verkligheten.

Bilden, som alla bilder, har sina begränsningar. Men den här delen av förutsättningarna för att kunna förstå varför Gud kan tillåta visst och inte annat, är svår därför att vi faktiskt inte vet hur, bildligt talat, Guds matta ser ut.

Därför kommer vi aldrig att vi till fullo förstå verkligheten och vår del i verkligheten. Vi kommer aldrig att kunna till fullo förstå varför vi drabbas av ondska, lidande och död. Det beror på att vi inte har del av helheten och inse att orsakerna till det som blir verkan beror på ofantligt många olika samverkande orsaker. Gud ser allt detta. Gud har allt detta i sin hand och därför kan vi ändå med förtröstan lägga allt i Guds händer och vara medvetna om att det som sker aldrig beror enbart på den det drabbar, det är alltid en del av något mycket större.

3. Det onda som sker beror aldrig på att Gud vill att det ska ske

Den tredje förutsättningen som har med oss och Gud att göra handlar om att det verkar som att Gud ibland använder våra lidanden och det vi kallar för olyckor, för att göra något gott av det. Vi har exempel på detta i Bibeln och människor har vittnat om att det onda de råkat ut för har ändå lett till något gott.

En av berättelserna om det här i Bibeln handlar om Josef och hans bröder, där Josef mot slutet av berättelsen säger till sina bröder som trodde att han skulle utkräva hämnd mot dem för allt det lidande som deras handlingar gett upphov till:

”Ni tänkte ont mot mig, men Gud har tänkt det till godo för att låta det ske som nu har skett och så behålla mycket folk vid liv.” (1 Mos 50:20).

Men trots det måste vi inse att det ändå inte alltid leder till det goda som Gud vill p.g.a. någonting annat, som t.ex. att vår egen fria vilja bryter in och förstör eller framskjuter det frälsningsverk som Gud avser i det särskilda fallet.

Samtidigt måste det stå klart att Gud inte vill att något ont ska ske. Det onda står emot allt vad Gud är, emot hela Guds väsen. Men eftersom Gud är kärleken, som förutsätter möjligheten att välja bort Gud och några valde bort Gud, så uppstod det onda. Gud valde att inte ta bort det onda och därmed uppkom möjligheten att det onda kunde göra det onda, utan att Gud griper in och hindra det.

Den frihet som därmed kärleken innebär blir filosofiskt sett också en begränsning för Gud. Fast egentligen skulle Gud kunna hindra allt ont att ske, eftersom Gud har all makt och vi vet att Gud en dag kommer att sätta stopp för allt som är ont och allt som är förgängligt. Det är precis det som kommer att ske på den yttersta dagen. Då kommer himmel och jord att gå under. Då skriver Bibeln om vad som kommer att hända en gång i framtiden eller kanske i en ganska nära framtid. Tiden och stunden för det vet ingen. Jesus säger att det bara är Gud själv som känner till den dagen.

Fram till dess kan vi drabbas av ondska, lidande och död utan att vi förstår varför det händer just som det händer. Vi kan förstå att trots att Gud vill rädda alla människor från det onda, så är det Guds kärlek som hindrar honom från att tvinga människor till den frälsning Gud ordnat genom Jesus Kristus. Vi kan förstå att Gud alltid vill göra gott för oss, alltid älskar oss och vill för oss till det eviga livet. Så kan Gud göra så att det onda och lidandet kan formas till något gott trots allt. Men de frågor som kvarstår nu är varför det onda vi drabbas av drabbar oss så olika. Varför drabbas vissa av olyckor och annat ont medan andra slipper. Finns det ännu några hemligheter som vi kan blicka in i för att kunna förstå vad det är för faktorer som gör att våra liv blir så olika?

VARFÖR DET DRABBAR OSS OLIKA

De här frågorna handlar inte om varför olyckor och allt annat ont kan drabba oss. Det handlar heller inte om hur Gud kan acceptera det onda vi drabbas av eller varför. Det handlar endast om varför vi drabbas så olika. Varför det inte verkar finnas någon rättvisa när det gäller olyckor och annat ont som man kan drabbas av och varför Gud verkar kunna acceptera att det är så.

För att förstå det här måste förutsättningarna som jag beskrivit tidigare i kapitlet vara med. Med de förutsättningarna i minnet konstaterar jag att det inte går att ge svar på varje enskild händelse. Varje olycka, allt ont som händer, måste ses som unika händelser. För Gud finns det svar på varje enskild händelse, men de svaren är inte givet att vi får del av. Ibland ges det svar på varför vi har drabbats av vissa saker, men för det mesta inte. Ibland kan vi förstå att Gud har skyddat oss och fört oss igenom lidande och smärta och gjort något gott av det, men för det mesta är det nog inte så. Det närmaste som går att komma i sådana här frågor blir en generell bild av de faktorer vi måste räkna med som finns med i förklaringen till varför olyckor och annat ont drabbar oss så olika.

Det är mängder av faktorer som finns med. Det är orsaker som ger verkan och orsakerna kan vara väldigt många. I orsakerna finns människors vilja med, de onda andemakterna¹²² kan vi inte räkna bort, det finns händelser i andevärlden som måste räknas med, skyddsänglar och allt det som har med den andliga skyddande makten som Bibeln inte ger oss någon större bild om. Vi förstår att vi har en eller flera skyddsänglar som är med oss på Guds uppdrag och skyddar oss till en viss gräns som många gånger kan vara svår att förstå.

En förklaring till varför jag ibland inte får skydd kan bero på att jag gör något som inte är enligt Guds vilja, gå mot rött ljus t.ex. Det är ett brott mot 4:e budet¹²³.

Jag kan lättare förstå det när jag tänker att någon går mot rött ljus och blir påkörd därför att det kom en bil som helt lagligt körde när det blev grönt. Det kan jag förstå och acceptera. Men om någon går när det blir grönt ljus och ändå blir påkörd. Då undrar jag varför den personen inte blev förvarnad eller anade oråd eller helt enkelt varför hon inte fick beskydd då? Samtidigt inser jag att problemet rör sig om att vi inte kan påverka något mer än oss själva. Jag kan inte påverka den som kör bilen mot rött ljus att inte köra mot rött ljus.

Varför Gud inte går in och styr har jag redan beskrivit tidigare i de åtta förutsättningarna som berör Gud. Problemet blir att vi inte kan skapa en generell beskrivning eftersom varje skeende i sig är enskilt och beroende av så många faktorer att det inte finns någon möjlighet för oss människor att sätta oss in i det som sker.

Det enda jag kommer fram till är förståelsen för att det som sker beror på så väldigt många faktorer att det inte går att förstå. Frågan gäller egentligen rättvisan eller rättare sagt orättvisan.

¹²² Efesierbrevet 6:12 "Ty det är inte mot varelser av kött och blod vi har att kämpa utan mot härskarna, mot makterna, mot herrarna över denna mörkrets värld, mot ondskans andemakter i himlarymderna."

¹²³ 4:e budet lyder enligt 2000 års översättning: "Visa aktning för den far och din mor, så att de får leva länge i det land som Herren, din Gud, ger dig". 2 Mos 20:12. Budet brukar förklaras med att det avser att vi ska följa de lagar och föreskrifter som är till för att vi ska kunna leva ett gott och skyddat liv i samhället.

Men när vi förstår att det som sker aldrig beror enbart på den det drabbar och kan ana något av skeendet utifrån bilden av den vävda mattan, kan vi förstå att det egentligen inte handlar om rättvisa eller orättvisa utan snarare om de olikheter som Gud har bestämt ska vara därför att tillvaron är Guds, skapandet är Guds och det resultat som Gud vill uppnå också är Guds. Det handlar inte om rättvisa eller orättvisa om varför olyckor och ont drabbar oss så olika. Det handlar om att vår existens är en del av ett vida spektrum där vi med våra likheter och olikheter utgör självbestämmande delar eller trådar i den matta som Gud väver. I detta kan vi inse att trots allt det som sker så har Gud räknat med det och faktiskt sett det ända från början.

Den här frågan har många teologer återkommit till ända från kyrkofäderna till idag. Under reformationen skrevs det här ned i Konkordieformeln¹²⁴ och beskrev det så här i "Om Guds eviga förutvetande och utkorelse":

"Guds förutvetande (praescintia) känner och vet på förhand även det onda, men icke så, att det skulle vara Guds nådiga vilja, att detta sker, utan vad djävulens och människornas förvända, onda vilja kommer att och vill företaga sig att göra, det känner och vet Gud på förhand, och Guds praescientia eller »försyn» upprätthåller sin ordning också i de onda händelserna eller gärningarna, så att Gud för det onda, som han icke vill, sätter en gräns och ett mått, huru långt det får gå och huru länge det får vara samt när och huru han vill hindra och straffa det. Detta allt styr och regerar Herren Gud så, att det måste lända hans gudomliga namn till ära och hans utkorade till frälsning, men däremot de gudlösa till skam."¹²⁵

För att förstå det här lite bättre tänker jag mig tiden och det som sker i tiden som en linjär företeelse, som ett streck draget på ett papper som utgör tiden. Där är alla händelser i alla tider med. Där finns alla människor, allt som någonsin har funnits och kommer att finnas i denna skapelse, från universums början till dess slut. Vi finns med där någonstans och en punkt på denna linje utgör nuet. Den rör sig sakta i samma hastighet åt ett enda håll. Den stannar aldrig, går aldrig tillbaka utan bara fortsätter åt samma håll hela tiden. Gud ser hela tiden hela detta papper. Gud är hela tiden fullt medveten om allt som har hänt, allt som händer och allt som någonsin kommer att hända.

Nu kommer det svåra.

Är allting framåt och allting bakåt något som inte är möjligt för Gud att ändra? Skulle det vara så skulle Gud inte vara den han är, nämligen fullkomlig med full makt att göra som han vill, med de begränsningar som han själv har bestämt ska gälla. Svaret är helt enkelt att Gud kan göra vad han vill, när han vill, hur han vill och om han vill. För Gud är ingenting omöjligt som Gud inte vill ska vara omöjligt. Det betyder att Gud kan ändra vad han vill, när han vill, hur han vill, om han nu vill det förstås. Det betyder att Gud kan ändra allt både i dåtid, nutid och i framtid. För Gud är ingenting omöjligt.

Det är tillräckligt bra

Så här långt kan vi förstå varför det inte går att få reda på varför vi drabbas olika i de enskilda situationerna, men svaret hittills är tillräckligt bra, menar jag.

Det är tillräckligt bra att veta att Gud vet vad han gör.

Det är tillräckligt bra att veta att det olika som händer oss inte beror på att Gud vill oss något ont, att det på något vis skulle vara rättvis eller orättvist.

Det är tillräckligt bra att veta att vi därför kan lägga allting i Guds händer oavsett vad som händer och sker.

Det är också tillräckligt bra att veta att Gud har en möjlighet att ändra och makt att förändra vad han än vill. Gud har makt att skydda och bevara det han vill. Gud har makt att forma och begränsa det han vill med de begränsningar som han själv har satt och de möjligheter som han själv har bestämt ska gälla.

Modernt uttryck skulle jag kunna säga att Gud har koll på läget. Det är tillräckligt bra för mig att veta.

¹²⁴ Av ordet, "konkordat" som betyder "avtal mellan påve och stat", är skriven som förklaring och förtydligande över Augsburgska bekännelsen, "om den regel och norm i kort sammandrag, varefter alla läror böra provas och de uppkomna lärostriderna böra kristligen förklaras och avgöras".

¹²⁵ SKB sid 658

Gud vill inte att vi ska veta allt

Men det är också så att vi inte behöver ha svar på alla frågor om varat och om den existentiella frågan. Det finns anledningar till att Gud inte vill att vi ska behöva veta allt.

Varför Gud inte vill att vi ska veta allt om det som händer och sker beror antagligen på att vi inte klarar av att förstå det eller att ta emot den kunskapen till fullo.

Egentligen är det väl inte så svårt att förstå varför den här hemligheten om varför saker och ting sker eller inte sker, bör förbli en hemlighet.

Om någon hade haft kunskapen om vad det är som gör att olyckor sker, skulle vi kunna vara säkra på att den kunskapen skulle förvaltas rätt? Skulle den kunskapen betyda att vi kunde ordna så att olyckor eller något sådant ont aldrig skulle drabba någon? Eller skulle den kunskapen göra det precis motsatta? Vad var det som hände när mänskligheten fick kunskap om hur man kunde dela atomer? Var det att göra något gott av den kunskapen? Nej, vi vet alla vad som gjordes först. En bomb, atombomben.

Det är nog klokt att vi inte ska ha kunskap om varför olyckor sker eller varför det, i de enskilda fallen, drabbar oss olika.

Slutsats

Ibland låter Gud oss ändå få se glimtar av det hela, men bara glimtar, som i sin tur ges oss olika och på olika sätt kommer till oss. Vi ser det i Bibeln och genom människors erfarenheter i sina liv på många olika sätt som vi kan tolka och komma fram till olika slutsatser om.

Jag skulle kunna säga så att Gud inte vill ha hemligheter för oss bara överraskningar. Men det kanske är lättare för oss att vi kallar det hemligheter eller något fördolt i alla fall.

När vi sedan ser det här i Guds frälsningsperspektiv kan vi se att problemet med dessa hemligheter eller detta fördolda och varför vi har så svårt att förstå det, beror nog mest på att Guds vägar är ändlöst olika. Gud använder oändligt med möjligheter för att förverkliga sin vilja med oss. Det gör han efter de förutsättningar och de begränsningar som kärlekens villkor ger och de gränser Gud själv bestämt, av flera olika skäl, som vi inte har möjlighet att få inblick i, om inte Gud så vill och i sin nåd visar oss.

Det här innebär att varje skeende som vi inte kan förklara, varje ”varför drabbade just detta just mig?” kan bero på olika saker från gång till gång, eller rättare sagt, kan ha olika innebörd för många olika ting eller saker som är med i det skeende där Gud tillåter visst men inte tillåter annat.

Samtidigt får vi inte glömma bort att Gud älskar alla människor lika mycket. Gud vill rädda alla människor lika mycket. Han har allting i sin hand och han har överblick över allting som sker lika mycket på samma gång. Det här innebär i sin tur att vi måste inse att Guds storhet och vishet är mer komplex och oändlig än vi överhuvudtaget kan förstå.

När något sker, som vi inte kan förklara, beror detta ofta på att vi inte ser mer än de ting som finns i vår närhet och inte ens det kan vi ha fullkomlig överblick om. Vi vet inte vad som kan ligga bakom det som sker ens i vår närhet. Vi vet ju inte vad som finns i en människa, vi vet ju knappt varför vi själva gör det vi gör. Inte ens Paulus, i sin vishet kunde komma fram till någon annan slutsats än den personliga bekännelse som han beskriver om sig själv i sitt brev till Rom.

”Ty jag förstår inte mitt sätt att handla. Det jag vill, det gör jag inte,
men det jag avskyr, det gör jag.” (Rom 7:15)

GUD KALLAR PÅ OLIKA SÄTT

Det är inte bara så att saker och ting sker olika för oss som är svårt att förstå varför. Det här verkar också gälla hur Gud kallar oss. För jag tycker att Gud borde kunna göra mer för att vinna människor till sig eftersom det är så viktigt att människor verkligen blir frälsta från det onda genom tron på Herren Jesus Kristus. Annars kommer de ju att gå förlorade enligt Bibeln. Borde inte Gud göra mer? Jag tycker inte det verkar vara så och då ställer jag frågan: varför då?

Det går säkert att svara på, men en större fråga är om vi verkligen kan förstå Guds handlande i detta, förstå varför Gud inte gör mer än det vi kan lägga märke till eller om det finns något i Guds handlande som vi inte lägger märke till och som Gud inte vill att vi ska lägga märke till. Hade Gud velat det hade vi självklart lagt märke till det.

Den erfarenhet vi människor har är hur vi själva och andra kom till tro, vad det var som ledde fram till det och vad som hände när vi tog det avgörande beslutet att följa Jesus och säga "ja" till honom.

Historierna är nog lika många som sätten att ha kommit till tro på är. Men vi ser i Pauli brev att det inte är oväsentligt att göra sådana beskrivningar om hur det gick till när man kom till tro. Paulus skriver själv om sin egen omvändelse i Galaterbrevet.¹²⁶

I sådana beskrivningar är det lätt att förstå att det i vissa fall kan ha varit svårt för personen i fråga att säga "nej" till Gud.

I Apostlagärningarna kan vi läsa om Paulus och hur han förföljde de första kristna. Det var när han for till Damaskus för att fortsätta sin förföljelse av de kristna, som han plötsligt omgavs av ett ljussken från himlen och han hörde en röst som sa: "Saul, Saul varför förföljer du mig?" Paulus frågade då vems rösten var och fick som svar:

"Jag är Jesus, den som du förföljer. Stig upp och gå in i staden, så får du veta vad du ska göra." (Apg 9:1-9)

I andra fall är det inte lika uppenbart i Bibeln, t.ex. när Jesus kallade Simon Petrus, som fiskade vid Galileiska sjön. Jesus bara sa:

"Kom och följ mig jag ska göra er till människofiskare" (Mark 1:17).

Petrus lämnade då genast nätet och kom och följde honom. Sedan går det ju alltid att spekulera i hur mycket Petrus visste om Jesus vid det här tillfället. Vi kan se lite fler detaljer i evangelierna från det tillfälle då Simon Petrus blev kallad, men det är ändå inte samma form av kallelse som det var när Paulus, som då hette Saul, blev kallad.

Kallelser i Bibeln

Det finns inte så mycket beskrivit om kallelser i Bibeln. Kan det ha varit så att Jesus kallade många eller var det så att det var endast de han kallade som genast kom? Han kunde ju ha frågat många vid stranden som fiskade. Simons och Andreas båt liksom Jakobs och Johannes båt kan väl inte ha varit de enda båtarna? Vi vet inte. Vi vet bara att dessa fyra personer, vid detta tillfälle, svarade "ja" till att följa Jesus. Vilka som eventuellt sagt "nej" vet vi ingenting om.

Det mest kända tillfälle då någon som ville följa Jesus ändå sa "nej" är den rike ynglingen. Jesus var villig att låta honom följa med, på ett villkor, nämligen att denne skulle sälja allt och ge till de fattiga. Men så långt var inte den rike ynglingen beredd att gå. Jesus gör inget mer för att få den rike ynglingen på andra tankar. Han låter honom bara gå.

¹²⁶ "Jag har inte fått det från någon människa, ingen har lärt mig det, jag har fått det genom en uppenbarelse av Jesus Kristus. Ni har ju hört hur jag förut levde som lagtrogen jude, hur jag hänsynslöst förföljde Guds församling och försökte utrota den. I trohet mot judendomen överträffade jag de flesta av mina judiska jämnåriga, ivrigare än någon annan hävdade jag traditionen från våra fäder. Men han som utsåg mig redan i moderlivet och som kallade mig genom sin nåd beslöt att uppenbara sin son för mig, för att jag skulle förkunna evangeliet om honom för hedningarna. Då frågade jag inte någon av kött och blod till råds, inte heller for jag upp till Jerusalem, till dem som var apostlar före mig. I stället begav jag mig till Arabien, och därifrån vände jag tillbaka till Damaskus. Först tre år senare for jag upp till Jerusalem för att få tala med Kefas, och jag stannade fjorton dagar hos honom. Någon annan av apostlarna såg jag inte, bara Herrens bror Jakob. Vad jag skriver är sant, det tar jag Gud till vittne på." (Gal 1:12-20).

”En uppsatt person frågade honom: ‘Gode mästare, vad ska jag göra för att vinna evigt liv?’ Jesus svarade: ‘Varför kallar du mig god? Ingen är god utom Gud. Du kan budorden: Du ska inte bryta ett äktenskap, Du ska inte dräpa, Du ska inte stjäla, Du ska inte vittna falskt, Visa aktning för din far och mor.’ Mannen sade: ‘Allt detta har jag hållit sedan jag var ung.’ Då sade Jesus: ‘Ett återstår för dig: sälj allt du äger och dela ut åt de fattiga, så får du en skatt i himlen. Kom sedan och följ mig.’ När han hörde detta, blev han bedrövad, för han var mycket rik. Jesus såg att han var bedrövad och sade: ‘Hur svårt är det inte för dem som har pengar att komma in i Guds rike. Det är lättare för en kamel att komma igenom ett nålsöga än för en rik att komma in i Guds rike.’ De som hörde detta frågade: ‘Vem kan då bli räddad?’ Han svarade: ‘Det som är omöjligt för människor är möjligt för Gud.’ (Luk 18:18-27).

Denna händelse och en av Jesu liknelser, låter oss komma närmare svaret på frågan varför Gud, som är kärleken och vill att alla människor ska bli räddade och få komma till honom i himlen, ändå inte gör mer för att vinna människor. Det är i alla fall så jag tolkar liknelsen om den rike mannen och Lasaros som Lukas skriver om i sitt evangelium.

”Det var en rik man som klädde sig i purpur och fint linne och levde i fest och glans var dag. men en tiggare som hette Lasaros låg vid hans port full av sår och önskade att han fick äta sig mätt på resterna från den rike mannens bord. Hundarna kom till och med och slickade på hans sår. Så dog tiggaren och fördes av änglarna till platsen vid Abrahams sida. Den rike dog också han och begravdes. I dödsriket där han pinades, lyfta han blicken och fick långt borta se Abraham och Lasaros vid hans sida. Då ropade han: ”Fader Abraham, förbarma dig över mig och skicka Lasaros att doppa fingerspetsen i vatten och fukta min tunga, jag plågas svårt här i lågorna”. Men Abraham svarade: ”Kom ihåg mitt barn, att du fick ut ditt goda medan du levde, liksom Lasaros sitt onda. Nu har han funnit tröst här medan du plågas. Dessutom gapar en klyfta mellan oss och er, för att de som vill ta sig över från oss till er eller från er till oss inte ska kunna göra det.” Mannen sade: ”Då ber jag dig, fader, att du skickar honom till min fars hus. Jag har fem bröder, och han måste varna dem, så att inte de också kommer hit till detta plågornas ställe”. Abraham sade: ”De har Mose och profeterna. de kan lyssna till dem.” Mannen svarade: ”Nej, fader Abraham, men om någon kommer till dem från de döda omvänder de sig”. Men Abraham sade: ”Lyssnar de inte till Mose och profeterna, då låter de inte övertyga sig ens om någon står upp från de döda.” (Luk 16:19-31).

Liknelsen visar att det inte räcker med sådana ting som vi människor antar måste till för att en människa ska vända om. Vi vet inte vad som finns i en människa, vi kan omöjligt förstå vad som är bäst att göra för att en människa ska få upp sina ögon för Gud och vända om. Det är inte på oss det beror, kallelsen måste komma från Gud.

I Konkordieformeln står det: ”Men innan människan upplyses, omvändes, pånyttfödes, förnyas och drages av den helige Ande, kan hon av sig själv och av egna naturliga krafter i andliga ting och i fråga om sin egen omvändelse och pånyttfödelse lika litet ta första steget, verka och medverka som stock och sten.”¹²⁷

Gud kallar på olika sätt och man kan fundera på varför. En av grundtankarna för Guds kallelse måste vara det som Paulus skriver om i sitt första brev till Timoteus:

”Gud vill att alla människor ska bli räddade och komma till kunskap om sanningen”
(1 Tim 2:4).

¹²⁷ SKB sid 564. Det är hämtat från Konkordieformeln avsnitt 2 ”Om den fria viljan eller de mänskliga krafterna”. Den finns att läsa i sin helhet på <http://www.logosmappen.net/bekskrifter/kf/index.html>. Mer om Konkordieformeln, se ordförklaringarna.

Men det ser inte ut som att så många blir räddade. Samtidigt ser vi i Bibeln att Gud kallar dem han vill som han vill. Det här blir svårt att få ihop. Det är lätt att komma in på tankar som Origenes gjorde och som jag har beskrivit tidigare i kapitel 5, nämligen "alltings återställelse". Men den tanken blev bannlyst av kyrkan på ett kyrkomöte år 543 i Konstantinopel.

Några saker måste nog förutsättas för att kunna komma vidare. Det är att Gud vill att alla ska bli räddade och få komma till himmelriket, att Gud kallar alla men att alla inte hörsammar, uppfattar eller bryr sig om kallelsen från Gud.

Om vi förutsätter att Gud kallar alla, eftersom han är kärleken och därför vill att alla ska bli räddade och har gjort det möjligt för alla att bli räddade genom Jesus Kristus, så ställer jag frågan varför Gud inte gör mer för att alla verkligen ska bli räddade och få komma till himmelen. Gud borde ju göra **allt**. Men det ser ut som om han inte gjorde det.

Vad är det som inte är som jag tycker det borde vara? Finns det något problem för Gud trots hans allsmäktighet och vilket är i så fall detta problem? Men Gud kan väl inte ha några problem, han är ju allsmäktig, fullkomlig och allvis. Hur går det att förstå det här?

Ett av svaren är kanske att Gud verkligen gör allt för att vi ska bli övertygade, men han inte vill tvinga oss till frälsningen eftersom det grundläggande i förhållandet mellan oss och Gud och i hela varseblivningen, är kärleken och den fria viljan att säga "ja" eller att säga "nej".

Ändå uppfattar jag det så att Gud måste göra så mycket han förmår till en viss gräns som han själv har bestämt ska gälla för vad som är frihet och vad som är tvång. Gränsen som jag kallar för kärlekens villkor.

Den fråga jag egentligen ställs inför när det gäller varför Gud inte gör mer, handlar om vilket gränsvärdet är mellan frihet och tvång.

Varför Gud inte gör mer än han faktiskt gör för att människorna ska bli frälsta beror alltså på att Gud gör allt han kan göra. Gud gör allt tills gränsen är nådd för vad som är möjligt för Gud att göra utan att bryta med det villkor kärleken lägger som grund för Guds handlande med varje enskild människa: friheten att säga "ja" och friheten att säga "nej".

Människors gräns för mission

Men då ställer jag nästa fråga: Har vi människor en sådan gräns? Är vi tvungna att vi ta hänsyn till den gräns som Gud i sin fullkomliga kärlek måste ta hänsyn till?

Nej, för oss är allt sådant möjligt. Vi kan ta all vår förmåga i anspråk för att meddela människor om Gud. Vi kan och får göra allt det vi förmår för att få människor att bli frälsta.

Våra begränsningar är också stora, men av annan art. Vi kan heller inte tvinga människor till omvändelse. Vi kan inte ens omvända människor. Vi kan bara bereda vägen. Men den vägen kan vi bereda som vi vill, så långt vi förmår med de begränsningar vi har.

Vi kan visa vad som hänt i våra liv. Vi kan visa på under, på erfarenheter av Gud i människors liv. Vi kan tala om Jesus och allt det som han har gjort. Sedan får de vi talar med öppna sina hjärtan och ta emot.

Frälsningen är trots allt Guds och den är redan klar att tas emot av var och en som vill säga "ja".

Vi kan alltså göra allt för att bereda vägen vilket inte Gud har samma möjlighet till, på det sätt som vi har, p.g.a. kärlekens villkor. Därför är det min uppfattning att Gud valde att det var vi människor som skulle bereda vägen för våra medmänniskor att ta emot Jesus och att det, genom oss, skulle ske underbara ting som skulle uppenbara för alla att det är Jesus som är meningen med livet.

Gud handlar mer genom vissa än andra

Vi ser ändå att ibland kan Gud handla mer genom vissa människor än genom andra. Ibland kan Anden falla över några och inte andra. Då kan det komma tankar om varför vissa blir kallade genom t.ex. att Jesus själv visar sig för dem och men inte för andra. Varför är det så? Varför gör inte Gud det mer för vissa som han gör

för andra? Finns det mer villkor än kärleken som ”hindrar” Gud att verka fullt ut med människor, villkor som styr det hela?

Vi har inte alls svar

När vi tänker på sådana andliga ting gäller det att inte glömma bort att vi faktiskt inte har svar på alla frågor. Dessutom vet vi inte vilket som är bäst för en människa eftersom vi inte vet vad som rör sig i en människas inre. Men det vet Gud. Och Gud ser till helheten och behöver inte genomdriva sitt frälsningsverk med en människa omedelbart, som vi gärna vill.

Varför Gud utväljer vissa människor till vissa speciella uppgifter och andra människor till andra uppgifter beror inte på de utvalda människornas duglighet, vad det nu är, som behövs för att Guds verk ska kunna ske enligt Guds vilja hos den människa som Gud utvalt. Gud går inte runt och väljer ut oss. Han har redan valt i tidernas början.

”Förrän jag danade dig i moderlivet, utvalde jag dig, och förrän du lämnade modersskötet, helgade jag dig. Jag satte dig till en profet för folken.” (Jer 1:5)

När det gäller sådana här frågor är nog det närmaste svaret vi kan komma att det helt enkelt handlar om många olika saker, men att allt är grundat hos Gud och i hans vilja. Vi måste därför i detta fall göra som Paulus skriver om i romarbrevet:

”Vilket djup av rikedom, vishet och kunskap hos Gud! Aldrig kan någon utforska hans beslut eller spåra hans vägar. Vem kan känna Herrens tankar, vem kan vara hans rådgivare? Vem har skänkt honom något som han måste återgälda? Ty av honom och genom honom och till honom är allting. Hans är härligheten i evighet, amen.”

(Rom 11:33-36)

SJUNDE SAMLINGEN

<i>Fråga:</i>	Varför kan Gud tillåta visst och inte annat?
<i>Funderingar:</i>	Har jag tillfällen i mitt liv jag inte förstår varför just det och det drabbade just mig och inte andra?
<i>Diskutera över påståendet:</i>	Att något ont händer den ene och inte den andre beror inte på att Gud har valt det så, utan på många olika övriga faktorer som gör att Gud inte kan förhindra att det som sker, sker.
<i>Samtala om:</i>	Vad menas med orsak och verkan? Vilka olika faktorer kan avgöra att Gud låter det som händer drabba så olika? Varför vill vi tvunget få förklaringar till allting? Hur ser vi på att ont drabbar oss olika. Är det rättvist att det är så? Vad är meningen med allt som sker? Har allt en mening?
<i>Berätta om:</i>	Jag har drabbats av något och kan inte förklara varför just jag har drabbats av just det.
<i>Bibelställen:</i>	Job 1:21, 2:3, 3:20-23, 9:1-2, 15-20, Ps 22:1-2, Pred 7:1, 8:11-17, 11:5-8, Matt 6:25-34, Luk 13.1-5, Joh 5:14-17, 9:1-3, 11:32-44,

KAPITEL 8

HINDER PÅ VÄGEN

*det ordnar sig inte
någon måste ordna det
i regel är det Gud*

VAD KAPITEL 8 HANDLAR OM

Kapitel 8 handlar egentligen om att ge Gud äran. Det är syftet och meningen med allt som finns till. Men kapitlet börjar med att beskriva hur Paulus blev hindrad att utföra det verk som man antar skulle varit mer effektivt att utföra om han inte blivit hindrad. Det handlar om att de onda makterna är verksamma, men maktlösa och vad de har för möjligheter till makt. Makten ligger helt och fullt hos Jesus, men eftersom det blir hinder i våra liv, som vi ser exempel på i Paulus liv, så förstår vi det så att Gud ändå måste tillåta det onda att hindra oss. Men varför gör han i så fall det? Hinder i våra liv beror på många olika saker, men i slutändan visar det sig att allt hänger samman med vem Gud är. Gud hindrar ingen eller sänder det onda i vår väg, men han kan tillåta det onda att hindra oss för att han ska få äran genom att vi då vänder oss till honom och ber. Kapitlet avslutas med att konstatera att allt hänger på att Gud är den han är och att Gud har för avsikt att alltid vara kärleken och därmed alltid vill vara den han är och att alla en dag ska vara ett med honom i kärlek.

HUR MYCKET MAKT HAR DEN ONDE?

Hur mycket makt har den onde eller de onda andemakterna? Kan det onda ske eller hur mycket av det onda kan se utan Guds tillåtelse? Det här är svårt att reda ut, men det finns tankar också om detta. Något om det beskrivs i Konkordieformeln¹²⁸ ”Om Guds eviga förutvetande och utkorelse”. ”Guds förutvetande (praescintia) känner och vet på förhand även det onda, men icke så, att det skulle vara Guds nådiga vilja, att detta sker, utan vad djävulens och människornas förvändera, onda vilja kommer att och vill företaga sig att göra, det känner och vet Gud på förhand, och Guds praescientia eller »försyn» upprätthåller sin ordning också i de onda händelserna eller gärningarna, så att Gud för det onda, som han icke vill, sätter en gräns och ett mått, huru långt det får gå och huru länge det får vara samt när och huru han vill hindra och straffa det. Detta allt styr och regerar Herren Gud så, att det måste lända hans gudomliga namn till ära och hans utkorade till frälsning, men däremot de gudlösa till skam.”¹²⁹

Religionsfilosofiskt skulle jag uttrycka det så att Gud till en viss gräns hindrar det onda att verka och att den gränsen beror både på vad människan förmår göra och på Guds kärlek till människan. Jag uppfattar att det är Guds kärlek som gör att Gud inte bryter in och tvingar fram något som är det Gud vill eftersom tvång inte finns i kärleken. Men jag uppfattar att det här begränsar Gud endast i förhållande till

¹²⁸ Av ordet, ”konkordat” som betyder ”avtal mellan påve och stat”, är skriven som förklaring och förtydligande över Augsburgska bekännelsen (se ovan), ”om den regel och norm i kort sammandrag, varefter alla läror böra prövas och de uppkomna lärostriderna böra kristligen förklaras och avgöras”.

¹²⁹ SKB sid 658

människan, inte det onda. För Gud kan hindra varje tilltag av den onda och gör så. I alla fall finns det inget logiskt skäl till varför Gud inte skulle använda sig av alla de möjligheter han kan använda sig av för att hindra det onda att ske. Vi ser det när Gud så klart har visat att han gör så och t.o.m. kan ta på sig allt lidande, all synd och allt ont för att vi ska slippa, om vi så vill.

Därför är det rimligt att anta att det onda som sker, sker inte därför att Gud vill det, utan därför att Gud inte p.g.a. de begränsningar som finns genom kärlekens villkor kan hindra det utan att konsekvenser av värre slag inträffar för dess skull.

Det som är värre är att Gud skulle bryta mot kärlekens villkor och börja tvinga. Vad jag har kommit fram till är den religionsfilosofiska tanken att om Gud skulle bryta mot kärlekens villkor skulle det innebära att Gud upphör att vara kärleken eftersom tvång inte finns i kärleken. Därmed skulle också Guds kärlek till människorna upphöra. Det är Guds kärlek som är grundorsaken till varför Gud vill rädda mänskligheten. Utan Guds kärlek skulle Gud inte längre vilja rädda mänskligheten och inte längre behöva någon att rikta sin kärlek till. Det skulle i så fall betyda att allt går under. Allt utom Gud. Men detta kan bara bli en religionsfilosofisk tanke eftersom Gud i sin fullkomlighet aldrig någonsin kommer att upphöra vara det han är, nämligen kärleken.

Guds begränsning när det gäller det onda

Det besvärliga med denna fråga är konkret vari Guds begränsning består när det gäller det onda och när det gäller Guds vilja att alla människor ska bli räddade och få komma till himmelen. För det måste finnas en begränsning annars hade inte verkligheten sett ut som den gör. Men var går gränsen för Guds begränsning?

De exakta gränserna som styr kärlekens villkor, som alltså styr och begränsar det onda att verka kan vi inte få kunskap om endast ana. Men troligen träffar jag ganska rätt, vilket jag heller inte är ensam om. Genom alla tider har tänkande troende funderat över det här och kommit fram till olika bitar av den helhet som endast Gud har full kunskap om.

Men genom ondskans verk och genom hur vi förstår hur långt det onda får sträcka sig och hur det ser ut som att Gud begränsar de ondas tilltag genom olika människors handlande, så kan vi ändå ganska tydligt ana något om Guds bestämda gränsvärden.

Vi kan se att det onda som sker, i vissa fall sker, därför att Gud tillåter det att ske, därför att han vill verka något gott av det och leda människor till räddning p.g.a. det. Vilket, enligt hans fullkomliga inblick och förutseende, gjort klart att det är detta som är det bästa, trots det onda och ofattbara som sker, är det bästa möjliga för dennas eller dessas möjlighet att ta emot räddningen eller få upp ögonen för det frälsningsverk som Gud redan har ordnat.

Men trots att detta onda tillåtits är det inte självklart att det leder till det goda som Gud har avsett, men att det fått ske därför att det kanske var den enda eller sista möjligheten. Kanske precis som allt skapat med detta universum kanske varit den sista möjligheten för Gud att låta de onda andemakterna få chansen att vända om, men som vi ser inte gjorde det, utan kommer att på den yttersta dagen gå förlorade.

För oss kvarstår chansen. För vår skull ordnade Gud en möjlighet att bli räddade, trots de hinder som fanns och finns. Allt beroende på att Gud är den han är och alltid är den han är.

Svaret på frågan om det onda har någon makt, handlar det egentligen om ifall det onda har någon **egen** makt. Svaret är, nej, det onda har ingen egen makt.

Det enda onda som de onda andemakterna kan använda sig av är de möjligheter som står till deras förfogande genom människors vilja och tilltag. Vi har makt som vi kan använda oss av och får använda oss av därför att Gud i sin kärlek har gett oss en fri vilja som innebär att vi kan göra vad vi vill, ont som gott.

Gud vill att vi bara ska göra gott, men vi **kan** göra det som är ont och det är det som utgör hela problemet. Det beror inte på att ondskan har någon egen makt. Den har tagits ifrån dem. Den enda makt de kan ha och få sker uteslutande genom oss människor.

En liten hemlighet kvar

Men det finns en liten hemlighet kvar som jag tänkte beröra ytterligare som handlar om hur Gud i sin godhet kan använda sig av ondskans makter för att nå ett gott resultat. Det handlar om varför Gud kan låta de onda andemakterna hindra oss och vad som ändå kan ge ett resultat som i slutändan gör det som egentligen är syftet och avsikten med hela verkligheten. Det handlar inte bara om kärlek, utan om att låta Gud få vara den han är.

MEN SATAN HAR HINDRAT OSS

I Paulus första brev till Thessalonike står det:

”Vi har verkligen försökt komma till er – jag, Paulus, mer än en gång – men Satan har hindrat oss.” (1 Thess 2:18).

Vi möter detta synsätt på flera ställen i Pauli brev, men också i andra bibelböcker. Paulus talar om en maktkamp i den andliga världen som pågår. Han skriver i Efesierbrevet:

”Ty det är inte mot varelser av kött och blod vi har att kämpa utan mot härskarna, mot makterna, mot herrarna över denna mörkrets värld, mot ondskans andekrafter i himlarymderna.” (Ef 6:12).

Petrus talar i ett av sina brev om vad djävulen håller på med.

”Var nyktra och vaksamma. Er fiende djävulen går omkring som ett rytande lejon och söker efter någon att sluka” (1 Petr 5:8)

Samtidigt står det klart att Gud har beslutat att sammanfatta allting i Jesus Kristus och att detta var den yppersta hemligheten. Paulus skriver:

”Och han har yppat sin viljas hemlighet för oss, det beslut om Kristus som han hade fattat från början och som skulle genomföras när tiden var inne: att sammanfatta allting i Kristus, allt i himlen och på jorden.” (Ef 1:9-10).

Vidare skriver Paulus:

”Och i honom, som är huvudet för alla härskare och makter, har ni nått er fullhet.” (Kol 2:10)

Samt:

”Han ägde Guds gestalt men vakade inte över sin jämlikhet med Gud utan avstod från allt och antog en tjänares gestalt då han blev en av oss. När han till det yttre hade blivit människa gjorde han sig ödmjuk och var lydig ända till döden, döden på ett kors. Därför har Gud upphöjt honom över allt annat och gett honom det namn som står över alla andra namn, för att alla knän skall böjas för Jesu namn, i himlen, på jorden och under jorden, och alla tungor bekänna att Jesus Kristus är herre, Gud fader till ära.” (Fil 2:6-10).

Jesus säger också:

”Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden”. (Matt 28:18)

Det här är ett litet axplock om vad som skrivs om djävulens makt och om Jesu makt. Skillnaden är total. Sammantaget kan vi se att djävulen beskrivs som någon som har fråntagits sin makt, men som ändå kan ha ett tydligt inflytande över människor. Men inte mer än ett inflytande till en viss gräns. Makten ligger helt och fullt hos Jesus. Jesus Kristus har all makt. Det är ingen tvekan om den saken. Makten är fullständigt Guds.

Men hur det är möjligt att djävulen, trots att han egentligen inte har någon makt, ändå kan utöva inflytande i den värld som är skapad av Gud. Finns det någon grundläggande tanke hos Gud att ändå tillåta den onde att

ryta som ett lejon, att skrämmas, att luras, att fresta och få tillåtelse att förleda människor som vi kan se i Paulus beskrivning i brevet till Rom?

”Därför lät Gud dem följa sina begär och utlämnade dem åt orenhet, så att de förnedrade sina kroppar med varandra.” (Rom 1:24)

Att de som säger nej till Gud kan hemfalla åt sådant kan vi kanske förstå och anse att det borde vara ganska logiskt, men att Satan får tillfälle att hindra ett uppenbart gott verk för Guds räkning är något svårare att förstå. Ändå är det just det som hände med Paulus och som vi kan läsa om i Apostlagärningarna. Varför Satan fick hindra Guds verk.

BERÄTTELSEN OM PAULUS HINDER

Vi kan se i historien om hur många hinder och besvärligheter med sjukdomar och annat som hindrat evangeliet att spridas. Jag blir förvånad över hur vanligt det är att det kommer hinder i vägen för missionärer, evangelister, präster och andra att sprida det glada budskapet om att Jesus har gjort det möjligt för alla människor att få evigt liv.

Det här är inget nytt. Paulus är ett exempel på hur han hela tiden stötte på hinder i sin gärning och ändå kämpade på och faktiskt räknade med att det skulle vara hinder.

I Apostlagärningarna kan vi läsa om att Paulus bestämt sig för att resa till Jerusalem, men att den helige Ande flera gånger talat om för honom att om han gör den här resan så kommer han att få möta bojor och lidanden.

”Nu känner jag mig tvingad att resa till Jerusalem utan att veta vad som skall möta mig där. Jag vet bara att den heliga anden i stad efter stad försäkrar att bojor och lidanden skall möta mig där.” (Apg 20:22-23)

I Caesarera, på vägen mot Jerusalem, kom profeten Agabos till Paulus.

”Han tog Paulus bälte och band sina händer och fötter och sade: ’Så säger den heliga anden: Den som äger detta bälte skall judarna i Jerusalem binda så här och överlämna i hedningarnas händer.’ När vi hörde hans ord vädjade både vi och folket där till Paulus att inte gå upp till Jerusalem.” (Apg 21:11-12)

Men Paulus gick till Jerusalem ändå och menade sig vara beredd att gå i döden för Herren Jesu namns skull. Några dagar senare blev Paulus tillfångatagen och nästan dödad innan han blev satt i förvar som han kom att vara i mer än två år innan rättegången blev av i Rom.

Men var detta enligt Guds vilja att det skulle ske så? Blev Paulus hindrad av de onda andemakterna och om det var så varför lät Gud honom bli hindrad?

Om Paulus lyssnat på de profetiska budskapen som han fick ta emot från flera stycken och istället fortsatt att kanske göra ännu en resa, hade Guds Ord blivit ännu mera spritt då?

Det vi kan konstatera är att Paulus endast fick besked om vad som skulle hända, inte om att han därför skulle undvika att åka till Jerusalem. Men vem bestämde vad? Om Paulus bestämt sig för att **inte** åka till Jerusalem, hade han då gjort emot Guds vilja?

Det är i en sådan berättelse vi kan se lite tydligare hur Guds predestination¹³⁰ fungerar och hur det måste kopplas samman med kärlekens villkor.

¹³⁰ Den teologiska ståndpunkt som hävdar att människans liv på jorden och livet efter detta är förutbestämt av en allsmäktig gud, eller att Gud utväljer vissa människor till frälsning. Augustinus, som brottades med frågan varför inte alla älskar Gud och nästan, drog slutsatsen att detta enbart är möjligt för de utvalda. De får å andra sidan en oemotståndlig nåd så att de inte kan låta bli att göra gott.

Vi ser att det är Paulus som bestämmer. Han har en känsla för att han måste åka till Jerusalem. Han både vill och vet att han behövs där. Samtidigt får han information om vad som kommer att hända honom. Det gör honom inte bekymrad eftersom han förstår att han redan tidigt insett att han kommer att dö för Herren. Han vet inte när eller hur, men han vet att och varför.

Det jag kommer fram till är att Gud hela tiden vet vad som kommer att hända och lämnar besked till Paulus, så mycket att det inte bryter med kärlekens villkor. Gud vet vad Paulus tänker göra och hindrar honom inte. Skulle Paulus ha tänkt på annat sätt hade Gud också vetat det och ändå inte hindrat Paulus att utföra och göra det han i så fall hade tänkt sig. För det är ju så kärlekens villkor fungerar och som gör att Gud egentligen inte lägger sig i med någon form av tvång för att få Paulus att göra något annat än det Paulus faktiskt tänkte göra. Det är på så sätt jag inser att det är Paulus som bestämmer och att Gud är med och stöder honom i vad han än gör. Gud leder och hindrar inte. Gud leder, men styr inte.

Samtidigt måste vi inse att det inte bara är Paulus och Gud som är med i spelordningen. De onda andemakterna gör sin del, även om de inte kommer att lyckas med sina företag. De vet att deras tid är kort¹³¹. Ändå försöker de göra allt de förmår för att hindra. I alla fall är det så vi förstår hur de onda makterna verkar fungera enligt Bibeln och genom erfarenheter vi människor gjort och tolkat, sedan Bibelns tillkomst.

När jag ställer frågan om det här med Paulus skedde enligt Guds vilja, så blir svaret ”ja”.

Men vad som gjorde att det blev så här beror på många sammanhängande faktorer. Till en viss del får tydligen de onda krafterna verka. I alla fall blir det så när Paulus, trots allt, kommer till Jerusalem. Människors illvilja får där sitt utlopp och Paulus är nära på att dö. Han blir satt i bojor och överlämnad åt den romerska makten. Precis så som det var profeterat om honom.

Till en viss del beror det på Paulus själv. Han vet vad han kan komma att drabbas av. Ändå beger han sig direkt till den plats som innebär störst risk för honom, han går till templet. Till dessa delar låter Gud det ske eftersom människors fria vilja att handla inte hindras av Gud, trots hans allmakt. Eftersom vi inte kan se till helheten, som Gud kan, är det omöjligt för oss att göra någon uträkning av vad Gud gör, vad Gud tillåter och vad andra får göra och verka. Det verkar också gälla de onda krafterna. Jag tar här endast upp några av faktorerna.

Låt mig göra ett tankeexperiment och säga att de onda krafterna försökte göra allt för att hindra Paulus.

Vi förstår att det alltid går till på det sättet. De onda krafterna är inte overksamma, men de har inte makt över vare sig Gud eller människor. De kan bara hindra och verka där de får tillträde, när vi människor, medvetet eller omedvetet tillåter det eller när Gud av någon anledning verkar låta dem få utföra sina frestelser och lockelser till att utföra onda handlingar.

Det är i alla fall på så sätt jag får en ganska sammantagen bild från Bibeln om hur de onda krafterna verkar ha någon form av makt. Uppenbarligen fungerar det något åt det hållet eftersom det är helt klart att om de onda makterna hade haft mer makt än den som kommer till synes i Bibelns berättelser och i människor erfarenheter i världen, så skulle de onda krafterna ha kommit till tals ännu tydligare än vad som är fallet i Bibeln och i vår verklighet idag. De har nämligen inga som helst skäl att stå tillbaka på något sätt. De har förlorat och de vet om det. Det finns ingenting som de skulle kunna göra så att de gick ännu mer förlorade eller förlorade ännu mer av den makt som de ändå inte har tillgång till. Det finns i alla fall ingenting som tyder på det.

Läran tycks helt bortse från människans fria vilja och ansvar, varför Augustinus också kritiserades av Pelagius' anhängare. Enligt Luther är det Guds val som gör att en människa blir frälst (*enkel predestination*) Calvin gick ett steg längre, då han menade att Gud från början har utsett vissa människor till frälsning och andra till fördömmelse (*dubbel predestination*). Vilken grupp var och en tillhör avslöjas genom deras vandel; predestinationsläran har på så sätt blivit en sporre till ett gudfruktigt liv.

¹³¹ En hänvisning till Uppenbarelseboken 12:12 ”Jubla därför, ni himlar och ni som bor i dem. Men ve över jorden och havet: djävulen har stigit ner till er, och hans raseri är stort, ty han vet att hans tid är kort.”

Om nu ondskan inte har makt att hindra, så måste det vara Gud som tillåter ondskan att verka. Varför kan Gud, som är god och aldrig någonsin vill det onda, ändå tillåta det onda att hindra oss i våra liv?

VARFÖR GUD KAN TILLÅTA DET ONDA HINDRA OSS I VÅRA LIV

Vi har nu sett hur personer i Bibeln som Paulus på olika sätt till synes blir hindrad i sitt verk och att det ändå blir så att Guds Ord sprids ut över hela världen. De hinder som funnits för honom har blivit till välsignelse. Det var troligen därför att Paulus blev satt i fängelse som han skrev de flesta av de brev som vi har med i Bibeln och som kanske inte hade blivit skrivna om han inte blivit satt i fängelse.

När jag ser på det som hände med Paulus funderar jag hur det är med oss och alla andra som lever och har levt i denna världen. Hur har de sett och hur kan vi se på att det kommer hinder i vår och andras väg som till synes verkar vara hinder för Gud?

Jag tycker att det borde vara så att goda predikanter, helbrägdagörare, profeter och många andra goda kristna borde kunna leda och föra ut evangeliet så att människor i hundratusental kom till tro därför att dessa evangelister och förkunnare, helbrägdagörare och profeter varit så duktiga. Men jag ser att det nästan aldrig är så.

David Watson var en präst som på 1970-talet var en av dem som förde fram den karismatiska rörelsen¹³². Han var verksam i York i England och det verkade som om hela världen skulle bli räddad och att kyrkan skulle vakna ur sin slentrian. Alla kristna skulle gå ut och förkunna evangelium så att hela världen skulle bli räddad och alla bli troende. Men han drabbades av cancer. Många bad för honom, men han dog 1984 när rörelsen just hade börjat. Nu togs en av dess främsta ledare ifrån dem. Hur kunde Gud låta detta hända? Vill inte Gud att vi ska ha framgång? Vill inte Gud att alla ska bli räddade? Varför kan Gud tillåta det onda hindra oss i våra liv? Det blev så tydligt och så ofattbart.

Jag tror det finns en djup hemlighet i det här.

Guds hemlighet

Vi måste helt enkel börja med vem Gud är för att kunna förstå det här. Hemligheten och djupet i allt finns hos Gud. Gud är själv alltings ursprung och mening. Vi är endast något som Gud har skapat genom sin viljas beslut, genom sin kärlek och allmakt. Allt är till för Gud och ingenting finns till som inte Gud har velat att det skulle finnas till, ingenting utom det onda. Men det onda kom till som en risk som Gud var beredd att ta för kärlekens skull.

Jag har kommit fram till att det onda finns till eftersom kärleken finns till och eftersom Gud har format kärleken till att vara så som den är. Genom att Gud har bestämt att kärleken ovillkorligen ska vara frivillig och att det i kärleken finns en möjlighet att säga "nej" till Gud, så har Gud redan där gjort det möjligt för det onda att finnas.

Gud är en och vill att allt han har skapat ska finnas med i denna helhet som tillhör honom själv. Han vill att denna enhet ska vara en, i ömsesidig kärlek, där allt som han har skapat ska älska honom mer än allting annat och varandra som sig själva. Gud vill att det ska vara så med början redan under våra liv på jorden och sedan för alltid hos honom i himmelen. Redan i den judiska beaktelsen kommer detta till uttryck där trosbekännelsen utgörs av orden:

¹³² Karismatisk kristendom (även neo-pentekostalism), av grekiskans *karisma* "nådegåva", avser de rörelser som på 1960-talet då präster i USA började rapportera att de döpts i Den Helige Ande. Den rörelse som därmed startade bland de etablerade kyrkorna är det som kallas den karismatiska rörelsen. Kristna ifrån de anglikanska, reformerta, lutherska och ortodoxa kyrkorna samt från katolska kyrkan började tala i tungor, profetera och be för sjuka m.m. Detta har kallats "den allmänna pingstväckelsen" eftersom den inte splittrade samfundet eller startade nya kyrkor. Idag finns karismatikerna i nästan alla samfund. Ett exempel i Sverige är Oasrörelsen som verkar främst i Svenska Kyrkan och EFS. Påven Johannes Paulus II började ett teologiskt samtal mellan Pingströrelsen, Katolska kyrkan och den Karismatiska rörelsen.

”Hör Israel, Herren är er Gud, Herren är en”¹³³ (5 Mos 6:4).

Det är helt tydligt att det är denna bekännelse som slutligen ska bli en och allas i den kärlek som är grunden för Guds vilja. Vi ser det i Pauli första brev till Korintierna när han talar om uppståndelsen och den yttersta tiden:

”Sedan kommer slutet, när han överlämnar riket åt Gud, fadern.” (1 Kor 15:24)

Med det här menas att alla ska bli ett med Gud. All ära kommer att tillhöra Gud. Men all ära och härlighet tillhör redan Gud. Det är Gud som själv är meningen med livet och därför är det hos Gud och i Guds godhet och kärlek som alltid ska vara och det måste vara det allra viktigaste för alla varelser i alla tider.

Inga hinder får stå i vägen för att Gud ska ha äran

När jag tittar på hinder är det med denna utgångspunkt som vi måste se, annars är det lätt att missuppfatta det hela. Gud vill alltså att det inte ska finnas några hinder i vägen för hans ära och härlighet. Det första budet är ju först därför att det handlar om detta.

”Du ska inte ha några andra gudar vid sidan av mig” (2 Mos 20:3).

Att vi inte ska ha några andra gudar vid sidan av Gud är förutsättningen för allt som Gud har skapat. Det innebär att det handlar om mer än de självklara hindren som utgörs av de onda makterna som vi måste ta med i beräkningen.

Varför Gud kan tillåta det onda hindra oss i våra liv handlar om oss själva. Vi kan också bli hinder för Gud själv. Många gånger tänker jag inte på det själv, men framgång för Guds rike innefattar en risk som släpper in de onda krafterna. Jag kan tycka att det är förfärligt att det skulle kunna vara så, att det nästan är så otroligt att jag skulle kunna kalla det för en form av hädelse. Men vi ser i Bibeln, i kyrkans historia och i människors erfarenheter genom tiderna att det verkar stämma ganska bra. Det finns ingen strikt matematisk ordning, ingen fyrkantighet, inga klara och tydliga gränser för hur den ondes hinder kommer fram och hur långt de onda krafterna kan gå för att hindra Guds frälsningsverk.

Det vi däremot kan ana är att när något av det goda arbete vi utför i Guds tjänst blir att det är arbetarna, präster, karismatiker, profeter, helbrägdagörare eller andra goda medarbetare verkar få äran mer än Gud, då uppstår ofta hinder på vägen.

Det kan handla om att den gode medarbetaren får en sjukdom som hindrar och i vissa fall leder till döden. Det kan handla om att den gode medarbetaren får någon form av motgång, stress, som leder till depression, förtal, olyckliga avslöjanden av en svaghet hon velat dölja eller en svår sjukdom som gör att hon inte orkar med det hon anser hon borde få kraft av Gud att orka med.

Jag blir förvånad över att Gud kan tillåta det onda en människa drabbas av. För det är helt klart att det onda inte kan göra något mot en kristen om inte Gud tillåter det att ske. Det är Gud som har all makten. Gud vill visserligen inte det onda, eftersom Gud är god, men Gud vill ändå kunna tillåta detta hinder att ske eftersom risken för högmod och annat kan komma över den människa och den gode Guds medarbetare som gör att det inte är Gud som får äran, utan den gode medarbetaren.

Att kunna förstå det här är svårt, det krävs vishet och ödmjukhet att kunna sätta sig in i de gränsvärden som finns, men som är dolda för oss, för att kunna förstå det här.

¹³³ Shema Yisrael (eller Sh'ma Yisroel eller bara Shema, från hebreiska: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל; "Hör, [o] Israel") är de första två orden i en passage i den judiska Torahn (Tanach, Gamla Testamentet, 5. Mos. 6:4-9, 11:13-21 och 4 Mos. 15:37-41) som används i alla judiska böner och gudstjänster och som framhäver judendomens strikta monoteism. Den äldsta bevarade versionen återfinns bland *Nash-papyrusen*. Det är den judiska trosbekännelsen.

Att tänka på är i alla fall att det här beror självklart inte alltid på den gode medarbetaren, utan kan lika gärna bero på alla andra som finns i hans eller hennes närhet. Det kan nämligen vara så att om en person får helbrägdagörelsens gåva är det lätt att människor i helbrägdagörarens närhet börjar tro mer på att det är helbrägdagörare som helar och inte Gud. Då blir det fel. Då blir det precis som om människorna skulle ha ärat och prisat åsnan istället för Jesus den gången då Jesus red in i Jerusalem på en åsna. Då är det möjligt att Gud kan låta de onda krafterna få tillfälle att utöva de möjligheter som Gud, enkelt sagt, släpper till.

Men det här är endast en bild för att förtydliga problemet med varför Gud kan tillåta det onda att hindra oss. Varje situation har en större komplexitet än vad som är möjligt att förklara med en enkel bild.

All ära tillhör Gud

Men med denna bild i minnet blir förklaringen kanske något enklare och förståelsen över att tillvarons essens egentligen handlar om en enda sak, nämligen Gud själv.

För all ära tillhör Gud och det är inför Gud som all enhet och härlighet ska finnas i all evighet. Därför är det inte alltid Guds vilja att vi ska bli friska från sjukdomar, undantagna från depressioner, att vi ska nå framgång i församlingsarbeten och uppgifter för Guds rikes utbredning.

Det här är viktigt att bära med sig genom sitt liv och lära sig att Gud alltid är med oss också i våra mest svåra stunder. Gud vill inte våra motgångar, men tillåter det onda hindra oss därför att risken finns att vi med framgång i våra egna liv kan bli högmåda och självsäkra, så att vår tro inte längre är en tro på Gud, utan på vår egen styrka och förmåga.

Visst kan det bli framgång i våra arbeten och med allt vad vi gör. Men ofta finns det i denna framgång någon form av hinder. Det kan handla om sjukdom, det kan handla om problem i familjen, det kan handla om ekonomiska svårigheter och det kan handla om dödsfall och andra sorger som gör att man ropar till Gud i sin förtvivlan och skriker ut i fasa: "Varför? Gud, varför?" Och vi får ta emot samma svar som Paulus fick göra och som han beskriver i 2 Kor 12 som är en helt underbar vägledning för oss alla:

"Och för de väldiga uppenbarelsernas skull, för att jag inte skall bli högfärdig, har jag fått en tagg som sticker mig, en ängel från Satan som misshandlar mig så att jag inte blir högfärdig. Tre gånger har jag bett Herren att den skall lämna mig i fred. Men han svarade: 'Min nåd är allt du behöver.' Ja, i svagheten blir kraften störst. Därför vill jag helst skryta med min svaghet, så att Kristi kraft kan omsluta mig. Jag gläds åt svaghet, förolämpningar, svårigheter, förföljelser och nöd när det är för Kristi skull. Ty när jag är svag, då är jag stark."

(2 Kor 12:7-10)

Men när jag har kommit så här långt att jag förstår att det är Gud som håller allting i sin hand. Att Gud vill att alla människor ska bli räddade och få komma och vara med honom i himmelen. Att Gud är beredd att göra allting för att det ska bli så att han kan bli allt i alla och att allting ska återgå till den ordning som Gud har bestämt ända från början och som är den ordning som har med Guds väsen att göra. Nämligen att Gud är och vill att vi ska vara ett med honom i kärlek. Den kärlek vars egenskaper Gud envist vill hålla fast vid och låta den utgöra en av grundstenarna för allt skapat. Men det innebär också att Gud också i framtiden tar risken att det onda, ännu en gång, skulle kunna uppstå. Men Guds kärlek är så underbar att Gud är beredd att ta risken.

Nu är det här inte matematiskt eller fyrkantigt eller följer en ordning som vi människor, hur visa vi än må vara, kan räkna ut. Det är inte så att vi kan räkna ut vad vi ska göra för att vi på bästa möjliga sätt ska kunna följa Guds vilja och göra det bästa för Gud, så att Gud inte behöver tillåta hinder på vår väg genom livet för Guds räknings skull.

Det finns för oss en underbar möjlighet som kullkastar alla former av teorier, all form av uträkning och förväntan samtidigt som det gör att det i allt vad vi tar oss för, tänker och handlar för Guds räkning, verkligen blir för Guds räkning. Vad jag talar om och som är så oerhört. Det handlar om bönen.

ÅTTONDE SAMLINGEN

<i>Fråga:</i>	Tillåter Gud det onda att hindra oss? Om det är så, varför gör Gud det?
<i>Funderingar:</i>	Har jag stött på svårigheter i mitt liv som jag inte förstår varför Gud kunde tillåta?
<i>Diskutera över påståendet:</i>	Att någon som är sjuk ändå inte blir frisk, trots att många bett och lagt händerna på den sjuke. Kan det bero på att Gud faktiskt vill att personen inte ska bli frisk?
<i>Samtala om:</i>	Har ondskan någon makt och hur skulle den i så fall se ut? Om nu ondskan inte har någon makt, varför är vi ibland ändå rädda? Vad menas det med att det är Gud som är alltings mening? Vad kan bönen innebära för Guds verk i världen? Är mycket av det onda som sker och mycket av det goda som inte sker därför att vi ber för lite? Finns det exempel som visar att bönen har gjort hela skillnaden?
<i>Berätta om:</i>	Hur ser min livsväg ut med tanke på de svårigheter som jag har mött. Har de gjort mig till en bättre människa i Guds ögon eller inte.
<i>Bibelställen:</i>	1 Thess 2:18, Ef 2:1-10, Ef 6:10-20, Fil 2:6-10, 1 Petr 5:8, Rom 1:18-32, Upp 21:1-6, Upp 11:15-19, Jak 1:2-18, Rom 8:26-27

KAPITEL 9

BÖNENS MÖJLIGHET

*vår makt handlar inte om något vi har
utan om något som ges oss
med Guds makt är det tvärtom*

VAD KAPITEL 9 HANDLAR OM

Kapitlet inleds med att föra fram bönen möjligheter och att vi människor inte står under samma problem med kärlekens villkor som Gud gör.

Sedan presenteras ett avsnitt om att bönen är det verktyg som kan göra så att Gud kan göra det han vill trots att det bryter mot kärlekens villkor. Detta följs av ett avsnitt som handlar om Guds svar genom två former av gudomliga ingripanden.

Bönen blir det avgörande för att Gud ska kunna verka med oss människor trots kärlekens villkor.

BÖNENS MÖJLIGHETER

Bönen är ett hjälpmedel som vi människor fått och som är väldigt omfattande och i vissa delar obegripligt. Vi förstår av Bibelns berättelser att sammantaget är bönen något som Gud har skapat och som har så stor betydelse att man skulle kunna säga att bönen betydelse överstiger allt evangeliserande och missionerande verksamhet över huvud taget.

Mycket har sagts och skrivits om bönen. Men det närmaste som kan sägas om vad bönen är blir nog att bönen är hjärtats samtal med Gud. Bön är vårt väsens kontakt och umgänge med den Gud som finns till. Det jag har kommit fram till är att bönen gör det möjligt för oss att låta Gud verka med och för oss människorna utan att kärlekens villkor bryts. Våra böner måste därför ses som det mest effektiva verktyget för att Guds vilja ska bli verklighet och att alla människor ska bli räddade och få komma till himmelen.

Bön gör det möjligt för Gud

Jag menar att Gud kan göra mer tack vare våra böner än vad han annars skulle göra och att detta är helt i enlighet med vad Gud vill. Det här kan uppfattas som märkligt eftersom Gud kan göra vad han vill vår bön förutan. Men det jag har kommit fram till är att Gud inte gör det och att det finns goda skäl för det.

Gud kan göra allt han vill, vår bön förutan, men att han inte gör det måste bero på kärlekens villkor att inte **tvinga** fram det han vill. Men jag har kommit fram till att Gud har gjort ett underbart undantag och det är bönen.

När vi ber öppnar Gud vägar som blir möjliga, inte därför att de tidigare var omöjliga, utan för att de blir möjliga utan att samtidigt bryta med kärlekens villkor.

Hur är det möjligt att det skulle kunna vara på det här sättet? Det är möjligt därför att Gud har velat ha det på det här sättet av flera goda skäl.

1. Gud har valt ”omvägen” om oss för att vi ska kunna ha ständig kontaktmöjlighet med Gud enligt kärlekens villkor. Gud älskar oss så mycket att han vill vara ett med oss och dela gemenskapen med oss. Bönen gör det möjligt.

2. Bönen är en del av Guds kärleks frihet. Vi är nämligen fria att be när vi vill, om vi vill och hur vi vill. Vi får lägga fram alla våra önskingar och tankar inför Gud. Det finns egentligen inga som helst hinder för oss att be om vad vi vill.

3. Vi är inte herrar över bönen, men inte heller dess tjänare. Bönen är istället ett hjälpmedel som vi har rätt att använda oss av hur vi vill.
4. Bönen har i sig bestämda villkor som gör att man kan be fel utan att det gör något och att man kan be utan att få det man bett om.
5. Bönen fungerar först i Jesus Kristus, inte beroende på oss, utan på honom. Jesus talar om att vi ska be i hans namn och Paulus berättar om att allt är sammanfattat i Jesus Kristus. Det går alltså inte att bortse från det när det gäller bönen.

Bön fungerar först i Jesus Kristus

Att bönen fungerar först i Jesus Kristus hänger ihop med hela bilden av frälsningen. Det är troligt att bönens egentliga huvudsyfte handlar om kärlekens villkor om det fria valet och att Gud, utan att bryta detta villkor, inte kan eller vill tvinga någon människa till den frälsning som Jesus ordnat.

Bönens huvudsyfte måste vara att be för människor frälsning, att be Gud att göra det som Gud egentligen borde kunna göra, vår bön förutan, men som Gud inte själv kan eller vill göra eftersom han då själv skulle bryta kärlekens villkor.

Men genom vår bön blir det vårt fria val, inte Guds tvingande. Det blir vi som ber Gud om att göra något för att människor ska bli frälsta och Gud gör det utan att bryta den gräns för kärlekens fria val som Gud själv har bestämt.

För oss kan detta uppfattas som att bönen är en omväg med risker för Gud att frälsa en människa. Riskerna ligger bl.a. i om vi missbrukar våra möjligheter att be.

Bönens verkan

När det gäller vad vår bön kan ha för verkan kan det vara så att våra böner, som är en frivillig handling, en möjlighet inom kärlekens villkor att säga "ja" eller "nej", så är det att gränsen för Guds handlande med dem vi ber för ändras på så sätt att Gud kan göra mer än annars med det vi ber om därför att vi är helt fria att be om vad vi vill. Hur mycket Gud sen gör bestämmer han själv eftersom det är han som sätter gränsen och flyttar gränsen för kärlekens villkor, beroende på våra böner.

Det här är lätt att missuppfatta eftersom bönen då kan uppfattas vara något där vi styr Gud och att Gud inte kan göra något utan att vi ber. Så är det inte. Paulus klargör detta väldigt tydligt i brevet till Rom 8:26-27:

”På samma sätt är det när Anden stöder oss i vår svaghet. Vi vet ju inte hur vår bön egentligen bör vara, men Anden vädjar för oss med rop utan ord, och han som utforskar våra hjärtan vet vad Anden menar, eftersom Anden vädjar för de heliga som Gud vill.”

Nu är det här är egentligen helt och hållet en religionsfilosofisk tanke som bygger på idén om kärlekens villkor, men om den tanken stämmer så är det mycket troligt att det här är ett rimligt uttryck för bönens verklighet och funktion.

Gud är den som är. Han är den som vet vad som är rätt. Han är den ende som kan ändra villkor utan att bryta villkor. Han gör det eftersom han är den han är.

Det är svårt att uttrycka detta klarare eftersom vår förmåga att tänka och vår uppfattning om varat är begränsad och grundas mycket på det vi känner till och har erfarenhet av.

Det händer när vi ber

Men att det skulle kunna vara på det sättet att våra böner faktiskt förstärker Guds handlande och möjlighet till handlande utan att för den skull bryta kärlekens villkor, ser vi i Bibelns berättelser, genom kyrkans historia och genom andras och våra egna erfarenheter.

Svårigheter att nå fram till klarhet i frågan beror på att det inte finns alternativ till bön. T.ex. om jag ber för att någon ska bli frisk så vet jag inte om personen blev frisk p.g.a. min bön eller om personen hade blivit frisk även om jag inte hade bett överhuvudtaget.

Men erfarenhetsmässigt går det att se så här: Innan jag började be kunde jag önska en massa saker och drömma om en massa saker. Det inträffade nästan aldrig av en ren händelse. Skulle något ske fick jag ordna med det själv och själv ta vara på varje möjlighet som dök upp. Jag kunde inte räkna med att mina drömmar eller önskningar skulle slå in annars.

När jag började be märkte jag att mycket av det jag bad om hände. Inte heller sällan på ett ofattbart till synes slumpmässigt sätt. Jag kunde nu önska mig något, men det hjälpte ändå inte riktigt, men om jag också lade fram mina önskningar i bön inför Gud såg jag snart att det var en avgörande skillnad. Det slog in ofta, inte alltid, men så ofta att jag inte längre kunde, erfarenhetsmässigt, räkna det som en slump. Så kunde jag se och avgöra att bönen har en reell betydelse. Det hjälper att be.

Gud verkar när vi ber

Med dessa tankar menar jag att Gud verkar när vi ber. Han verkar ändå efter sin vilja, men genom våra böner kan Gud göra mer för oss än annars när det gäller hans möjlighet att uppenbara sin härlighet för människor på olika sätt utan att det i sin tur måste innebära att människor bli tvingade.

Jag menar att gränsvärdet för Guds verkan alltså kan ändras beroende på vår bön och att Gud tydligen vill ha det så. Kanske beror det på att Gud redan från början har beslutat om att en del av bönen ska fungera på det här sättet därför att Gud är den han är.

Att vissa får uppleva en starkare kallelse än andra kan alltså bero på bönen, att någon eller några ber för någon. Kanske var det så att många bad för Paulus innan Jesus uppenbarade sig för honom och att deras böner öppnade vägen för Jesus att visa sig för Paulus. De heligas böner hade öppnat vägen.

Bönens väsen

Det är viktigt att förstå att bönen till sitt väsen inte handlar om någon form av befallning eller någon form av tvång i sig. Bönen är till sitt väsen endast en form av begäran från vår sida. Det den gör, som är viktigt för detta studium, är att vi genom bönen gör det möjligt för Gud att verka trots kärlekens villkor. Hur mycket och hur långt Gud kan verka genom vår bön beror i sin tur på väldigt många faktorer och omständigheter som endast ligger i Guds händer att besluta och forma.

Det måste vara klart och tydligt att bönen **öppnar** för möjligheter för Gud att verka, men det är inte säkert att det blir så som man ber.

Jesus säger i Matteus evangelium och i Lukas evangelium:

”Be, så skall ni få. Sök, så skall ni finna. Bulta, så skall dörren öppnas.” (Matt 7:7)

Det betyder inte att vi ska få vad som helst eller exakt det vi ber om på så sätt som vi önskar och vill. Det betyder att möjligheten för Gud att ge oss det vi ber om, öppnas. Om det sedan inte finns några former av hinder, så får man vad man ber om.

GUDS TILLTAL

Genom människors erfarenheter av Guds tilltal har kyrkan sedan lärjungarnas tid, genom kyrkofädernas studier och erfarenheter och genom hela kyrkans historia, lärt hur Gud svarar oss på våra böner. Genom sin kärlek och de villkor Gud har bestämt ska gälla för kärleken innebär det att Gud låter sig begränsas när det gäller hans tilltal till oss. Gud vill tala till oss, svara oss på våra behov, böner och önskningar så det bara skriker om det, men Guds kärleks frihet hindrar honom från att, i många lägen svara oss.

Var gränsen går för vad som kan anses vara tvingande och vad som kan anses tillhöra den frihet som är förutsättningen för Guds kärlek, det är en hemlighet som vi endast kan ana. Gud vill ha det så.

Lärdomen om hur vi ska, trots allt, uppfatta Guds tilltal är en kunskap som funnits med i kyrkan väldigt länge. Hur kan jag vara säker på att det jag uppfattar som tilltal verkligen är tilltal från Gud? Det är vad frågan gäller.

Wilfrid Stinissen ger kyrkans svar på den frågan i sin bok: ”Hör du vinden blåsa?”¹³⁴. Han beskriver det i frågan om andlig urskillning.

I allt Guds tilltal så är det försiktighetsprincipen som gäller. Men det finns också rent konkreta uppenbarelser, som den upplevelse Paulus hade när han för första gången mötte Jesus på vägen mot Damaskus när han var på full färd med att utrota kristendomen och då han kallades för Saul¹³⁵.

Det finns två slag av ingivelser eller upplevelser av Guds tilltal. Det ena kallas för ”extraordinärt ingripande” det andra kan kallas för ”vanligt ingripande”.

Extraordinärt ingripande

Ibland kan Gud gripa in väldigt tydligt i en människans liv. Det händer inte så ofta. Men i varje enskilt fall kan vi lägga ihop vad det kan vara som gör att Gud kan gripa in så tydligt att det inte går att ta miste på att det verkligen är Gud som talar. Bibeln innehåller många exempel på det och uppenbart är det här inget som är ett problem för Bibelns författare att Gud verkligen kan gripa in, men gör det sällan.

Problemet för oss blir att förstå varför Gud ingriper just här och där, fastän det är ganska sällan och varför Gud inte griper in när vi tycker att han borde gripa in.

Samtidigt kan vi förstå att om förutsättningen är att Gud inte själv bryter mot kärlekens villkor, så måste det i varje enskilt fall vara så att om de begränsningar som Gud bestämt blir tillgodosedda i just de fall som vi människor genom historien har erfarenhet av, då kan Gud gripa in.

Det skulle mycket väl vara möjligt att gå in djupare i just den frågan om Guds kärleks gränser om vi sammanställer de erfarenheter av extraordinära ingripanden som vi har kunskap om. Men troligen är det nog så att Gud inte vill låta oss få den kunskapen eftersom vi i historien har missbrukat kunskap som vi brukar göra. Utom när det gäller en sak och det är kanske just denna enda sak som egentligen utgör hela svaret på varför Gud bryter in och göra dessa extraordinära ingripanden. Det handlar om bönen.

Ett tankeexperiment: När Saul (sedermera Paulus) tog initiativ och gjorde allt för att utrota de första kristna församlingarna, vad var det som dessa kristna i dessa församlingar måste ha bett om? De måste ha bett Gud att göra något åt den här Saul. De kanske till och med bad Gud att gripa in personligen för att hindra Saul och kanske så konkret att de bad Jesus visa sig för honom.

Vi vet inte vad församlingarna bad för böner, men troligen bad de något som hade med att stoppa Saul att göra. Gud har gett oss bönen som ett verktyg där våra böner gör det möjligt för Gud att gripa in trots de kärlekens villkor som Gud själv har bestämt. Det var kanske därför att församlingen bad som gjorde att Gud kunde gripa in.

Om det nu är på det sättet blir det också tydligt hur viktigt det är med bönen och varför Gud verkligen vill att vi ska be. Genom våra böner gör vi det möjligt för Gud att handla trots kärlekens villkor.

Vanligt ingripande

Den andra formen av ingivelser handlar om vanliga ingivelser. Det är när jag uppfattar att det kommer någon form av budskap från Gud. Det kan kännas som en inre maning eller tanke. Det kan kännas, både som en

¹³⁴ Wilfrid Stinissen, ”Hör du vinden blåsa?” sid 64-85. Här ges goda synpunkter och råd om Guds tilltal.

¹³⁵ ”Saul, som ännu rasade av mordlust mot Herrens lärjungar, gick till översteprästen och bad att få med sig brev till synagogorna i Damaskus: om han fann några som hörde till Vägen, män eller kvinnor, skulle han få fångsla dem och föra dem till Jerusalem. Men när han på sin resa närmade sig Damaskus omgavs han plötsligt av ett bländande ljussken från himlen. Han föll till marken och hörde en röst som sade till honom: ”Saul, Saul, varför förföljer du mig?” Han frågade: ”Vem är du, herre?” – ”Jag är Jesus, den som du förföljer. Stig upp och gå in i staden, så får du veta vad du skall göra.” Hans reskamrater stod förstummade; de hörde rösten men såg ingen. Saul reste sig upp, men fast hans ögon var öppna kunde han inte se. De tog honom då vid handen och ledde honom in i Damaskus. Under tre dagar var han blind, och han varken åt eller drack.” (Apg 9:1-9)

stark förnimmelse, men även som en svag. Det avgörande är alltid att jag prövar om den här ingivelsen eller känslan verkligen kommer från Gud och att det inte handlar om eget önsketänkande eller någon form av magi. Jag kan nämligen aldrig vara riktigt säker på att det jag upplever eller känner har med Gud att göra eller inte. Försiktighetsprincipen gäller alltid.

Stinissen beskriver sex regler, jag brukar använda mig av sju.

Regel 1: Det ska stämma med evangeliet.

Om den ingivelse jag har inte stämmer med det vi kan läsa om i Bibeln, låter jag det vara. Gud vet precis vad det står i Bibeln. Om Gud ger oss ett tilltal som inte är så tydligt och klart som jag skulle önska, så vet jag att Gud själv aldrig någonsin går emot vad han själv exakt vet står i Bibeln. Aldrig någonsin.

Regel 2: Guds tilltal är alltid förnuftiga.

Gud är aldrig flummig. När Gud tilltalar oss är det alltid lätt att förstå. Att tilltalet inte är tydligt är inte detsamma som att det inte skulle vara lätt att förstå. Det är när jag förstår den skillnaden som jag också kan inse vad den andra regeln innebär.

Regel 3: Frid.

Allt som har med Gud att göra innebär frid. Om Guds tilltal skapar oro är det inget att ta fasta på. Men Guds tilltal kan ibland skapa ånger, inte ångest. Ånger är något som Gud många gånger behöver få oss till. Men ånger leder alltid till den frid som Gud vill ge oss genom sitt tilltal. Guds tilltal ger alltid frid. Känslan av att vilja uppnå frid är ofta ett tecken på Guds tilltal.

Regel 4: Gud ger aldrig några överkrav.

Gud kräver aldrig mer av oss än vi kan klara av. När Gud ställer krav, leder oss genom problem och svårigheter ger han alltid kraften till det. Om jag upplever att jag inte får kraft till det jag upplever är Guds tilltal, då lägger jag det åt sidan som jag tänkte göra.

Skulle det händelsevis ändå vara ett Guds tilltal och Gud har tänkt ge kraften senare än jag själv trodde var möjligt, så är det ändå inget problem att lägga det åt sidan. Gud är envis, han återkommer alltid med nya tilltal.

Regel 5: Gud talar till oss konkret.

Även om tilltalet kan vara otydligt och svagt är det alltid konkret. Det kan vara kort som bara något ord som jag får mig tilltalat, men det är konkret. I regel är det så att jag får ett eller flera ord som dyker upp i min tanke utan någon särskild anledning eller att jag får en bild i min tanke. Så konkret brukar det vara.

Regel 6: I kyrkan finns det vägledning att få.

Gud vet vilka han har kallat till biskopar, präster, diakoner och andra medarbetare. Många gånger behöver jag få råd om Guds tilltal och då är det klokt att komma till någon av kyrkans företrädare, kanske främst till prästerna. Det är nämligen en del av deras arbete att stå till tjänst i sådana här lägen när vi känner oss osäkra på om det är något Guds tilltal som vi fått eller inte.

Regel 7: Råd genom samtal med andra kristna.

Alla kristna får uppleva Guds tilltal på olika starka eller svaga sätt. Alla kristna har olika slags erfarenheter i sina liv tillsammans med Jesus Kristus. En av reglerna är därför att inte försöka klara ut svaret på sin ingivelse helt och hållet själv. Hör också med någon medkristen när du känner att Gud har talat till dig.

Tänk på att dessa regler fungerar tillsammans. Det är så att när jag känner mig osäker på ett tilltal så kan jag använda mig av att pröva mitt eventuella tilltal från Gud med fler av ovan nämnda regler. Om Gud ger ett tilltal ser han också till att tilltalet håller att prövas. För Gud är ju ingenting omöjligt.

Men det är min uppfattning att en av orsakerna till varför Gud inte talar till oss direkt som svar på våra böner är kärlekens villkor. Men det är inte den enda orsaken. Tron spelar in, våra svagheter som människor spelar in. Därför behöver vi regler som ovan. Inte för att Gud behöver dem, det är vi som behöver dem.

BÖNENS FRÄMSTA SYFTE ÄR ATT GE GUD ÄRAN

Det som jag redogjort i detta kapitel handlar mer om religionsfilosofi än ren teologi, tankarna bygger på förutsättningar om vem Gud är och att om Gud är sådan som förutsättningarna slår fast så borde det som beskrivits i detta kapitel stämma till stora delar, men inte fullständigt, eftersom vi inte har den fulla kunskapen om Gud. Vi vet inte mer om Gud än det Gud vill att vi ska veta och det är tillräckligt bra för oss, men det är också tillräckligt bra för att kunna ge ett svar på livets svåra frågor.

Bönens möjligheter är en verklighet, inte bara när det gäller att öppna vägar för Guds möjligheter att öppna människors hjärtan för Jesus, utan också för varje skeende på jorden. Det är min uppfattning av Gud har gett oss bönen som en av nycklarna till Guds hjälp att förändra vad som helst utan att Gud behöver bryta mot kärlekens villkor.

Jag har kommit fram till att bönen är en möjlighet som låter Gud verka genom alla de hinder och över de gränser som Gud har satt upp på grund av kärlekens villkor.

Genom bönen kan allting förändras. Bönen kan göra så att det hinder som den onda makten för fram blir något annat. Bönen gör visserligen inte så att går att säga att så här blir det eller så här blir det inte. Den vissheten kan vi aldrig få. Men vi kan förstå att det var bönen och inte vi själva som gjorde det som skulle göras. Därför är bönen ett viktigt verktyg i våra möjligheter att arbeta för Gud och följa Guds vilja i allt.

Genom bönen kan Gud bryta de gränser som han själv bestämt, utan att bryta kärlekens villkor.

Genom bönen kan vi upptäcka att Gud kan göra långt mer än vi kan både tänka eller ens våga tro.

Genom bönen blir det alltid så att Gud får äran och risken för högmod hos oss minskar.

Genom bönen kan Gud bli allt i alla och vi kan tacka och prisa Gud för allt också för sjukdomar, svårigheter och alla slags hinder som kommer i vår väg.

Genom bönen får vi en allt klarare insikt i att det inte spelar någon roll hur många hinder och motgångar vi än möter i denna världen. Gud kan göra allt han vill ändå.

Med bönens möjligheter blir allt också möjligt för Gud. Gud kan bli och vara det han ska vara, nämligen att Gud är den han är och alltid kommer att vara den han är.

"Hör Israel. Herren är er Gud. Herren är en." (5 Mos 6:4)

"Gud sade: 'Jag är den jag är.'" (2 Mos 3:14)

NIOENDE SAMLINGEN

<i>Fråga:</i>	Vad är bönen mer än bara ett verktyg från Gud till oss?
<i>Funderingar:</i>	Varför behöver vi be, kan inte Gud fixa det vi önskar ändå? Hur står det till med mitt eget böneliv?
<i>Diskutera över påståendet:</i>	Bönen gör det möjligt för Gud att verka mer för oss och våra medmänniskor.
<i>Samtala om:</i>	Vad är bönen för något för mig? Kan bönen vara så betydelsefull att den öppnar möjligheter för Gud som annars är stängda?
<i>Berätta om:</i>	Vilka erfarenheter jag har av bönen.
<i>Bibelställen:</i>	2 Kung 20:5, Ps 23, Ps 50:15, Ps 139, Jes 56:7, Dan 9:3, 21, Jon 2:8, Matt 6:5-14, Matt 21:11, Luk 6:12, Luk 11:1-13, Joh 17, Apg 1:14, 2:42, 6:4, 10:4, Rom 12:12, 1 Kor 7:5, Jak 5:14ff, Upp 5:8

ORDFÖRKLARINGAR OCH SAKUPPLYSNINGAR

Asketiskt	Av ”asket”, person som är strängt återhållsam i fråga om kroppsliga njutningar.
Ateist	Ordet kommer från grekiska, nekande <i>a</i> och <i>theo's</i> 'gud. Innebär avsaknad av eller avståndstagande från tro på någon gud, gudar och högre makter. Begreppet ateism spänner från avsaknad av tro på någon eller några gudar (eller högre makter) till aktivt avvísande av sådana. Den svenska Nationalencyklopedins korta webbversion beskriver ateism som "åsikten att det inte finns någon gud", medan även definitioner som "ateisms mera exakta innebörd kan vara t.ex. att satsen "det finns en gud" är falsk, eller att satser om Gud är meningslösa" redovisas i den långa versionen. Ateism är särskilt utbredd i starkt sekulariserade länder, exempelvis i västeuropeiska länder samt i kommunistiska länder. I Sverige är 11,8 procent av befolkningen ateister enligt ARDA och World Christian Database via en undersökning 2005. Andelen ateister är lägre bland äldre människor än bland yngre, men detta är delvis en fråga om skillnader mellan generationer. När individer tillfrågas om hur deras uppfattning ändrats över tid är det i Sverige 5,5 procent fler som gått från att vara troende till ateister än tvärtom. Dessa är främst yngre och medelålders människor, medan undersökningen ger visst stöd för en tendens att börja tro på gud som äldre. Källor: http://www.thearda.com/QuickLists/QuickList_39.asp samt Den svenska Nationalencyklopedin.
Apokatastasis panton	Betyder ”alltings återställelse” □□□□□□□□□□□□□□□□□□□□ <i>apokatastasis panton,</i> (grek.).En av de första kyrkofäderna, Origenes utvecklade en lära kring den tanken som innebär att alla väsen slutligen ska återvända till Gud. Han menade att frälsningen ska fullbordas först efter döden. Reningsprocessen ska fortsätta efter döden och till sist ska både goda och onda uppstå till fulländningen och återföras till Gud. Då kommer ondskan att utplånas och inga eviga straff att finnas. Denna lära kallas Apokatastatis panton. Tanken var väldigt omstridd och blev bannlyst av kyrkan på ett kyrkomöte år 543 i Konstantinopel.
Arvsyndslära	Utvecklades i kyrkan och förklaras i Katolska kyrkans katekes i not 404 på sid 118 på följande sätt: ”Överförandet av arvsynoden är ett mysterium som vi inte helt och hållet kan förstå. Vi vet emellertid av uppenbarelsen att Adam tagit emot den ursprungliga helgheten och rättfärdigheten inte enbart för sig själv utan för hela den mänskliga naturen: då Adam och Eva ger vika för frestaren begår de en personlig synd, men denna synd berör den mänskliga naturen som de ger vidare i ett fall tillstånd. Det är en synd som ges vidare åt den mänskliga naturen genom fortplantning till hela mänskligheten, dvs, genom överförandet av en mänsklig natur som är berövad den ursprungliga heligheten och rättfärdigheten. Därför kallas arvsynoden ”synd” på ett analogt sätt: det är en synd som man ”ädragit sig” men inte ”begått”, det är ett tillstånd och inte en handling.” Hänvisningar till Thomas av Aquino, Quaestiones disputatae de malo, 4, 1 samt Konkiliet i Trient: DS 1511-1512.
Augsburgska bekännelsen	Den lutherska kyrkans grundläggande bekännelseskraft, uppläst 25 juni 1530 på riksdagen i Augsburg. Den vill visa att Luthers reformation vilar på biblisk och katolsk grund, betonar det för kyrkorna gemensamma och tonar ned motsättningarna.

Big Bang

Big Bang (eller Stora smällen), är ett huvudbegrepp baserad på standardteorin om universums uppkomst Enligt denna teori skapades universum och rumtiden för ca 13,7 miljarder år sedan, då universum började expandera från att ha varit koncentrerat i en punkt. Termen myntades av astronomen Fred Hoyle (som var motståndare till den) under en radiointervju i BBC den 28 mars 1949. Termen i sig är dock missvisande då det inte handlar om en explosion av materia i en tom rymd utan istället om en expansion av rummet självt som materian befinner sig i. Grunden till Big Bang-teorin lades dock redan 1922 av den ryske matematikern Aleksandr Fridman och oberoende 1927 av den katolske prästen och astronomen fader Georges Lemaître (1894-1966). Fridman var den förste som upptäckte att det fanns lösningar till Albert Einsteins allmänna relativitetsteori där universum inte var statiskt utan kunde utvidgas eller krympa. Einstein hade infört den kosmologiska konstanten i sina fältekvationer för att kunna ha ett statiskt universum, och avfärdade i början Fridmans ekvationer som ofysikaliska. Införandet av den kosmologiska konstanten var något som Einstein ångrade senare. Man får se det som en ovilja att lämna tanken av ett statiskt universum till en början. Lemaître återupptäckte dessa lösningar fem år senare och var den som drog slutsatsen att om universum expanderar måste det ha haft en början – det som numera kallas Big Bang.

Big Bang beskriver ett utvecklingsförlopp för universum. Enligt Big Bang-teorin är dagens universum ett resultat av en rumslig expansion av hela universum. Expansionsförloppet kan enligt teorin ske på olika sätt beroende på bland annat mängden materia i universum. Ett vanligt missförstånd rörande Big Bang är att teorin beskriver en explosion i likhet med en bomb. Skillnaden mellan expansionen som Big Bang-teorin beskriver och en vanlig expansion är att den vanliga expansionen sker i ett befintligt rum medan universums expansion är en expansion av själva rummet i sig självt. Resultatet av den vanliga expansionen är sålunda att produkten av expansionen expanderar i ett i övrigt tomt utrymme. Däremot expanderar universum genom att avståndet mellan varje punkt på större avstånd i universum ökar med tiden. Tiden själv deltar inte i expansionen, ej heller din lokala måttstock. Skalan hos nära föremål blir därför konstant, vilket brukar förklaras med att gravitationens attraktion överväger på nära håll. Då rummet och tiden (rumtiden) skapades i och med Big Bang är frågor som "vad expanderar universum i?" eller "vad finns utanför universum?" meningslösa, då rumsliga begrepp, enligt teorin, inte är definierade på andra ställen än i universum. Också tidsbegreppet "före Big Bang", är av samma anledning meningslöst.

Big Bang definieras som singulariteten vid universums skapelse. Stephen Hawking har dock visat att en möjlighet (på grund av kvantmekaniska effekter) är att universum skapades utan någon singularitet det första ögonblicket. Istället skulle rumtiden bildat en slags avrundad geometri, ungefär på samma sätt som man inte finner någon spets på jordytan när man åker till nordpolen.

Corruptio naturae

Latinskt uttryck av Luther: "Naturens fördärv".

Den eviga döden

Bibeln känner bara till ett straff för synden, döden, 1 Mos 2:17; Rom 6:23; Jak 1:15. Som en avhuggen gren måste dö, så måste också människan dö. I Bibeln är döden en följd av Guds vrededom, ett straff, samtidigt som den är en naturlig följd av människans brott mot Gud vilket innebär skilsmässa från Gud.

Döden innebär inte att människan upphör att existera, men hon blir utestängd från det verkliga livet som är livet med Gud vilket vi kallar för

”det eviga livet”.

Motsatsen är den definitiva döden, den eviga döden som är det sista stadiet i dödsprocessen som består av den kroppsliga döden, den andliga döden och den eviga döden.

Den som är evigt död existerar fortfarande men är avskuren från det liv som finns hos Gud, det verkliga livet, livet med Gud, Matt 25:41, 46, 7:23; Luk 13:27; Rom 1:32. Den eviga döden framställs också som en ödesgemenskap med djävulen och hans demoner, Matt 25:41.

Den eviga döden är kort sagt den eviga definitiva skilsmässan från Gud och från allt det goda och underbara som finns hos Gud.

Se Illustrerat Bibellexikon kol 1055-1057

Dimension	Egentligen ”mått, utsträckning, omfång, storlek” men används också för att beskriva utformningen av platser och former utöver det som beskrivs med ”bredd, höjd, djup och tid”.
Dualism	(av latin <i>dua</i> 'tis 'som har med två att göra', av latin <i>du</i> 'o 'två'), uppfattning som räknar med två skilda grundprinciper; inom religionsvetenskapen en åskådning som räknar med att tillvaron består av två komponenter eller styrs av två makter, som kan komplettera varandra (komplementär dualism) eller ligga i strid med varandra, varvid de i allmänhet bestäms som god resp. ond (antagonistisk dualism). Inom religionerna förekommer också varianter av en filosofisk dualism. Motsatsen är <i>monism</i>, enligt vilken allt existerande tänks utgöra en enhet. Från filosofin har termen upptagits av teorier i andra vetenskapliga fält. Dualism kan även vara den term som används mellan materialism och idealism, som då innebär att världen både består av materia och ande. Dessa två kan påverka varandra, men innebär alltid att de står i varandras motsatsförhållanden. Det finns tre former av dualism som i sig innehåller olika former. Det är filosofisk dualism, politisk dualism och religiös dualism
Eli, Eli lema sabachtani	Från Psaltaren 22:2, på arameiska, Jesu modersmål och betyder ”Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig”. Finns i Matteus 27:46 där Matturs också översätter uttrycket som var bland de sju ord Jesus sa på korset.
Evolutionsteorin	Evolution i biologisk mening är den process varigenom levande organismer förändras från en form till en annan från generation till generation. Evolutionsteorin beskriver hur ärftliga egenskaper i en population förändras från generation till generation genom olika processer. Evolution är ursprunget till den stora variation som finns i den biologiska världen: de nu förekommande arterna är alla besläktade genom ett gemensamt ursprung, och med tiden utvecklas nya arter från de existerande genom artbildning, en produkt av små successiva förändringar över stora tidsrymder. De ärftliga egenskaperna finns i generna. I dessa uppstår då och då slumpvisa förändringar, så kallade mutationer, som oftast är mycket små. De olika varianter av motsvarande gener som uppstår på detta sätt kallas alleler. Evolutionen inträffar när alleler blir mer vanliga eller mindre vanliga. Med evolutionsteorin menas den vetenskapliga modell som beskriver hur allt liv på jorden har utvecklats från en gemensam urform. Ibland används ordet evolution också som synonym till evolutionsteorin eller utvecklingsläran. Den moderna evolutionsteorins historia började 1858 med att Charles Darwin och Alfred Russel

Wallace publicerade en artikel där de införde begreppet det naturliga urvalet. Darwins bok Om arternas uppkomst introducerade en mer fullödig teori för en större publik. På 1930-talet kombinerades Darwins teori med Gregor Mendels genetik vilket gav grunden för den moderna evolutionära syntesen (också kallad neo-darwinism) där evolution och genetik förenades till grundvalen för den moderna evolutionsbiologin. Evolutionsteorin är en av våra mest allomfattande vetenskapliga teorier, och tillämpningar av teorin används inom många områden i samhället. Evolutionsteorin är en övergripande huvudteori som kastar ljus över alla biologiska delvetenskaper, t.ex. genetik, biokemi, fysiologi, beteendevetenskap, etc. Teorin stöds i gengäld av alla dessa delvetenskaper. Det finns också en enorm mängd olika vetenskapsgrenar som såväl tillsammans som var och en för sig bekräftar att en evolution ägt rum och äger rum.

Existentialism	En filosofi som handlar om att vara inte vad det är att vara. En pessimistisk människosyn där människan ses utkastad i en lidande värld, där hon uppfylls av ångest, särskilt inför ansvaret att fritt välja utformningen av sin existens.
Fenomenologi	(av grekiska <i>phainomenon</i> , det som synes) är en teori och metod inom filosofin, läran om fenomen och väsen. Inom fenomenologin studeras särskilt förhållandet mellan varseblivningen och objekten för varseblivningen, samt söker förklara eller beskriva idéer och väsen för oss, så som de ter sig för oss. (Se Immanuel Kant "Das Ding für Uns" – "tinget för oss" respektive "Das Ding an Sich" - "tinget i sig".) Fenomenologin studerar därför inte primärt kausala samband mellan objekt. Poängteras bör att man inom fenomenologisk filosofi inte hävdar att ren kunskap om "tinget i sig" kan nås, eftersom all kunskap medlas via erfarenheten av den, det vill säga "tinget för oss." Brukligt är att skilja mellan den moderna fenomenologin med början hos Edmund Husserl, och de tidiga fenomenologerna. Den mest namnkunniga av dessa var Friedrich Hegel (publicerade Andens fenomenologi 1807). Ordet "fenomenologi" går att följa till 1700-talsmatematikern Johann Heinrich Lambert som använde det om en vetenskap om sken (<i>science of appearances</i>). Fenomenologin som den har utvecklats idag utgår främst från Husserl. Ett flertal av hans idéer har plockats upp, och fenomenologin är idag spretig; det finns realistiska, konstitutiva, existentialistiska och hermeneutiska fenomenologer. Gemensamt för dem är (1) antireduktionismen, eller om man så vill antinaturalismen. De (2) motsätter sig spekulativt tänkande och upptagenhet vid språket. Det är alltså till tingen själva de vill gå. De är också intresserade av (3) processen, riktadheten i medvetandet; vi är medvetande om något. Och de är (4) deskriptiva.
Frälsningsverk	Av ordet "frälsning" som betyder "räddning" innebärande det Jesus gjorde för att rädda oss från synden, döden och djävulen.
Försoningsverk	Av ordet "försoning" innebärande återupprättelse av den genom synden brutna gudsgemenskapen.
Gnosticisismen	En irrlära som uppkom kring 100-talet e kr som förnekade Jesu försoning. Man ansåg att materia och ande var oförenliga, därför kunde man inte acceptera tanken att Gud kunde dö, alltså kunde inte Jesus vara Gud. Hämtat från Religionsfilosofi, John Hick, sid 46
Gravitationell singularitet	Är en punkt i rymden där de värden som beskriver gravitationsfältets styrkor får oändliga värden, och allmänt vedertagna fysikaliska lagar upphör att vara

användbara för att beskriva tillstånd i singulariteten. En sådan lag är Newtons gravitationslag. I singularitetsfallet innebär detta att två massor upptar samma plats, och avståndet mellan kropparna är således 0.

Inkarnationen

Inkarnation av latinets ”förköttsligande” betecknar i trinitarisk dogmatik Guds mänskliga form i Kristus. Inkarnationen innebär att den Gud blev människa (’kött’) i Jesus Kristus som därför är både Gud och människa. Att Sonen är Gud skulle vara kyrkans uppfattning beslutades vid kyrkomötet i Nicaea år 325 e.Kr. Hur kyrkan skulle se på det gudomliga och mänskliga förhåller sig hos honom beslutades av kyrkomötena i Efesos 431 och Kalcedon 451 e.Kr.

Grundläggande för inkarnationsläran är att Jesus föddes som en av oss, alltså en individ i människosläktet, försedd med samma fysiska och mentala utrustning, en vilja, fysiska behov och en dödlig kropp, men hans person var gudomlig.

Det innebär att Gud själv träder in under syndens villkor genom Jesus Kristus utan att själv vara syndare, som oss människor men utan synd..

Intelligent design

Intelligent design (ibland förkortat ID) är uppfattningen att livet på jorden är alltför komplext för att ha kunnat uppstå och utvecklas uteslutande genom slumpmässiga variationer och naturligt urval som biologins evolutionsteori menar. Dess företrädare ger exempel på DNA, celler och biologiska organ som man menar är oreducerbart komplexa, dvs att det är orimligt osannolikt att de plötsligt ska kunna ha uppstått, och att mellanformer inte skulle ha varit gynnsamma, utan skulle ha missgynnats av evolutionen. Detta skulle indikera inslag av avsiktlig intelligent design vid olika tillfällen under livets utveckling. Man framför tesen att ”det finns vissa fenomen inom universum och bland levande ting som bäst kan förklaras med hänvisning till en intelligent orsak, inte med hänvisning till oriktade naturliga processer som till exempel naturligt urval.”

Det är också namnet på en rörelse av förespråkare för denna idé, som bland annat verkar för att ID ska få utrymme i skolornas biologiundervisning och där presenteras som ett möjligt alternativ eller komplement till evolutionsteorin.

Karismatisk kristendom

(även neo-pentekostalism), av grekiskans *karisma* ”nådegåva”, avser de rörelser som på 1960-talet då präster i USA började rapportera att de döpts i Den Helige Ande. Den rörelse som därmed startade bland de etablerade kyrkorna är det som kallas den karismatiska rörelsen. Kristna ifrån de anglikanska, reformerta, lutherska och ortodoxa kyrkorna samt från katolska kyrkan började tala i tungor, profetera och be för sjuka m.m. Detta har kallats ”den allmänna pingstväckelsen” eftersom den inte splittrade samfunden eller startade nya kyrkor. Idag finns karismatikerna i nästan alla samfund. Ett exempel i Sverige är Oasrörelsen som verkar främst i Svenska Kyrkan och EFS. Påven Johannes Paulus II började ett teologiskt samtal mellan Pingströrelsen, Katolska kyrkan och den Karismatiska rörelsen.

Konkordieformeln

Av ordet, ”konkordat” som betyder ”avtal mellan påve och stat”, är skriven som förklaring och förtydligande över Augsburgska bekännelsen (se ovan), ”om den regel och norm i kort sammandrag, varefter alla läror böra provas och de uppkomna lärostriderna böra kristligen förklaras och avgöras”. Konkordieformeln skrevs sist av bekännelseskriterierna, 1577. Här finns bland annat den luthersk-ortodoxa synen på utkorelsen (s.k. enkel predestination) formulerad. Den württembergske teologen Jacob Andreae framlade 1574 ett förslag till bekännelseskraft, vilket fick namn av ”Schwabisk-sachsiska konkordian”. På föranstaltande av kurfursten August av Sachsen verkställdes ytterligare nya bearbetningar av dessa båda förslag, först i Torgau 1576 (”Torgauska boken”) och slutligen i klostret

Bergen vid Magdeburg 1577, i vilket sistnämnda arbete deltog utom Andrese, Chemnitz och Chytraeus teologerna Andreas Musculus, Kristofer Cornerus och Nikolaus Selnecker. Det sålunda fullbordade verket kallades "Bergenska boken" eller Konkordieformeln. utkom på tyska 1580, sedan på latin samma år, består av tvenne delar: *Epilome* ("kort sammandrag") och *Solida declaratio* ("grundlig förklaring"). Den förra innehåller tolv artiklar, av vilka de elva första bestå var och en av tre delar: *Status controversiæ* ("uppställande av tvistepunkten"), *Affirmativa* (lutherska kyrkans lära) och *Negativa* (vederläggning av andra åsikter); den tolfte innehåller blott vederläggning av åtskilliga irrläror. I sin senare del har konkordieformeln mera karaktären av en teologisk avhandling än av en bekännelse. En särskild betydelse tillkommer konkordieformelns *præfatio* ("förord") genom det klara uttryck den evangeliska skriftprincipen där fått. Den finns med som bekännelsedokument i Svenska kyrkans kyrkoordning. Informationen är hämtat från Nordisk familjebok, fjortonde bandet sid 772.

Kreationism

Är uppfattningen att världen och allt levande helt eller delvis har kommit till genom gudomligt ingripande eller på övernaturlig väg. Det finns inom kreationismen ett brett spektrum av uppfattningar både om vad eller vem/vilka som orsakat universums existens och hur detta kan ha gått till. Gemensamt för kreationister är att de avvisar metafysisk naturalism (antagandet att allting i verkligheten har naturliga och inte övernaturliga orsaker). Vetenskaplig kreationism (eng. creation science) eller skapelselära är ett försök att göra en vetenskaplig teori utifrån Gamla Testamentets eller andra religiösa urkunders skapelseberättelse genom att använda sig av metodologisk naturalism (antagandet att bara naturliga orsaker kan förutsättas vid sökande av vetenskapliga förklaringar). Gammaljordskreationism är försök att kombinera vetenskapens långa tidsåldrar med en gudomlig skapelse. Ungjordskreationism läser religiösa urkunders tidsuppgifter mer bokstavligt och hävdar att vetenskapens långa tidsåldrar enbart är skenbara.

Kärlekens villkor

Detta är det uttryck som jag använder för att beskriva att kärleken inte innefattar någon form av tvång. Kärlekens essens är den fria viljan. Grunden för kärleken måste alltid vara frihet från tvång. Utan detta villkor är det inte längre kärlek som beskrivs, utan något annat. Det är detta villkor som ligger som grund för hela bokens innehåll och återkommer på flera ställen. Villkoret är ett religionsfilosofiskt påstående men är enligt min uppfattning förklaringen till många frågor vi ställer om möjligheten för det ondas tillkommelse, frågan om förgängligheten, tiden, skapelsen och bönen.

Kyrkofäder

En kyrkofader är en person vars texter och exemplariska liv har bidragit till att upprätta, fördjupa och försvara den kristna läran under kyrkans första århundraden. Det är någon vars undervisning är normativ och vars helighet är allmänt erkänd. Benämningen kyrkofader härleder sig av den från äldsta tider i såväl österlandet som västerlandet gängse seden att beteckna förhållandet mellan lärare och lärjungar med orden fader och söner (barn). Heretiska eller schismatiska författare (som till exempel Arius eller Novatius) räknas inte bland kyrkofäderna. Andra som faller utanför gruppen är historiker (Gregorius av Tours) eller diktare (Prudentius), därför att deras böcker inte behandlar doktrinära ämnen. Det finns kyrkofäder som har blivit utdömda av kyrkan och ändå utövat ett sådant inflytande att de räknas som kyrkofäder, eller som senare blivit återupprättade (Origenes, Teodoros av Mopsuesta). Den romersk katolska kyrkan uppställer numera följande fordringar på dem som skall kunna betraktas som kyrkofäder i egentlig mening: *antiquitas*

(uråldrighet), *doctrina orthodoxa* (ren lära), *sanctitas vitae* (heligt liv) och *approbatio ecclesiae* (kyrkans godkännande). Kyrkofäderna erkänns dock av majoriteten kristna som en väsentlig referens. För den västerländska kyrkan tillhör de enbart den antika perioden. Sålunda anses den siste kyrkofadern i öster vara Johannes av Damaskus och den siste i väster Isidor av Sevilla. Efter kyrkofäderna har emellertid den västerländska kyrkan fortsatt att utse kyrkolärare. En del av fäderna är också kyrkolärare (som Athanasios av Alexandria eller Ambrosius av Milano), men man finner även betydelsefulla, senare gestalter i västkyrkan som Thomas Aquinas, Bernard av Clairvaux med flera bland dem. Den romersk-katolska kyrkan har en exakt lista på kyrkolärare och somliga kommer från så sent som på 1800-talet. Det finns ingen liknande kanonisk lista på kyrkofäder. I detta avseende liknar de helgonen, av vilka det finns lokala och universella. Den österländska kyrkan anser att en kyrkofader inte nödvändigtvis behöver vara en författare. Den tenderar till att betrakta även ökenfäderna som kyrkofäder, liksom även klosterväsendets grundare. Det är då deras liv som förkunnar och bekräftar läran. I den ortodoxa traditionen är titeln kyrkofader inte strängt begränsad till antiken - även den medeltida läraren Gregorios Palamas betraktas allmänt som kyrkofader. De mest kända kyrkofäderna är Clemens av Alexandria, Origenes, Irenaenus, Hippolytos, Tertullianus, Hieronymus, Ambrosius och Augustinus.

Lucifer

Namnet på djävulen före avfallet. Betyder "den strålande morgonstjärnan" enligt 1917 års översättning. Bibeln 2000 skriver "lysande stjärna, gryningens son". Kommer från Jesaja 14:12-15 där det står "Ack, fallit har du från himlen, lysande stjärna, gryningens son, du har krossats mot jorden, du som betvingade folken. Det var du som sade till dig själv: "Upp till himlen skall jag stiga. Ovan Guds stjärnor skall jag resa min tron och ta säte på gudaberget längst upp i norr. Jag skall stiga upp ovan molnen, jag skall bli som den Högste." Men ned till dödsriket störtas du, längst ner i avgrundens djup."

Metafysik

Metafysik. Sedan senantiken beteckning för teorier som rör verklighetens mest fundamentala struktur och egenskaper och därför betraktad som den mest grundläggande av alla filosofiska deldiscipliner. Ofta utgick man från allmänna teorier om världens allmänna beskaffenhet, och då drogs knappast någon skarp gräns mellan naturfilosofi (fysik) och metafysik. Metafysiken har dock alltid haft en spekulativ karaktär och har därför ofta kritiserats eller helt avvisats, t.ex. av Kant och av kriticismen samt av den logiska positivismen eller empirismen. Kända motsättningar inom metafysiken är de mellan monism, dualism och pluralism, mellan materialism och idealism och mellan atomism och holism. Hämtat från Nationalencyklopedin på Internet. <http://www.ne.se/metafysik>, se också ordförklaringarna. Professor emeritus Lars Bergström förklarar det så här: Metafysik handlar om vad som finns och om hur det som finns hänger ihop. Frågan om Gud existerar är t.ex. en metafysisk fråga. Detsamma gäller frågan om det finns något annat än materia och energi. Att människan har ett medvetande skulle väl de flesta hålla med om. Däremot är det inte så lätt att säga vad detta medvetande består av (materia? energi?) och hur det hänger ihop med människans kropp, speciellt då hjärnan. Är t.ex. våra tankar och känslor inget annat än en sorts kemiska händelser i hjärnan? Vi talar ofta om att händelser inträffar, men är händelser egentligen något som finns i verkligheten? Vad består i så fall en händelse av? Materia? Energi? Dessutom tänker vi oss normalt att händelser har orsaker. Gäller det alla händelser, eller finns det dessutom en ren slump? Och vari består en orsaksrelation? Är våra handlingar orsaksbestämda? Innebär detta i så fall att vi

inte skulle kunna handla annorlunda än vi gör? Och vad innebär det i så fall att man inte "kan" handla annorlunda?

Vissa filosofer har tänkt sig att verkligheten består av "fakta", men vad är i så fall ett faktum? Kan det finnas fakta om allt som finns är materia och energi? Är vissa fakta mer "objektiva" än andra, och vad innebär i så fall detta? Är det ett faktum att $1 + 1 = 2$? Är det ett faktum att jorden rör sig runt solen? Är det ett faktum (eller är det kanske falskt) att jag är samma person nu som jag var för fem år sedan? Är det ett faktum att Mozart är en bättre kompositör än Wagner? Kan det nu vara ett faktum att något kommer att inträffa nästa år? Kan det vara ett faktum att Stockholm är Sveriges huvudstad, eller är det bara en konvention som råkar vara accepterad för närvarande? Kan det vara ett faktum att människor bör behandlas annorlunda än maskiner? Finns det vissa naturliga rättigheter som är oberoende av den faktiska lagstiftningen i givna samhällen? Finns det i verkligheten något som ger livet en mening, eller är livets mening något som var och en måste uppfinna på egen hand?

http://www.philosophy.su.se/blivande_student/detta_ar_filosofi-metafysik.htm

MOD

Mångfald och Dialog – är ett pedagogiskt koncept och arbetar för att motverka fördomar och diskriminering i samhället. MOD utgår från alla människors lika värde och rättigheter med fokus på etnicitet, kön, funktionshinder och sexuell läggning. Målet med MOD är att ge redskap att tillsammans med andra upptäcka och se mönstren bakom diskriminering och fördomar för att kunna påverka både sig själv och andra.

I MOD är dialogen och samspelet i centrum. MOD utgår från deltagarnas egna upplevelser, erfarenheter och tankar. En MOD-kurs är på minst två dagar och följer MOD-processens fem faser; öppenhet, självkännedom, avslöja maktstrukturer, modeller för framtiden och strategier.

MOD-konceptet är flexibelt och skräddarsys av utbildade MOD-ledare för att användas i olika sammanhang. MOD passar lika bra i församlingen och andra frivilligorganisationer som på arbetsplatsen och i klassrummet.

Hämtat från <http://www.bilda.nu/sv/Startsidan/Amne/Mangfald/MOD/>

Normativ etik

Ett område inom moralfilosofi eller etik. Den normativa etiken undersöker vilken moral som är den rätta eller mest välgrundade. Den söker anvisa individen rätt handling eller handlingsprincip. Normativ etik kan ses som ett av tre delområden inom den filosofiska etiken, jämte metaetik där teoretiska frågor om vad de normativa uttalandena egentligen handlar om diskuteras, och tillämpad etik, där man söker applicera ställningstaganden inom normativ etik på konkreta problem.

Den normativa etiken inom västerländsk filosofi får åtminstone viktiga bidrag redan från både Epikuros (hedonism) och Platon, men inte minst Aristoteles (dygdetik, den gyllene medelvägen) är en viktig tidig tänkare inom normativ etik. Andra filosofer som ses som historiskt viktiga i etiken och inte minst normativ etik är Thomas av Aquino, Baruch Spinoza, Thomas Hobbes och John Locke (kontraktsetik), David Hume (Humes lag), Immanuel Kant (det kategoriska imperativet, pliktetik), Jeremy Bentham och J.S. Mill (utilitarism), samt Robert Nozick (nyliberal förespråkare av rättighetsetik).

Viktiga strömningar inom normativ etik är i delvis överlappande kronologisk ordning dygdetik, kontraktsetik, den teleologiska utilitarismen och de deontologiska strömningarna pliktetik och rättighetsetik, etisk egoism samt omsorgsetik (som av vissa betraktas som en specialvariant av dygdetik).

Hämtat från, Rolf Ekmans bok "Filosofins grunder".

Nära-döden-upplevelser

Eller nära döden-upplevelser, på engelska *near-death-experiences* eller *NDEs*, är tillstånd som ibland beskrivs av personer som varit nära att dö, eller som varit kliniskt döda men sedan återvänt till livet. Upplevelserna innehåller

förändrade sinnesintryck såsom starka ljusfenomen. De tolkas ofta som bevis för ett efterliv, men kan möjligen också förklaras med syrebrist i hjärnan. Dagens Nyheter publicerade en artikel 2013-08-13 från Amerikanska forskare vid Johns Hopkins University där de pekat på att hjärnans aktivitet intensifieras strax före dödens inträde dess. Upptäckt är gjord hos råttor och gäller den även människor skulle det kunna förklara varför en del kan vittna om "ljuset i tunneln". De har studerat hjärnaktiviteten hos nio döende råttor och upptäckt att den intensifieras under de 30 sekunderna mellan hjärtstopp och dödsögonblick. Fyndet går emot tidigare uppfattningar om att den skulle vara lägre än vanligt eller helt inaktiv. Det handlar närmare bestämt om hjärnans elektriska aktivitet i form av gammavågor. Denna högfrekventa rytm underbygger människans medvetande, bland annat genom att sammankoppla olika delar av hjärnan. I rapporten skriver forskarna att gammavågorna till och med var högre just före döden än när råttorna var vakna och friska. Här kan förklaringen ligga till att många har vittnat om att de sett ljus i tunnlar, att de haft upplevelser utanför den egna kroppen eller att deras liv passerat revy under en period då de varit hjärtdöda. Gammavågorna samspelar bland annat med vågor med lägre frekvenser, vilket är ett särdrag för hjärnaktivitet under visuella upplevelser.

"Upptäckten kan ge oss ett ramverk för att börja förklara det här. Det faktum att de ser ljus kanske tyder på att hjärnans syncentrum är kraftigt aktiverat. Det kan vara så att vi har bevis för att det är så för vi har sett en ökning av gammavågor i den delen av hjärnan som är alldeles ovanför syncentrum" säger rapportens huvudförfattare Jimo Borjigin till BBC.

Hur detta skulle kunna studeras på människor är ett hinder. En av svårigheterna är att det är oklart exakt när i dödsprocessen som de svårförklarliga upplevelserna kommer – före narkosen, under operation eller senare. Artikeln skrevs av Ossi Carp.

Men den kanske mest kända nära döden-upplevelsen är från boken "90 minuter i himlen" där Don Piper och Cecilia Murphey beskriver Don Pipers upplevelser när han dog vid en våldsam krasch på Texas Highway 19. Där beskriver han samma ljusfenomen som kännetecknar alla nära-döden-upplevelser, men hans upplevelse fortsätter in i en beskrivning av himlen. Han beräknades ha varit död i 90 minuter efter kraschen och hade flera års besvärlig konvalescens.

Panteism

Av grekiska *πάν, pán*, "allt") och *θεός, théos* "gud"). är en gudsuppfattning där hela naturen, världen eller universum är besjälade av ett opersonligt andligt väsen, att allting är ett och att inget personligt väsen existerar utanför denna andliga verklighet.

De två stora panteistiska världsreligionerna är hinduismen och buddhismen. Därutöver delar flera andra religioner i södra och östra Asien en panteistisk världsmodell. Även den nutida nyandligheten är generellt panteistisk.

I Västerlandet vann termen genom den irländske filosofen John Toland och hans bok *Socinianism Truly Stated, by a pantheist* (1705). Han har förmodligen hittat ordet hos Joseph Raphson, som verkar ha myntat det och använde det i sin 1697 utkomna *De spatio reali*.

Hämtat från Ann Thomson; *Bodies of Thought: Science, Religion, and the Soul in the Early Enlightenment*, 2008, sidan 54.

Predestination

Den teologiska ståndpunkt som hävdar att människans liv på jorden och livet efter detta är förutbestämt av en allsmäktig gud, eller att Gud utväljer vissa människor till frälsning.

Augustinus, som brottades med frågan varför inte alla älskar Gud och nästan, drog slutsatsen att detta enbart är möjligt för de utvalda. De får å andra sidan en oemotståndlig nåd så att de inte kan låta bli att göra gott. Läran tycks helt bortse från människans fria vilja och ansvar, varför Augustinus också kritiserades av Pelagius' anhängare.

Enligt Luther är det Guds val som gör att en människa blir frälst (enkel predestination) Calvin gick ett steg längre, då han menade att Gud från början har utsett vissa människor till frälsning och andra till fördömmelse (dubbel predestination). Vilken grupp var och en tillhör avslöjas genom deras vandel; predestinationsläran har på så sätt blivit en sporre till ett gudfruktigt liv.

Pubertet

En period i en människas liv då man utvecklas till att bli vuxen. För mannen är tiden mellan 13-16 år, hos kvinnan vid 11-15 år. Perioden kännetecknas av psykiska, fysiska förändringar med förstärkt könsdrift.

Religioners uppkomst

Beskrivs t.ex. av Edward Tylor (1832–1917), en engelsk antropolog som ansåg att religion var en grundläggande tro på andliga väsen (animism) och att sådana föreställningar uppkom genom att människan hade funderat på skillnaden mellan en död och levande kropp, samt de gestalter som hon mötte i sina drömmar på natten. Slutsatsen som våra urtida tänkare drog var att människan hade en finmateriell kropp som kunde lösgöra sig under sömnen och som slutgiltigt lämnade kroppen när personen dog. Ur föreställningen om en själ utvecklades senare tanken på gudar och med den religionen. Robert Ranulph Marrett (1866–1943) menade å sin sida att den mest ursprungliga religionen inte hade någon tanke på andliga väsen utan endast förhöll sig till en opersonlig kraft i naturen. Från den hade tanken på en själ och gudar utvecklats sig. Hans teori kallades därför för pre-animism, för-animism. Emile Durkheim (1858–1917), en fransk sociolog, menade att de australiska urinvånarna (aboriginerna) var de mest primitiva av alla levande folk och att studiet av dem därmed var den mest säkra källan till den urtida religionen. Han tänkte sig vidare att religion egentligen var en mänsklig grupps symboliska sätt att dyrka sig själv, att religionerna handlade om individens underordnande under gruppen vilket uttrycktes med religiösa symboler. Religionens ursprung — grunden för de religiösa föreställningarna och ritualerna — fanns för Durkheim i de processer som gör det möjligt att leva i en grupp. Tanken på att vi kan komma åt mänsklighetens barndom genom nu levande samhällen på en låg teknologisk nivå mötte dock snart stora problem, då det visade sig att även dessa 'primitiva' folk hade avancerade religiösa föreställningar, som t.ex. den om en skapargud som stod över de andra gudarna. På senare tid uppstod nya försök att förklara religionens ursprung med hjälp av evolutionära förklaringar. Men nu inte genom analys av primitiva folks kulturer utan genom de nya rönen inom genetiken och hjärnforskningen. Grundtanken var nu att när människan utvecklades och fick förmågan till abstrakt tänkande så uppstod också de föreställningar vi finner i magi, sagor och religiösa berättelser. Det vill säga, när hon kunde skapa begrepp och ord som hav, människa och framtid: när människan fick ett språk, så uppstod religiösa föreställningar som ett slags bieffekt. Religionen är därför inbyggd i hjärnans sätt att fungera och forskningen som studerar detta kallas för kognitionsvetenskap. Hämtat från Clemens Cavallin, docent inom religionsvetenskap och viceprefekt för Internationalisering vid Göteborgs universitet och bygger bl.a. på Michael J Murray & Jeffrey Schloss (red.), *The believing primate: scientific, philosophical, and theological reflections on the origin of religion*.

Retributiv rättvisa

Frågor om retributiv rättvisa behandlas inom den politiska filosofin liksom den likartade termen distributiv rättvisa. För att förstå retributiv rättvisa kan man se på det som skiljer sig åt mellan frågor om retributiv och distributiv rättvisa. Distributiv rättvisa gäller fördelningen av en önskvärd resurs eller nytta mellan individer och förutsätter att resursen som skall fördelas

är ändlig. Retributiv rättvisa handlar om något individer helst vill vara utan (straff eller klander) och förutsätter, i motsats till vad som är fallet i distributiv rättvisa, inte en ändlig resurs. Mängden straff i samhället är ingen färdig (o)nyttighet som skall fördelas. Och att straffa A innebär normalt inte att det finns mindre straff över till B.

Rundgångs- resonemang

Rundgångsresonemang kallas också för ”cirkelresonemang” eller cirkelargumentation. Det handlar om en typ av felaktigt logiskt resonemang av typen ”Om A så B, och om B så A. Alltså A och B”. När man använder den här formen av resonemang kan det leda till det som filosofin kallar för ”argumentationsfel” som är retoriskt effektiva och kan nyttjas medvetet för att lura en motståndare. Exempel är ledande frågor, åldersargument utan relevans och misstänkliggöranden. Att känna igen argumentationsfel kan vara svårt, men det är nyttigt att känna till dem då det underlättar analys av resonemang och debatter.

Ett exempel på rundgångsresonemang är påståendet: ”Det finns inga generella påståenden” För om det inte finns några generella påståenden så stämmer inte det eftersom det påståendet i sig är ett generellt påstående och då måste påståendet ”det finns inga generella påståenden” inte stämma.

Sakrament

Betyder ”helig handling” och innebär att Gud verkar genom jordiska ting på olika sätt något av Honom, av Hans nåd, för oss människor. Lutherska kyrkan har två sakrament, vilka är dopet och nattvarden.

Shema Yisrael

(eller Sh'ma Yisroel eller bara Shema, från hebreiska: שְׁמָא יִשְׂרָאֵל; "Hör, [o] Israel") är de första två orden i en passage i den judiska Torahn (Tanach, Gamla Testamentet, 5. Mos. 6:4-9, 11:13-21 och 4 Mos. 15:37-41) som används i alla judiska böner och gudstjänster och som framhäver judendomens strikta monoteism. Den äldsta bevarade versionen återfinns bland Nash-papyrusen. Det är den judiska trosbekännelsen. Att recitera sheman två gånger dagligen är ett religiöst bud (mitzvah). Jesus, som var jude, demonstrerade passionerat tron på den ende Guden genom att recitera Shema Yisrael i Markusevangeliet 12:29.

De första orden lyder: "Hör, o Israel, Herren är er Gud, Herren är en" (hebreiska: שְׁמָא יִשְׂרָאֵל הוּא יְהוָה וְיְהוָה אֶחָד, *Shema Yisrael Adonai Eloheinu Adonai Echad*).

Den judiska trosbekännelsen är så här: "Hör, Israel! Herren är vår Gud, Herren är en. Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, med hela din själ och med all din kraft. Dessa ord som jag i dag ger dig ska du lägga på hjärtat. Du skall inpränta dem i dina barn och tala om dem när du sitter i ditt hus och när du är ute och går, när du lägger dig och när du stiger upp. Du skall binda dem som ett tecken kring din arm, och de skall vara ett kännemärke på din panna. Du skall skriva dem på dina dörrposter och i dina stadsportar."

Simul justus et peccator

Latinskt uttryck av Luther: ”På samma gång rättfärdig som syndare”.

Skolastik

(ytterst av grekiska *scholastikos* "person som ägnar sin lediga tid åt studier") är benämningen på den filosofiska och kristet förment vetenskapliga huvudströmningen under högmedeltiden. Skolastiken berörde alla sidor av det dåtida vetandet och strävade att utveckla den teologiska "vetenskapen".

Skolastiken försökte förklara alla trossanningar i termer av förnuftssanningar. Utgångspunkten är att den kristna tron i princip kan begripas. Innehållet utvecklades i skolor och universitet, i samband med studiet av Skriften, av kyrkofäderna, eller erkända (ofta antika) klassiker,

kallade *auctores*. Skolastikens viktigaste redskap var diskussioner, debatter och logik, varigenom man via slutledningar ansåg sig kunna uppställa rationella utsagor om Gud, världen och skapelsen. Målet var att framställa hela kristendomens sanning och att rationellt vederlägga de invändningar som anförts mot den. Skolastiken var aldrig källkritisk; felaktiga slutsatser ansågs bero på felaktig argumentering, medan källorna sågs som absoluta sanningar. Om källorna däremot innehöll några felaktigheter förkastades de.

Den tidiga skolastiken (1000-1200) ägnade sig framför allt åt logik, metafysik och semantik. Bland dess företrädare märks Anselm av Canterbury och Pierre Abaelard.

Under högskolastiken (1200-talet), skolastikens blomstringstid, inarbetades Aristoteles tänkande i den kristna teologin och filosofin. Högskolastikens främsta företrädare var Albertus Magnus, Thomas av Aquino och Bonaventura. Denna tids främsta förtjänst var i vetenskapsteoretiskt avseende, och i forskningsfälten naturfilosofi, psykologi. Hämtat från Teologins historia av Bengt Häggglund.

Svart hål

Ett astronomisk uttryck för när atomerna blir så hårt sammansatta att gravititeten ökar så mycket att inte ens ljuset förmår lämna, vilket innebär att massan kännetecknas som en svart klump i universum. Idén om en kropp så massiv att inte ens ljus kan undslippa den lades först fram av den brittiske geologen John Michell 1783 i en uppsats insänd till Royal Society. Själva termen "svart hål" (*black hole*) myntades av den teoretiske fysikern John Wheeler. Dessförinnan hade uttrycket "svart stjärna" (*black star*) emellanåt använts.

Idag pågår intensiv forskning om "svarta hål" där astronomer har konstaterat att det finns ett svart hål i mitten av Vintergatan. Vad "svarta hål" kan innebära för universum kan i så fall ge svar på problemet med teorin om kvantmekaniken kontra Einsteins allmänna relativitetsteori.

Talionprincipen

(lat. *jus talionis*, av lat. *talis*, "sådan"), inom juridiken vedergällningsrätt, betecknande en princip, enligt vilken man i äldre tider reagerade mot brottsliga gärningar och som går ut på, att en rättskränkning skall mötas med ett ont, såvitt möjligt alldeles lika med det, som rättskränkningen medfört.

Talionprincipen finns med i Moseböckerna på tre ställen: 2 Mos 21:24, 3 Mos 24:20 och 5 Mos 19:21. Nya Testamentet kontrasteras Talionprincipen med att Jesus Kristus enligt Matt 5:38ff säger "Ni har hört att det blev sagt: Öga för öga och tand för tand. Men jag säger er: Värj er inte mot det onda. Nej, om någon slår dig på högra kinden, så vänd också den andra mot honom."

Teodicéproblemet

Teodicéproblemet (av franska *théodicée*, ytterst av grekiska *θεός*, *theos* Gud, och *δίκη* *dikē*, 'rättvisa') behandlar problemet med att förklara Guds existens när det finns ondska och lidande.

Ett förslag till lösning på teodicéproblemet kallas en teodicé.

För att man över huvud taget skall kunna tala om teodicé förutsätts Guds existens, liksom det ondas. Om den ena eller andra tas bort, förekommer inte längre något problem.

Ordet teodicé härstammar från G. W. Leibniz som 1710 präglade uttrycket teodicé genom sitt verk "Essais de Theodicé". Han ställde frågan så här ungefär: Varför avskaffar inte den oändligt gode Gud ondskan eftersom Gud är oändligt vis?

Problematiken i teodicéproblemet kan beskrivas som att inte motsäga sig själv och samtidigt behålla en systematisk helhet när man på en och samma gång hävdar de tre satserna

- Gud är allsmäktig
- Gud är fullkomligt god

- det onda finns

Den kristne författaren Lactantius formulerade på 300-talet frågan om vad Gud vill och kan på ett mycket tydligt vis:

”Antingen vill Gud utplåna det onda, men kan det inte. Eller så kan han det, men vill inte. Eller så varken kan eller vill han. Om han vill men inte kan är han maktlös, vilket går emot hans natur. Om han kan men inte vill är han ond, vilket också går emot hans natur. Om han varken vill eller kan är han både ond och svag och är alltså inte Gud. Men om han vill och kan, vilket är det enda som stämmer överens med vad han är, varifrån kommer då det onda och varför gör han inte slut på det?”

Bibeln säger att hela världen är i den ondes våld. Att det är därför som jorden inte är ett paradys. 1 Johannes 5:19 ”Vi vet att vi härstammar från Gud, men hela världen befinner sig i den ondes våld.” Detta i sin tur kommer sig främst av upproret i Edens trädgård då ormen förledde Eva att äta av frukt från kunskapens träd. Men även av att Årkeängeln Mikael och hans änglar slungade ner Draken den ursprunglige ormen till jorden. Uppenbarelseboken 12:7-9 ”Och krig bröt ut i himlen; Mikael och hans änglar drabbade samman med draken; och draken och dess änglar krigade, men den fick inte övertaget, inte heller fanns det längre en plats för dem i himlen. Så blev den store draken nerslungad, den ursprunglige ormen, han som kallas Djävul och Satan, han som vilseleder hela den bebodda jorden; han slungades ner till jorden, och hans änglar slungades ner med honom.”

Resultatet av detta ser vi i verserna i Uppenbarelseboken 12:12, 13 ”Gläd er fördenskull, ni himlar och ni som bor i dem! Ve jorden och havet, eftersom Djävulen har kommit ner till er i stor förbittring, då han vet att han har en kort tidsfrist.”

Till slut kommer Gud att ordna så att ondska upphör att existera.

Uppenbarelseboken 21:3-6 ”Och jag hörde en hög röst från tronen säga; ”Se! Guds tält är hos människorna, och han skall bo hos dem, och de skall vara hans folk. Och Gud själv skall vara hos dem. Och han skall torka bort varje tår från deras ögon, och döden skall inte vara mer; inte heller skall sorg eller skrik eller smärta vara mer. De förra tingen har försvunnit. Och han som satt på tronen sade; ”Se! Jag gör allting nytt.” Och så säger han; ”Skriv, därför att dessa ord är trovärdiga och sanna.” Och han sade till mig: ”De har blivit verklighet! Jag är Alfa och Omega, början och slutet. Åt vemhelst som törstar vill jag fritt ge av källan med livets vatten.”

Treenighetsläran

Treenighetsläran är en teologisk förklaring inom kristendomen, som redogör för en gudsuppfattning, enligt vilken Gud är en enda till sitt väsen, men samtidigt tre hypotaser eller personer – Fadern, Sonen (Jesus Kristus enligt sin preexistenta natur) och Anden (Den Helige Ande). Förespråkare av denna teori hävdar att förekomsten av tre hypotaser möjliggör tanken att Sonen nedstiger till jorden som människan Jesus Kristus, samtidigt som Gud Fadern likväl är kvar i himlen, och utan att den monoteistiska tron på **en** Gud i första budets mening, förnekas. Gud Fadern sände Sonen Jesus, också Gud, till jorden för att lida och dö för mänsklighetens synder. Treenighetsläran växte fram successivt under de första århundradena efter Kristus, med anspråk på att uttrycka och sammanfatta apostlarnas och profeternas, alltså Bibeln, lära om Gud. Det var främst kyrkofadern Tertullianus som före fram treenighetsläran som ledde fram till den nicenska trosbekännelsen (Nicenum) där som understöddes av Hosius av Cordova och faställdes vid konciliet i Konstantinopel 381 och i Kalcedon 451. Informationen är hämtad från Bengt Hägglunds bok: ”Teologins historia”.

Universella krafter

De är fyra stycken: tyngdkraften, den elektromagnetiska kraften, den starka och den svaga kärnkraften. Mer om dessa grundläggande universella krafter finns att läsa på t.ex. <http://sciencepark.etacude.com/particle/forces.php>.

De är idag allmänt accepterade inom vetenskapen att det är just dessa fyra krafter som är de grundläggande krafterna som uppkom vid "The Big Bang." De fyra universella krafterna är: tyngdkraft, elektromagnetisk kraft och stark och svag kärnkraft. Vetenskapen menar idag att universum började som en punkt av ren energi som ledde till en stor smäll: "Big Bang". Man talar om "Plancktiden" när universum började bildas och man har räknat ut början ända ned till 10^{-43} sekunder. Man menar att tyngdkraften började då. Sedan kom den starka kärnkraften, som håller ihop atomkärnorna och byggstenarna i kärnorna, att bildas 10^{-36} till 10^{-32} sekunder. Ungefär 10^{-32} till 10^{-5} bildades atomernas minsta byggstenar, kvarkarna, tillsammans med elektronerna. Kvarkarna samlar sig och bildar de större enheterna i atomer, protoner och neutroner. När universum var 10^{-5} sekunder gammalt bildades den elektromagnetiska kraften samt den svaga kärnkraften, som styr de instabila atomernas sammanbrott. Mellan sedan 1 sekund och tre minuter bildades atomerna och eftersom det var så oerhört varmt var strålningsenergin den enda möjliga energiformen 3 000 år framåt. Sedan ända fram mot ca 300 000 år avkyldes universum och atomkärnorna fångade in sina elektroner och bildade väte, helium och litium. Ill. vet. 8/94 sid 10 f.

Universums ålder

Nya teorier talar om att universum är 13,7 miljarder år. Siffran baseras på avståndet till de längst bort belägna stjärnorna. Det avståndet beräknas med den s k rödförskjutningen d v s förhållandet att ljuset från en ljuskälla, som avlägsnar sig från en iakttagare, förskjuts mot lägre våglängder, en form av Dopplereffekt. För att fastställa tiden med rödförskjutningen måste det antas att ljuset hela tiden färdats med en bestämd hastighet. Vissa menar nu att ljusets hastighet från början var mycket snabbare och att den minskar efter hand. Inte så snabbt att vi har haft möjlighet att mäta någon större hastighetsförändring sedan möjligheten att mäta ljusets hastighet kom. Men skulle det vara så att ljusets hastighet minskar efter hand innebär det att siffrorna vid en mätning med rödförskjutning inte stämmer i tid med de avlägsnaste stjärnorna. Det skulle i så fall vara betydligt mindre tid sedan universum kom till. Hur det än är med den saken får vetenskapen räkna och fundera som de vill. Det kan vara så att det förändras genom forskningen kring den svarta massa som universum till större delen sägs bestå av.

Uppenbarelseform

Med detta uttryck menar jag den synliga fysiska form som Gud visar sig i för oss.

PERSONER

Här är en lista på några icke bibliska personer som nämns i boken

Augustinus

Aurelius Augustinus (Augustinus av Hippo), född 13 november 354 i Tagaste (nuvarande Souk Ahras i Algeriet) i Numidien, död 28 augusti 430 i Hippo Regius (nuvarande Annaba i Algeriet), var biskop i Hippo Regius och filosof, teolog, retoriker och kyrkofader. En av de första utformarna av homiletiken. Han vördas som helgon inom Romersk-katolska kyrkan; hans festdag firas den 28 augusti. År 1298 utsågs Augustinus till kyrkolärare. Augustinus är det latinska västerlandets mest betydande kyrkofader och en av de fyra stora latinska kyrkolärarna. Han föddes till en mindre romersk borgarfamilj bosatt i det då romerska nordafrika. Modern, Monica, var kristen av berbiskt ursprung, medan fadern, Patricius, var ännu odöpt. Efter studier i Kartago blev Augustinus lärare i retorik. Augustinus lärde framgångsrikt ut retorik i Kartago under åren 374-383 innan han lät sig övertalas att flytta till Rom för att, vad det verkar, få mer ambitiösa studenter. Efter två år i Rom vann han år 385 professorsstolen i retorik i Milano. Milano var vid tiden säte för det kejserliga hovet, vilket gjorde detta till en av då världens mest åtråvärda akademiska poster. Den unge Augustinus var en sökare, länge dragen mot manikeismen. Under påverkan av nyplatonismen och sin kristna mor Monica påbörjade Augustinus studier under biskopen Ambrosius. Augustinus genomgick en omvändelse och döptes av samme Ambrosius år 387. Efter att år 388 ha återvänt till Algeriet levde han först i en asketisk gemenskap, men blev sedan mot sin vilja utnämnd till presbyter 391 och till biskop av Hippo Regius 396. I sina Bekännelser skildrar han sitt rastlösa liv fram till omvändelsen och beskriver stadierna i sin andliga utveckling. Först var han djupt påverkad av Ciceros skrifter, vände sig sedan till manikeismen, och före sin omvändelse tvivlade han på möjligheten att få kunskap om Gud. Som biskop kämpade Augustinus mot manikeismen, donatismen och anhängarna till Pelagius. Hans viktigaste verk är *De civitate Dei* (Om gudsstaten). Den föranleddes av visigoternas erövring av Rom år 410 och påståenden om att kristendomen bar skulden till Roms undergång genom att ha övergivit Roms gudar. I boken skildrar Augustinus de två rikena; det gudomliga som utgörs av dem som älskar Gud, och det jordiska som bygger på självkärlek.

Giertz

Bo Giertz född 31 augusti 1905 i Räpplinge i dåvarande Kalmar stift på Öland, död 12 juli 1998 i Göteborg, var en svensk biskop och författare. Bo Giertz tog studentexamen vid Norra Latinläroverket i Stockholm 10 maj 1924, därefter följde studier i Uppsala på hösten 1924, i Rom på våren 1927 och i Jerusalem våren 1931. Han blev fil. kand. 30 maj 1928, teol. kand. 31 januari 1931. Giertz blev resesekreterare för Sveriges kristliga gymnasiströrelse 16 juni 1932, prästvigdes i Linköping 28 december 1934 och blev stiftsadjunkt inom Linköpings stift 1 maj 1937. Giertz blev tillförordnad kyrkoherde i Torpa 2 oktober 1938, och blev komminister där 1939. Han utnämndes till tjänstgörande extra ordinarie hovpredikant 1943, förordnad till preses vid prästmötet i Linköpings stift 1948, och utnämndes till biskop över Göteborgs

stift 1 april 1949. Han blev emeritus 1970. Han var ledamot av kyrkomötena 1946-70.

Giertz sade sig vara ateist då han i faderns efterföljd började studera medicin vid Uppsala universitet. Senare avbröt han sina medicinska studier och övergick till latin, grekiska och antikens historia. Efter att 1925 ha hört en föreläsning av Natanael Beskow beslöt han sig för att överlämna sitt liv till Jesus och bli kristen. Därefter studerade han till präst.

Efter sin pensionering 1970 tog Giertz på allvar itu med sin översättning av Nya testamentet. Den blev klar. Giertz författade även ett stort antal böcker och andra skrifter, varav flera räknas till klassiker inom sina ämnen. Första delen, Herrens hammare, av Giertz' bok Stengrunden har filmatiserats år 1995 och 2006.

Under många år var Giertz den främste förespråkaren för en traditionell kristendomsuppfattning i Svenska kyrkan. Han var en av grundarna till Kyrklig samling kring bibeln och bekännelsen och var uttalad motståndare till ordningen med prästvigning av kvinnor som infördes 1958.

Bo Giertz blev ledamot av Nordstjärneorden 1949 och kommendör med stora korset av samma orden 1961. Som hovpredikant erhöll han också kungarna Gustaf V:s jubileumsminnestecken och Gustaf VI Adolfs minnesmedalj. År 2004 valde Kyrkans tidsnings läsare Giertz till 1900-talets viktigaste kristne ledare i Sverige.

Hippolytos

Hippolytos (gr. *Hippolytos*, även *Hippolytus av Rom*), född cirka 170, död 235 på Sardinien; martyr. Helgon inom Romersk-katolska kyrkan med minnesdag 13 augusti och inom ortodoxa kyrkan med minnesdag 30 januari.

Hippolytus var presbyter (präst) i Rom, kanske med ursprung från Mindre Asien. I imperiets huvudstad blev han under början av 200-talet ledare för en fraktion inom den kristna kyrkan som var kritisk mot Calixtus I, och Hippolytus har därför i modern tid ofta kallats motpåve. Hippolytus kände stor avund över att han inte blivit vald till påve och lät till slut viga sig själv till biskop av Rom. En del präster och lekfolk följde med honom varför församlingen splittrades. Senare skall han ha försonats med kyrkan, men det finns historiker som menar att det egentligen rör sig om en sammanblandning av två olika Hippolytus: en motpåve och ett helgon.

De skrifter av Hippolytus som finns bevarade visar att han var påverkad av tidigare kristna författare som bland annat Irenaeus. Han skrev på grekiska. Han är upphovsmannen till de äldsta bevarade kristna kommentarerna till hela bibelböcker. Eventuellt redigerade han också en kyrkoordning - en samling föreskrifter för kyrkolivet - som kallas Den apostoliska traditionen.

Han förvisades tillsammans med andra ledande i kristna i Rom, bland annat biskop Pontianus, till straffarbete på Sardinien, där han dog. På grund av hans till kyrkoledningen i Rom kritiska inställning kom hans skrifter inte att betyda särskilt mycket i västerlandet; däremot bevarades de och skattades högt i den östliga delen av kyrkan. Hans död kom dock även i Rom att betraktas som en martyrdöd, och därför räknas han som helgon även i den västliga kyrkan.

Utförligare beskrivning av honom finns på engelska:

Hägglund, Bengt

född 1920 i Höja församling, Kristianstads län. Professor emeritus i kristendomens idéhistoria vid Lunds universitet: Har publicerat en rad böcker, varav Teologins historia är hans mest spridda publikation. Boken utkom i sin första upplaga 1956.

Irenaeus av Lyon

Irenaeus av Lyon var född cirka 130 i Smyrna, död 202 i Lugdunum, var en fransk biskop och martyr. Irenaeus vördas som helgon inom Romersk-katolska kyrkan. Han var den förste som valde ut Matteus, Markus, Lukas och Johannes evangelier som tillförlitliga. Irenaeus räknas till kyrkofäderna. Irenaeus var lärjunge till Polykarpus och verkade som präst i Lyon (dåvarande *Lugdunum* i Gallien). Han sändes av församlingen till Rom, (177 eller 178) med ett brev rörande montanismen till påven Eleutherus. Efter hemkomsten kom han att efterträda Pothinus, och blev därmed Lyons andre biskop. Irenaeus var den som på många sätt sammanfattade 200-talets ortodoxa teologi i termer av frälsningsekonomi. Å ena sidan kan han säga att "Gud till sitt innersta väsen och natur är en enda" men samtidigt å den andra "för vår återlösnings skull finns både Fadern och Sonen". Sonen och Anden ses av Irenaeus som "Faderns händer". Irenaeus understryker starkare än hans föregångare också att "Ordet" (λογος), inkarnerat i Jesus Kristus (Joh. 1:14), samexisterade med Fadern från evighet. Hotet mot kristendomen, som Irenaeus, liksom något senare Hippolytus och Tertullianus, fäster störst avseende vid, är det som kommer från gnosticismen och från den samtida, antika polyteismen ("hedendomen"). Detta gjorde dem uppmärksamma på behovet av att hävda Guds enhet, där Kristus och Anden förknippas med Guds "ekonomi", det vill säga Guds relation till sin skapelse, medan man då ännu saknade intresse och terminologi för att beskriva den odelbara gudomlighetens inre förhållanden.

Lactantius

Född ca 240, död 320 lärjunge till Arnobius den äldre, var först retor och språklärare i Bitynien samt efter 317 lärare åt Konstantin den stores son Crispus. Lactantius författade åtskilliga skrifter, *Divinae institutiones* (i sju böcker) m. fl., med ändamål att utlägga och befästa den kristna läran. Lactantius utmärker sig mindre genom dogmatisk-filosofisk grundlighet än genom klar och redig framställning samt nästan fornklassiskt språk, som starkt påminner om Ciceros - han har kallats "den kristne Cicero". Uppgifterna hämtade från nordisk familjebok.

Luther

Martin Luther var son till Hans Luder (eller Ludher, senare Luther) och Margarethe (född Lindemann). Han föddes den 10 november 1483 i Eisleben, Tyskland. Han döptes följande morgon på Martin av Tours minnesdag. Familjen flyttade till Mansfeld år 1484. Hans far arrenderade koppargruvor och smältverk och var en av fyra medborgarrepresentanter i stadsfullmäktige. Hans Luther var en ambitiös man och fast besluten att hans äldste son skulle bli advokat. Han sände Martin till ett latinläroverk i Mansfeld, sedan i Magdeburg

år 1497 där Martin undervisades i en skola. År 1498 gick Martin i skola i Eisenach

År 1501, då han var sjutton år gammal, började Martin på universitetet i Erfurt. Martin erhöll en Magister artiumexamen år 1505.

Enligt sin fars önskemål skrev han samma år in sig på universitetsjuridikutbildning men Luther bestämde sig för att lämna sina juridikstudier och bli munk. Han menade senare att det var på grund av en viss händelse.

Den 2 juli 1505 red han genom ett åskväder och en blixtned slog ned nära honom då han var på väg tillbaka till universitetet efter att ha varit hemma på besök. Han berättade för sin far att han blivit så rädd för döden och Guds dom att han skrikit: "Hjälp! Sankta Anna, jag ska bli munk!" Han såg sitt skrik som ett löfte som han inte kunde bryta. Han lämnade juridikstudierna, sålde sina böcker och gick i ett augustinerkloster i Erfurt den 7 juli 1505. Luther hängav sig åt klosterlivet. Hans överordnade Johann von Staupitz menade att mer arbete skulle avleda Luther från överdrivna själviakttagelser och beordrade honom att göra akademisk karriär.

År 1507 prästvigdes Martin Luther och 1508 började han undervisa teologi vid Universitetet i Wittenberg. Han tog en kandidatexamen i bibelstudier den 9 mars 1508.

Under vintern 1510–11 besökte han och en annan munk Rom. Den 19 oktober 1512 blev han teologie doktor vid universitetet i Wittenberg. Den 21 oktober 1512 tog han plats i den teologiska fakultetens styrelse som Doktor i bibellära. Han behöll positionen under resten av sin universitetskarriär i Wittenberg.

Den 31 oktober 1517 skrev Luther till ärkebiskop Albrecht av Mainz och protesterade mot försäljningen av avlatsbrev. I brevet bifogade han även sin Martin Luthers disputation på ämnet Avlatsbrevens makt och verkan, vilken kom att gå till historien under namnet De 95 teserna, som Luther spikat upp på Allhelgonakyrkan den 31 oktober 1517", en händelse som idag betraktas som startskottet till den protestantiska reformationen.

De 95 teserna kom snabbt att översättas från latin till tyska, de trycktes och spreds inom två veckor genom Tyskland, och inom två månader kunde texten återfinnas i hela Europa.

Med de 95 teserna ledde Luthers konfrontation med kyrkan till att han ansågs som påvens fiende. I januari 1519, i Altenburg i Sachsen, antog påvens sändebud Karl von Miltitz en mer diplomatisk hållning. Luther gjorde vissa medgivande till sachsaren, som var en släkting till kurfursten, och lovade att förbli tyst om hans motståndare var tyst likaså.^[52] Däremot var teologen Johann Maier von Eck, bestämd om att vilja ge ut Luthers lära för allmänheten. I juni och juli 1519 deltog han vid Luthers kollega Andreas Karlstadts disputation i Leipzig och bjöd in Luther för att hålla tal.^[53]

Den 15 juni 1520 varnade påven Luther genom en påvlig bulla (edikt) *Exsurge Domine* att han riskerade exkommunicering om han inte, inom 60 dagar, gjorde avbön för 41 av meningarna i sina skrivelser, inklusive de 95 teserna.

Verkställandet av bullan mot de 95 teserna föll på de jordiska myndigheterna.

Den 18 april 1521 infann Luther sig vid Fördraget i Worms. Mötet hölls från 28 januari till 25 maj 1521, med kejsar Karl V som ordförande. Kurfurste Fredrik III av Sachsen upprätthöll fri lejd för Luther till och från mötet.

Luther påstår ibland ha sagt: "Här står jag. Jag kan inte göra annat". Senare forskning anser att bevisen för det är svaga då dessa ord satts in före "Gud

hjälpe mig" endast i senare versioner av talet och inte nämns av något vittne till förhandlingarna.

Luthers försvinnande under tillbakaresan var planerat. Fredrik III av Sachsen lät maskerade ryttare genskjuta honom på vägen hem, och eskortera honom i säkerhet till borgen Wartburg i Eisenach.

Under sin vistelse på Wartburg översatte Luther Nya testamentet från latin till tyska, och vräkte ur sig teologiska och polemiska skrifter.

När stadens rådsförsamling bad Luther att återvända bestämde han sig för att det var hans plikt att agera.

Luther återvände i hemlighet till Wittenberg den 6 mars 1522.

Trots sin framgång i Wittenberg lyckades inte Luther att stävja radikalismen längre bort. Zwickauprofeter som Nicholas Storch och Thomas Müntzer hjälpte till att starta Tyska bondekriget 1524–25. Utan Luthers stöd till upproret lade många rebeller ned sina vapen; andra kände sig förrådda.

På kvällen den 13 juni 1525 gifte sig Luther med Katharina von Bora, en av de 12 nunnor som han hade hjälpt att fly från det cisteriska konventet i Nimbschen i april 1523, när han arrangerade så att de kunde bli utsmugglade i silltunnor. Katharina var 26 år gammal, Martin var 42. Luther och hans brud flyttade in i ett tidigare kloster,

År 1526 blev Luther mer och mer upptagen med att organisera en ny kyrka.

Mellan 1525 och 1529 upprättade Martin Luther en kontrollerande kyrkoorganisation, utarbetade en ny form för gudstjänst och skrev en tydlig sammanfattning av den nya läran i form av två katekeser. Luther utformade katekesen för att förmedla kristendomens grunder till församlingarna. År 1529 skrev han Stora katekesen, en instruktion för präster och lärare, samt en sammanfattning, Lilla katekesen, som folket självt skulle memorera. Katekeserna ger lättförståeligt undervisnings- och andaktsmaterial om Tio Guds bud, den apostoliska trosbekännelsen, Herrens bön, dopet och den sista nattvarden.

Luther hade lidit av dålig hälsa under många år, bland annat av Ménières sjukdom, med svår yrsel, svimning, tinnitus, och hans syn var nedsatt av grå starr i ena ögat. Från 1531 till 1546 förvärrades hans hälsotillstånd ytterligare. År 1536 började han att lida av njursten och stenar i urinen, samt artrit och en öroninfektion som spräckte hans ena trumhinna. I december 1544 började han få symtom på angina pectoris.

Sin sista predikan höll han i Eisleben, hans födelseplats, den 15 februari 1546, tre dagar före sin död.

Luthers sista resa, till Mansfeld, genomfördes för hans känslor för sina släktingars familjer, som fortsatte gruvdriften av fadern Hans Luthers kopparhandel. Luther reste till Mansfeld två gånger under senare delen av 1545 för att delta i förhandlingarna för ett avslut, och en tredje resa krävdes tidigt på året 1546 för kompletteringar av överenskommelsen.

Förhandlingarna avslutades lyckosamt den 17 februari 1546. Efter klockan åtta, började han få besvär av bröstsmärtor. Ett slaganfall berövade honom hans talförmåga och han avled kort därefter klockan kvart i 3 på eftermiddagen den 18 februari 1546 i en ålder av 62 år, i Eisleben, staden där han fötts. Han begravdes i Slottskyrkan i Wittenberg, under altaret.

Melanchthon

Philipp Melanchthon, ursprungligen Philipp Schwarzerd, född 16 februari 1497 i Bretten, död 19 april 1560 i Wittenberg,

var en tysk teolog, humanist och reformator. Melanchthon var Martin Luthers främste medarbetare. Melanchthon studerade i Heidelberg och Tübingen, bland annat för Johannes Reuchlin, och blev 1518 kallad till en professur i grekiska vid universitetet i Wittenberg, där han från 1519 även undervisade vid den teologiska fakulteten.

Luther vann honom snart för reformationen, och 1521 publicerade Melanchthon det första evangeliska dogmatiska verket, *Loci Communes*. Melanchthon skrev även Augsburgska bekännelsen (1530) och andra reformatoriska bekännelseskriter.

Melanchthons verksamhet som kyrko- och utbildningsreformator gav honom tillnamnet *Praeceptor Germaniae* ("Tysklands lärare"). Bland annat byggde han upp det evangeliska systemet av Landeskirchen och reformerade Wittenbergs universitet och andra tyska universitet och latinskolor. För detta syfte skrev han aristoteliskt orienterade läroböcker i logik, retorik, psykologi, etik och fysik. Slutligen genomarbetade han en världshistoria, den "Carionska krönikan". Melanchthons bildningsintresse kan kontrasteras mot Luthers starkt anti-skolastiska hållning, och han har därför ansetts ha varit av stor vikt för kulturlivets utveckling i de protestantiska länderna: "Melanchthons stora och förblivande insats är att ha försonat reformationen med det klassiska bildningsarvet och i den andan ha lagt grunden till den protestantiska lärdomsskolan.

Nygren

Anders Nygren, 1891-1978, ordinerad 1912 i Göteborg, professor i dogmatik i Lund 1923-1947, biskop i Lunds stift, räknas som en av de mest betydande svenska teologerna på 1900-talet. Det tvådelade verket *Den kristna kärlekstanken genom tiderna. Eros och Agape*, som utkom 1930 respektive 1936, är Nygrens mest kända arbete. Nygren undervisade senare vid Harvard och utgav sent ett stort arbete *Meaning and Method* (Mening och Metod, Åbo 1973)

Origenes

Adamantius Origenes var född cirka 185, troligen i Alexandria, död cirka 254, var bibeltolkare, teolog och kyrkofader.

Sedan hans far, Leonidas, lidit martyrdöden år 202, försörjde Origenes sig själv, sin mor och sin syster med att kopiera böcker, för hand. Fadern hade lärt honom mycket om både kristendomen och den grekiska litteraturen. Senare fick han undervisning i den kristna läran av Clemens Alexandrinus. Vid 18 års ålder var han lärare vid kateketskolan i Alexandria gick samtidigt på nyplatonikern Ammonios Sakkas föreläsningar. Genom sin kombination av klassisk kristen bildning och studier av den hedniska filosofin blev han en insiktsfull apologet, och vann många för kristendomen.

Biskop Demetrios i Alexandria blev hans ovän. Denna fiendskap bröt ut när Origenes efter åtskilliga resor lät viga sig till presbyter i Caesarea i Palestina 228. Biskopen lät på en synod i Alexandria 232 exkommunicera honom för kätteri och såg till att domen blev erkänd även i Västerlandet. Origenes valde då Caesarea till sitt verksamhetsfält. Han utövade ett stort inflytande på heretikerna. Under den decianska förföljelsen greps han och marterades, så att hans hälsa för alltid blev bruten. Han dog genom följderna av denna misshandel och begravdes i Tyrus.

Origenes skriftliga produktivitet saknar nästan motstycke; 6 000 större och mindre skrifter vittnar om det. Bibelverket *Hexapla*, den första kristna dogmatiken: *De principiis*, den jämförande framställningen mellan kristendomen och den grekiska filosofin, *Stromata* (i tio böcker), det apologetisk-polemiska arbetet *Contra Celsum* (i åtta böcker) var, så vitt man vet, hans största arbeten. Som kristlig tänkare gick han sin egen väg och blev genom denna sin originalitet på många håll misstänkt eller betraktad såsom kättare. Flera av de åsikter, som under 1800-talet med styrka förfäktades, hade honom till sin upphovsman. Synden betraktade han mera som en negation av det goda än som ett positivt ont, och i sammanhang därmed lärde han "apokatastasis". I treenighetsläran betonade han "Sonens subordination under Fadern", och i uppfattningen av bibeln drev han den egendomliga "allegoriska utläggningen". Origenes var den främsta representanten för den "idealistiska" riktningen bland kyrkofäderna.

Stinissen

Wilfrid Stinissen, född 1927 i Belgien, är en katolsk präst, karmelitmunk och författare. Han är bosatt i Sverige sedan 1967. Stinissen är en mycket produktiv författare av andakts- och uppbyggelselitteratur.

Tertullianus

Quintus Septimius Florens Tertullianus var född cirka 160, död 220 i Karthago. Han var en hedning som omvändes till kristendomen troligen 197 eller 198. Han var jurist i Rom men återvände till Karthago efter sin omvändelse. Där ägnade han sig åt studier och skriftställarskap. Ungefär 207 anslöt han sig till den sedemera sekteristiska rörelsen som kallas montanismen. Tertullianus räknas som teolog, författare, apologet och kyrkofader. Han var den förste kristne författaren som skrev på latin, ett pionjärarbete som gjorde honom till det kristna latinets skapare. Termer såsom *trinitas*, *sacramentum*, går tillbaka till honom. Han var en av dem som kom fram till treenighetsläran och lade grunden för arvsyndsläran. Utförligare beskrivning finns på engelska: <http://en.wikipedia.org/wiki/Tertullian>

Watson

David Watson (1933-1984) var en engelsk angelikans präst, evangelist och författare. Han studerade vid Wellington College skolan och St John's College, Cambridge. Watson blev adjunkten-in-Charge of St Cuthbert's, York som växte till flera hundra på bara några år. Han skrev böcker om andlig förnyelse och blev en välkänd talare över hela jorden. 1982 fick han en tjänst i London. Han dog av cancer den 18 februari 1984 efter inspelningen sin kamp med sjukdomen i en bok, *Fear No Evil*. John Gunstone uttryckte om David Watson: "Det är tveksamt om någon annan engelsk kristen ledare har haft större inflytande på denna sida av Atlanten sedan andra världskriget." David Watson har blivit kallad "en av de mest kända präster i England."

BÖCKER OCH TIDSKRIFTER

Ekman, Rolf	Filosofins grunder, Esselte Studium AB andr. tryckn. Stockholm 1975
Gaukroger, Stephen	Det stämmer! Andra upplagan EFS 1990
Giertz, Bo	Trons ABC, Sjunde upplagan, Verbum 1974
Gustavsson Stefan	Kristen på goda grunder, 4:e upplagan, Cordia 2001
Hick, John	Religionsfilosofi, Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm 1972, 2:a tryckn. 1975
Hägglund, Bengt	Teologins Historia 4 uppl 3 tr LiberLäromedel, Lund 1975
Illustrerat Bibellexikon	Stockholm 1976
Illustrerad Vetenskap	tidskrift som utges av Bonniers Specialmagasiner A/S, Köpenhamn
JBC	The Jerome Biblical Commentary, Fletcher & Son Ltd, Norwich 1969, reprinted 1978
Katolska kyrkans katekes	Bokförlaget Catholica 1996
Luther, Martin	Lilla Katekes, Pro Veritate, Uppsala 1979/35
Murray, Michael J &	
Nordisk familjebok	Redaktör: Th. Westrin, Fjortonde bandet, Nordisk familjeboks förlags aktiebolag. Nordisk familjeboks tryckeri, Stockholm 1911
Piper, Don &	
Murphey, Cecil	90 minuter i himlen, Gospel Media Sverige, Finland 2004
Radler Aleksander	Kristen dogmatik, uppl 1:1, Studentlitteratur 2006
Ringgren, Ström	Religionerna i historia och nutid, 6.e uppl, Verbum Stockholm 1974
Schloss, Jeffrey (red.)	The believing primate: scientific, philosophical, and theological reflections on the origin of religion, Oxford University Press, 2009
SKB	Svenska Kyrkans Bekännelseskriter, 4 uppl Verbum 1979
Stinissen, Wilfrid	Hör du vinden blåsa? Bokförlaget Libris, Malmö 1999
Studiebibeln	Normans förslag, Stockholm 1983
Thomson, Ann	Bodies of Thought: Science, Religion, and the Soul in the Early Enlightenment, Oxford University Press 2008
Weirauch, Wolfgang, red	Nära-dödenupplevelser: Erfarenheter från en ljusfylld värld, Nova Förlag 1998.